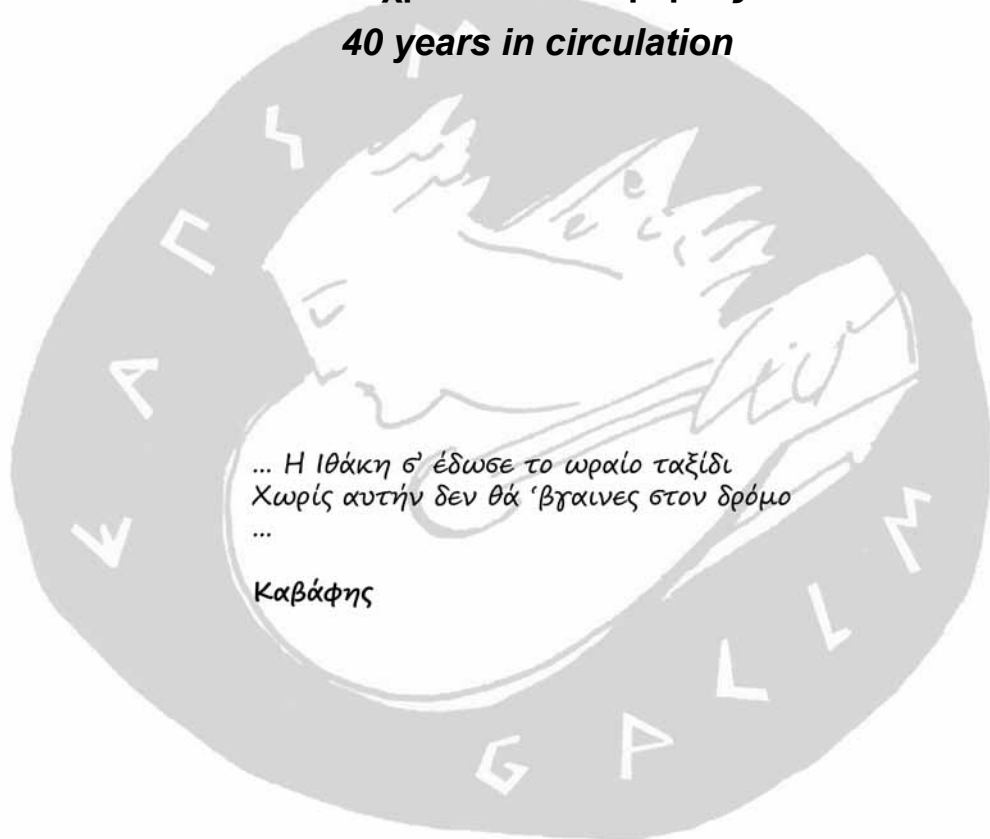

Αντίποδες–Antipodes

1974–2013

40 χρόνια κυκλοφορίας

40 years in circulation

Αφιέρωμα στην Μαρία Ηροδότου

Tribute to Maria Herodotou

Περιοδικό του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης
Periodical of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne Inc.
Έτος ιδρύσεως / Established 1970
www.gacl.com.au
http://gaclmelbourne.wordpress.com
Τεύχος / Issue no.59-2013, ISSN 1032-3368

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ 2013-2014 ADMINISTRATIVE COMMITTEE FOR 2013-2014

Πρόεδρος/ President	Καίτη Αλεξοπούλου /Cathy Alexopoulos
Αντιπρόεδρος/ Vice President	Απόστολος Κυρίτσης/Paul Kiritsis
Γραμματέας/ Secretary	Καίτη Αρώνη /Kathy Aronis
Βοηθός / Assistant Secretary	Σούλα Λιβεριάδη /Soula Liveriadis
Ταμίας/Treasurer	Κώστας Δημαράς / Costas Dimaras
Βοηθός Ταμίας/ Assist. Treasurer	Ματίνα Παναγιωτοπούλου/ MatinaPanagiotopoulos
Public Officer	Γεώργιος Αθανασίου / George Athanasiou
Coordinators Antipodean Palette	Παναγιώτα Πέτρου/ Vasy Petros Θάλεια Ανδρέου/Thalia Andrews
Editor(co-opted member)	Κυριάκος Αμανατίδης/ Kyriakos Amanatides

Μέλη Δ.Σ.
Αθηνά Γκινάκη
Καίτη Μουρατίδου

Committee Members
Athena Ginaki,
Kathy Mouratidou

Συντακτική Επιτροπή
Κυριάκος Αμανατίδης
Καίτη Αλεξοπούλου
Καίτη Μουρατίδου
Ματίνα Παναγιωτοπούλου
Απόστολος Κυρίτσης
Γεώργιος Αθανασίου

Editorial Committee
Kyriakos Amanatides(Coordinator)
Cathy Alexopoulos
Kathy Mouratidou
Matina Panagiotopoulos
Paul Kiritsis
George Athanasiou

**Greek-Australian Cultural League of Melbourne
Victoria's Award for Excellence in Multicultural Affairs
Meritorious Service to the Community - 2006**

ΑΝΤΙΠΟΔΙΚΑ	6
Acknowledgements	8
Ευχαριστίες	9

Αφιέρωμα στην Πανεπιστημιακό Δρ Μαρία Ηροδότου Tribute to Academic Dr Maria Herodotou

Dr Ana Maria Ducasse , Dr Nicole Prunster, Dr Lilit Thwaites	10
David Frankel / Jennifer M. Webb	11
Δρ Χρήστος Ν. Φίφης	13
Δρ Θανάσης Σπηλιάς	16
Δήμητρα Πετρέλλη	17
Κ. Dimitriadis , Ν. Pouris, S. Sarikoudis , T. Zander.	18
Δημήτρης Γκόνης	19
Στάθης Gauntlett	20
Μαρία Σταματάκου	22

Συμμετοχές των μελών μας

Contributions from our members	26
Jena Woodhouse – Heliograph	26
Jena Woodhouse – It was the light	27
Ντίνα Αμανατίδου ΟΑΜ – Γνωμικός Λόγος	28
Ντίνα Αμανατίδου ΟΑΜ – Παρ-οράματα	29
Κυριάκος Αμανατίδης ΟΑΜ – Κωνσταντίνος Καβάφης, Το φιλοσοφικό και διδακτικό υπόβαθρο της ποιήσής του	30
Νίκος Νομικός – Τιμητικός χαιρετισμός στον Καβάφη	40
Dr Kostas Vitkos – Some aspects of the Greek naming tradition ...	41
Σοφία Ράλλη-Καθαρείου – ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ - Γιώτας Κριλή	48
Κυριάκος Αμανατίδης ΟΑΜ – Η προσφορά του Πλούταρχου Δεληγιάννη στην ομογένεια	52
Howard F Dossor – Kazantzakis on Man	56
Δημήτρης Α. Δημητριάδης – Η ΦΥΛΗ ΜΟΥ	63

Περιεχόμενα — Contents

Σελίδα

Πιπίνα Δ. Ιωσηφίδου - Elles – Καζαντζάκης, Ίψεν και το τρίγωνο των σχέσεων	64
Χρήστος Ν. Φίφης – Δεν πάμε μέχρι τη θάλασσα;	72
N.N. Trakakis – Poems by Yannis Ritsos (Translated)	78
Stephanie Giannis – If Only	81
Δημήτρης Τρωαδίτης – Θα ήθελα να μιλήσω	82
Δημήτρης Τρωαδίτης – Αντίδοτο	83
Martha Mylona – Dusk by Botany Bay	84
George Athanasiou – HYPATIA.	85
Νίκος Νομικός – Παλιννόστηση	86
Νίκος Νομικός – Νυχτερινή εναρμονία	87
Μάρω Νικολάου – Ελπίδας λευκό φτερό.	88
Θεοδώρα Πουλοπούλου – Σε Αναζήτηση του Νάρκισσου.	89
Καίτη Αλεξοπούλου – Αναγνώριση του Κυριάκου Αμανατίδη από την Αυστραλιανή Πολιτεία	92
Δημήτρης Α. Τσουκνίδας – Πνευματικές αναλαμπές	95
Έρμα Βασιλείου – Κική Δημουλά: Πατρίδα μου είναι η γλώσσα	98
Νίκος Πιπέρης – Κρίνο το πάλλευκον	108
Γιώργος Γιαννής – Η επανάσταση της 25ης Μαρτίου 1821.	110
Paul Kyritsis – The Greek Nymph	111
Γιώργος Σπηλιώτης – Όμως Θυμήσου	117
Γιώτα Κριλή – Νοσταλγίες	118
Yiota Krili – Nostalgia	119
Λούλα Παπαζώη – Η σουσάνα, το εφασφράγιστο μυστικό	120
Παναγιώτα Μαλαπάνη – Μεμβούρνη ... Κατερίνα	122
Διονυσία Μούσουρα-Τσουκαλά – Δύσκολη Πορεία	125
Peter Hambros – When will it be better than on this day?	130
Παναγιώτης Χάμπρος – Πότε θα είναι καλύτερα από ότι σήμερα;	131
Κώστας Καλυμνιός – Περσική Μινιατούρα	132
Χριστίνα Ιατρού –Σοϊταρίδη – Η Αργώ.	137
Σωτήρης Μανταλβάνος – Σκέψεις	137

Περιεχόμενα — Contents

Σελίδα

Ιωάννα Λιακάκου – Πώς γράφεται το ποίημα την σήμερα ημέραν.	138
Καίτη Σαμαρά-Παύλου – Χαϊκού 5-7-5	139
Αργυρούλα Χωματοπούλου – Νά 'ναι μακρύς ο δρόμος.	140
Αθηνά Γκινάκη – Οι φαντασιώσεις ενός οχτάχρονου	141
Λίτσα Νικολοπούλου-Γκόγκα – Περίεργα πράγματα	142
Αικατερίνη Μπαλούκα – Τα ξένα προϊόντα	143
Χρήστος Αβραμούδας – Επιστολή στον Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα	145
Ανδριάντα Καραμήτρου – Το κλειδί του παραδείσου	148
Antipodean Palette 2013	149
Exhibition highlights.	151
Από έκδοση σε έκδοση.	155
Εκδηλώσεις – Events	156
Βαγγέλης Μπατσάκης – Ο Σπόρος της Ζωής	161
Καίτη (Κυριακή) Μουρατίδου – Χαιρετισμός στην Χριστίνα Βλαχογιάννη (1946-2013).	162
Λογοτεχνικός Διαγωνισμός / Literature Competition	163
Γεράσιμος Λυμπεράτος – Πώς να εξηγήσω	165
Χριστίνα Ιατρού-Σοϊταρίδη – Η θεία εξιλέωση	167
Nick Trakakis - Poem	171
Νεκταρία Μαραγιάννη – Μοναξιά	173
Αννα Ιωαννίδου – Μιά απλή συνταγή	174
Γιάννος Λαμπής – The Foreigner	175
Μαρία Γκούσια-Ρίζου – Τίτλοι τέλους	176
Membership Application	183
Disclaimer	184
Contributions and Subscription	184

ΑΝΤΙΠΟΔΙΚΑ

Φέτος γιορτάζουμε τα 40 χρόνια της αδιάκοπης έκδοσης και κυκλοφορίας του περιοδικού «Αντίποδες» (1974-2013). Σημαντικός ο ρόλος του στην διατήρηση και καλλιέργεια της Ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού μας. Στις σελίδες του κατεγράφησαν λογοτεχνικές επιτυχίες και γεγονότα επηρεασμένα από την πίεση της καθημερινής προσπάθειας για την επιβίωση στην θετή μας πατρίδα. Στις σελίδες του θα διακρίνουμε την πολιτιστική μας διατήρηση και την παντοτινή μας επιδίωξη να την μεταβιβάζουμε στους απογόνους μας.

Είμαστε ευχαριστημένοι που το περιοδικό με τα χρόνια έγινε δίγλωσσο και πολλοί της δεύτερης και τρίτης γενιάς ενώ γράφουν στην Αγγλική γλώσσα τα λογοτεχνικά τους κείμενα συμπεριλαμβάνουν Ελληνικά ήθη και έθιμα και γενικά εκφράζουν χαρακτηριστικά της Ελληνικής σκέψης. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η μακροχρόνια κυκλοφορία του περιοδικού βασίστηκε επίσης στην επιλεκτική και ποιοτική δουλειά των εκάστοτε Συντακτικών Επιτροπών.

Φέτος είμαστε στην ευχάριστη θέση να αφιερώσουμε την εορταστική αυτή έκδοση του περιοδικού στην ακαδημαϊκό Δρ Μαρία Ηροδότου, Διευθύντρια του Προγράμματος Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου La Trobe. Η Δρ Μαρία Ηροδότου για τριάντα επτά συνεχή χρόνια διδάσκει και προάγει την εκπαίδευση και τον προγραμματισμό της Ελληνικής γλώσσας σε διάφορα πανεπιστήμια της Μελβούρνης.

Σήμερα, εκτός από την ευθύνη της οργάνωσης του προγράμματος των Ελληνικών Σπουδών, το οποίο για λόγους περικοπών σταδιακά συρρικνώνεται ή ενσωματώνεται σε ευρύτερους κλάδους σπουδών, έχει αναλάβει και τον αγώνα

της διατήρησης της έδρας διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Συγχαίρουμε την Δρ Μαρία Ηροδότου και της ευχόμαστε από το βάθος της καρδιάς μας να είναι πάντα υγιής και δυνατή να συνεχίζει το σπουδαίο της έργο.

Ένα ευχάριστο γεγονός που σημειώθηκε και πάλι φέτος, εκτός από τις διάφορες λογοτεχνικές και πνευματικές εκδηλώσεις, ήταν η Έκθεση Τέχνης που οργάνωσε για τρίτη φορά ο Σύνδεσμός μας με μεγάλη επιτυχία τον Ιούνιο-Ιούλιο, στο STEPS GALLERY. Αυτή είναι μία μόνιμη επιθυμία και επιδίωξη του ΕΑΠΣΜ να συμπεριλάβει εκθέσεις τέχνης (ζωγραφικής, φωτογραφίας κ.λπ.) στο ετήσιο πρόγραμμα του δίνοντας έτσι μεγαλύτερη προβολή και δημοσιότητα στους καλλιτέχνες Ελληνικής καταγωγής της παροικίας μας. Είχαμε την τιμή στα εγκαίνια της Έκθεσης να παραβρεθούν η Υπουργός Καλών Τεχνών κ. Heidi Victoria, (M.P. Minister for the Arts) και η κ. Anna Pappas, ιδιοκτήτρια της Anna Pappas Gallery και Πρόεδρος του Australian Commercial Galleries Association (ACGA), η οποία ήταν και η κύρια ομιλήτρια της εκδήλωσης.

Ευχαριστώ τους συνεργάτες και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και όλα τα μέλη του Συνδέσμου, τους γενναιόδωρους χορηγούς και όλους τους υποστηρικτές και φίλους, για το παντοτινό ενδιαφέρον και την υποστήριξή τους.

Ευχαριστώ τα μέλη της Κριτικής Επιτροπής του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού, τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού «Αντίποδες», και οποιονδήποτε άλλον συμμετείχε και συνέβαλε στη μακροχρόνια δράση και το έργο του ΕΑΠΣΜ.

Καίτη Αλεξοπούλου
Πρόεδρος

Acknowledgements

The members of the Administrative Committee of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne would like to extend their gratitude to all the sponsors and everyone who helped in any way, financial, material and moral, both for the publication of this issue of "Antipodes" and the overall activities of the League for the year 2013.

We are most grateful this year to Mr Kyriakos Amanatides, for undertaking the role of Co-ordinator of the Editorial Committee for the "Antipodes" periodical. We would also like to thank Mrs Dina Amanatidou, Mr George Athanasiou, Dr Chris Fifis, Mr Alexandros Giannadakis, Mr Kleanthis Papadopoulos, Ms Dorothy Pouloupoulos, Dr Arthur Spiliadis, Dr Erma Vasiliou and Mr George Vrakas for their valuable time, tireless effort and expert contribution to the final results of the annual, bi-lingual Literary Competition. Once again our sincere thanks to Mr Frixos Ioannidis for the design and layout of this issue and for his technical support.

We express our appreciation to the many artists who not only eagerly participated in the Art Exhibition in June/July 2013, but also offered their works for the enrichment of the pages of "Antipodes", making this periodical a contemporary literary publication and at the same time a proponent of their artistic creations, for which the Greek-Australian community should feel extremely proud.

Furthermore, we would also like to extend our sincere thanks to the many contributors and collaborators of the periodical as well as the many participants in the Literary Competition. Your active participation and high quality contributions is what makes the current issue a significant hallmark, reflecting the literary, cultural, philosophical and historical work of Hellenes in Australia and abroad.

Finally, we must not fail to mention how indebted we are to the members of the Administrative Committee of the Panarcadian Association of Melbourne and Victoria "Ο Kolokotronis" for the generous and important support they have offered the GACLM in the use of their premises and facilities for our numerous functions throughout the year.

Cathy Alexopoulos, President of GACL

Kyriakos Amanatides, Coordinator of the Editorial Committee

Ευχαριστίες

Το Δ.Σ. του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης απευθύνει θερμές ευχαριστίες σε όλους τους χορηγούς και όλους όσους βοήθησαν με κάθε τρόπο, οικονομικό, υλικό, ηθικό και πνευματικό, τόσο στην έκδοση του ανά χείρας τεύχους του περιοδικού "Αντίποδες" όσο και στο γενικότερο έργο του Πολιτιστικού Συνδέσμου για το έτος 2013.

Είμαστε ευγνώμονες στον κ. Κυριάκο Αμανατίδη για τον ρόλο ως Συντονιστής της Συντακτικής Επιτροπής της έκδοσης του περιοδικού, θερμά τον ευχαριστούμε. Απευθύνουμε επίσης ευχαριστίες στους κ. Ντίνα Αμανατίδου, κ. Γιώργο Αθανασίου, Δρ Έρμα Βασιλείου, κ. Γιώργο Βρακά, κ. Αλέξανδρο Γιανναδάκη, Δρ Χρήστο Φίφη, κ. Κλεάνθη Παπαδόπουλο, κ. Θεοδώρα Πουλοπούλου και Δρ Θανάση Σπηλιά, για το συμβολή τους και τον πολύτιμο χρόνο τους, που διέθεσαν για την εκλογή των βραβευθέντων συμμετοχών στον φετινό δίγλωσσο λογοτεχνικό διαγωνισμό του Συνδέσμου. Ευχαριστούμε για μια ακόμα φορά, τον Φρίξο Ιωαννίδη για τη σχεδίαση και σελιδοποίηση του εν λόγω τεύχους καθώς και όλη την τεχνική υποστήριξη.

Ευχαριστούμε τους καλλιτέχνες, ζωγράφους και φωτογράφους που, όχι μόνο συμμετείχαν πρόσχαρα στην Έκθεση Τέχνης τον Ιούνιο/ Ιούλιο 2013, αλλά και παραχώρησαν τα έργα τους στη διακόσμηση και τον εμπλουτισμό των σελίδων μας, καθιστώντας τους «Αντίποδες» 2013 ένα σύγχρονο λογοτεχνικό και συνάμα καλλιτεχνικό περιοδικό για το οποίο η ελληνοαυστραλιανή παροικία θα πρέπει να αισθάνεται υπερήφανη.

Επιπλέον, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ειλικρινείς ευχαριστίες μας στους πολλούς φίλους και συνεργάτες που υπέβαλαν έργα τους για το περιοδικό καθώς επίσης και τους πολλούς συμμετέχοντες στο φετινό Λογοτεχνικό Διαγωνισμό. Η ενεργή συμμετοχή σας και η υψηλή ποιότητα των υποβληθέντων έργων είναι αυτό που κάνει το τρέχον τεύχος ένα σημαντικό απάνθισμα, που αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση στην Αυστραλία και στο εξωτερικό.

Τέλος για μια ακόμα, φορά δεν θα παραλείψουμε να αναφέρουμε πόσο υπόχρεοι είμαστε στα μέλη του Παναρκαδικού Συλλόγου Μελβούρνης και Βικτωρίας "Ο Κολοκοτρώνης" για την γενναιοδωρη, ευγενική και σημαντική για μας και το έργο μας παραχώρηση των εγκαταστάσεών τους.

Καίτη Αλεξοπούλου, Πρόεδρος

Κυριακός Αμανατίδης, Συντονιστής Συντακτικής Επιτροπής

Αφιέρωμα στην Πανεπιστημιακό Δρ Μαρία Ηροδότου *Tribute to Academic Dr Maria Herodotou*

Much of Dr Maria Herodotou's long teaching career has been spent at La Trobe University where she began teaching as a tutor in the Greek Studies Unit in 1985. Prior to this, she taught Modern Greek in the Department of Classical Studies at the University of Melbourne where she also completed an M.A. in contemporary Greek Literature. In addition, she has taught at Monash, RMIT and Victoria College Toorak campus (now Deakin), and the Prahran CAE. This is but an indication of the breadth of her expertise, and of her indefatigable contribution to the maintenance and promotion of Greek and Cypriot studies, culture, literature, socio-linguistics, and all levels of Modern Greek language within Melbourne.

Her range of expertise has also enabled Dr Herodotou to provide informed supervision to Honours and postgraduate students across a broad range of topics. Her contribution to undergraduate and postgraduate teaching is not limited to the tertiary sector but also extends to the preparation of curriculum, and the examination and vetting of exams at the secondary level.

Dr Herodotou's academic qualifications are no less impressive than her contribution to teaching. She obtained a BA in Philology from the University of Athens, went on to obtain a Dip. Ed. in Modern Languages from La Trobe University, completed a Litt. B. at the University of New England, and was awarded both an MA (Research) from the University of Melbourne, and a PhD from Flinders University (2011) with a thesis titled "A Voice from the Margins: a Postcolonial Reading of the Greek Fiction of Cyprus".

She has been publishing articles and book chapters consistently since 1988, and has been invited editor of a number of special issues on the Greek presence in Australia (published in Cyprus, and Canada).

Furthermore, as an integral part of her promotion of Hellenic Studies in Australia and New Zealand, she has organised and convened a number of conferences which frequently involved academic visitors from overseas.

Dr Herodotou's commitment to the Greek and Cypriot communities in Melbourne is reflected in her delivery of numerous public lectures, book and journal launches, and her role as judge or panel member of poetry and short story competitions. In order to promote Hellenic and Cypriot studies within Melbourne, she has worked tirelessly to secure significant sums of money to fund lectureships, and to host numerous distinguished guests, including the Cypriot Minister of Education and Culture.

All these achievements are particularly laudable given that, while simultaneously teaching, often across a number of campuses and institutions, and carrying out research, Dr Herodotou has also been Department Head/Program Co-ordinator, often in times of budgetary restraints and cutbacks by the Federal Government. In light of all these accomplishments, it would be difficult to overstate her achievements.

Dr Ana María Ducasse - Honorary Associate (Spanish)

Dr Nicole Prunster - Senior Lecturer (Italian)

Dr Lilit Thwaites - Honorary Associate (Spanish)

La Trobe University

Maria Herodotou: an appreciation

For over half her life Maria Herodotou has been working in tertiary education, carrying out research and introducing generations of students to modern Greek language, literature and culture. For almost all of this time she has been at La Trobe University, where she is responsible for the program in Modern Greek.

Like many Cypriots, Maria first studied in Athens. Later, after moving to Australia, she completed additional studies in Education and Hellenic Studies at La Trobe University, the University of New England and Melbourne University. She developed an expertise in modern Greek literature, with particular interests in Greek-Cypriot writing, especially that of authors in Australia viewed from a post-colonial perspective.

While issues related to Greeks and Greek-Cypriots have been

Η Μαρία Ηροδότου με φοιτητές
Νεοελληνικών στο La Trobe University

the focus of her personal research, Maria has done much to foster Greek Studies across all of Australia. She has always been an active participant in community events and was the driving force behind a number of important conferences. These have not been confined to the areas of literature and culture as Maria has been keen to engage with and expand the range of topics, seen clearly in the three 'Cyprus Ancient and Modern' conferences held at La Trobe University which included papers on archaeology alongside studies of the Medieval and Modern world. For each of these Maria was able to attract funds from major sponsors to enable significant scholars to participate, bringing their expertise to Australia and encouraging and inspiring students and younger scholars. Maria has had a major involvement in the Modern Greek Studies Association of Australia and New Zealand since helping establish it in 1990, and in 2008 organised the 9th Biennial International Conference of the Modern Greek Studies Association of Australia and New Zealand at La Trobe. The organisation of such events seldom receives the level of recognition that it deserves. Such conferences play a very important role in building a culture of active engagement and involvement in international as well as local academic research, and in feeding the results back to the community.

Teaching languages at universities requires significant resources and a high level of commitment by teaching staff. Much of Maria's energy over the last three decades has gone into building and developing Modern Greek studies at La Trobe University. Unfortunately, despite all her many efforts — including obtaining supporting funds from the Republic of Cyprus — Modern Greek has been under constant threat within the University, where management decisions have favoured other priorities. Her battle against a long, slow erosion of resources has been made worse by recent general

financial constraints, leaving the area so close to Maria's heart in a very perilous state.

Rather than repine over these lost opportunities, it is important to acknowledge Maria's very significant achievements over many years: and to recognise and reward the efforts of someone who has done so much for the Greek and Greek-Cypriot community in Melbourne and Australia.

David Frankel
Emeritus Professor
La Trobe University

Jennifer M. Webb
Charles La Trobe Research Fellow
La Trobe University

Η πανεπιστημιακός Δρ Μαρία Ηροδότου

Γνώρισα για πρώτη φορά τη Δρα Μαρία Ηροδότου στο RMIT όπου προσέφερε μερικές ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα με μερική απασχόληση στο Ελληνικό πρόγραμμα του κλάδου Διερμηνέων/Μεταφραστών γύρω στο τέλος της δεκαετίας του 1970. Είχε φτάσει πρόσφατα οικογενειακώς από την Κύπρο, ως αποτέλεσμα της Τουρκικής εισβολής του 1974. Μετά το 1980 ο κλάδος Διερμηνέων/Μεταφραστών μεταφέρθηκε στο Victoria College και η Μαρία εξακολούθησε να προσφέρει, κατά διαστήματα, ορισμένα μαθήματα και εκεί. Παράλληλα, άρχισε να διδάσκει στα πανεπιστήμια Μελβούρνης, Monash και La Trobe. Σύντομα μετά της δόθηκε στο La Trobe θέση επιμελήτριας με πλήρη απασχόληση και αργότερα Λέκτορα Ελληνικών Σπουδών.

Το 1987 έγινα και εγώ μέλος του διδακτικού προσωπικού του Προγράμματος Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου La Trobe και για μερικά χρόνια Διευθυντής του Τμήματος. Η Μαρία ήταν το αρχαιότερο μέλος του νεοσυσταθέντος αυτού Τμήματος Ελληνικών Σπουδών. Ήταν αφοσιωμένη στην ανάπτυξη και εξέλιξη του Προγράμματος Ελληνικών Σπουδών και ιδιαίτερα αγαπητή στους προπτυχιακούς και αργότερα τους μεταπτυχιακούς φοιτητές που επέβλεπε. Παράλληλα ανέπτυξε μια αξιοθαύμαστη ερευνητική δραστηριότητα με προγράμματα έρευνας και συμμετοχή σε διάφορα διεθνή συνέδρια, τη συγγραφή άρθρων και την οργάνωση ή συνδιοργάνωση συνεδρίων και ιδιαίτερων εκδόσεων. Έτσι το 1994 οργάνωσε το ειδικό αφιέρωμα του περιοδικού *Ακμή* (αρ.20) που εκδίδεται στην Κύπρο, το 1997 ειδική έκδοση του ίδιου περιοδικού

Η Ποντιακή Κοινότητα βραβεύει τους καλύτερους μαθητές του VCE (στα Ελληνικά) που συνεχίζουν με Ελληνικές Σπουδές σε πανεπιστημιακό επίπεδο (2012). Από αριστερά: ο πρόεδρος της Ποντιακής Κοινότητας Σ. Κοροσίδης, ο φοιτητής Κυριάκος Βέλος, η φοιτήτρια Διονυσία Αναγνώστου, η Μαρία Ηροδότου και ο Κυριάκος Αμανατίδης

για την Ελληνοαυστραλιανή Λογοτεχνία, το 1999 διοργάνωσε την ειδική έκδοση "Greeks in Australia" του περιοδικού Hellenic Studies/ Etudes Helleniques που εκδίδεται στον Καναδά, και το 2009 ήταν συνδιοργανώτρια του ειδικού τεύχους για την Ιστορία, τα ζητήματα και τη λογοτεχνία της Ελληνοαυστραλιανής παροικίας, του περιοδικού *Παρουσία* (αρ. 50) που εκδίδεται στην Αθήνα.

Θα πρέπει να τονιστεί ο ρόλος της Δρ Ηροδότου στην παρουσίαση Κυπρίων και Ελληνοαυστραλών συγγραφέων τόσο με συνεντεύξεις, ομιλίες και άρθρα, όσο και με παρουσιάσεις των βιβλίων τους στο κοινό. Σε πολλά της δημοσιεύματα για το έργο Κυπρίων λογοτεχνών, όπως ο Κώστας Μόντης, ο Κυριάκος Χαραλαμπίδης, ο Νίκος Νικολαΐδης, ο Λουκής Ακρίτας, ο Νίκος Ορφανίδης και άλλοι, καθώς και στη διδακτορική της διατριβή η Δρ Ηροδότου μελετά τον αντίκτυπο της Αγγλικής αποικιοκρατίας στην Κύπρο. Τα δημοσιεύματα και οι εργασίες αυτές παρέχουν άφθονο υλικό που δεν θα πρέπει να παραμείνει καταχωνιασμένο σε διάφορους δυσκολοπροσβάσιμους τόμους και περιοδικές εκδόσεις, αλλά να εκδοθεί σε βιβλία.

Δεν θα πρέπει να παραβλεφθούν οι εκτός Πανεπιστημίου δραστηριότητες της Δρ Ηροδότου για την ενίσχυση και προώθηση των Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο, στη Βικτώρια και την Αυστραλία. Για περισσότερα από είκοσι χρόνια είναι μέλος της Επιτροπής Ελληνικών Σπουδών του Victorian Certificate of Education (VCE), ήταν μέλος της Διυπουργικής Επιτροπής των Υπουργείων Παιδείας της Βικτώριας και Ελλάδας για την προώθηση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας στη Βικτώρια και μέλος της Επιτροπής που οργάνωσε το 2011 σεμινάρια για το κοινό, σε συνεργασία του Προγράμματος Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου La Trobe με την Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Μελβούρνης και Βικτώριας. Τα τελευταία τρία χρόνια ανέπτυξε

Δραστηριότητες στο La Trobe για την προώθηση των Ελληνικών από το Σύλλογο Εκπαιδευτικών Νεοελληνικών και το Πρόγραμμα Ελληνικών Σπουδών. Στη φωτογραφία με μαθητές σχολείων (Year 10-VCE).

μεγάλη δραστηριότητα σε συνεργασία με πολιτικούς, παροικιακούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες για την εισαγωγή των Ελληνικών στο National Curriculum της Αυστραλίας. Υπήρξε για περισσότερο από μια εικοσαετία ενεργό μέλος της *Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας*. Επίσης, ως εκπρόσωπος του Τμήματος Ελληνικών Σπουδών συζήτησε σε πολλές περιπτώσεις με Υπουργεία και Υπηρεσίες της Ελλάδας, της Κυπριακής Δημοκρατίας και την Κοινότητα Μελβούρνης την ενίσχυσή τους σε συνέδρια που συνδιοργάνωσε με το Τμήμα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου και τη χρηματοδότηση για προσφορά διαφόρων ειδικών μαθημάτων για την Ελληνική και Κυπριακή Ιστορία και Πολιτισμό στον ευρύτερο τομέα των Ευρωπαϊκών Σπουδών. Διοργάνωσε επίσης δημόσιες διαλέξεις με πανεπιστημιακούς και λογοτέχνες από Ελλάδα, Κύπρο, ΗΠΑ και Καναδά σε συνεργασία με διάφορους παροικιακούς φορείς.

Η Δρ Ηροδότου είναι τα τελευταία έξι χρόνια η Διευθύντρια του Προγράμματος Ελληνικών Σπουδών του πανεπιστημίου La Trobe και η τελευταία εναπομείνασα σε ένα πρώην πολυμελές τμήμα που για λόγους πολιτικών σκοπιμοτήτων και περικοπών σταδιακά αλλά αναγκαστικά συρρικνώνεται ή ενσωματώνεται σε ευρύτερους κλάδους σπουδών. Αυτό την κρατά συνεχώς στις επάλξεις για αγώνες και σε θέσεις μάχης για τη διατήρηση στο Πανεπιστήμιο της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού. Σ' αυτό τον αγώνα χρειάζεται τη συμπαράσταση και ενίσχυση της οργανωμένης παροικίας και όλων των μελών της. Είναι χρέος μας να συγχαρούμε τη Δρ Ηροδότου για την αλύγιστη αγωνιστικότητά της και να της ευχηθούμε κουράγιο και ευόδωση των αγώνων της που είναι την ίδια στιγμή και αγώνες της Ελληνικής παροικίας.

Δρ Χρήστος Ν. Φίφης
Honorary Associate, La Trobe University

Μαρία Ηροδότου

Πορεία, Επιτεύγματα, Προκλήσεις

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η προσφορά της Μαρίας Ηροδότου στον ελληνισμό της Αυστραλίας, και της διασποράς γενικότερα. Η προσφορά αυτή, για δεκαετίες τώρα, απλώνεται σε πολλούς και διαφορετικούς χώρους: τον διδακτικό, τον ερευνητικό, τον παροικιακό. Και η ενασχόλησή της στους παραπάνω τομείς διακατέχεται από συνέπεια, επαγγελματική αφοσίωση και αγάπη.

Ξεκίνησε, όπως πολλοί νεοελληνιστές της Αυστραλίας, με τη διδασκαλία της ελληνικής σε παροικιακά σχολεία. Στη συνέχεια μεταπήδησε στον πανεπιστημιακό χώρο, όπου και παραμένει μέχρι σήμερα. Και σε όλη της αυτή τη διαδρομή, η Μαρία Ηροδότου διακρίθηκε για το ενδιαφέρον της προς τους φοιτητές, την ανανέωση του διδακτικού υλικού και την εκπόνηση νέων προγραμμάτων.

Για να ανταποκριθεί στις συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις της διδασκαλίας, η Μαρία Ηροδότου ενδιαφέρθηκε για την αναβάθμιση των προσωπικών της σπουδών. Παρόλα τα επαρκέστατα προσόντα της από την Ελλάδα (πτυχίο Φιλοσοφικής Πανεπιστημίου Αθηνών) συνέχισε τις σπουδές της σε μεταπτυχιακό και ανώτερο επίπεδο στην Παιδαγωγική και την Φιλολογία στα Πανεπιστήμια La Trobe, New England, Melbourne και Flinders (στο τελευταίο εκπόνησε την διδακτορική της διατριβή).

Όπως είναι φυσικό οι ως άνω σπουδές απαιτούσαν -και είχαν επίσης ως απόρροια- εντατική έρευνα και ανάλογες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά. Δεν θα απαριθμήσω τις δημοσιεύσεις αυτές. Θα τονίσω, ωστόσο, ότι η Μαρία Ηροδότου ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη Ελληνοαυστραλιανή λογοτεχνία καθώς και με την Κυπριακή λογοτεχνία. Μάλιστα για την τελευταία κινήθηκε σε ένα εντελώς παρθένο έδαφος για τα ελληνικά δεδομένα -τη μελέτη της κυπριακής πεζογραφίας στο πλαίσιο της μεταποικιακής θεωρίας.

Με την ομοσπονδιακή βουλευτή Μαρία Βαμβακινού μετά από συνάντηση στο La Trobe για το θέμα της υπερίληψης της Ελληνικής γλώσσας στο Εθνικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης της Αυστραλίας (ACARA). Από αριστερά: Δρ Α. Σπηλιάς (συνεργάτης του Προγράμματος), η Δρ Δ. Μιχαήλ (μέλος του ακαδημαϊκού προσωπικού), ο Δρ Χ. Φίφης (Honorary Associate), η Μ. Βαμβακινού και η Μ. Ηροδότου

Είναι ευχάριστο που η Μαρία Ηροδότου δεν παρέμεινε μακριά από τον ελληνισμό της Μελβούρνης. Πέρα από τα ερευνητικά και διδακτικά της καθήκοντα, αφιέρωσε πολύ χρόνο σε παροικιακές δραστηριότητες: δημόσιες διαλέξεις, παρουσιάσεις βιβλίων, συμμετοχή σε ποικίλες εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου -εκδηλώσεις που σταδιακά φθίνουν και που αποβαίνουν για τούτο απαραίτητες για την παροικία.

Είχα τη τύχη και τη χαρά να συνεργαστώ με τη Μαρία για πολλά χρόνια και σε πολλάπλά επίπεδα. Εκτίμησα την αγάπη της και την αφοσίωσή της στο έργο της. Της εύχομαι να της δοθεί η δυνατότητα να συνεχίσει με τον ίδιο ζήλο.

*Δρ Θανάσης Σπηλιάς
Μελβούρνη*

Γράμμα στη Μαρία Ηροδότου

Αγαπημένη μου Μαρία, πάνε σχεδόν τρία χρόνια που επέστρεψα στην Ελλάδα μετά από δεκαπέντε χρόνια ζωής και δουλειάς στην Αυστραλία. Πολλά είδα και έζησα, πολλά έμαθα, ελπίζω, πολλούς ανθρώπους γνώρισα. Θα μπορούσαν να γεμίσουν βιβλίο ολόκληρο αυτές οι εμπειρίες. Το μεγαλύτερο όμως διάστημα της διαμονής μου στη Μελβούρνη, δούλεψα στο La Trobe και κυρίως μαζί σου. Με το θάρρος λοιπόν που μου δίνει αυτή η συνεργασία, άφησέ με να δημοσιοποιήσω, με αυτή την επιστολή, όσα εισέπραξα από τη γνωριμία μας.

Κατ' αρχήν θέλω να σε ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη με την οποία με περιέβαλες από την πρώτη σχεδόν στιγμή της συνεργασίας μας. Δεν με έκανες να αισθανθώ άβολα ή σε υποδεέστερη θέση, μου άφησες το περιθώριο για πρωτοβουλίες και αυτονομία, παρ' όλο που είσαι συγκρατημένη και προτιμάς πρώτα να σε πείσουν οι άλλοι για τις προθέσεις τους. Με τη σοβαρότητα και την ψυχραιμία που σε διακρίνει αντιμετώπιζες όλα τα προβλήματα - ουκ ολίγα - που δημιουργούνταν εξ αιτίας μιας πολιτικής εχθρικής προς τις ανθρωπιστικές σπουδές και σκεφτόσουν σε βάθος και πολύπλευρα τις καταστάσεις, είτε αφορούσαν πολιτικές είτε παιδαγωγικά ή διδακτικά θέματα.

Θυμάμαι με νοσταλγία και αγάπη τα μαθήματα που μοιραζόμασταν. Ποτέ δεν σε έφτανε ο χρόνος και σχεδόν πάντα περίμενα αρκετά λεπτά μέχρι να έρθει η σειρά μου ή έμπαινα μέσα

στην αίθουσα και καθόμουν με τους φοιτητές μέχρι να τελειώσεις τη διάλεξη. Είσαι από τους ανθρώπους που με έκαναν να αισθάνομαι ότι έχω ένα στήριγμα σε μια χώρα όπου πήγα χωρίς να γνωρίζω κανέναν. Μέχρι τα χρυσόψαρά μου σου εμπιστευόμουν όταν πήγαινα κάποιο ταξίδι! Το μόνο μου παράπονο είναι που δεν ερχόσουν καμιά φορά για lunch όταν πηγαίναμε με τον Χρήστο, τον Θανάση και συχνά τον Ζήση για να πάρεις κι εσύ μέρος στις ατέλειωτες πολιτικές και φιλολογικές συζητήσεις μας που τόσο μου λείπουν. Σε έφαγε βλέπεις η δουλειά.....

Είμαι πολύ χαρούμενη που μπορώ να επικοινωνώ μαζί σου, θέλω να σε βλέπω συχνότερα και σου εύχομαι να είσαι πάντα καλά και να συνεχίσεις να προσφέρεις τις γνώσεις και την πείρα σου στον ελληνισμό της Αυστραλίας που έχει ανάγκη από σοβαρή σύνδεση με την ελληνική πραγματικότητα.

*Με αγάπη,
Δήμητρα Πετρέλλη
Φιλολόγος, Αθήνα*

Our teacher Maria Herodotou

“Teachers are like the candles, which consume themselves to brighten the lives of others” is a quote that would well describe Maria Herodotou. Maria’s lessons are always engaging. A broad variety of subjects pertaining to Greek history, literature and culture act as conduits for the exploration of the Greek language. In this way students, from beginners to advanced levels, become acquainted with many of the great Greek poets and writers of the nineteenth and twentieth centuries, and become enthused by the socio-political developments of modern Greece.

For those students who are not of Greek descent this is particularly significant because there are few opportunities in Australian tertiary environments to discover and appreciate modern Greek culture and history. For those students who are of Greek descent Maria’s lessons add to their sense of pride and help them to gain an understanding of their roots through a profound and detailed study of the achievements and struggles of their nation and forefathers. This places an important piece to the puzzle of one’s identity and sense of belonging. Additionally, through her subjects, many of her students develop a thirst which urges them to continue

researching, long after the course is over.

More importantly, however, Maria is an inspiring woman. She is a true educator whose dedication to her students and her department is incomparable. Maria provides a seemingly inexhaustible resource to her students through her depth of knowledge and personal experience, and she is an exceptional academic and woman who leads by example. Maria is gentle, warm and attentive, and has a genuine interest and care for her students’ development. Therefore, the experience of being Maria’s student transcends the expected outcome of becoming proficient in the Greek language. Her knowledge, dedication and passion for education inspire students to search within themselves and find their own sustainable enthusiasm for intellectual and personal development.

Learning Greek has been rewarding, but encountering Maria as a teacher has been a very special, transformative and unforgettable experience. We consider ourselves very lucky to have been Maria’s students and we are forever grateful for her efforts. We thank her for opening our eyes to so many things and for inspiring us to pursue different horizons in Greek.

*Konstantina Dimitriadis,
Nikos Pouris,
Stella Sarikoudis
Tara Zander.
Maria’s students, La Trobe University*

Μαρία Ηροδότου

*Πολλοί με ρωτούν που σπούδασα Ελληνικά.
‘Στο La Trobe’, τους λέω.
‘Είναι ακόμα εκεί η Μαρία η Ηροδότου;’ Ρωτούν.
‘Ασφαλώς και είναι! Σαν βράχος μες τα κύματα’*

Τη Μαρία τη γνώρισα το 1990, τη χρονιά που πρωτάρχισα τις σπουδές μου. Το όνομά της ήταν το πρώτο που άκουσα στους διαδρόμους του *Τμήματος Ελληνικών Σπουδών*. ‘Θα έχεις τη Μαρία την Ηροδότου’ μου είπαν κάποιοι με ενθουσιασμό. Σύντομα έμαθα τι εννοούσαν. Εννοούσαν ένα άτομο πολυμαθέστατο, που εδώ και τριάντα πέντε χρόνια έχει ακούραστα αφιερώσει τη ζωή της στην ελληνομάθεια της πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς στην

Αυστραλία. Δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι το όνομά της έχει πια γίνει συνώνυμο με το *Τμήμα Ελληνικών* στο Πανεπιστήμιο La Trobe. Πού να φανταστώ το 1990 ότι μια μέρα θα ήταν η επόπτη του Masters μου και ακόμη ότι θα συνεργαζόμαστε σε ακαδημαϊκό επίπεδο στο ίδιο το τμήμα που σπούδασα. Σήμερα η Μαρία είναι επόπτη μου για τη διδακτορική μου διατριβή. Τη γνωρίζω ακόμη και ως συνάδελφο και μπορώ να πω ότι η αξία της δεν έγκειται μόνο στην ακαδημαϊκή της ιδιότητα και ικανότητα αλλά και στην απέραντη ανθρωπιά της. Η Μαρία είναι εξαιρετικός άνθρωπος – ευαίσθητη, υπομονετική και πάντα πρόθυμη να συμπαρασταθεί στον κάθε φοιτητή που χτυπά ξανά και ξανά την πόρτα της που είναι πάντα ανοιχτή για όπλους. Στη Μαρία βρίσκει κανείς όλες τις αξίες του ολοκληρωμένου και ώριμου δασκάλου και το θεωρώ τιμή μου να την γνωρίζω.

Δημήτρης Γκόνης

Μεταπτυχιακός φοιτητής (PhD) και λέκτορας

Μελβούρνη, Ιούνιος 2013

Μαρία Ηροδότου και Νεοελληνικές Σπουδές

Η σταδιοδρομία της Δρ. Μαρίας Ηροδότου στις τριτοβάθμιες Νεοελληνικές Σπουδές καλύπτει σχεδόν ολόκληρη τη μέχρι σήμερα διαδρομή τους στη Μελβούρνη. Ως συνάδελφος και στενός συνεργάτης της επί σειρά ετών παρακολούθησα με ενδιαφέρον και εκτίμηση την εξέλιξη της προσφοράς της αρχίζοντας από το 1977. Η όποια προσπάθεια συνοπτικής αποτίμησης της πλούσιας και πολυδιάστατης συνεισφοράς της Μαρίας στην εκπαίδευση, στην επιστήμη και στην Παροικία αναπόφευκτα αποβαίνει ανεπαρκής —παραπέμπω στην πολυσέλιδη εργογραφία της όσους ζητούν πληρέστερη αναφορά.

Απόφοιτος φιλολογίας του «Αθήνησιν», η Μαρία μπήκε στο επάγγελμα ταυτόχρονα με την πρώτη φουρνιά των αποφοίτων Νεοελληνικών του «Μελβούρνησιν». Αφού πρώτα εξοικειώθηκε με τα περισσότερα ιδρύματα που φιλοξένησαν την εποχή εκείνη τα Νεοελληνικά στη Βικτώρια (Παν/μιο Μελβούρνης, Monash, Victoria College Toorak, RMIT, Prahran CAE), επικεντρώθηκε οριστικά στο Πανεπιστήμιο La Trobe το 1982. Παράλληλα όμως με τη διδασκαλία επιδόθηκε σε μεταπτυχιακές Νεοελληνικές σπουδές σε τέσσερα διαφορετικά πανεπιστήμια (DipEd στο La Trobe, BLitt στο UNE, MA στο Melbourne University, PhD στο Flinders) με αποτέλεσμα η εκ του

σύνεγγυς γνωριμία της με τις εστίες των Νεοελληνικών Σπουδών να λάβει σχεδόν παναυστραλιανές διαστάσεις.

Το φάσμα των πανεπιστημιακών μαθημάτων που δίδαξε παρουσιάζει εντυπωσιακό εύρος: συμπεριλαμβάνει γλωσσικά προγράμματα κάθε επιπέδου και είδους (αρχαρίων, προχωρημένων και ειδικευμένης θεματολογίας — Δημιουργική γραφή και δημοσιογραφία στη Νέα Ελληνική, Ζητήματα διδασκαλίας Νεοελληνικών, Νεοελληνικά για επαγγελματικούς σκοπούς, κ.ά.), καθώς και φιλολογικά μαθήματα για τη λογοτεχνία της νεότερης Ελλάδας, Κύπρου και Διασποράς. Με τη σειρά της ανέλαβε επίσης την εποπτεία μεταπτυχιακών διατριβών σε επίπεδο MA και PhD.

Η δε ανάμειξή της στα διοικητικά επεκτάθηκε πέρα από την εκπροσώπηση του Τομέα σε κάθε είδους πανεπιστημιακές επιτροπές, εφόσον ανέπτυξε ιδιαίτερες ικανότητες στην εξασφάλιση πόρων, βιβλίων και οπτικο-ακουστικού υλικού (κυρίως από την Κύπρο) για τη λειτουργία νέων προγραμμάτων, τη χρηματοδότηση συνεδρίων και την κάλυψη των εξόδων επισκεπτών. Οι επιχορηγήσεις αυτές στήριξαν επί σειρά ετών το λεκτοράτο Ελληνικής και Κυπριακής Ιστορίας στο La Trobe. Παράλληλα μεσολάβησε για την εξασφάλιση παροικιακής ενίσχυσης του αρχαιολογικού έργου του Australian Cyprus Expedition με επικεφαλής τον συνάδελφο καθηγητή David Frankel.

Πολύτιμη υπήρξε επίσης η προσπάθεια της Μαρίας να διατηρήσει ο Τομέας στενές σχέσεις με τους φορείς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κυρίως με την ανάμειξή της στις εξετάσεις VCE και τη διοργάνωση ημερίδων πληροφόρησης για τις Νεοελληνικές Σπουδές σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Παράλληλα έθεσε στη διάθεση της Παροικίας, τόσο τις ακαδημαϊκές της γνώσεις, όσο και τις οργανωτικές της ικανότητες —απειράριθμες οι διαλέξεις που έδωσε σε παροικιακούς οργανισμούς, οι παρουσιάσεις βιβλίων συμπαροίκων, οι συνεργασίες της σε κριτικές επιτροπές, σε παροικιακά δημοσιεύματα και σε κάθε είδους πολιτισμικές εκδηλώσεις.

Επιπλέον διοργάνωσε επιστημονικά συνέδρια με διεθνή συμμετοχή στη Μελβούρνη, τόσο εκ μέρους της Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας (της οποίας διατέλεσε Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος) όσο και για τη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου La Trobe. Ιδιαίτερης μνείας αξίζουν τα Κυπριολογικά Συνέδρια που έφεραν στους καθ' ημάς Αντίποδες κορυφαίους Κυπρίους συγγραφείς και διακεκριμένους αρχαιολόγους, ιστορικούς και πολιτικούς επιστήμονες. Έλαβε μέρος επίσης σε πάμπολλα επιστημονικά συνέδρια στην Αυστραλία, Ελλάδα,

Τιμητική διάκριση στο Δημήτρη Τσαλουμά από το La Trobe. Η Μαρία Ηροδότου, ο κοσμήτορας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, καθηγητής David De Vaus, και ο ποιητής Δημήτρης Τσαλουμάς

Κύπρο, Γερμανία, Ισπανία και Καναδά, και συμπεριλήφθηκαν οι ανακοινώσεις της στα δημοσιευμένα πρακτικά τους. Συνεργάστηκε επίσης με περιοδικά διεθνούς εμβέλειας και σε συλλογικούς τόμους επιστημονικού περιεχομένου, με φιλολογικές και κοινωνιολογικές μελέτες, και ανέλαβε καθήκοντα επιμέλειας ειδικών αφιερωμάτων στα θέματα της ειδικότητας της —ιδίως τα έργα γυναικών συγγραφέων Ελλάδας, Κύπρου και Διασποράς, και την Κυπριακή Λογοτεχνία, την οποία προσεγγίζει πρωτοποριακά στο φως της Μεταποικιακής Θεωρίας.

Σήμερα η Μαρία έχει το ηρωικό προνόμιο να φυλάττει τις Θερμοπύλες των Νεοελληνικών Σπουδών στο La Trobe — είναι το μόνο μέλος της πρώτης εκείνης γενιάς που εξακολουθεί να διδάσκει σε πανεπιστημιακό επίπεδο σήμερα. Η επί τρεις δεκαετίες άψογη συνεργασία μας, ο αναμφισβήτητος επαγγελματισμός της και η σύνεση με την οποία προσεγγίζει το εκάστοτε εγχείρημα, με πείθουν ότι η τύχη των Νεοελληνικών Σπουδών βρίσκεται σε πολύ ικανά και άξια χέρια.

Στάθης Gauntlett

Ελληνικά Ελληνικά!

*Στην καθηγήτριά μου Μαρία Ηροδότου που μου ενδυνάμωσε την αγάπη για τις Ελληνικές Σπουδές**

Όταν σκέφτομαι την εμπειρία μου με την ελληνική γλώσσα και κουλτούρα, έχω ανάμεικτα συναισθήματα και αναμνήσεις. Η εκπαίδευσή μου στα Ελληνικά δεν ήταν καλή, σταθερή ή συνεχής. Για πολλά χρόνια όσο μεγάλωνα, και ιδιαίτερα στην εφηβεία μου, είχα έναν εσωτερικό πόλεμο με τα Ελληνικά. Γεννήθηκα στην Αυστραλία

με τα άλλα τρία αδέρφια μου στο χωριό Warrnambool. Οι γονείς μου, Έλληνες μετανάστες, μας έλεγαν ότι είμαστε Ελληνάκια και όχι Αυστραλάκια· αλλά υπήρχε ένα πρόβλημα. Λόγω της εποχής (δεκαετίες 1960 μέχρι 1980) δεν υπήρχε ακόμα ο πολυπολιτισμός (multiculturalism) στην Αυστραλία, ιδιαίτερα στα χωριά. Στα πρώτα παιδικά μας χρόνια, ακούγαμε και μιλούσαμε περισσότερο Αγγλικά παρά Ελληνικά —ο περισσότερος ο πληθυσμός ήταν Άγγλο-Αυστραλοί. Δεν πιστεύω να καταλαβαίναμε Ελληνικά γιατί οι Έλληνες μετανάστες ήταν μειονότητα στο χωριό και έτσι οι γονείς μας αναγκαστήκανε να μάθουνε και να μιλάνε Αγγλικά με τους γείτονες και στην δουλειά.

Όταν ήμουνα 6 χρονών, φύγαμε από το Warrnambool για τη Μελβούρνη, στην οποία υπήρχαν περισσότερες δουλειές και ευκαιρίες. Όταν φτάσαμε στην καινούρια γειτονιά, για πρώτη φορά άκουγα συχνά τα Ελληνικά. Σε κάθε δεύτερο σπίτι κατοικούσαν ελληνικές οικογένειες, και θυμάμαι ότι η μάνα μου ήταν καταχαρούμενη που ξαναβρισκόταν ανάμεσα σε Έλληνες. Αμέσως άρχισαν να μας πηγαίνουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία, (που εμείς την βρίσκαμε πολύ βαρετή γιατί δεν καταλαβαίναμε την λειτουργία!) και στο κατηχητικό. Η δεύτερη δουλειά της μάνας μας ήταν εμείς τα δύο μεγάλα παιδιά (εγώ που ήμουν 6 χρονών και ο Δημήτρης που ήταν 9 χρονών) να γραφτούμε στο ελληνικό σχολείο. Στο πρώτο μας ελληνικό σχολείο, η μητέρα λέει ότι προχωρήσαμε πολύ καλά με τα Ελληνικά και θυμάμαι το δάσκαλό μας καλό και υπομονετικό.

Δυστυχώς, τα πράγματα αλλάξανε μια μέρα, όταν ήρθε από την Ελλάδα ένας καινούριος δάσκαλος στη γειτονιά μας και είχε ανοίξει δικό του ελληνικό σχολείο. Πήγε σε όλα τα ελληνικά σπίτια και γοήτεψε όλους τους μετανάστες γονείς με τα επίσημα Ελληνικά και την χαρισματική συμπεριφορά του: «Ναι, κυρίες μου, βασιστείτε σε μένα. Θα μαθαίνουμε τα παιδιά σας τα πάντα... Σας υπόσχομαι ότι θα μάθουνε εξαιρετικά Ελληνικά, θρησκευτικά, ελληνικό χορό και θα ερχόμαστε με το λεωφορείο δύο φορές την εβδομάδα να παίρνουμε τους μαθητές και να τους φέρνουμε σπίτι!». Οι μητέρες το θεωρούσαν αυτό ως θησαυρό, γιατί οι άντρες δούλευαν τις νύχτες και δυσκολεύονταν να πηγαίνουν τα παιδιά στο ελληνικό σχολείο χωρίς αυτοκίνητα. Αλλά ο Κύριος Διδάσκαλος ξέχασε να πει στους κακόμοιρους γονείς ότι το ξύλο, το βρισίδι, ο φόβος ήταν επίσης μέσα στο πρόγραμμα!

Τώρα που το αναλογίζομαι, είμαι τυχερή που έμαθα αυτά τα Ελληνικά που ξέρω, αν σκεφτώ πόσο πίσω είχα μείνει με τη μάθησή μου. Ο μεγάλος μου αδελφός μέχρι σήμερα δεν θέλει να

μιλάει Ελληνικά. Πολλά παιδιά δυσκολεύτηκαν με τα προχωρημένα μαθήματα του Κυρίου Διδασκάλου... Δεν είχαμε ευκαιρία ούτε να ζητήσουμε εξηγήσεις για τα λάθη μας. Η αλήθεια είναι ότι πηγαίναμε στο ελληνικό σχολείο με τρόπο στην ψυχή μας, επειδή πολλές φορές δεν κάναμε τις εργασίες μας... Δεν καταλαβαίναμε καλά τι έπρεπε να κάνουμε και η μητέρα μας δεν είχε χρόνο να μας βοηθήσει, με τέσσερα μικρά παιδιά και τη δουλειά. Επίσης, πολλά θέματα στα μαθήματά μας δεν είχαν σχέση με τα Έλληνο-Αυστραλάκια της δεκαετίας 1970. Τα θρησκευτικά τα αντέχαμε με την ελπίδα πως θα μας λυπηθεί ο *Κύριος*, όταν μιλούσε για τον Χριστό και τους Αγίους, αλλά αυτό το Βυζάντιο ούτε ξέραμε πού ήταν και τι συμβόλιζε! Προσπαθούσε να μας διδάξει αρκετά πράγματα χωρίς τον κατάλληλο χρόνο. Έτσι ούτε τα μισά δεν μαθαίναμε.

Κάθε φορά που ερχόταν το λεωφορείο για το ελληνικό σχολείο, εμείς τα παιδιά της γειτονιάς κάναμε το σταυρό μας και παρακαλούσαμε το θεό ότι ο *Κύριος* δεν θα ζητήσει τις εργασίες μας! Ο ένας ρωτούσε τον άλλον: «Έκανες τις ασκήσεις σου; Διάβασες»; Καθώς το λεωφορείο προχωρούσε καταλαβαίναμε ότι κοντεύαμε να φτάσουμε στο καταραμένο σχολείο..... Αμάν! Μοσκοβολούσαν τα μπισκότα από τα εργοστάσια μπισκότων και λαχταρούσαμε να σταματήσουμε να χαθούμε εκεί στην ωραία μυρουδιά, παρά να προχωρήσουμε. Όταν φτάναμε στο ελληνικό σχολείο, βγαίναμε από το λεωφορείο και μετά από λίγη ώρα, ο *Κύριος* μας έβαζε στις σειρές για την πορεία προς την αίθουσα: «Εν, δυο! Εν, δυο! Γιατί σέρνετε τα πόδια σας; Εν δυο, εν δυο!», φώναζε. Δεν βλέπαμε την ώρα να φτάσει το διάλειμμα να πάρουμε μια ανάσα, να παίξουμε και παρακαλούσαμε να φτάσει το τέλος να πούμε το: «*Δι' ευχών των Αγίων Πατέρων ημών...*»! Ιδιαίτερα τα αγόρια που έτρωγαν πολύ ξύλο και μαζί ο αδελφός μου.

Η μητέρα μου παρακαλούσε το Διδάσκαλο να αλλάξει τη μέθοδο πειθαρχίας του με τον αδελφό μου, που ερχόταν κλαμένος πολλές φορές στο σπίτι, αλλά ο Διδάσκαλος ήταν ανένδοτος: «Όχι, κυρία μου, το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο!» Πηγαίναμε με το ζόρι για τρία χρόνια στο σχολείο του, μέχρι που φοβέριζε ο δεκατετράχρονος Δημήτρης ότι θα το σκάσει και θα κοιμάται στους δρόμους παρά να ξαναπάει σ' αυτόν τον «Παράδεισο»! «I'm not letting him hit me again! Άλλη φορά, θα τον χτυπήσω πίσω!!» έκλαιγε, μισά Αγγλικά, μισά Ελληνικά. Η μητέρα μάς έβγαλε τελικά από εκείνο το σχολείο και για λίγο διάστημα εγώ με τα μικρά μου αδέλφια, πηγαίναμε σε άλλο σχολείο. Ο μεγάλος μου αδελφός δεν ήθελε πια τα Ελληνικά με κανέναν τρόπο. Λίγο αργότερα φύγαμε και από αυτή τη γειτονιά και

παρατήσαμε τα Ελληνικά. Η μητέρα φώναζε: «Θα το μετανιώσετε. Θα ακούτε Ελληνικά και θα κλαίτε!» Εγώ δεν έδινα σημασία.

Μια μέρα, ξανάνοιξε η πόρτα της ψυχής μου για τα Ελληνικά. Έκανα παρέα με μια πολύ καλή Ελληνίδα, την Έφη, και η οικογένειά της μου έκανε μεγάλη εντύπωση. Για πρώτη φορά άκουγα ωραία, λογική συζήτηση στα Ελληνικά, χωρίς νεύρα, φωνές, ξύλο! Η μητέρα της Έφης ήταν χρυσή και τρυφερή γυναίκα και ο πατέρας, παρόλο που δεν πήγε στο πανεπιστήμιο, ήταν μορφωμένος και λογικός άνθρωπος. Τα παιδιά τους μιλούσανε εξαιρετικά Ελληνικά. Ένιωσα πόσο θα ήθελα να είμαι σαν αυτά! Η επιρροή της οικογένειας της Έφης μ' έκανε να θέλω να βελτιώσω τα Ελληνικά μου. Ο πόλεμος με τα Ελληνικά σιγά σιγά υποχώρησε και πήγα στην Ελλάδα για πρώτη φορά, 25 χρονών. Αγάπησα την Ελλάδα, τη γλώσσα και την κουλτούρα.

Μετά από αρκετά χρόνια, βρήκα το κουράγιο και ξαναγύρισα στο Πανεπιστήμιο La Trobe, να σπουδάσω Ελληνικά. Νέοι ορίζοντες άνοιξαν για μένα. Παρόλο που υπήρχαν στιγμές που «πάλευα» με τη γραμματική και σύνταξη, ταυτόχρονα κατάλαβα ότι τα «Ελληνικά» συμπεριλαμβάνουν μια πλούσια κουλτούρα και ιστορία. Με την εμπνευσμένη διδασκαλία, τον ενθουσιασμό και την υπομονή καθηγητών, όπως του Χρήστου Φίφη και της Μαρίας Ηροδότου, άνοιξε ένας καινούριος κόσμος για μένα. Είχα την ευκαιρία να γνωρίσω τον πλούσιο και εμπνευσμένο κόσμο της ελληνικής λογοτεχνίας, το ελληνικό θέατρο, την ελληνική ιστορία... Πάνω απ' όλα συνειδητοποίησα ότι, όσο και να φοβάμαι πως κάνω λάθη και νιώθω σαν αυτό το χαζό παιδάκι, είναι απαραίτητο να διατηρήσω τα Ελληνικά διότι έχουν μείνει πια στο αίμα μου! Είναι μέρος της ταυτότητάς μου!

* Στο Πανεπιστήμιο La Trobe έκανα Graduate Diploma in Humanities (Greek). Σε όλα μου σχεδόν τα μαθήματα είχα καθηγήτρια την Μαρία Ηροδότου. Το αφήγημα αυτό γράφτηκε στο μάθημά της «Δημιουργική Γραφή» (αυτοβιογραφία) το Β' εξάμηνο του 2011. Συνεχίζω τις σπουδές στα Ελληνικά σε επίπεδο Honours με επόπτρια και πάλι τη Μαρία Ηροδότου.

Μαρία Σταματάκου

Συμμετοχές των μελών μας

Ποιήματα, πεζογραφήματα, κριτικές μελέτες

Contributions from our members

Poems, prose, critical studies

Heliograph

*Ikaria**

From afar light travels
like a bullet to the heart,
a mirror offered to the sun
catching me off-guard,
piercing the gauze noontide haze
to find its mark...

A child's hand guides the blade of light
from that fraught, atavistic shore,
where a winged boy plummeted
to earth millennia before,
his torso glistening with molten wax,
his wings a golden swarm,
shards hovering about his form
like fiery butterflies.

Jena Woodhouse

** On the island of Ikaria, named after Ikaros, who is said to have plummeted into the Ikarian Sea that washes its shores, it has long been the custom for children in remote coastal cottages and hamlets to beam heliographs to passing ships.*

It was the light

It was the pellucid rays
consuming us,
x-raying our bones
until we gleamed
like living skeletons
clothed in evanescent
fragrances and incandescent
flesh, raiments spun
from photons of desire...

It was the light
that sluiced through calcite
alleyways and entered us,
tuning us and all that met
our gaze to its translucent lyre,
till we forgot who we had been,
renounced our former state and style,
and supped on goblets of champagne
where sun and moonshimmer conspired.

It was the light,
dissolving distances,
that held us in its thrall,
fired us in the crucible
we learned insatiably to crave;
the purifying blaze that comes
but once, effacing every flaw:
the luminosity that stalks
the shadow of the slave...

*Jena Woodhouse
Athens 1999-2001*

Γνωμικός Λόγος

Ελλάδα μου!
Μεταξύ εσένα και εμένα
ένας ωκεανός λύπης, που με πνίγει.
Οι ρίζες μου έγιναν φύκια. Τα χέρια μου κουπιά.
Κι εγώ παραδέρνομαι και ναυαγώ χρόνια μακριά σου.

Τα μεγάλα οράματα θέλουν και μεγάλες θυσίες.
Αν δεν θυσιάσεις ολοκληρωτικά,
τίποτα δεν γίνεται πραγματικότητα.

Η αλήθεια είναι πολύ βαριά.
Δεν μπορούν να την σηκώσουν πολλοί ώμοι...

Μη φοβάσαι κανέναν, όταν πιστεύεις
και εφαρμόζεις πάντα την αλήθεια...

Και ποια είναι η αλήθεια;
Διότι η αλήθειά σου διαφέρει,
πάντα από την δική μου...

Πόσα άχρηστα αγαθά αποκτάμε,
νομίζοντας πως θα μας φέρουν την ευτυχία...

Όλη μας τη ζωή την σπαταλάμε
σε εφήμερα πράγματα...

Η Μνήμη μου δολοφονεί το τώρα...

Τυχεροί οι νεκροί που αγαπήθηκαν,
και αγαπιούνται ακόμα.
Ενώ κάποιοι άτυχοι ζωντανοί
δεν αγαπήθηκαν ποτέ.

Κάθε πληγή έχει το δικό της σημάδι.
Κάθε ζωή έχει τον δικό της τον Άδη.

Είναι μεγάλη δυστυχία να μην έχεις
κανέναν να μοιραστείς τη χαρά σου.

Μια διαρκής απουσία,

είναι έλλειψη συμμετοχής και αγάπης.

Θεέ μου, δεν μας βλέπεις; Είσαι τόσο ψηλά!
Τόσο ψηλά, για να μην σε σταυρώσουμε...
Καμιά εμπιστοσύνη στα παιδιά σου, Πατέρα;

Μόνο οι πράξεις μας είναι αυταπόδεικτες...

Ακόμα κι ένα ψεύτικο χαμόγελο, σε αφοπλίζει.

Μόνη μου πνίγηκα μέσα στην παλίρροια
των συναισθημάτων μου.

Η ανάσα των ονείρων μου κόπηκε...
Τα ηλεκτρόδια με προσγείωσαν
στην ειμαρμένη.

Όταν βαδίζεις προς το θάνατο τραγουδώντας,
δεν τον φοβάσαι..

Η γνώση είναι λαμπάδα.
Άλλους τους φωτίζει, και άλλους τους καίει...

Ντίνα Αμανατίδου OAM

Παρ-οράματα

Πόσες νύχτες πορεύτηκα
για να αντικρίσω το λαμπρό
ροδοχάραμα της Ανατολής...

Η αντοχή μου κόπηκε.
Τα γόνατα δεν με κρατούν.
Η ανάσα βαραίνει. Πνίγομαι!

Καταρρέω στις καταιγίδες...

Δεν ατένισα το ολόλαμπρο χάραμα.
Δεν είδα ουράνια τόξα, και Ανατολή.
Αλί! Πόσοι κόπτοι χαμένοι στις θύελλες.

Ντίνα Αμανατίδου OAM

Κωνσταντίνος Καβάφης

Το φιλοσοφικό και διδακτικό υπόβαθρο της ποίησής του

Κυριάκος Αμανατίδης ΟΑΜ

Στην εισήγησή μου αυτή θα επικεντρωθώ σε τέσσερα ποιήματα του Κωνσταντίνου Καβάφη, ως δείγματα της φιλοσοφικής ή διδακτικής πτυχής της ποίησής του.

Σε 154 ανέρχονται τα ποιήματα που περιέχονται σε σύγχρονες εκδόσεις του ποιητικού έργου του Καβάφη, αριθμός πολύ μικρός, σε σύγκριση με την επίδραση που είχαν στην εξέλιξη της ελληνικής ποίησης κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, και την διεθνή απήχηση που γνώρισαν. Υπάρχουν και 75 ποιήματα που είχαν μείνει ανέκδοτα μέχρι το 1968, καθώς και 27 ποιήματα τα οποία είχε μεν δημοσιεύσει ο ίδιος μεταξύ του 1886 και 1898, αλλά αργότερα τα είχε αποκηρύξει.

Ο Καβάφης αποδείχθηκε πρωτοπόρος στην σύγχρονη ποίηση της Ελλάδας, με το προσωπικό του ύφος, την ιδιάζουσα θεματολογία των ποιημάτων του, και την ιδιότητα της γλώσσας του. Παρουσίασε πρωτότυπα αισθητικά και εκφραστικά ευρήματα, και άνοιξε νέους θεματικούς ορίζοντες με τα αυτοβιογραφικά, ιστορικά, και φιλοσοφικά ή διδακτικά ποιήματά του.

Στις αρχές του 20ού αιώνα είχε ήδη γίνει εμφανές ότι ο Καβάφης είχε δημιουργήσει την ιδιότυπη ποιητική του τεχνική, και είχε διαμορφώσει την άκρως προσωπική του έκφραση, που ξέφευγε από τα καλούπια των συγγραφέων του. Όπως συμβαίνει με όλους τους μεγάλους ποιητές, αλλά και ανακαινιστές εν γένει, ο Καβάφης προηγήθηκε της εποχής του, και είναι ο πρώτος Έλληνας ποιητής με τόσο μεγάλη απήχηση στο εξωτερικό, κυρίως στην Ευρώπη και στην Αμερική.

Η γλώσσα του Καβάφη είναι ιδιότυπη, όπως και η ποίησή του στο σύνολό της. Στη βασική της δομή η γλώσσα των ποιημάτων του είναι δημοτική, αν και σε πολλά του ποιήματα χρησιμοποιεί τύπους της καθαρεύουσας, ίσως ως ένα σκόπιμο τέχνασμα, για να δώσει έναν

ιδιαίτερο εκφραστικό τόνο σε κάποιους στίχους του, και να ενισχύσει το εννοιολογικό τους ξάφνιασμα.

Κάθε φορά που διαβάζουμε ποιήματα του Καβάφη ανακαλύπτουμε και μια νέα πτυχή της τεχνικής του, ανεξάρτητα από την πρωτοτυπία των θεμάτων του, και τις πολλαπλές ερμηνείες των συμβόλων του. Ο υπαινιγμός, η ειρωνεία, η δραματικότητα, ο διδακτικός τόνος, είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποίησής του, που της δίνουν την ιδιαιτερότητα και πρωτοτυπία της.

Ο στίχος του, πυκνός και ακριβολόγος καθώς είναι, σε βαθμό που γίνεται επιγραμματικός, μεταφέρει στον αναγνώστη την ευρυμάθεια και την ευαισθησία του ποιητή, παράλληλα με το κλίμα της μοναξιάς και της υπαρξιακής αγωνίας που τον κατέτρυχαν σε όλη τη ζωή του. Γιατί άκρως βιωματική, αλλά διανθισμένη με πανανθρώπινες αξίες, είναι η ποίηση του Καβάφη, και ως είναι επενδυμένη με διάφορα ιστορικά ονόματα και γεγονότα. Αυτά είναι οι μάσκες, πίσω από τις οποίες κρύβεται το δράμα ενός ευαίσθητου και προβληματισμένου ανθρώπου, τα προσωπικά βιώματα του οποίου επέσυραν την αποδοκιμασία και το διασυρμό της σεμνότητας κοινωνίας της εποχής του.

Ο Καβάφης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο ποιητής του στοχασμού και του βάθους. Τα ποιήματά του έχουν γνωμολογικό χαρακτήρα, αλλά και αλληγορικό συμβολισμό.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά συνέβαλαν, από τη μια στην ανάδειξη του Καβάφη ως ποιητή του Μείζονος Ελληνισμού, και από την άλλη στην αναγνώριση της διαχρονικότητας και οικουμενικότητας των αξιών που απορρέουν από τα ποιήματά του.

Ιστορικά ποιήματα με φιλοσοφικά και διδακτικά μηνύματα

Τα ποιήματα του Καβάφη που χαρακτηρίζονται ως «ιστορικά» αποτελούν τον κύριο κορμό του έργου του. Και εδώ έγκειται η ιδιότητα της ποίησης του, ότι δηλαδή έχει εκφράσει τον ποιητικό του κόσμο με σύμβολα που αντλεί από την ιστορία, κυρίως της ελληνιστικής περιόδου, αλλά και από τη μυθολογία. Το ιστορικό στοιχείο όμως αποτελεί το περίβλημα, όχι την ουσία, των συγκεκριμένων ποιημάτων, γιατί εννοιολογικά πολλά από τα ιστορικά ποιήματα ταυτίζονται με τα φιλοσοφικά ή τα αισθησιακά ποιήματά του.

Στην αλληγορία των συμβόλων του οφείλει η ποίηση του Καβάφη

ένα μεγάλο μέρος της γοητείας και του μυστικισμού της, καθώς ανασύρει από την αρχαιότητα πρόσωπα και περιστατικά στα οποία αναγνωρίζουμε εκφάνσεις από τη σύγχρονη εποχή μας, και έτσι συνειδητοποιούμε την ιστορική συνέχεια, έστω και κάτω από διαφορετικές περιστάσεις.

Ένα από τα ιστορικά ποιήματα που επέλεξα είναι το «Περιμένοντας τους Βαρβάρους», το οποίο ακολουθεί.

Περιμένοντας τους Βαρβάρους

- Τι περιμένουμε στην αγορά συναθροισμένοι;
Είναι οι βάρβαροι να φθάσουν σήμερα.

- Γιατί μέσα στην Σύγκλητο μια τέτοια απραξία;
Τι κάθοντ' οι Συγκλητικοί και δεν νομοθετούνε;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Τι νόμους πια θα κάμουν οι Συγκλητικοί;
Οι βάρβαροι σαν έλθουν θα νομοθετήσουν.

- Γιατί ο αυτοκράτωρ μας τόσο πρωί σηκώθη,
και κάθεται στης πόλεως την πιο μεγάλη πύλη
στον θρόνο επάνω, επίσημος, φορώντας την κορώνα;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Κι ο αυτοκράτωρ περιμένει να δεχθεί
τον αρχηγό τους. Μάλιστα ετοίμασε
για να τον δώσει μια περγαμηνή. Εκεί
τον έγραψε τίτλους πολλούς κι ονόματα.

- Γιατί οι δυο μας ύπατοι κ' οι πραίτορες εβγήκαν
σήμερα με τες κόκκινες, τες κεντημένες τόγες·
γιατί βραχιόλια φόρεσαν με τόσους αμεθύστους,
και δαχτυλίδια με λαμπρά, γυαλιστερά σμαράγδια·
γιατί να πιάσουν σήμερα πολύτιμα μπαστούνια
μ' ασήμια και μαλάματα έκτακτα σκαλιγμένα;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα·
και τέτοια πράγματα θαμπώνουν τους βαρβάρους.

- Γιατί κ' οι άξιοι ρήτορες δεν έρχονται σαν πάντα
να βγάλουνε τους λόγους τους, να πούνε τα δικά τους;

Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα·
κι αυτοί βαρυσούντ' ευφράδειες και δημηγορίες.

- Γιατί ν' αρχίσει μονομιάς αυτή η ανησυχία
κ' η σύγχυσις. (Τα πρόσωπα τι σοβαρά που εγίναν).
Γιατί αδειάζουν γρήγορα οι δρόμοι κ' οι πλατέες,
κι όλοι γυρνούν στα σπίτια τους πολύ συλλογισμένοι;

Γιατί ενύχτωσε κ' οι βάρβαροι δεν ήλθαν.
Και μερικοί έφθασαν απ' τα σύνορα,
και είπανε πως βάρβαροι πια δεν υπάρχουν.

Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς βαρβάρους.
Οι άνθρωποι αυτοί ήσαν μια κάποια λύσις.

Το ποίημα αυτό δημοσιεύθηκε το 1904, και είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά του Καβάφη. Από την περιγραφή των κύριων προσώπων που αναφέρονται στο ποίημα εικάζουμε πως το σκηνικό είναι η αρχαία Ρώμη κατά την περίοδο της παρακμής της.

Η πρώτη εντύπωση που αποκομίζουμε διαβάζοντας το ποίημα αυτό είναι η θεατρικότητά του, η οποία δημιουργείται με τους ακόλουθους τρόπους:

- Από την διαλογική του μορφή. Ένα πρόσωπο κάνει τις ερωτήσεις, και εκφράζει τις απορίες του, και ένα άλλο δίνει τις απαντήσεις.
- Από τις εικόνες και τις περιγραφές που δίνονται με τη μορφή θεατρικών σκηνών.
- Από την όλη ατμόσφαιρα που έχει δραματικό, αλλά και ειρωνικό χαρακτήρα. Για παράδειγμα, αντί οι ηγέτες και οι πολίτες να πάρουν τα όπλα για να προστατέψουν την πόλη από την επιδρομή των βαρβάρων, ντύθηκαν στα καλά τους και τους περίμεναν ως σωτήρες, σε βαθμό που απογοητεύθηκαν όταν έμαθαν πως οι βάρβαροι δεν θα έρχονταν, γιατί απλώς δεν υπήρχαν.

Με άλλα λόγια, η διάβρωση και η παρακμή του πολιτισμού είχαν προκαλέσει ένα γενικό αίσθημα εγκατάλειψης και αδιαφορίας. Η μόνη αλλαγή, έστω και αν αυτή θα σήμαινε επιστροφή σε μια πιο πρωτόγονη κατάσταση, αναμενόταν να έρθει από έξω, από τους «βαρβάρους», οι οποίοι στην προκειμένη περίπτωση αποτελούσαν

ένα σύμβολο αλλαγής, όχι μια ιστορική πραγματικότητα.

Το συμπέρασμα που απορρέει από το ποίημα «Περιμένοντας τους Βαρβάρους» είναι πως η επανάκτηση μιας χαμένης κατάστασης ευφορίας, από τις δικές μας επιλογές και ολιγωρίες, μόνο από τις δικές μας πρωτοβουλίες θα επιτευχθεί, σε κοινωνικό ή ατομικό επίπεδο. Χωρίς αυτές δεν υπάρχει προοπτική για «μια κάποια λύση».

Διδακτικό, λοιπόν, το ποίημα αυτό του Καβάφη, με όλες τις αλληγορίες και τα σύμβολά του, που το έχουν καταστήσει διαχρονικό και οικουμενικό.

Η ανιδιοτελής, αλλά και ανθρωπιστική, εκτέλεση του χρέους

Ένα άλλο ποίημα του Καβάφη που μετουσιώνει ένα ιστορικό συμβάν σε δίδαγμα για την ανιδιοτελή εκτέλεση του χρέους και της αυτοθυσίας, φέρνει τον τίτλο «Θερμοπύλες».

Θερμοπύλες

*Τιμή σ' εκείνους όπου στην ζωή των
ώρισαν και φυλάγουν Θερμοπύλες.
Ποτέ από το χρέος μη κινούντες·
δίκαιοι κ' ίσιοι σ' όλες των τες πράξεις,
αλλά με λύπη κιόλας κ' ευσπλαχνία·
γενναίοι οσάκις είναι πλούσιοι, κι όταν
είναι πτωχοί, πάλ' εις μικρόν γενναίοι,
πάλι συντρέχοντες όσο μπορούν·
πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες,
πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους.*

*Και περισσότερη τιμή τους πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί_προβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κ' οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.*

Στο παραπάνω ποίημα, αξιοποιώντας το ιστορικό γεγονός της μάχης των Θερμοπυλών, ο Καβάφης επαινεί όσους θέτουν στη ζωή τους κάποιον σημαντικό για εκείνους σκοπό, και τον υπερασπίζονται μέχρι τέλους. Ο Καβάφης δεν καθορίζει τι ακριβώς σημαίνουν οι Θερμοπύλες ως σύμβολο, δίνοντας έτσι στον αναγνώστη τη δυνατότητα να κρίνει ποιος σκοπός μπορεί να είναι τόσο σημαντικός, ώστε να εκληφθεί ως Θερμοπύλες, που αξίζουν να φυλαχτούν με

κάθε τρόπο, και με οποιαδήποτε θυσία.

Γνωρίζοντας πως οι Έλληνες που έπεσαν στις Θερμοπύλες αγωνίσθηκαν για την ελευθερία και την αξιοπρέπειά τους, αντιλαμβανόμαστε πως για τον Καβάφη ο αγώνας του ανθρώπου θα πρέπει να είναι για κάποιο ιδανικό που ο καθένας έχει τάξει ως σκοπό στη ζωή του.

Όμως, για τον Καβάφη δεν αρκεί η αυταπάρνηση στην επίτευξη ή στην διασφάλιση του συγκεκριμένου ιδανικού. Εκείνο που έχει ίση, ίσως και μεγαλύτερη, αξία, είναι η επίτευξη ή η διασφάλισή του να γίνεται με εντιμότητα, ευσπλαχνία και δικαιοσύνη προς τους άλλους. Για τον Καβάφη η τήρηση των αρχών μας πρέπει να αποτελεί αυτόβουλη απόφαση, όχι πειθήνια υποταγή στις επιταγές των άλλων.

*«Ποτέ από το χρέος μη κινούντες·
δίκαιοι κ' ίσιοι σ' όλες των τες πράξεις,
αλλά με λύπη κιόλας κ' ευσπλαχνία»*

Ο Καβάφης εδώ κάνει μια βασική διάκριση, γιατί όπως γνωρίζουμε, πέρα από τους ανιδιοτελείς υπερασπιστές των «Θερμοπυλών», υπάρχουν και εκείνοι που υπερασπίζονται τις ιδεολογίες τους, τις οποίες έχουν αναγάγει σε σκοπό στη ζωή τους, με φανατισμό και απάνθρωπα μέσα. Η διάκριση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, και στερεί από τους οποιουσδήποτε φανατικούς την ηθική δικαίωση των πράξεών τους, όταν διαπράττονται με υστερόβουλους, άδικους και απάνθρωπους τρόπους.

Η εκτέλεση του χρέους, κατά τον Καβάφη, παρά τις όποιες οδυνηρές συνέπειες από την εκτέλεσή του, χαρίζει αξιοπρέπεια, τιμή και υπόληψη σε εκείνους που ανταποκρίνονται στις επιταγές του.

Το βάρος του ποιήματος βρίσκεται στους τελευταίους τέσσερις στίχους, τους οποίους για λόγους έμφασης ο Καβάφης ξεχωρίζει από τον κύριο κορμό του ποιήματος.

*Και περισσότερη τιμή τους πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί_προβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κ' οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.*

Με άλλα λόγια, η μεγαλύτερη τιμή ανήκει σε εκείνους οι οποίοι παραμένουν ακλόνητοι στην εκτέλεση του χρέους, ακόμη και όταν

προβλέπουν την προδοσία του αγώνα τους από τους εκάστοτε Εφιάλτες.

Ο Καβάφης τονίζει τη σημασία του ήθους, της αρετής, και της ευσπλαχνίας, γιατί αυτά τα εφόδια θα μας καταστήσουν ικανούς να είμαστε ακριβοδίκαιοι στις συναλλαγές μας με τους συνανθρώπους μας, στο μέτρο πάντοτε των δυνατοτήτων μας.

Επιγραμματικό το ποίημα «Θερμοπύλες», αλλά τόσο μεστό σε μηνύματα για την ανιδιοτελή προάσπιση των ιδανικών μας, και για την εκτέλεση του χρέους, όπως επιτάσσουν οι ηθικές αξίες, και με πλήρη επίγνωση των δυσμενών προσωπικών συνεπειών που ενδέχεται να προκύψουν από μια τέτοια στάση.

Το ποίημα «Τείχη» υποδηλώνει το αίσθημα της απόλυτης απομόνωσης

Κάθε φορά που προσεγγίζουμε την ποίηση του Καβάφη, μας καταπλήσσει το γεγονός ότι μάς αποκαλύπτει και κάποιες νέες πτυχές της. Διαπιστώνουμε, με άλλα λόγια, την πολυσημία, την πολυεδρικότητα, αλλά και τη διαχρονικότητά της.

Στην περίπτωση του Καβάφη παρατηρούμε και το ακόλουθο παράδοξο: η επιγραμματική λιτότητα των ποιημάτων του διευρύνει την εννοιολογική τους ευρύτητα, όπως θα διαπιστώσουμε από το ποίημα «Τείχη».

Είναι ένα από τα λίγα ομοιοκατάληκτα ποιήματά του, γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο, κάτι ασυνήθιστο για τον Καβάφη, γιατί κατά κανόνα χρησιμοποιεί δεύτερο ή τρίτο πρόσωπο, ακόμα και αν νοηματικά αναφέρεται στον εαυτόν του.

Τείχη

*Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ
μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη.*

*Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.
Άλλο δεν σκέπτομαι: τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη·*

*διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχαν.
Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέξω.*

*Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμον έξω.*

Οπωσδήποτε, στο ποίημα αυτό τα τείχη έχουν αλληγορική σημασία, και υποδηλώνουν την απομόνωση που επιβλήθηκε στον Καβάφη από τους συμπολίτες του, λόγω, υποθέτουμε, της ομοφυλοφιλίας του.

Εκείνο που προξενεί κατάπληξη είναι ότι ο ποιητής δεν κατέβαλε καμιά προσπάθεια να γκρεμίσει τα «τείχη» που άλλοι έκτισαν τριγύρω του. «Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ», γράφει, παραδεχόμενος τη ματαιότητα κάθε προσπάθειας, διακατεχόμενος από το αίσθημα της αδυναμίας να αγωνισθεί για την έξοδο από την κατάσταση της ομηρίας στην οποία είχε περιέλθει.

Από τη μια ο Καβάφης αισθάνεται την απελπισία του δεσμώτη, όταν γράφει «μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη», από την άλλη όμως δηλώνει την ανημποριά του ανθρώπου να ελέγξει, και ως εκ τούτου να αλλάξει, όταν οι περιστάσεις το απαιτούν, τη ροή των πραγμάτων.

Τελικά ο ποιητής, αποδεχόμενος την ειμαρμένη του, το μόνο που φαίνεται να κάνει, ήταν συμβιβασθεί με το αδιέξοδο στο οποίο είχε περιέλθει, εκφράζοντας τη θλίψη του για τις χαμένες ευκαιρίες, αφού, όπως γράφει, «διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχαν».

Πέρα όμως από τον προσωπικό του τόνο, το ποίημα έχει και γενικότερες προεκτάσεις, όπως εξάλλου συμβαίνει με όλα σχεδόν τα ποιήματα του Καβάφη.

Με αυτό εννοώ ότι με το συμβολισμό των τειχών ο Καβάφης τονίζει τους περιορισμούς που οι άλλοι θέτουν στη ζωή μας, με βάση τις δικές τους ιδεοληψίες και προκαταλήψεις, και την έλλειψη κατανόησης, αλλά και ανοχής, για τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων ανθρώπων.

Εκείνο που κατά τη γνώμη μου τονίζει ο Καβάφης στο ποίημα «Τείχη» είναι ότι ως άτομα ποτέ δεν είμαστε απόλυτα ελεύθεροι. Τα τείχη που περιβάλλουν τον καθένα μας είναι οι επικρατούσες κοινωνικές και ηθικές αντιλήψεις, τις οποίες ως άτομα είναι αδύνατο να αλλάξουμε. Εξ ου και ο στίχος του: «Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ».

Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε πως ο Καβάφης δεν είναι πολιτικός φιλόσοφος, να εισηγηθεί την συλλογική ενέργεια για τη βελτίωση της ζωής των ατόμων. Ως ποιητής, εστιάζει την προσοχή του στο άτομο, και στις δικές του επιλογές και δυνατότητες.

Θα κλείσω την εισήγησή μου με το ποίημα «Η Πόλις», ένα από τα πιο διδακτικά της νεοελληνικής ποίησης. Και σε αυτό, όπως στο

προηγούμενο ποίημα, ο Καβάφης έκανε χρήση της ομοιοκαταληξίας, και μάλιστα με ιδιαίτερη επιτυχία.

Η Πόλις

Το ποίημα «Η Πόλις» αποτελεί, εννοιολογικά, την προέκταση του ποιήματος τα «Τείχη». Ενώ στα «Τείχη» δεν γίνεται καμιά προσπάθεια για το γκρέμισμά τους, και την επανάκτηση της ελευθερίας μας, στο ποίημα «Η Πόλις» η κάθε τέτοια προσπάθεια φαίνεται να είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

*Είπες· «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.
Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη από αυτή.
Κάθε προσπάθεια μου μια καταδίκη είναι γραφή·
κ' είν' η καρδιά μου – σαν νεκρός – θαμμένη.
Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμό αυτόν θα μένει.
Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω
ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,
που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα».*

*Καινούριους τόπους δεν θα βρεις, δεν θάβρεις άλλες θάλασσες.
Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς
τους ίδιους. Και στες γειτονίες τες ίδιες θα γερνάς·
και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.
Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού - μη ελπίζεις –
δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.
Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ
στην κώχη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.*

Το πρώτο συμπέρασμα που βγαίνει από το παραπάνω ποίημα, είναι ότι οι κάποιες απεγνωσμένες προσπάθειες εξόδου από την κατάσταση πολιορκίας στην οποία οι προσωπικές μας επιλογές και οι περιστάσεις μάς οδήγησαν, αποδεικνύονται μάταιες και ατελέσφορες.

Ο συμβολισμός του ποιήματος είναι προφανής. Η πόλη είναι ο ευρύτερος χώρος όπου ζούμε. Αν, με τις δικές μας επιλογές, έχουμε χαλάσει τη ζωή μας στον συγκεκριμένο αυτό χώρο, η αναζήτηση μιας άλλης πόλης, για να κάνουμε μια νέα αρχή, είναι μάταια, αν και εκεί συνεχίσουμε τον ίδιο τρόπο ζωής.

Σε μια τέτοια περίπτωση είναι σαν η πρώτη πόλη να μας ακολουθεί, όπου και αν πάμε. Προσεγγισμένο από αυτήν την προοπτική, στο ποίημα «Η Πόλις» ο Καβάφης θέλει να δείξει

την αδυναμία του ανθρώπου να ξεφύγει από τον εαυτόν του, τις επιλογές, τα λάθη και το παρελθόν του.

Η «άλλη πόλις» του δεύτερου στίχου συμβολίζει τον άλλο τρόπο ζωής που θα θέλαμε να αρχίσουμε, αλλά δεν μπορούμε. Και αυτό γιατί δεν μπορούμε να αποφύγουμε το παρελθόν, ούτε και να διαφοροποιήσουμε το μέλλον μας, αφού δεν έχουμε τη δύναμη να αλλάξουμε τον εαυτόν μας.

Εδώ, πιστεύω, βρίσκεται το δίδαγμα του ποιήματος. Ότι δηλαδή η αλλαγή που επιδιώκουμε στη ζωή μας δεν θα επέλθει με την αλλαγή της πόλης, με άλλα λόγια την εξωτερική αλλαγή, αλλά με την αλλαγή των δικών μας επιλογών, αξιών και πεποιθήσεων. Αν δεν γίνει αυτή η ριζική εσωτερική αλλαγή, τότε, όπως γράφει ο Καβάφης,

«δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό».

Μοναδικός θα έλεγα πως είναι ο τρόπος με τον οποίο ο Κωνσταντίνος Καβάφης προβάλλει στα ποιήματά του την δραματική ουσία της ζωής, και συχνά την κωμικοτραγική της διάσταση, με τη χρήση των συμβόλων, είτε ιστορικά πρόσωπα και περιστατικά είναι αυτά, είτε προσωπικές του εμπειρίες, τα οποία σύμβολα δίνουν στην ποίησή του αλληγορική έννοια, διαχρονική χροιά και οικουμενική διάσταση.

Τα ιστορικά πρόσωπα και περιστατικά από τη μια, και τα προσωπικά του βιώματα από την άλλη, αποτελούν το φιλοσοφικό, και ως εκ τούτου το διδακτικό, υπόβαθρο της ποίησης του Κωνσταντίνου Καβάφη, και την διαφοροποιούν από την ευρύτερη Νεοελληνική Ποίηση.

Ο Καβάφης απογύμνωσε την ποίησή του από τα ρητορικά σχήματα, ανήγαγε την πυκνότητα σε μορφή τέχνης, και έντυσε τα διανοήματα και τα συναισθήματά του με σύμβολα και αλληγορίες, προσδίδοντας έτσι σε αυτά ένα φιλοσοφικό βάθος και διδακτικό προσανατολισμό, που εξασφαλίζουν τη διαχρονικότητα και οικουμενικότητα των ποιημάτων του. ■

Τιμητικός χαιρετισμός στον Αλεξανδρινό ποιητή Κωνσταντίνο Καβάφη ως φόρο τιμής

Νίκος Νομικός

Με την ευκαιρία του έτους Καβάφη, που διανθίζει πνευματικά εφέτος η Πατρίδα μας με την συμπλήρωση των 150 χρόνων από την γέννησή του 1863-2013, καταθέτω τιμητικό πνευματικό χαιρετισμό, καθ' ότι Αλεξανδρινός, και έργο ζωής στον έντεχνο λόγο, ο Κωνσταντίνος Καβάφης ήταν συντοπίτης μου στη συνοικία του Μαριέτ Πάσα, στην οδό Σάρμ ελ Σείχ, η οποία οδός επισήμως με την συμμετοχή των κυβερνήσεων Ελλάδος και Αιγύπτου, μετονομάστηκε σε οδό Καβάφη, το 2010.

Για το έργο του Καβάφη έχουν γραφτεί πλήθος κριτικών άρθρων, σε βιβλία λογοτεχνικής μελέτης και φιλολογικές εργασίες σε πληθώρα εντύπων τέχνης, όχι μόνο στην Ελληνική επικράτεια, αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η ποίηση του Καβάφη, μελετώντας την με μια λεπτολογική ανίχνευση στο ουσιαστικό της βάθος, ανακαλύπτεις ότι απαρτίζεται από τέσσερις θεματικούς τομείς:

Ποιήματα Φιλοσοφικά, Ιστορικά, Ηδονικά και Πολιτικά.

Στη γενικότητα του όλου έργου του, ο Καβάφης προσφέρει από το βάθος του πνεύματός του, τα διδάγματα στη ζωή του κάθε αναγνώστη για τούτο τον αποκαλούμε, ο διδακτικός ποιητής. Ο Καβάφης σε μία από τις τρεις συνεντεύξεις που του πήρε ο βραβευμένος συμπολίτης μας, συγγραφέας Στρατής Τσίρκας, λίγα χρόνια πριν αρρωστήσει με καρκίνο του φάρυγγα, είχε πει εκείνο τον ιστορικό του λόγο: «Είμαι Ελληνικός».

Τελειώνοντας θέλω να πω αναφέρω δύο αιτήματα που είχε υποβάλει ο Καβάφης στους Άγγλους από τότε που είχε γυρίσει από το Λονδίνο το 1891 ή 1892:

Πρώτο αίτημα: Πρέπει να γυρίσουν τα Μάρμαρα του Παρθενώνα στην Πατρίδα τους.

Δεύτερο αίτημα: Από το 1893 να ενωθεί η Κύπρος μας με την Ελλάδα.

Φέτος και μέχρι το τέλος του χρόνου, γίνονται πνευματικές εκδηλώσεις στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη που είναι έτος Καβάφη, κι εδώ στην Μεμβούρνη έχει αρθρογραφήσει ο Ελληνιστής κ. Κ. Αμανατίδης στον Νέο Κόσμο, καθώς και ο εκπαιδευτικός κ. Θ. Ηλιόπουλος και ο δημοσιογράφος κ. Κ. Παϊβανάς, οι οποίοι τίμησαν τον Αλεξανδρινό μας ποιητή με όλη τους την πνευματικότητα.

Some aspects of the Greek naming tradition

Dr Kostas Vitkos

Beginning with the Homeric period, a number of words selected for the formation of personal names accorded with the father's desire of seeing his child becoming what the name suggested (e.g. Αγάθων, Γλαύκος, Ιφίνους, Νοήμων, Πολύμηλος, Πολυφόντης, Πρόνοος, Πτολεμαίος). Names derived from occupations and titles are rare in this period. However, the names Αρχέλοχος, Βουκολίων, Ερετμέυς and Τέκτων which relate to occupations and Αστυάναξ and Φύλακος which relate to titles may be mentioned with due reservation. In any case, the scarcity of names of the latter category may be a result of the limited number of public offices and titles existing at that time.

The naming tradition of a later period is of particular interest. In Athens (and probably elsewhere) a child's survival soon after its birth entirely depended on the father who alone decided whether or not the child should be a new member of the family. Under normal circumstances, on the tenth day after the child was born a special feast (δεκάτη) took place during which the father acknowledged his child's legitimacy and chose its name (τιθέναι τούνομα).

Generally, the child was named after either of the grandparents but on certain occasions, e.g. when the child was placed under the protection of a deity, a theophoric name was selected. Once such a name was introduced into the family, tradition would normally retain it with no further thought of its semantic significance. Aristophanes tells his audience how Strepsiadēs and his wife, after their initial disagreement concerning the naming of their first-born son, reached a compromise. In Demosthenes we find Sositheos explaining how he named all his four sons with no reference to his wife. It seems that Sositheos' *onomatotesia* followed what appears to have been a fairly regular procedure.

However, an Athenian father could do as he pleased in that regard; he could name his child after his own personal name, after a friend, after a victory or after a place. Themistocles, the Athenian *strategos*, named his daughters Ασία and Ιταλία thus revealing his interest towards both East and West. Kimon gave his three sons the names Λακεδαιμόνιος, Θεσσαλός and Ηλείος (respectively), apparently for purely political reasons.

In some cases where a child was destined for adoption the

natural father would give the child the name shared by the man who would later become the adoptive father. In other cases where an adult adoptee was involved, the latter could change his name to one identifiable with the new adoptive family at the time of the adoption. Finally, a man could change his name later in life and adopt a more aristocratic one.

Some individuals were better known by their nicknames (acquired later in life) than by their proper name given at birth. This second name or eponym was attached to an individual by his/her father or some other person and normally reflected personality traits, behavioural abnormalities, external appearance, etc. The practice of substituting personal names given at birth with nicknames is attested in Homer (*Iliad* 2.701-2), in Herodotus (4.149) and continued down the centuries. For instance, Aristocles came to be known as Πλάτων (the Athenian philosopher) because of his physical or other features he exhibited. Pericles was nicknamed Σχινοκέφαλος and Demosthenes was Βάπταλος. Yet in the two last cases there was no complete substitution of the original names given at birth. Nicknames were also given to three Antigonids: Antigonos I (c. 382-301 BC) known as Μονόφθαλμος; his son Demetrius I (336-283 BC) known as Πολιορκητής; Antigonos II (c. 320-239 BC) known as Γονατᾶς; and Antigonos III (c. 263-221 BC) known as Δώσων ('the giver of promises', ironically named because of his inability to keep them).

It has been suggested that the type of names used in a given society reflects both its historical life and fortune. There is truth in the suggestion, and this may be seen in the *onomasticon* of early classical Athens. As the Athenians began to feel proud of their new democratic institutions their pride was soon reflected in the formation of names. Many names became connected with the people's assembly (δῆμος) and other public offices. Table 1 (below) shows a sample of the most popular personal names Athenians bore which contain the noun δῆμος both as prototheme (πρωτόθεμα) and deuteriotheme (δευτερόθεμα). The dates shown are the earliest attested.

A little over 25% of these names, some of which also being the most frequently attested, have longer histories than the rest and predate Cleisthenes' constitutional reforms of 508 BC but the majority of them (nearly 75%) are first attested in the post-Cleisthenic era when the Athenian democracy was fully fledged.

P.N.	Occurrences	Date (BC)
Δημόδοκος	12	459/8
Δημοκλήδης	12	c. 410
Δημοκλείδης	23	c. 445-430
Δημοκλής	75	c. 550
Δημοκράτης	79	5 th
Δημόκριτος	18	420/19
Δημόνικος	19	c. 490
Δημοσθένης	68	c. 460-413
Δημόστρατος	85	c. 515
Δημοτέλης	17	447 (?)
Δημοτίων	16	470/69
Δημοφάνης	24	c. 450-440
Δημόφιλος	65	c. 600-550
Δημοφών	27	2 nd half 5 th
Δημοχάρης	54	c. 445-440
Αγνόδημος	20	459
Αρχέδημος	40	c. 450
Αριστόδημος	81	7 th – 6 th cent.
Εύδημος	82	520-510
Ευθύδημος	50	555/4
Εχέδημος	12	c. 330-320
Κριτόδημος	16	c. 440-431
Λυσίδημος	10	c. 411
Μενέδημος	26	475-450
Νικόδημος	67	c. 485-480
Σωσίδημος	10	end of 5 th cent.
Τιμόδημος	38	c. 485-480
Φιλόδημος	55	c. 530-520
Χαιρέδημος	49	mid-6 th cent.
Χαρήδημος	68	c. 570

Table 1. A sample of popular Athenian personal names containing the theme –δῆμος

It is worth noting that the least frequently attested name is Λυσίδημος (10 occurrences) and that its earliest appearance dates to c. 411 BC. The unpopularity of this name should not occasion surprise since it is connected with the revolutionary oligarchic movement set up to rule Athens in 411 BC.

It is also worth observing how the themes of compounded names can be reversed in order to compose a new name. For example, the name Δημόφιλος was turned into Φιλόδημος or vice versa (see

Table 1). The same reversal occurs in the pairs, Δημόκριτος – Κριτόδημος, Δημόνικος – Νικόδημος, Δημοχάρης – Χαρίδημος. This thematic metathesis is not confined to names containing the noun δῆμος; it is also found in other dithematic names such as Ανδροκλής (Κλέανδρος), Ανδροπείθης (Πειθανδρος), Ἱππαρχος (Ἀρχίππος), Νικόστρατος (Στρατόνικος), Ξενομένης (Μενέξενος), et.al.

Having assessed aspects of the Athenian naming tradition, some specific categories of personal names that emanate from sources already mentioned (i.e. trade or vocation, religious offices and associations, military rank and civil offices) may be addressed. These names are attested in various Greek cities.

P.N.	Trade	Place	Date (BC)
Αιπολίουν	goatherd	Pherai	5 th cent.
Αιπόλος	goatherd	Aigina	?
Ακέστης	healer	Erythrai	5 th cent
Ακεστορίδης	healer	Athens	504/3
Ακέστωρ	healer	Athens	500/490
Ανθέπωλις	flower girl	Crete	223/2
Αρότης	plougher	Thasos	390-360
Αρχιτέκτων	master-builder	Athens	2 nd half 4 th cent.
Βουκολίων	cowherd	Eretria	4 th /2 nd cent.
Βουκόλος	cowherd	Athens	c. 500-490
Βούτας	herdsman	Samos	3 th cent.
Δημιουργός	handicraftsman	Athens (?)	4 th – 3 rd cent.
Ερμαξόος	sculptor	Pheneos	146-131
Ηνίοχος	charioteer	Athens	4 th cent.
Ιχθύβολος	fisher	Delos	Hellenistic (?)
Μελισσοργός	bee-keeper	Phrygia	Imperial (?)
Μυλωθρός	mill	Athens	302-299
Πρόνικος	hired porter	Thasos	Hellenistic (?)
Χρυσόχοος	goldsmith	Athens (?)	2 nd half 4 th cent.

Table 2. Personal names derived from trade or vocation

A term describing one's trade or vocation could become one's personal name. As the person did something in order to earn his or her livelihood, and that since the answer to the question, 'What is his or her vocation?', helped considerably towards the identification of that person, many such descriptive answers finally became

applied as surnames by virtue of frequent repetition. Whether these tradesmen chose to have such names of their own accord (or others did so for them) cannot be determined; but if some of the nicknames cited earlier can be a guide, then it may be safely inferred that several names from this category were given to these professionals by others (see Table 2). The descriptive term ἀκέστωρ ('the healer') turned into the personal name Ακέστωρ is a case in point.

The practice of naming individuals after certain vocations was widespread in the Greek-speaking world, dating back to at least 6th cent. BC. A certain Ακεστορίδης was eponymous *archon* in Athens in 504/3 BC. His father, Ακέστωρ, must have lived at least twenty years before this *archon* was born.

The area of religion provided another source for name formation. Table 3 (below) shows several personal names derived from religious offices and associations.

P.N.	Office/Assoc.	Place	Date (BC)
Βάκχος	religious associate	Athens	Hellenistic period?
Βουθύων	ox-sacrificer	Dyme	3 rd cent.
Βραβεύς	judge at games	Maroneia	5 th cent.
Επιθέτης	official of relig. assoc.	Athens	c. 350
Ζάκορος	senior temple attendant	Athens	end of 5 th cent.
Θεόπροπος	seer	Chios	5 th cent.
Θέωρος	religious envoy	Athens	424
Θύτας	sacrificer	Larisa	1 st cent.
Ιεραρχος	high priest	Athens	Mid-4 th cent.
Ιερομνήμων	religious official	Athens	405
Ιεροποιός	sacrifice	Athens	c. 450
Ιερόπτης	soothsayer	Athens	5 th /4 th cent.
Ιεροφάντης	initiating priest	?	3 rd cent.
Ισπότης	official of relig. Assoc.	Eretria	3 rd cent.
Μύστης	initiate in religious cult	Chios	4 th /3 rd cent.
Ναρχίδας	warden of the temple	Dyrrachion	229/100
Νεωκόρος	warden of the temple	Delos	2 nd half 4 th cent.
Προθύτης	prep. sacrificer	Athens	2 nd half 5 th cent.
Προφήτης	god's interpreter	Thebes	4 th cent.
Χοιροθύων	pig-sacrificer	Phigaleia	5 th cent.

Table 3. Personal names derived from religious offices and associations

Personal names derived from military titles are also plentiful (see Table 4). Finally, the civil offices held by magistrates in various Greek cities are a further source of name formation. Here are some personal names (in alphabetical order) derived from civil offices: Ἀρχων, Ἀστυνόμος, Βούλαρχος, Βουλευτής, Επιστάτης, Επίτροπος, Επώνυμος, Ἐφορος, Μακεδονίαρχος, Πανηγυρίαρχος, Πολίαρχος, Πολίταρχος (and Πολιτάρχας), Πρόξενος, Προστάτης, Πρύτανις, Πυλαγόρας, Τάγος, Τιμούχος.

P.N.	Military rank	Place	Date (BC)
Ἴλαρχος	horse commander	Sparta	5th cent.
Ἱππαγρέτης	recruiting officer	Sparta	5th cent.
Ἱππαρχος	cavalry commander	Athens	6th cent.
Ἱππότης	knight	Rhodes	4th / 3rd cent.
Λόχαγος	company commander	Euboea	5th cent.
Ναύαρχος	fleet commander	Athens	c. 370
Ναυβάτης	seaman	Athens?	end of 4th cent.
Ναύτας	sailor	Athens	c. 410
Πειρίπολος	going the rounds	Chalkis	4th / 3rd cent.
Περπόλας	going the rounds	Larisa	4th cent.
Πολέμαρχος	military commander	Chios?	4th cent.
Πρώρος	watcher	Kyrene	5th / 4th cent.
Στράτηγος	army general	Athens?	Mid-4th cent.
Στρατιώτης	professional soldier	Erythrai	5th cent.
Τοξότας	bowman	Tegea	?
Φρούραρχος	garrison commander	Athens	459
Φύλαρχος	tribe cavalry commander	Athens	362/1

Table 4. personal names derived from military rank

Conclusion

Most, if not all, Greek personal names are semantically meaningful. As a modern scholar observed, they are not ‘arbitrary, random appellations, but meaningful in that they take significance from the actual social context in which they occurred’. A large number of them emanate from trade or vocation, religious offices and associations, military titles and civil magistracies.

An examination of the names linked with corresponding homonymous title (be they religious, military or civil) has shown that the latter predate the former. In modern Greece a number

of individuals today bear the surname Πολιτάρχης, which has undoubtedly been derived from the resurgent politarchate of the early 1820s.

In ancient Greece the use of a personal name derived from a civic magistracy did not signal the disappearance of that latter; both name and homonymous title coexisted as is the case with such names as Ἱππαρχος, Πολέμαρχος, Πράκτωρ and Πρύτανις, to mention a few.

BIBLIOGRAPHY

Ancient sources

Aristophanes, *Nubes* (Loeb Classical Library, vol. II; London, 1982).
 Demosthenes, *Contra Boeotus* (Loeb Classical Library, vol. IV; London, 1958).
 ———, *Contra Macartatus* (Loeb Classical Library, vol. III; London, 1964).
 ———, *De Corona* (Loeb Classical Library, vol. II; London, 1971).
 Diogenes Laertius, *Vitae Philosophorum* (Loeb Classical Library, vol. I; London, 1959).
 Homer, *Iliad*, II-IV (Loeb Classical Library, vol. I; London, 1971).
 Plutarch, *Pericles* (Loeb Classical Library, vol. III; London, 1967).
 ———, *Aemilius Paulus* (Loeb Classical Library, vol. VI; London, 1961).

Modern works

Alford, R.D., *Naming and Identity* (Connecticut, 1988).
 Burkert, W., *Geek Religion*, tr. J. Raffan (Cambridge, 1985).
 Cox, C.A., ‘The Names of Adoptees’, *ZPE* 107 (1995) 249-54.
 Harrison, A.R.W., *The Law of Athens* I (Oxford, 1968).
 Symeonides, Ch.P., *Εισαγωγή στην ελληνική ονοματολογία* (Thessalonike, 1992).
 Tucker, T.G., *Life in Ancient Athens* (Oxford, 1922).

ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ – Γιώτας Κριλή

Κριτική Προσέγγιση στο αίσθημα

Σοφία Ράλλη-Καθαρείου

Διαβάζοντας το ιστορικό μυθιστόρημα της Γιώτας Κριλή ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ, από τις πρώτες κιόλας σελίδες καταλαβαίνεις ότι δεν πρόκειται για ένα συνηθισμένο ιστόρημα.

Το βιβλίο τούτο, είναι μια συναρπαστική αφήγηση, μια εποποιία Ελληνική που μας παρασύρει πέρα από το συγκεκριμένο στοιχείο, μιας οικογενειακής ιστορίας για να την υπερβεί και να φανερώσει τον δυναμικό παρανομαστή που βρίσκουμε στις εκφάνσεις της ανθρώπινης περίπτωσης, όταν μέσα από την ανθρώπινη πορεία του πόνου και του μόχθου για την επιβίωση, εκφράζεται και το ιδεώδες του αγώνα για κάτι πιο υψηλό, κάτι πιο σπουδαίο που είναι απόκτηση του δικαιώματος της ελευθερίας, της ατομικής αλλά και του συνόλου, γιατί χωρίς την προϋπόθεση της λευτεριάς είναι προτιμότερος ο θάνατος.

Κάπου στο δρόμο από την Μεγαλόπολη στην Τρίπολη, προς την Αρχαία Ασαία βρίσκεται το Κεφαλοχώρι, και πάρα πέρα το Κεραστάρι, με θέα τη δύση, εκεί που κρύβεται ο ήλιος πίσω από τις βουνοκορφές της Φιγαλίας, κοντά στις Βάσες, δηλαδή κατηφορίζοντας στην ορεινή Ολυμπία όπου δεσπόζει ο Ναός του Επικουρείου Απόλλωνα.

Ο τόπος είναι ειδυλλιακός. Η βλάστηση πλούσια.

Στα ξέφωτα ο γκρίζος πορώδης λίθος προβάλλει περήφανα την κεντημένη με προϊστορικά βότσαλα ράχη του, πετρωμένους αστερίες και απολιθωμένα θαλασσινά. Φιγούρες απόκοσμες ξεφυτρώνουν απ' το έδαφος σε διάφορα σχήματα που μοιάζουν με τεράστια προϊστορικά θεριά. Η φύση σπρώχνει τη φαντασία του ανθρώπου να πλάθει μύθους για θεούς και τιτάνες, νεράιδες και Νηρηίδες, μα και σάτυρους που σφυρίζουν μαγευτικούς ήχους στον καλαμένιο σουρλά.

Πορτραίτο της Γιώτας Κριλή
Ελαιογραφία Ντίνας Τουρβά

Αυτός ο τόπος σου ζητά να σκάψεις βαθειά στη φαντασία να βρεις τον ανάλογο μύθο.

Σ' αυτό το παραμυθένιο τοπίο γεννήθηκε και μεγάλωσε η Γιώτα Κριλή.

Σ' αυτό το μαγικό τοπίο πέρασε τα παιδικά της χρόνια. Από δω πήρε τα προικιά που της χάρισε η ιστορία κι' ο μύθος που φύτεψε την γενιά της.

Σε τούτο το μαγεμένο μέρος γεννήθηκε κι' έζησε ένας ηρωικός λαός που επιτάσσει στην συγγραφέα Κριλή να τον κρατήσει ζωντανό και να τον παραδώσει σε μας για την συνέχεια της ιστορικής μνήμης.

Με το σύγγραμμά της Κριλή ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ, ερχόμαστε σε επαφή με τη νεώτερη ιστορία του λαού μας, του νεώτερου Ελληνικού έθνους. Διαβάζοντας το μυθιστόρημα αυτό που μας προσφέρει η συγγραφέας γινόμαστε κι' εμείς μέτοχοι στα γεγονότα του ηρωισμού, της προδοσίας και του διχασμού στην Ιστορία της Νεώτερης Πατρίδας, τότε που η έννοια της θυσίας ήταν συνυφασμένη με την ίδια την ύπαρξή μας.

Ναι, οι ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ της ΚΡΙΛΗ είναι και δικές μας καταβολές. Είναι η ιστορία ενός λαού που στα παθήματα και τα ανδραγαθήματά του αναφύεται η πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης που υφαίνει την αναπόφευκτη τραγωδία της.

Οι ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ της Κριλή οδηγούν τον αναγνώστη σε τόπους και χώρους συγκεκριμένους, σε εποχές ιστορικές για το έθνος, αλλά και σε κείνα τα τοπία που ανήκουν στον κόσμο της ατομικής αισθητικής συγκίνησης που πλέκει ο μύθος του καθενός και κάθε μιας από μας, όταν η ιστορία γίνεται θρύλος και μύθος, όταν η υπέρβαση της πραγματικότητας αξιολογεί το λόγο που πλάθει την εικόνα και μετατρέπει τη σκέψη σε στοχασμό.

Ο λόγος της Γιώτας Κριλή εκφράζει με σαφήνεια τον στόχο των νοημάτων. Η Γιώτα Κριλή μας δανείζει την δική της έκφραση που είναι μεστή συγκινητικής ευλάβειας στην γνήσια δωρικότητα της γλώσσας, για να μας ξαναγήσει στην συγκεκριμένη πραγματικότητα με την Πελοποννησιακή τοπολαλία και στην ουσία της ευρύτερης αλήθειας των αξιών και της ιδέας με την πλοκή του μυθιστορήματος.

Παρά την ευωδία της ανθολογίας των λέξεων και κατ' αντίθεση με την ωμή περιγραφή της τραγικότητας, δεν έχουμε στο σύγγραμμά τούτο εξάρσεις λυρικού ή δραματικού εντυπωσιασμού.

Οι λέξεις εξυπηρετούν αυστηρά την σημασία και υποβαστάζουν την αλήθεια που μετουσιώνεται σε μύθο για να στηρίξει την αιωνιότητα του ιδεώδους.

Η πλαστικότητα του λόγου και η μυθοπλασία υπηρετούν την αισθητική εντύπωση για την δημιουργία του κατάλληλου κλίματος, για την στήριξη του ιδεολογικού περιβάλλοντος που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την « εν συναίσθησή μας», δηλαδή την εσωτερική μας κίνηση και συν-κίνησή μας στον κόσμο των μηνυμάτων της συγγραφέως.

Οι χαρακτήρες είναι πλασματικοί, είναι βγαλμένοι από την φαντασία της Κριλή. Οι ήρωες και ηρωίδες του Λαού που συνοδεύουν τον αναγνώστη στον ρουν και την πλοκή των συμβάντων, προσφέρονται από την Κριλή σαν εκφάνσεις της απλότητας και συνάμα ιδιοφυούς πολυπλοκότητας του ανθρώπινου ψυχολογικού μηχανισμού, ενός κοινού παρανομαστή που σκιαγραφεί την ανθρώπινη ιδιοσυστασία.

Με τον τρόπον αυτό η συγγραφέας Γιώτα Κριλή προσφέρει στον αναγνώστη και την αναγνώστρια την δυνατότητα της εν-συναίσθησης – όπως ανέφερα και πάρα πάνω, που είναι ο μηχανισμός για να πετύχουμε εμείς σαν δέκτες των στοχασμών της, την δική μας πραγμάτωση για την υπέρβαση του μηνύματος από το σύνηθες στο ύψιστο, από το πραγματικό στο υπέρπραγματικό.

Η απλή και απρόσκοπτη μετάβαση από νόημα σε νόημα όπως προσφέρεται με τον επιφανειακά απλό και κομψά Δωρικό λόγο της, με την λιτότητα της φραστικής της δομής, η Κριλή διευκολύνει την διαύγεια του κειμένου που συνοδεύει την ανιούσα τραγικότητα της πράξης στην πορεία των ηρώων και ιδιαίτερα των ηρωίδων.

Με τις ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ της η συγγραφέας Γιώτα Κριλή παραμένει πιστή στην αρχή της απέρριπτα απλής έκφρασης που υποβοηθάει το αξίωμα ότι η προσιτή και στρωτή γραφή είναι το ιδεώδες για την έντεχνη και μορφικά αισθητική χρήση της γλώσσας που συνδράμει στην ολοκληρωμένη αντίληψη της ουσίας ενός γραπτού.

Όταν ένα μυθιστόρημα φιλοδοξεί να θεωρείται «ολοκληρωμένο συγγραφικό πόνημα», ένα ολοκληρωμένο βιβλίο από την άποψη περιεχομένου της ιδέας, της μορφής, της έκφρασης και της δόμησης του λόγου, θα πρέπει να εξεταστεί από το σύνολο των στοιχείων που προανέφερα.

Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ της ΓΙΩΤΑΣ ΚΡΙΛΗ είναι ένα βιβλίο που μας προσφέρει την ολική εντύπωση, και ολοκληρωμένη παρουσίαση ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα συνδυασμό αισθητικής συγκίνησης και τεχνικής αρτιότητας.

Να μου επιτρέψετε να επιμείνω και να επαναλάβω ορισμένα σημεία στην γραφή της Κριλή που θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικά.

Η επιβλητική και συνεχώς εναλλασσόμενη παρέλαση στοχασμών και πράξεων συσσωρεύονται στο σχηματισμό μιας ιστορικής και ταυτόχρονα μυθοπλαστικής πραγματικότητας που διεγείρουν την φαντασία μας όσο και την ευαισθησία μας, καθώς επίσης και την ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ μας, δηλαδή την ταύτιση του εσωτερικού μας ψυχολογικού μηχανισμού της αισθητικής μας λειτουργίας που συνταιριάζει το περιεχόμενο της ιστορίας, την υπέρβαση του μύθου και την εντύπωση του συνόλου κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συμπλεύσουμε με την συγγραφέα και τους ήρωες και ηρωίδες της.

Θα έλεγα ότι ΟΙ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ είναι το μέσο που χρησιμοποιεί η χαρισματική μας συγγραφέας να διαμορφώσει μέσα μας ΤΗΝ ΔΙΑΘΕΣΗ να συμπορευτούμε μαζί της και στα μηνύματα που μας προσφέρει για να υιοθετήσουμε και να αποδεχτούμε.

Η Γιώτα Κριλή είναι μια επιβλητική φυσιογνωμία της Ελληνικής Γραμματολογίας στους Αντίποδες.

Σε τούτη την Κάτω Γη, Down Under, στην Αλεξάνδρεια του Νότου, συγγραφείς του ύψους της Γιώτας Κριλή, επιμένουν Ελληνικά, όχι γιατί δεν γνωρίζουν την Αγγλική γλώσσα, αλλά γιατί έχουν επίγνωση ότι η Ελληνική γλώσσα είναι η βάση της Ελληνικής μας καλλιέργειας που είναι αναγκαίο να διατηρήσουμε σαν ιερό σημείο αναφοράς της υβριδικής μας ταυτότητας.

Συγγραφείς της αξίας της Γιώτας Κριλή είναι φάροι πολιτισμού και ακρογωνιαίοι λίθοι στο οικοδόμημα της πολιτιστικής μας πραγματικότητας που δεν είναι περιθώριο του Ελληνισμού, αλλά άλλο ένα κέντρο του Γαλαξία του που τρέφεται από την πνευματική προσφορά συγγραφέων της ολκής μιας Γιώτας Κριλή.

Ευχαριστώ την συγγραφέα που με κάλεσε να δώσω την δική μου ταπεινή άποψη στη δική της μεγαλειώδη προσφορά στα Ελληνικά Γράμματα με το πρώτο μέρος της τριλογίας της, την ανά χείρας έκδοση των ΚΑΤΑΒΟΛΩΝ.

Ευχαριστώ τον μεγάλο δάσκαλο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Σύδνεϋ για την καρτερία του να δεχθεί και την δική μου συμβολή στην αποψινή βραδιά τιμής για τις ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ της Γιώτας, και τους άλλους παρόντες πανεπιστημιακούς και λόγιους, καθώς και όλους εκείνους που ήρθαν για να τιμήσουμε την παρουσία του βιβλίου της Γιώτας Κριλή – μιας συγγραφέως που είναι δικό μας παιδί και για το οποίο η Ομογένεια δικαίως υπερηφανεύεται. ■

Μεγάλη η προσφορά στην ομογένεια του Πλούταρχου Δεληγιάννη

Κυριάκος Αμανατίδης ΟΑΜ

Την Παρασκευή, 7 Ιουνίου 2013, μεγάλος αριθμός συμπαροίκων αποχαιρέτησαμε για πάντα τον Πλούταρχο Δεληγιάννη, η υγεία του οποίου είχε κλονισθεί πριν από λίγα χρόνια.

Στο πρόσωπο του Πλούταρχου η ομογένεια της

Μελβούρνης έχασε έναν ακαταπόνητο άνθρωπο των γραμμάτων, και σημαντικό στέλεχος παροικιακών οργανισμών, καθώς και έναν ιδεολόγο με κοινωνική και ανθρωπιστική συνείδηση, και όχι με παγιωμένες πολιτικές τοποθετήσεις και εξωπραγματικές ιδεολογικές πεποιθήσεις.

Ο Πλούταρχος, με τον μεγαλύτερο αδερφό του Γιώργο, ήρθαν στην Μελβούρνη τον Απρίλιο του 1954, δηλαδή έναν χρόνο μετά που άρχισε η μαζική μετανάστευση από την Ελλάδα για την Αυστραλία. Τότε ήταν νεαρός 19 ετών. Ήρθε στην Αυστραλία γιατί οι συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα τα πρώτα χρόνια της μετεμφυλιακής περιόδου δεν τον επέτρεψαν να ολοκληρώσει τις γυμνασιακές του σπουδές, και τα πολιτικά πάθη απέκλειαν τις προοπτικές για δημιουργία καριέρας έξω από τα στενά όρια του χωριού του Τροπαιούχου της ακριτικής Φλώρινας.

Τέκνο Μικρασιατών γονέων, είχε ένα όραμα του Οικουμενικού Ελληνισμού, μέσα στη διαχρονική του πορεία, πέρα από τα γεωγραφικά όρια της σύγχρονης Ελλάδας. Αυτό το όραμα υπήρξε η πυξίδα που προσδιόριζε την πορεία που θα ακολουθούσε ο Πλούταρχος από τη άφιξή του στην Αυστραλία μέχρι τις τελευταίες ημέρες της ζωής του.

Δύσκολα τα πρώτα χρόνια της ζωής του στην Μελβούρνη, όπως και για τους περισσότερους από εμάς που ήρθαμε μετά τον Πλούταρχο. Χωρίς τη γνώση της αγγλικής, και κάποια εξειδίκευση, οι πρώτες δουλειές που έκανε ο Πλούταρχος ήταν αναπόφευκτα

δουλειές εργοστασίου. Το 1956 κατόρθωσε και προσλήφθηκε από την Υπηρεσία Σιδηροδρόμων Βικτωρίας, που για την περίοδο εκείνη για έναν νεοφερμένο μετανάστη ήταν επίτευγμα.

Ένα χρόνο αργότερα (1957) μεταπήδησε σε μια άλλη δημόσια υπηρεσία, αυτήν τη φορά ομοσπονδιακή: την Post Master's General, στη γωνία Bourke St. και Spencer St, όπου γινόταν η ταξινόμηση των επιστολών και δεμάτων, πριν αποσταλούν στα περιφερειακά ταχυδρομεία για διανομή.

Επειδή κι εγώ εργάσθηκα στην υπηρεσία εκείνη από το 1961 μέχρι το 1967, κατά την περίοδο των σπουδών μου στο πανεπιστήμιο, εικάζω πως ο Πλούταρχος αξιοποίησε τη δυνατότητα που είχαν οι υπάλληλοι της υπηρεσίας να επιλέγουν τη βάρδια εργασίας που τους ταίριαζε – πρωινή, απογευματινή ή βραδινή – για να παρακολουθεί μαθήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχολή για ενήλικες, από όπου πήρε το Απολυτήριο, γνωστό τότε ως Matriculation Certificate.

Ως κάτοχος του Matriculation Certificate ο Πλούταρχος είχε τη δυνατότητα να ενταχθεί στο κύριο σώμα της Ομοσπονδιακής Δημόσιας Υπηρεσίας, μέσω της οποίας στελεχώνονται οι υπηρεσίες των διαφόρων Υπουργείων.

Δεν είμαι βέβαιος αν η Στατιστική Υπηρεσία Αυστραλίας (ΑΒΣ) ήταν η πρώτη από την οποία προσλήφθηκε ο Πλούταρχος, όμως στην υπηρεσία εκείνη τον βρήκα όταν διορίσθηκα κι εγώ στις αρχές του 1968, μετά τη συμπλήρωση των σπουδών μου για το Bachelor of Arts από το Πανεπιστήμιο Μελβούρνης.

Περίπου έναν χρόνο αργότερα ο Πλούταρχος ζήτησε, και επέτυχε, μετάθεση στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών (Department of Social Services), παράρτημα Μελβούρνης, από το οποίο συνταξιοδοτήθηκε το 1989.

Κατά το διάστημα της θητείας του στην Ομοσπονδιακή Δημόσια υπηρεσία ο Πλούταρχος άρχισε τις πανεπιστημιακές του σπουδές, με αποτέλεσμα να πάρει το πτυχίο Bachelor of Arts, Diploma of Education και Bachelor of Letters από το New England University.

ΠΛΟΥΣΙΑ Η ΠΑΡΟΙΚΙΑΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Πριν επεκταθώ στην παροικιακή δραστηριότητα του Πλούταρχου, θα ήθελα εκ προοιμίου να τονίσω την απόλυτη ανιδιοτέλεια που επέδειξε, την ακεραιότητα του χαρακτήρα του, και την αντικειμενικότητα των απόψεών του, καθώς και τη σταθερότητα των

τοποθετήσεών του σε καίρια για την ομογένεια και τον ελληνισμό θέματα που τον απασχόλησαν. Μακριά από τον Πλούταρχο η αυτοπροβολή, η καιροσκοπία, και η ιδιοτέλεια.

Εντύπωση δημιουργεί το γεγονός ότι ο Πλούταρχος ασχολήθηκε με τα κοινά από πολύ νεαρή ηλικία. Το 1955, δηλαδή έναν χρόνο μετά την άφιξή του στη Μελβούρνη έγινε μέλος του συλλόγου Δημόκριτος, και το 1957 γράφτηκε μέλος της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Μελβούρνης και Βικτωρίας, και το 1963 αναδείχθηκε σε Γενικό Γραμματέα της Κοινότητας. Το 1966 ο Πλούταρχος συμμετείχε στην αποστολή μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της Κοινότητας που μετέβηκε στην Αθήνα και στην Κωνσταντινούπολη, για συζητήσεις με την ελληνική κυβέρνηση και το Οικουμενικό Πατριαρχείο αντίστοιχα με σκοπό την υπέρβαση της διαφοράς μεταξύ της Αρχιεπισκοπής Βικτωρίας και κάποιων ελληνικών κοινοτήτων, που είχε διχάσει την ομογένεια της Αυστραλίας. Χρόνια αργότερα συνηγόρησε υπέρ της αγοράς του Κολλεγίου Alphonse Grammar, το οποίο θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της Κοινότητας.

Το 1958 ο Πλούταρχος έγινε μέλος του Παραρτήματος West Branch του Εργατικού Κόμματος, και κατά την περίοδο 1976 – 1979 υπηρέτησε στο Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Brunswick.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η προσωπική μου γνωριμία με τον Πλούταρχο μπήκε σε νέα φάση όταν μια ομάδα ανθρώπων των γραμμάτων το 1969 συγκεντρωθήκαμε σε χώρο της Ελληνικής Κοινότητας με στόχο τη δημιουργία ενός συλλογικού φορέα που ως κύριο σκοπό του θα είχε την προαγωγή της ελληνομάθειας και την προβολή της ελληνο-αυστραλιανής λογοτεχνίας διά μέσου ενός περιοδικού και άλλων δραστηριοτήτων. Ως αποτέλεσμα της συνάντησης εκείνης, το 1970 συστάθηκε ο Ελληνο-Αυστραλιανός Εκπολιτιστικός (αργότερα Πολιτιστικός) Σύνδεσμος Μελβούρνης. Πρώτος Πρόεδρος του Συνδέσμου ήταν ο Λεωτέρης Αποστολάκης, και Γραμματέας ο Πλούταρχος Δεληγιάννης.

Το 1971 την προεδρία ανέλαβε ο γράφων, ενώ ο Πλούταρχος συνέχισε να προσφέρει τις υπηρεσίες του από τη θέση του Γραμματέα για λίγα ακόμη χρόνια, και στη συνέχεια ως μέλος του Δ. Σ. μέχρι το 1979.

Όταν το 1974 κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος του Λογοτεχνικού και Μορφωτικού περιοδικού Αντίποδες του Πολιτιστικού Συνδέσμου, ο Πλούταρχος ήταν μέλος της Συντακτικής Επιτροπής, θέση στην οποία παρέμεινε μέχρι το 1979. Ως Συντονιστής της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού την περίοδο εκείνη εκτίμησα ιδιαίτερα τη συμβολή του Πλούταρχου στην αξιολόγηση των συνεργασιών που υποβάλλονταν για δημοσίευση, αλλά και στη διαμόρφωση της γραμμής που θα ακολουθούσε το περιοδικό για την επίτευξη των στόχων του. Στο πρώτο τεύχος των Αντιπόδων, Χειμώνας 1974, δημοσιεύθηκε κείμενο του Πλούταρχου για το ιστορικό της ίδρυσης του Πολιτιστικού Συνδέσμου, και με αναφορές στις κύριες δραστηριότητές του κατά την περίοδο 1970 – 1974.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 ο Πλούταρχος έγινε μέλος του Αυστραλιανού Ινστιτούτου Μακεδονικών Σπουδών, και αργότερα, όταν συστάθηκε το Εθνικό Κέντρο Ελληνικών Μελετών και Έρευνας (ΕΚΕΜΕ) πρόσφερε τις υπηρεσίες του από τη θέση του μέλους των φίλων του ΕΚΕΜΕ.

Τα τελευταία 20 χρόνια, παράλληλα με τις άλλες δραστηριότητές του, ο Πλούταρχος εξέδωσε έντυπα/περιοδικά, για την αναγνώριση της ελληνικής γλώσσας ως διεθνή, για την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα στην Ελλάδα, Μικρασιατικές Μνήμες, και το τριμηνιαίο, μεγάλου σχήματος περιοδικό «Ελληνικά Θέματα», το τελευταίο τεύχος του οποίου για το τρίμηνο Απρίλιος – Μάιος – Ιούνιος δεν πρόλαβε να το κυκλοφορήσει.

Το περιοδικό «Ελληνικά Θέματα» φιλοξενούσε εργασίες και μελέτες ιστορικού, φιλοσοφικού, γλωσσολογικού και πολιτισμικού προσανατολισμού, και είναι πραγματικό απόκτημα για όσους έχουν τα περασμένα τεύχη, γιατί τα άρθρα που φιλοξενούν έχουν διαχρονική αξία.

Το γεγονός ότι κάποια άρθρα του περιοδικού είναι γραμμένα στην αγγλική γλώσσα τα καθιστά προσβάσιμα και σε μέλη της δεύτερης και τρίτης γενιάς της παροικίας μας, αλλά και σε μη ελληνικής καταγωγής συμπολίτες μας που ενδιαφέρονται για τον ελληνικό πολιτισμό.

Τακτικός συνεργάτης των Ελληνικών Θεμάτων ήταν ο αδερφός του Πλούταρχου, Δρ Κυριάκος Δεληγιάννης, ο οποίος απεβίωσε πριν από δύο χρόνια. Κατά την άποψή μου τα γλωσσολογικά και ιστορικά άρθρα του αείμνηστου Κυριάκου αποτελούν μια σημαντική προσθήκη στην σχετική βιβλιογραφία.

Δεν πρέπει να παραλειφθεί η προσφορά του Πλούταρχου και διαμέσου των ελληνικών προγραμμάτων από τον ραδιοφωνικό σταθμό 3ZZZ για πάνω από δέκα χρόνια.

Στους σκαπανείς των ελληνικών θεμάτων και γραμμάτων, στο χώρο του Απόδημου Ελληνισμού, θα κατατάξει η ιστορία τον Πλούταρχο Δελφινιάδη. Τον παρομοιάζω με τον αείμνηστο Κώστα Γιαμιαδάκη στο αγωνιστικό τους πνεύμα, στην ακεραιότητα του χαρακτήρα τους, και στην ευρύτητα, αλλά και συνέπεια, των πολιτιστικών, κοινωνικών και εθνικών τους ενδιαφερόντων. ■

Kazantzakis on Man

Howard F Dossor

Contemporary attention to the work of Kazantzakis, most active perhaps in the United States, focuses largely on a contribution he allegedly makes to the enunciation of a Process Theology but to focus on God in Kazantzakis may direct attention away from what he has to teach us about man. Through his poetry, fiction and philosophical reflections, Kazantzakis offers us a way to interpret the human condition in a manner that is free of religious mythology. While utilizing historic myths in the formulation of his ideas, Kazantzakis painstakingly spells out a rational spirituality that is independent of faith and yet devoid of the limitations of a materialistic humanism.

Here, we are to examine four key parameters of Kazantzakis' philosophy which reflect his concern with what his translator and commentator, Peter Bien, has designated *the politics of the spirit*. Drawing less on the poems and novels than on the central Kazantzakian text, *Askitiki* or *The Saviors of God*, the argument will be advanced that Kazantzakis offers a framework for a spiritual existence that accords with the post-Christian *zeitgeist* of contemporary western thought and in so doing opens up the prospect for a non-sectarian celebration of mankind's highest values.

In the first place, Kazantzakis offers us a courageously realistic view of the human condition.

There is something self-evident about the statement with which

Nikos Kazantzakis opens his monumental work *Askitiki*: "We come from a dark abyss, we end in a dark abyss and we call the luminous interval, life¹". But if it is self-evident yet the profundity of this utterance may remain unremarked. In fact, it is a profoundly realistic, courageous and honest delineation of the human condition at its barest, irreducible level. Whether regarded as a poetic image or as a statement of rational analysis, it is difficult to refute and prodigiously useful as a starting point for any analysis of man's estate.

We may suppose that in writing such a statement, Kazantzakis was suggesting that there is a futility in hoping that Man shall uncover his origins or find himself located eventually in some post-mortem paradise. But whether or not these objectives are legitimate, the fact remains that with our present level of comprehension, we simply find ourselves in a condition we call life, somewhere between an originating and a culminating abyss and Kazantzakis appears to be on sound ground in insisting that it is only from such a perspective that we can begin to think rationally about ourselves in terms of either our identity or our function.

Historically, Man has found it difficult to embrace the concept of an abyss and has sought to protect himself against it by creating a series of mythologies through which to rationalize the search for human origins and the hope for an ongoing individual existence. Kazantzakis firmly discards these myths and insists that we confront the reality of what Heidegger called our *being-in-the-world*. With Friedrich Nietzsche's *Zarathustra*, Kazantzakis was persuaded that "only that life is worth living which develops the strength and the integrity to withstand the unavoidable sufferings and misfortunes of existence without flying into an imaginary world²".

Central to Kazantzakis' interpretation of man's condition is his recognition that as we participate in life we give utterance to a primeval Cry that seems to come from the heart of life itself and represents our initiation into a spirituality that transcends our physicality. It is a cry, not merely of protest at our isolation and alienation but also of assertion; a demand for affirmation. Kazantzakis identified it as mankind's primary experience of Bergson's *élan vital*; as a first engagement with an essential Life-force that pervades everything. This Life-force, whether in its initial form of the Cry or as a later persistent intuitive notion, is, in the

words of Dylan Thomas, “the force that through the green wood drives the flower³”.

It is of critical importance to note that in acknowledging the paramount centrality of this Life-force, Kazantzakis gave it many names. He named it, among other things, *spirit*, *mystery*, *absolute light* and even *dance*. He also used the name *God* for it but in so doing was at pains to insist that he used that appellation only because it was the word most commonly used to refer to the highest value recognized by human beings. For Kazantzakis, the word *God* had no supernatural or religious connotation whatsoever. Kimon Friar, who spent six months working assiduously each day with Kazantzakis working on the English translation of *The Odyssey: A Modern Sequel*, points out, “God, for Kazantzakis, is identical with the *élan vital*, the onrushing force throughout all of creation which strives for purer and more rarefied freedom. ... God is ... not projected as a concrete object, thing, person or goal towards which man proceeds, as in much of Christian theology, but as concomitant and identical with man himself, *as part* of the struggling spirit in all nature⁴”. (My italics).

It is not to be supposed that Kazantzakis regarded man himself as being the Life-force or that he believed the *élan vital* to operate only through the physicality and intellect of man. In *Askitiki* he points out that “we (can) discern a crimson line on this earth, a red, blood-spattered line which ascends, struggling, from matter to plants, from plants to animals, from animals to man. This indestructible, pre-human rhythm is the only visible journey of the Invisible on this earth. Plants, animals and men are the steps which God (or the Life-force) creates on which to tread and to mount upward⁵”. (My parentheses).

For Kazantzakis, then, man is a being caught up inexorably in an onrushing, upwardly spiralling agitation of a life-force over which he has no control but which yet engulfs him alternatively in despair and exhilaration while holding out to him the opportunity to participate in the fashioning of what is yet to be.

Secondly, Kazantzakis offers an expanded and more meaningful sphere of human existence.

The Kazantzakian notion that we live in an interval between two incomprehensible mysteries is understood by some of his critics to mean that man is imprisoned in a meaningless void and that death must be regarded as some measure of relief from a prolonged

existential suffering. At best, such critics argue, Kazantzakis must be seen as an advocate of an heroic pessimism⁶. Yet to regard Kazantzakis as one who devalues life or wallows in despair is to misread him entirely.

In reading Kazantzakis it is important to distinguish between his usage of the word *life* as it relates to the life of an individual and to life in all its forms as it permeates the universe.

An individual exists between his or her birth and death but the whole of life transcends the origin and end of the individual. While Kazantzakis never fails to recognize the significance of the individual, he never takes his eye off the much broader, much richer phenomenon of life itself. In contrast to the overt individualism that has characterized the history of humanity, Kazantzakis emphasizes the supremacy of the universal over the individual. Significantly, however, he presents us with two techniques with which the individual can expand his individual life space and indeed his life span into the broader domain of life itself.

In devising his notion of what he called the Cretan Glance, Kazantzakis took cognizance of the physical position of the island of Crete between the Orient and the Occident. Standing, as it were atop Mount Psiloriti at the centre of his island homeland, Kazantzakis was able to look in all directions and observe the panorama of life from a myriad perspectives simultaneously. Under this Janus-like view, physical geography crumbled; political, emotional, religious and all other barriers fell away as he sought to penetrate the essence of reality. He saw without the filtering of racial or cultural prejudices. In so doing, he opened up the world in which he lived and increased the domain of freedom into which he might expand his living. “I will not accept boundaries! Appearances cannot contain me!” he vehemently declared.

Similarly, Kazantzakis devised a means of transcending time. In his *Askitiki*, he advocated that a man should “train (his) heart to encompass as spacious an arena as it can. Encompass through one century, then through two centuries, through three, through ten, through as many centuries as (can be borne), the onward march of mankind. Train (the) eye to gaze on people moving in great stretches of time⁸”. Such an extension of our temporal vista open up new worlds to us.

To see one’s self as existing within life rather than seeing life as being constrained within the self is a crucial first step in grasping

the Kazantzakian view of the nature and meaning of our existence and to the extent to which we do grasp that view, we not only enrich our own life but we contribute to the ongoing maintenance of life itself.

In the third place, Kazantzakis offers a foundation for a genuinely universal morality.

In his ground-breaking study, *Lila*⁹, which he subtitled *An Inquiry into Morals*, Robert M Pirsig argued that that behaviour which increases quality is by its very nature moral behaviour. The ethical standard by which behaviour is to be assessed lies in its propensity to add to quality. The moral, in fact, as understood by Pirsig, is to be equated with quality. This view, it might be argued, has affinity with the notion of ascent that Kazantzakis identified as the quintessential function of the Life-force and the central responsibility of every living being. The ascent is an ever-broadening spiral that enriches both the individual and life itself. The ascent is not merely a gross expansion of reality but the vital actualization of potential and the creation of a perpetual newness.

The ascent is not a convivial life-plan for the acquisitive individual: it is the thrust of life itself as it seeks purer and surer forms of identity and manifestation. The good is constituted by the contribution it makes to the ascent while that which inhibits the ascent must finally be regarded as a diminution of quality.

Because it is life itself which struggles to ascend and because we exist alongside each other in the midst of life, it follows that all individuals are under a common obligation to order their being in accord with an expression of their shared identity. The ascent can only occur synergistically; it proceeds, that is to say, on the basis that what is good for the whole is good for the part and what is beneficial for the part is of value to the whole. The ascent is a necessary corrective to a rampant individualism as it affirms every man's affinity with each other and the relational network that constitutes the fabric of life.

Kazantzakis makes use of a poetic image to clarify this. He writes: "It is as though the whole of life were the visible, eternal pursuit of an invisible Bridegroom who, from body to body, hunts down his untamed Bride - eternity. And we, all the guests of the wedding procession - plants, animals, men - rush trembling toward the mystical nuptial chamber¹⁰". For Kazantzakis, the categorical imperative, and therefore the foundation of all morality, lay in

the need to recognize our being-in-common and our shared responsibility to assist each other in the ascent.

Finally, Kazantzakis offers a dignified resolution to the fact of human mortality.

Nothing fills the human heart with dread more than the fear of death. Thus, in the face of our funereal future we concoct imaginary edifices and mythical realms in which we imagine our individuality being maintained in a religiously sanctified form. Paradoxically, some individuals, intoxicated with religious fervour, surrender their life in pursuit of these manufactured daydreams.

The Kazantzakian Scholar, Lewis Owens, has served us well in drawing attention to the perspective on death held by Arthur Schopenhauer, to whose writings Kazantzakis is known to have given close attention. Schopenhauer, Owens reminds us, believed that "death is a loss of the illusion of individuality and self-consciousness and enables a return to the-thing-in-itself beyond the veil of life and death. Thus the person at death is freed from the deception and returns to the prior and desired state of pre-existence. ... The individuality of the person at death moves into the-thing-in-itself, the ultimate goal of life. Death is a restoration of the being's intrinsic state, a return to where all life originates, enabling the will to once again manifest itself¹¹".

We cannot know with any certitude precisely how much use, if any, Kazantzakis made of Schopenhauer in formulating his own attitude towards death but we do know what that attitude was. At death, he proposes, man enters into a state or condition that may best be designated as *Silence*. In thus naming it, Kazantzakis capitalized its first letter because he perceived it as being inclusive rather than exclusive. He wrote: "All at once the rhythm of the world becomes a vertigo, time disappears, the moment whirls, becomes eternity and every point in space - insect or star or idea - turns into dance. ... This ultimate stage of our spiritual exercise is called Silence. Not because its contents are the ultimate inexpressible despair or the ultimate inexpressible joy and hope. Nor because it is the ultimate knowledge, which does not condescend to speak or the ultimate ignorance, which cannot. Silence means: Every person after completing his service in all labours, reaches finally the highest summit of endeavour, beyond every labour, where he no longer struggles or shouts, where he ripens fully in silence, indestructibly, eternally, with the entire

universe. There he merges with the Abyss and nestles within it like the seed of a man in the womb of woman. The Abyss is now his wife, he plows her, he opens and devours her vitals, he transmutes her blood, he laughs and weeps, he ascends and descends with her, and he never leaves her¹².

Because the individual is a part of the whole of humanity and the entirety of reality, he can never be separated from it and whatever he contributes to the ascent can never be lost. Just as we are the product of the past so we are inheritors of the future. We are inextricably embedded within whatever and whoever follows us. Our identity is locked away securely in the embryonic centre of all essence. In the final analysis, we are and remain a constituent of the creative process itself.

To conclude: we contend that the philosophy of Nikos Kazantzakis is a bold and innovative attempt to set out an intellectual framework for interpreting life and man's place within it and that it does this in a manner that accords with our deepest sensitivities, our richest rationality and our highest aspirations. It is a philosophy that has the capacity to open up for us new pathways that promise a broader and more satisfying way forward and upward through the luminous interval we call life. ■

Notes

- 1 Kazantzakis, Nikos *Saviors of God* Simon & Schuster New York 1960 p 43
- 2 quoted in *ibid* p 37
- 3 Thomas, Dylan *Collected Poems* Dent London
- 4 Friar, Kimon Introduction to Kazantzakis, Nikos *The Odyssey: A Modern Sequel* p xxi
- 5 *Saviors of God* op cit p 93 The word *God* has been altered to read *Life-force* in this passage
- 6 see Wilson, Colin *The Strength to Dream* Gollancz London 1962 p 211
- 7 *Saviors of God* op cit p 50
- 8 *ibid* p 78
- 9 Pirsig, Robert M *Lila: An Inquiry into Morals* Bantam Press London 1991
- 10 *Saviors of God* op cit p 84
- 11 quoted in Owens, Lewis *The Immortal Spirit of Creation: Kazantzakis and the Bhagavad Gita* New Blackfriars Vol 80 Issue 943 John Wiley London 1999 p 401
- 12 *Saviors of God* op cit pp 128-9

Η ΦΥΛΗ ΜΟΥ

Οι φίλοι μου
διπλά
τρίδιπλα προδομένοι
ακολουθούν τα φεγγάρια τους.

Ολομόναχοι
με την ψυχή στα δάκτυλα
στα χείλη
στα ρουθούνια
τη συντριβή λιτανεύουν.

Λάμπει το πριόνι στο μεδούλι τους
θολά ποτάμια καλύπτουν τις κόρες των ματιών τους.

Με πόνο
με πόνο
στη στάχτη ρίχνουν ό,τι ωραίο αγάπησαν
με πόνο θέτουν την αποστροφή και τη ντροπή τους
σε θέα κοινή.

Μιλούν για τη μεγάλη ήττα
για την πνιχτή ήττα που τους ματώνει
κι άλλο μη θέλοντας πάντα
σπίθες μονάχα
άπτερες νίκες
παιδιά να παρελαύνουν στον ορίζοντα
σωπαίνουν
αφουγκράζονται
και δεν ακούνε τίποτα
παρά μονάχα τη σιωπή τους.

Δημήτρης Α. Δημητριάδης

Καζαντζάκης, Ίψεν και το τρίγωνο των σχέσεων αντίστοιχα στα θεατρικά *Φασγά - Ρόσμερσχολμ*

Πιπίνα Δ. Ιωσηφίδου - Elles

Μελέτημα από την ανέκδοτη συλλογή μου: *Κριτικές Μελέτες*

Εισαγωγή

Τα θεατρικά δράματα, *Φασγά*¹ του Ν. Καζαντζάκη² και το δράμα *Ρόσμερσχολμ* του Ίψεν³ (Ibsen Henrik), διακρίνονται για τις ομοιότητες⁴ και τις αναλογίες που παρουσιάζουν. Το κείμενο που ακολουθεί πραγματεύεται τις πιο εμφανείς από αυτές τις ομοιότητες και τις αναλογίες. Η Ελένη, η γραμματέας του Λώρη στο *Φασγά*, ταιριάζει σε πολλά σημεία με τη Ρεβέκκα, την πρωταγωνίστρια του *Ρόσμερσχολμ*. Όπως η Ελένη του *Φασγά*, εισχωρεί ανάμεσα στο αντρόγυνο Ρόσμερ και Μπεάτα, και πετυχαίνει να εκτοπίσει μόνιμα τη Μπεάτα, οδηγώντας την στην αυτοκτονία⁵.

Φασγά και Ρόσμερσχολμ. Γενικά

Τα δύο θεατρικά πραγματεύονται τις σχέσεις τριών ανθρώπων (Ίψενικό τρίγωνο):

Α'. το συζυγικό ζευγάρι και τη σχέση τους

Β'. το συζυγικό ζευγάρι και η σχέση του με ένα τρίτο πρόσωπο, μία άλλη γυναίκα.

Και στα δύο θεατρικά η άλλη γυναίκα η ξένη ή η παρείσακτη, εκτοπίζει τη νόμιμη σύζυγο για του εξής λόγους:

α'. τον κορεσμό των συζυγικών σχέσεων,

β'. την υπερβολική επέμβαση στις δραστηριότητες του ενός ή του άλλου,

1 Όπως έχει παρατηρηθεί και από τον Νικηφόρο Παπανδρέου στο κείμενό του *Ο Ίψεν στην Ελλάδα* Νικηφόρος Παπανδρέου, *Ο Ίψεν στην Ελλάδα*, Κέδρος.

2 Νίκος Καζαντζάκης 1883-1957. Γράφει το *Φασγά* το 1907.

3 Χένρικ Ίψεν (Henrik Johan Ibsen 1828-1906, born in Skien 20th of March 1828) Νορβηγός δραματουργός. Γράφει το *Ρόσμερσχολμ* το 1886.

4 Το δράμα *Φασγά* του Ν. Καζαντζάκη και το δράμα *Hedda Gabler* του Ίψεν, παρουσιάζουν αξιοσημείωτες ομοιότητες. Από αυτές ξεχωρίζει το κάψιμο του έργου του ήρωα από την σύζυγό του, το οποίο είχε γράψει με την ερωμένη του.

5 Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται και στο δράμα του Καζαντζάκη, *Ιουλιανός ο Παραβάτης*. Εδώ η Μαρίνα, -η ξεχωριστή και αγαπημένη συντρόφισσα του Ιουλιανού- και ο Ιουλιανός από κοινού -λόγω της σχέσης τους-, ωθούν την Ελένη, τη νόμιμη σύζυγο του αυτοκράτορα, σε αυτοχειρία με απαγχονισμό.

γ'. τη μείωση ή απάλειψη του προσωπικού χώρου ελευθερίας
δ'. την κατά συνέπεια ανάγκη της αλλαγής και της απαλλαγής από τη ρουτίνα

ε'. την αντικατάσταση της ρουτίνας από κάτι εντελώς διαφορετικό, ανανεωτικό, ή συναρπαστικό σύμφωνα με την αντίληψη του συζύγου.

Το τρίτο πρόσωπο, η γυναίκα που επεμβαίνει και αναστατώνει τη συζυγική ρουτίνα, εμφανίζεται από τα έξω κατόπιν πρόσκλησης, για να ικανοποιήσει κάποια ανάγκη του ζεύγους. Συνήθως παρουσιάζεται για να υπηρετήσει το ένα (*Φασγά*) ή και τα δύο μέλη της οικογένειας ή του ζεύγους (*Ρόσμερσχολμ*). Στην πορεία του χρόνου το τρίτο πρόσωπο, παίρνει μία συγκεκριμένη στάση έναντι του ζεύγους και σε ακαθόριστο χρόνο προκαλεί τη ρήξη ανάμεσά τους, που πιθανόν είναι μοιραίο να συμβεί ούτως ή άλλως, καθώς η σχέση του αντρόγυνου έχει παρακμάσει εκ των πραγμάτων και βρίσκεται σε κατιούσα. Με τα πρώτα σύννεφα στον φαινομενικά μάλλον, γαλήνιο ορίζοντα, αποκαλύπτεται η έλλειψη της αμοιβαίας αγάπης μεταξύ των συζύγων, ο αλληλοσεβασμός, η στενή επαφή τους ή η βασική συνεννόησή τους. Ίσως η σχέση του ζεύγους περνά μία από τις συνηθισμένες συζυγικές κρίσεις που ξεπερνιούνται με τη συγκατάβαση των δύο. Σε μία κρίση όμως, αυτού του είδους, το τρίτο πρόσωπο που έχει ήδη λάβει θέση στο οικογενειακό περιβάλλον του ζεύγους και έχει δημιουργήσει μία γνώμη για τις σχέσεις του, μπορεί να επέμβει με επιδεξιότητα για τους δικούς του προσωπικούς λόγους και σε αόριστο χρόνο προκαλεί δυνατές ρωγμές στους δεσμούς που ένωναν μέχρι τότε το ζεύγος, και κατά συνέπεια μία σκληρή διάσταση. Το φαινόμενο απαντά, εκεί όπου οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν πώς να ανανεώνουν τη μεταξύ τους σχέση. Η καθημερινή και από κοινού διατριβή δύο ανθρώπων, κουράζει και όταν το νέο, η ανανέωση που είναι απαραίτητη, δεν αποτελεί ενθουσιώδη εφεύρεση, τότε η επεμβατική παρουσία του τρίτου προσώπου, εντελώς διαφορετικού και ενδιαφέροντος, ως ένα σημείο, εκείνη την κρίσιμη στιγμή, προκαλεί τη μοιραία ούτως ή άλλως, ρήξη του αντρόγυνου. Εδώ οφείλεται να τονιστεί η φιλοδοξία και οι στόχοι της ξένης, που ενώ έρχεται απλά για να εξυπηρετήσει το ζεύγος, ενστικτωδώς πλέον και εκ των πραγμάτων, οι επιδιώξεις διογκώνονται. Η ξένη πετά τη μάσκα της, αλλάζει δραματικά και εξελίσσεται σε μία παρείσακτη, που εκμεταλλεύεται την ατμόσφαιρα που επικρατεί στο σπιτικό του ζεύγους και που τελικά διεισδύει

ανάμεσά τους για να διεκδικήσει περισσότερα από όσα δικαιούται, αρχικά τουλάχιστον. Η επέμβασή της δρα χειρουργικά στη σχέση του αντρόγυνου, ένας ανθρώπινος 'καρυσθραύστης' που τσακίζει.

Φασγά

Στο Φασγά η ξένη, η Ελένη, προσλαμβάνεται ως γραμματέας του Λώρη, συζύγου της Ελένης, που είναι επιστήμονας και συγγραφέας. Με τις συμβουλές της, σε σχέση με τη συγγραφική του δημιουργικότητα, εξελίσσεται σε απαραίτητη παρουσία. Τον εμπνέει, ώστε ετούτος να παραληρεί από ενθουσιασμό για την προσφορά της, ερμηνεύοντας τις υπηρεσίες της, όχι απλά ως δεξιότητα, αλλά και ακόμη παραπέρα. Την υψώνει βαθμηδόν σε ένα επίπεδο εξωτικό, και μαζί της ταξιδεύει στη σφαίρα του έρωτα. Και μολονότι ο Λώρη εκλαμβάνει αυτή τη στενή σχέση με την Ελένη, σαν κάτι αμοιβαίο ανάμεσά τους, είναι φανερό ότι η Ελένη δεν αισθάνεται τα παρόμοια για το Λώρη. Τα σχέδιά της διαφέρουν. Στόχοι της είναι να τον σπρώχνει διαρκώς να παράγει ποιοτικό συγγραφικό έργο, για να γίνει επιτυχής και διάσημος, και για εκείνη. Φιλοδοξία είναι να αναγνωριστεί ως η γυναίκα πίσω από το συγγραφέα. Το μεγαλύτερο λάθος της είναι η έλλειψη μέτρου. Μέσα στη μανία της δεν αντιλαμβάνεται τις συνέπειες της πίεσης, που ασκεί πάνω στο Λώρη, ώσπου εκείνος αρρωσταίνει ψυχολογικά και φυσιολογικά τελικά. Αν και πολύ αργά, ο Λώρη αναγνωρίζει τα λάθη του με την Ελένη, αλλά ταυτόχρονα θεωρεί την πρώην σύζυγό του, Μαρία, εξίσου ένοχη με εκείνη, καθώς είχε πειστεί ότι η Μαρία αδιαφορούσε για το ταλέντο του και τις προσωπικές του ανάγκες και ήθελε να τον δαμάσει με τα δικά της ήνία, στα δικά της χαμηλά, μέτρα και σταθμά. Έτσι καταλήγει να τις μισεί και τις δύο και να τις θεωρεί υπεύθυνες για την κατεστραμμένη υγεία του και για τη παρακμή του ως συγγραφέας.

Ελένη

Στο Φασγά, εκπλήσσει η μεθοδικότητα και η διαδικασία στην πορεία της εκτόπισης της νόμιμης γυναίκας του Λώρη, Μαρίας. Αρχικά παρουσιάζεται να εισέρχεται με μία αποστολή: να λειτουργήσει ως ωφέλιμο πρόσωπο για το Λώρη. Όμως πολύ σύντομα και σχεδόν απροειδοποίητα, εισβάλλει σκοπίμως στο φαινομενικά ήρεμο, τουλάχιστον ως τότε, οικογενειακό περιβάλλον του Λώρη και της Μαρίας. Εκ μέρους της Ελένης υπάρχει μία επιθυμία, μία τάση κατάληψης του αρχικά φιλόξενου χώρου της οικογένειας

του Λώρη. Η επιθυμία της είναι τέτοια, που οδηγεί στη σύλληψη κακόβουλου σχεδίου. Η διαδικασία της εφαρμογής του, αποκαλύπτει μία ραδιούργα γυναίκα, που σε ασύλληπτο χρόνο εξελίσσεται σε επικίνδυνο πρόσωπο, που δε βάζει φρένο, παρά μόνο με την αισθηματική καταστροφή του ενός από τους δύο, αρχικά, της Μαρίας. Οι τρόποι που χρησιμοποιεί η Ελένη παρουσιάζονται ως εν εξελίξει. Ουσιαστικά όμως δεν εμφανίζονται ως ωφέλιμοι ή ευνοϊκοί για κανέναν, συμπεριλαμβανομένης και της ίδιας. Στο φινάλε του δράματος αποδεικνύεται πως τα φαινόμενα δεν απατούν τελικά. Η Ελένη, επιδιώκει να χειριστεί όλες τις ευκαιρίες που της δίνονται. Σαν αράχνη υφαίνει το δίκτυο της σε ανύποπτο χρόνο και σε ένα απροσδιόριστο κενό, όπου επωάζεται η καταλληλότητα και οι συνθήκες είναι πρόσφορες, για μία τέτοιου είδους, επικίνδυνη ακροβασία. Αποβλέποντας σε προσωπικό όφελος, καταστρώνει το σχέδιο κατάληψης της θέσης της πρώτης γυναίκας, της Μαρίας, η οποία εκτοπίζεται όλο και περισσότερο από το βάθρο της, ως συζύγου του Λώρη, με τον ένα ή άλλον τρόπο. Η Μαρία ως γυναίκα διαισθάνεται από πολύ ενωρίς την υποκριτικότητα της παρείσακτης Ελένης, αλλά δεν μπορεί να τη σταματήσει, καθώς η ίδια έχει κάνει τα λάθη της, σε σχέση με τις επιτακτικές ανάγκες τους συζύγου της. Ο Λώρης, είναι ένας επιστήμονας-δραματικός συγγραφέας. Οι κατηγορίες για τη Μαρία έχουν ήδη αριθμηθεί και νομιμοποιηθεί από τον ίδιο. Η κυριότερη ίσως είναι ότι η Μαρία, είναι απασχολημένη με την αγωγή των παιδιών της και με το σπιτικό της και παραβλέπει τα 'υψηλά' νοήματα της ζωής που απορροφούν το Λώρη, ή τις υψηλές ενασχολήσεις του. Όμως με το μέγα λάθος της, να καταστρέψει το χειρόγραφο του έργου του Λώρη, *Ιουλιανός*⁶ επισφραγίζει την καταδίκη της από εκείνον και την μόνιμη απομάκρυνσή του, από εκείνη.

Ρόσμερσχολμ

Στο Ρόσμερσχολμ η πρωταγωνίστρια του δράματος, Ρεβέκκα, έρχεται από το Βορρά, ως πρώην υιοθετημένη γιατρού και προσλαμβάνεται κατόπιν συστάσεων, στο σπίτι του πάστορα Ρόσμερ και της συζύγου του Μπεάτα. Η ζωή της Ρεβέκκας ως υιοθετημένης, προφανώς έχει διαμορφώσει σε τυχοδιωκτική τη συμπεριφορά της. Η άλλη γυναίκα του δράματος, η νεκρή Μπεάτα, είναι η αντίπαλος της Ρεβέκκας.

6 Ο Λώρη το είχε γράψει με τη συνεργασία της ερωμένης-γραμματέα του, Ελένης, και το αποκαλεί παιδί του.

Φαινομενικά τουλάχιστον η απούσα Μπεάτα, θεωρείται μία αδύνατη, μία εντελώς ανύποπτη παρουσία. Ενόσω ζούσε συγκεντρωνόταν στην ενασχόλησή της με τα συνήθη. Η Ρεβέκκα δεν είναι παρά οικιακή βοηθός του ζεύγους, Ρόσμερ - Μπεάτα. Στο ξεκίνημα του δράματος η Μπεάτα είχε ήδη αυτοκτονήσει. Αιτία της αυτοχειρίας της υπήρξε η διαπίστωση της σχέσης του Ρόσμερ με τη Ρεβέκκα. Πνίγεται στο ποτάμι, χωρίς ίσως να έχει υπολογίσει τον αντίκτυπο της πράξης της, στη σχέση των δύο εραστών. Ή μήπως το είχε 'κοστολογήσει';

Η θέση της Μπεάτα, είναι παρόμοια με της Μαρίας του Φασγά, ίσως με μικρές διαφορές τεχνικής υφής και ακόμα ότι η Μπεάτα αυτοκτονεί. Η ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στις δύο γυναίκες της Ελένης του Φασγά και της Ρεβέκκας του Ρόσμερχολμ, είναι ότι η δεύτερη αισθάνεται αληθινή αγάπη για τον Ρόσμερ. Ο ήρωας του Ίψεν αποδεχόμενος τα πάντα, της ζητά τελικά την απόδειξη αυτής της αγάπης της. Όμως ετούτο δεν αφορά την κατάθεση όρκων ή άλλων λεκτικών επιβεβαιώσεων. Πρόκειται για ένα υπερβολικό αίτημα, μία θανατική καταδίκη, τελικά. Γιατί το αίτημα του Ρόσμερ, είναι το ακόλουθο: η Ρεβέκκα οφείλει να επισφραγίσει την απόδειξη της αγάπης της, με θυσία ανάλογη με εκείνη, της Μπεάτα. Αν και δεν το θέτει ευθέως αλλά ως ερώτημα: θα ήταν άραγε ικανή να πνιγεί για την αγάπη του, στο ίδιο ποτάμι όπως η σύζυγός του Μπεάτα; Και όμως ο Ρόσμερ είναι χριστιανός πάστορας, άνθρωπος της εκκλησίας. Είναι άραγε ενσυνείδητη ή υποσυνείδητη η στάση του έναντι της παρείσακτης Ρεβέκκας, με στόχο την τιμωρία της; Μπορεί ένας να σκεφτεί ότι ο Ίψεν επιδιώκει και κάτι ακόμα: την υποψία του αναγνώστη ή του θεατή, για την υπερπέραν εκδίκηση της νεκρής Μπεάτα, εναντίον του Ρόσμερ και της Ρεβέκκας, εμφυτεύοντας από το έρεβος του θανάτου στον Ρόσμερ, την ανατριχιαστική ιδέα της απόδειξης της αγάπης της Ρεβέκκας, παρόμοια όπως είχε κάνει εκείνη. Ίσως όμως με ετούτο το παράλογο αίτημα, παρουσιάζεται ότι ο Ρόσμερ επιδιώκει να απαλλαγεί και από τη Ρεβέκκα, που είναι η ζωντανή απόδειξη της ενοχής του. Είναι δυνατόν ακόμα και να μη επιθυμεί στο πλευρό του την παρουσία οποιασδήποτε γυναίκας. Όμως στην πορεία, όλες ετούτες οι εικασίες ανατρέπονται τελικά...

Αντίθετα στο Φασγά και στην πορεία της υπόθεσης, η Ελένη δεν προσπαθεί ούτε και μπορεί να πείσει πλέον το Λώρη, για την αγάπη της. Έχει αποκαλυφθεί στα μάτια του ότι τα κίνητρά της ήταν εξ αρχής, προσωπικού ενδιαφέροντος, έτσι αποτυγχάνει και η ίδια μαζί

του, ως μέρος ενός δυστυχισμένου τριγώνου σχέσεων. Ο Λώρη μισεί και τις δύο γυναίκες τελικά, αποδίδοντάς τις όλες τις ευθύνες της καταστροφής του. Οι τύψεις του ως σπτασίες γυναικών ντυμένες πολύχρωμα, τον χλευάζουν: «*Πόθοι αετού και φτερά πεταλούδας! Χα χα χα!*», όταν αλκοολικός, άρρωστος, μόνος και περιφρονημένος, καταφεύγει ημιθανής σε δάσος. Η επιτυχία του θεατρικού θεωρείται άρτια, καθώς οι επιδράσεις αυτής της διαδικαστικής πορείας, επιφέρει τα υπολογισμένα αποτελέσματα ή τις τελικές συνέπειες.

Οι παρείσακτες: Ελένη η κυνική, Ρεβέκκα η από αγάπη εκμεταλλεύτρια, τελικά

Η Ρεβέκκα του Ίψεν, η δυνατότερη από τις δύο γυναίκες του τριγώνου, έχει εξ αρχής επίγνωση της δύναμής της και κάποια στιγμή υπογραμμίζει τη δική της απόφαση όπως ήδη την έχει επιβάλει στο σπιτικό του Ρόσμερ: «*Μου φαινόταν πως υπήρχαν δύο υπάρξεις εδώ, και έπρεπε να γίνει ανάμεσά τους εκλογή, Ρόσμερ. Ή η μια ή η άλλη*» λέει, ενώ όταν κατηγορείται εκ των υστέρων από τον Κρόλλ για τη στάση της, παρακινείται να αντιδράσει με θυμό: «*Μα και υποθέτετε λοιπόν πως ενεργούσα με ψυχραιμία λογική!*» Το ίδιο θα μπορούσε να πει και η Ελένη στο Φασγά, δικαιολογώντας τις πράξεις της έναντι της συζύγου του Λώρη, Μαρίας. Γεγονός παραμένει η ενσυνείδητα μυστική, από τους άλλους, προσπάθεια της Ρεβέκκας: «*Ήθελα να φύγει από τη μέση η Μπεάτα. Με έναν οποιοδήποτε τρόπο*» ομολογεί⁷ και επιδεικνύει την αποφασιστικότητα με την οποία ενήργησε, αλλά και την επιτυχία των πράξεών της. Όπως η Ελένη του Φασγά ασκεί ήσυχα και μεθοδικά, μία ακατανίκητη επίδραση στο Λώρη ως γραμματέας του, παρόμοια και η Ρεβέκκα χρησιμοποιεί τον Ρόσμερ ως υποχείριό της, όπως σημειώνει ο ίδιος μετά:

*“Ρόσμερ: Ποτέ δεν είχες πιστέψει σε μένα. Ποτέ δεν είχες πιστέψει πως θα ήμουν άξιος να φέρω σε νικηφόρο πέρας αυτή την υπόθεση. / Ρεβέκκα: Είχα πιστέψει ότι οι δυο μας εμείς μαζί, θα φτάναμε να το κατορθώσουμε. / Ρόσμερ: Δεν είναι αλήθεια. Είχες πιστέψει πως εσύ μονάχη θα κατορθωνες κάτι μεγάλο στη ζωή. Πως εμένα μπορούσες να με μεταχειριστείς ως όργανο για το σκοπό σου. Πως μπορούσα να σου είμαι χρήσιμος στα σχέδιά σου. Αυτό είχες πιστέψει.”*⁸

⁷ Ίψεν, *Ρόσμερσκολμ*, σ. 90

⁸ Ίψεν, *ό.π.*, σ.96

Η Ρεβέκκα κάνει τελικά ότι η Ελένη του Φασγά δεν τολμάει. Αποδέχεται δηλαδή ότι εισχώρησε ανάμεσα στο αντρόγυνο: Ρόσμερ - Μπεάτα, με έναν σκοπό: την ατομική της επιτυχία, για την ατομική της ευτυχία. Επιχείρησε ένα παράτολμα κυνικό σχέδιο και πέτυχε. Έχει το θάρρος ή το θράσος και το ομολογεί:

“Ρεβέκκα: Είναι πραγματικά η αλήθεια, πως κάποτε άπλωσα τα δίχτυα μου για να καταφέρω να εισχωρήσω μέσα εδώ στο Ρόσμερσχολμ. Γιατί ελογάριαζα πως εδώ μέσα χωρίς άλλο θα κατόρθωνα να κάμω την τύχη μου. Με τούτονε ή με κείνονε τον τρόπο, με έναν οποιοδήποτε τρόπο δηλαδή.”⁹

Η Ρεβέκκα τελικά είχε σταματήσει σε ένα καθοριστικό για την ίδια σημείο, τότε, που ερωτεύτηκε τον Ρόσμερ. Ομολογεί μία πάλη ανάμεσα στην Μπεάτα και το άτομό της, που αποτελεί στοιχείο παράλληλο της διαμάχης της Ελένης με τη Μαρία στο Φασγά¹⁰ του Καζαντζάκη. Ο Ίψεν παρουσιάζει τη Ρεβέκκα δυνατότερη από το αντρόγυνο Ρόσμερ - Μπεάτα, σύμφωνα με τον Ρόσμερ και η Ρεβέκκα απαντάει: “Σε γνώριζα καλά ώστε να το ξέρω, -ήταν αδύνατο να φτάσω σε σένα, χωρίς πρώτα να γίνεις λεύτερος και στις σχέσεις και στο πνεύμα”¹¹. Αργότερα η Ρεβέκκα υποστηρίζει ότι ο Ρόσμερ ήρθε πίσω στον πραγματικό εαυτό του, με τη δική της παρουσία¹² μόνο αφού έφυγε από τη μέση η σύζυγός του, Μπεάτα.

Η Ρεβέκκα, διαφέρει από την Ελένη του Φασγά, όταν ομολογεί, πως έχοντας αγαπήσει τελικά τον Ρόσμερ ήταν ευτυχισμένη στην απλή συνύπαρξη με εκείνον, χωρίς απαιτήσεις¹³. Ο Ρόσμερ επιδιώκει την απόδειξη της αγάπης της, και τη ρωτάει αν είναι έτοιμη να ακολουθήσει για χάρη του, το δρόμο της Μπεάτα. Ο εγωισμός του ηττημένου, από τις συγκυρίες της ζωής, άντρα, έχει αγγίξει τα όρια του παροξυσμού¹⁴. Είναι εκείνος που την πιέζει τώρα ασφυκτικά κάνοντας σύγκριση των δύο γυναικών: “... Ένας ίλιγγος σε τραβάει κάτω, στο νεροσυρμό που βουίζει! Όχι. Κάνεις πίσω. Δεν το αποφασίζεις, όχι, -εκείνο που αποφάσισε αυτή.”¹⁵ Ο Ρόσμερ αντίθετα από τον Λώρη, παρασύρει τη δεύτερη γυναίκα της ζωής του, στο χαμό. Ζητάει τρανταχτές αποδείξεις της αγάπης

⁹ Ίψεν, ο.π., σ. 97

¹⁰ Ίψεν, ο.π., σ. 98

¹¹ Ίψεν, ο.π., σ. 98

¹² Ίψεν, ο.π., σ. 99

¹³ Ίψεν, ο.π., σ. 99

¹⁴ Ίψεν, ο.π., σ. 107

¹⁵ Ίψεν, ο.π., σ. 108

της. Είναι σα να ερωτεύεται εκ νέου τη νεκρή πλέον Μπεάτα, για το θάρρος της να αυτοκτονήσει εξαιτίας του. Ο Ρόσμερ υποκινείται από εγωκεντρικό θαυμασμό ή ναρκισσισμό, να λατρεύει όχι την Μπεάτα που αυτοκτονεί εξαιτίας του, αλλά την πράξη της, της αυτοκτονίας. Η παράνοια ανέρχεται στο ζενίθ όταν η αυτοχειρία της Μπεάτα αποβαίνει το μέτρο σύγκρισης των δύο γυναικών, γεγονός που προκαλεί και ταυτόχρονα απειλεί τη Ρεβέκκα. Η σύγκριση με τη νεκρή ξεπερνάει τα ανθρώπινα όρια. Πώς να αντιπαλέψει το φάντασμα της Μπεάτα που θα έλεγε κανείς ότι επιστρέφει για να διεκδικήσει εκείνο που της ανήκε: τον Ρόσμερ. Είναι η αντεκδίκηση για εκείνα που είχε υποστεί, η εκδίκηση του νεκρού προς εκείνους που ανελέητα τον είχανε σπρώξει στο θάνατο; Ο Ρόσμερ προχωράει τώρα στη σύγκριση των δύο γυναικών: της Ρεβέκκας με την Μπεάτα. Το συμπέρασμα από εκείνη τη σύγκριση είναι απόλυτα σκληρό και τραγικό, καθώς επιμένει για τη Ρεβέκκα ότι δε θα τολμούσε ότι είχε τολμήσει η νεκρή Μπεάτα:

“Ρόσμερ: Θα υπάρξει (ήττα). Δεν είσαι καμωμένη εσύ για να τραβήξεις το δρόμο της Μπεάτας. / Ρεβέκκα: Δεν το πιστεύεις; / Ρόσμερ: Καθόλου. Δεν είσαι συ σαν τη Μπεάτα. Δεν βρίσκεσαι κάτω από την επίδραση να σε κυβερνάει μια παραζαλισμένη αντίληψη για τη ζωή.”¹⁶

Η Ρεβέκκα αντίθετα από την Ελένη είναι έτοιμη να θυσιάσει για την αγάπη του, για την εξιλέωσή της, για να τον σώσει και παράλληλα για “ό,τι καλύτερο έχει”. Οι εγωισμοί των ηρώων του Ίψεν, ισοπεδώνονται. Η Μπεάτα έχει φύγει και η δική τους ζωή κρέμεται στις τύψεις τους, για την απουσία της. Έχοντας παίξει ένα μακρό διαλογικό παιχνίδι όπου όλα αποκαλύπτονται με συνταρακτική διαύγεια και ταπεινότητα, οι δύο ήρωες του δράματος, έχουν βεβαιωθεί ότι η ζωή τους δεν είναι τελικά εκείνη που θα ήταν, αν όλα ετούτα δεν είχαν διαδραματιστεί. Βέβαιοι για τα συναισθήματά τους και για την κοινή τους μοίρα, αποφασίζουν να εξιλεωθούν ακολουθώντας το δρόμο της Μπεάτα: “Γιατί τώρα είμαστε ένα” καθώς λέει ο Ρόσμερ. “Τους πήρε η μακαρίτισσα η κυρά”, θα πει η Μαντάμ Έλσεθ¹⁷ όταν ανακαλυφθεί η διπλή αυτοχειρία.

Στο Φασγά, αντίθετα από τη διαύγεια των σκέψεων και των κινήσεων των ηρώων του Ίψεν, η Ελένη συνεχίζει την πορεία της εγωιστικά σαρώνοντας τα πάντα ανάμεσα στο Λώρη και τον

¹⁶ Ίψεν, ο.π., σ. 109

¹⁷ Ίψεν, ο.π., σ.σ.111-112

εαυτό της και με μία περιφρόνηση προς τον άντρα - Λώρη, που δεν στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων στην πορεία της ζωής. Ο Λώρης ταπεινώνεται, γνωρίζοντας την ήττα. Οι γυναίκες της ζωής του παρουσιάζονται δυνατότερες και βιολογικά, ενώ εκείνος, ο άνθρωπος του πνεύματος, δεν έχει τη δύναμη να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα της ζωής του που σημειώνεται από το κατεστραμμένο όνειρό του.

Ο Καζαντζάκης που επηρεάστηκε από το έργο του Ίψεν, με το *Φασγά* ανοίγει στο ελληνικό δράμα της εποχής του, την είσοδο προς τον ευρωπαϊκό ρεαλισμό. Η ιστορία του, ως πρωτοποριακή, δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από το ξένο δράμα σε μία εποχή που οι Έλληνες συγγραφείς δεν τολμούν να αγγίξουν παρόμοια θέματα. ■

Βιβλιογραφία

Ίψεν Ερρίκος, *Τα άσπρα άλογα ή Ρόσμερσκολμ* (1886), Σειρά Παγκόσμιο Θέατρο: αρ. 114, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα - Γιάννινα, 1993.

Ibsen Henrik, *Hedda Gampler*, adapted by John Osborne, London & Boston 1989.

Νίκος Καζαντζάκης, *Φασγά* (1907), Νέα Εστία, Χριστούγεννα 1977

Νικηφόρος Παπανδρέου, *Ο Ίψεν στην Ελλάδα*, Κέδρος

Δεν πάμε μέχρι τη θάλασσα;

Διήγημα του Χρήστου Ν. Φίφη

«Μπάφιασα με αυτή τη ζέστη. Δεν κάνουμε κάτι Παναγιώτα;» είπε ο κοτσονάτος 75χρονος Μιχαλάκης στη συμβία του.

Είναι Καλοκαίρι, Σάββατο απόγευμα, μια μέρα του Φλεβάρη στο Μποξ Χιλ της Μελβούρνης, ένα προάστιο με πολλά δέντρα και πράσινο. Το τριήμερο που προηγήθηκε, με τους 39-40 βαθμούς, με τις πυρκαγιές και τους ανέμους, πριν τη χθεσινή νεροποντή, ήταν όντως πιο δύσκολο. Ευτυχώς σήμερα άρχισε να φυσάει ο δροσερός νοτιοδυτικός άνεμος που έρχεται από τη θάλασσα. Η σημερινή ζέστη των 31 βαθμών, δεν είναι και τόσο ανυπόφορη. Απλώς σήμερα ο Μιχαλάκης αισθάνεται την ανάγκη για κίνηση, για δράση.

– Σαν τι να κάνουμε ρε Μιχαλάκη μου; Δεν είμαστε πια στις παλιές μας δόξες.

–Τι λες, δεν πάμε μέχρι τη θάλασσα;

– Μπορεί νά 'ρθουν τα παιδιά αργότερα.

– Αποκλείεται. Θα πάνε στα εξοχικά τους. Τζάμπα θα κλειστούμε μέσα.

– Πάλι τις γκρίνιες σου. Καλύτερα συνέχισε το διάβασμα, είπε εκείνη.

– Τι να διαβάσω ρε Παναγιώτα!

– Ξέχασες όμως τότε που κλείναμε το μαγαζί και έπεφτες με τα μούτρα, ξεθεωμένος και ξεκοκκάλιζες την εφημερίδα. Ξεχνούσες και να φας. Περίμενα εγώ στο κρεβάτι. Στον καναπέ σε έπαιρνε ο ύπνος, είπε η Παναγιώτα.

– Ο καναπές μας στο σπίτι μας στο Άλμπερτ Παρκ ήταν η άμεση ξεκούραση. Δεν θυμάσαι Παναγιώτα τις βραδιές μετά τη δουλειά που κάναμε έρωτα στον καναπέ, μπροστά στην τηλεόραση;

– Τι πας και θυμάσαι κι εσύ τώρα!

– Αυτά πρέπει να τα θυμόμαστε! Πώς θα διατηρούμε τη μνήμη μας; Αναμνήσεις. Ήμασταν νέοι τότε. Δεν είχαμε ακόμη τα παιδιά. Όλα εύκολα. Κουρασμένοι – ξεκουρασμένοι, δεν χρειαζόμασταν καμιά προεργασία. Θυμάσαι που ήμασταν γυμνοί μπροστά στην τηλεόραση όταν ακούσαμε το κουδούνι κάτω της εξώπορτας να χτυπά; Όρα εννιά το βράδυ και ήρθαν οι Κοτήδες για επίσκεψη. Εσύ να τρέχεις στο μπάνιο και εγώ να ντυθώ για να τους ανοίξω. Μεσοβδομαδιατική απροειδοποίητη επίσκεψη!

– Έτσι είναι οι Κοτήδες ακόμη και τώρα. Μεσοβδομαδιατική απροειδοποίητη βεγγέρα.

– “Ηρθαμε για καμιά μπίρα και συζήτηση. Δεν μας κολλάει ύπνος!”, είπαν. Εμ, πού να τους κολλήσει ύπνος που κάθε δεύτερη μέρα το είχαν αργία με άδεια ασθενείας.

– Εσένα όμως σου άρεσε. Μπίρες και δίσκους στο γραμμόφωνο και χοροπηδήματα μέχρι τις 3 τα ξημερώματα. Και εγώ να τηγανίζω λουκάνικα και να φέρνω τσάι και καφέδες. Και στις 10 ν’ ανοίξουμε το μαγαζί.

– Λοιπόν, θα πάμε στη θάλασσα; ρώτησε ο Μιχαλάκης.

– Ε, αν επιμένεις πάμε μέχρι το Μπράϊτον ή κάπου εκεί κοντά.

– Προτιμώ μια πιο άνετη παραλία. Να πάμε στη Ντρομάνα.

– Μακριά είναι ρε Μιχαλάκη μου και εγώ βαριέμαι το οδήγημα.

– Από το δρόμο ταχείας κυκλοφορίας δεν παίρνει πολλή ώρα. Θα οδηγήσω εγώ.

– Να πάρουμε μαζί μας τη σκυλίτσα μας και το αντισκηνάκι μας.

– Έλα βρε Παναγιώτα στα συγκαλά σου. Απόγευμα είναι τώρα, σχεδόν βραδινή έξοδος θα είναι η επίσκεψή μας στη θάλασσα. Κάνα

δου βουτιές θα κάνουμε με την ησυχία μας και μετά πάμε σε κανένα κοντινό εστιατοράκι.

– Όχι, όχι. Fish and chips! ‘.

– Παλιά μου τέχνη κόσκινο. Οι Έλληνες στην Αυστραλία Φις εντ τοιπς και μεγαλεία, όπως λέει και ο προφορικός ποιητής.

– Έχει ένα ωραίο φαράδικο με υπέροχα φιλέτα τοπικού ξιφία μετά τα φώτα, δίπλα από την Τράπεζα.

– Εντάξει, εντάξει! Εγκρίνεται!

Ο Μιχαλάκης μετά από λίγο:

– Σκεφτόμουν Παναγιώτα, δεν πουλάμε το σπίτι μας και να αγοράσουμε κάτι εκεί στη θάλασσα;

– Τι λες Μιχαλάκη μου; Να πάω μακριά από τα παιδιά μου; Δεν αφήνω εγώ τον κήπο μου που τον δουλεύω χρόνια. Να κουβαλάω πάλι τα πράγματά μου, τα βιβλία σου, τους δίσκους μας που αγοράζαμε για δεκαετίες από το Γιαννόπουλο και το Σαλαπάτα και που τώρα δεν τους θέλει κανένας άλλος. Εδώ βλέπω και καμιά ελληνική φάτσα στο κέντρο των ηλικιωμένων.

– Τα παιδιά Παναγιώτα έτσι και αλλιώς, πότε πότε τα βλέπουμε. Και εκεί μπορούν να έρχονται αν θέλουν. Και εκεί έχει εκκλησία. Έχει και τοπική Κοινότητα και ελληνικό κέντρο. Το σπίτι τούτο είναι τώρα πολύ μεγάλο για μας. Αν το πουλήσουμε, φτηνότερα είναι τα σπίτια εκεί. Θα μας μείνουν και μερικά χρήματα.

– Ζούμε σε τούτο το σπίτι 15 χρόνια. Παλατάκι είναι. Δεν ξεσπιτώνομαι εγώ πάλι στα γεράματά μου. Ευτυχώς που πωλήσαμε το Άλμπερτ Παρκ τότε σε κάποια καλή τιμή και ξεπληρώσαμε το σπίτι εδώ και έμεινε να δώσουμε και κάτι στα παιδιά, όταν αγοράζαν τα δικά τους.

– Ήταν καιρός να το πουλήσουμε το μαγαζί τότε. Τα παιδιά είχαν τελειώσει το πανεπιστήμιο, είχαν πιάσει δουλειές. Το 2000 το είχαμε 32 χρόνια. Αρκετά το δουλέψαμε. Ξεθεωτικό. Κάτι παραπάνω βγάλαμε από τη δουλειά στο εργοστάσιο και το ταξιτζιλίκι. Και δεν είχαμε κανέναν στο κεφάλι μας.

– Πώς κανέναν. Όλο τον κόσμο στο κεφάλι μας τον είχαμε. Οι πελάτες έπρεπε να εξυπηρετηθούν. Να μείνουν ευχαριστημένοι. Να ξανάρθουν σε μας. Συνεχείς χαιρετισμούς και μεγάλες συζητήσεις. Και για ποιο πράγμα παρακαλώ; Για τον καιρό! Good Morning Mrs Raptis. Good Morning Mr Brown. Good Morning Lucy. Good Morning Penny. Καλημέρα! Καλημέρα! «Ωραίος καιρός σήμερα!» «Καλός! Καλός! Ωραία είναι έξω αλλά όχι δίπλα στα τηγάνια και τον φούρνο!»

– Τι να κάναμε; Το μαγαζί έπρεπε να κινηθεί, ο κόσμος να

εξυπηρετηθεί.

– Ευτυχώς που είχαμε αγοράσει και το χτίριο τού μαγαζιού τότε που μπορούσαμε.

– Καλύτερα να το κρατούσαμε το χτίριο Παναγιώτα. Θα είχαμε κάποιο εισόδημα σήμερα. Ή κάποια σεβαστή περιουσία.

– Άλλοι πάνε τις αγορές τη μια πάνω στην άλλη. Εμείς μόνο ένα μαγαζί όλη τη ζωή μας. Αλλά καλά ήταν. Μαζί μας θα τα πάρουμε;

– Θα ήμασταν όμως ανεξάρτητοι αν είχαμε σήμερα το Άλμπερτ Παρκ. Δεν θα εξαρτιόμασταν από τα συνταξιοδοτικά ψυχία της Αυστραλιανής κυβέρνησης.

– Καθημερινή δουλειά. Μετά τα παιδιά στα σχολεία. Στα πανεπιστήμια. Εσύ συχνά έξω τα βράδυα με τις συνεδριάσεις της Αδελφότητας. Πώς πέρασαν 48 χρόνια στην Αυστραλία δεν μπόρεσα να καταλάβω. Μέχρι το 2000 δεν είχαμε πάει καθόλου στην Ελλάδα, όλα αυτά τα χρόνια. Ας το εκτιμήσουν τα παιδιά μας. Εμείς δεν είχαμε εντελώς τίποτα το 1964. Ούτε σπίτι, ούτε σπουδές, ούτε γλώσσα, ούτε καλά καλά βιβλιάρια στην τράπεζα.

– Παντρευτήκαμε και νοικιάζαμε δωμάτιο με άλλες τρεις οικογένειες, είπε ο Μιχαλάκης. Δουλειά και υπερωρίες στο εργοστάσιο εσύ, και εγώ στο ταξί πέντε και έξι μέρες την εβδομάδα, μέχρι να εξοικονομήσουμε τα πρώτα 4.000 δολάρια, μια καλή προκαταβολή το 1968. Και τότε το δίλημμα που μπήκε ήταν σπίτι ή μαγαζί. Εσύ ήθελες σπίτι, εγώ μαγαζί. Ευτυχώς αποφασίσαμε μαγαζί. Και ευτυχώς που μπορέσαμε αργότερα ν’ αγοράσαμε και το χτίριο και είχαμε μαζί και μαγαζί και σπίτι. Ωραίο γωνιακό χτίριο, μεγάλη αυλή!

– Μου θυμίζει πάντα το Γιαννάκη μας το Άλμπερτ Παρκ. Πώς τον χάσαμε το Γιαννάκη μας!

Ο Γιαννάκης ήταν το μικρότερο αγόρι τους που τον έχασαν οχτώ χρονών σε αυτοκινητικό δυστύχημα το 1982.

– Η μνήμη του μου φαρμακώνει την καρδιά όλες τις μέρες της ζωής μου, συνέχισε η Παναγιώτα. Τού είχαμε αγοράσει το καινούργιο ποδήλατο. Το καημένο, πολύ το αγαπούσε το ποδήλατο. Ορμούσε από την αυλή στο δρόμο με ταχύτητα. Δεν είχε πολλή κυκλοφορία ο δρόμος εκείνος. Εκείνο το πρωί έτυχε να περνάει το φορτηγό που τον πήρε μπροστά.

– Δεν μπορούσα να κοιμηθώ για χρόνια, είπε ο Μιχαλάκης. Τα δάκρυα έρχονταν απροειδοποίητα. Μια πίκρα στη σκέψη, στα όνειρά μου. Μέναμε τη νύχτα αργά μόνοι μας. Παίξαμε δίσκους τις νύχτες στο γραμμόφωνο για ώρες. Να περνούν οι ώρες! Δεν ξεπερνούσαν ο

πόνος. Όταν πεθάνω θέλω να με θάψουν μαζί με το Γιαννάκη μου.

– Μόνο στωικά το αντιμετωπίζει κανένας. Ό,τι σε βρίσκει πρέπει να το αντιμετωπίσεις, είπε η Παναγιώτα. Συνεχίζει, σχεδόν αμέσως, σε μια προσπάθεια ν' αλλάξει τη συζήτηση:

Μην ξεχάσεις τα γυαλιά σου, Μιχαλάκη μου. Θα πάρεις κανένα βιβλίο;

–Τι βιβλίο ρε Παναγιώτα; Το πολύ δυο ώρες θα μείνουμε. Μισή ώρα μπάνιο, μία-μιάμισι ώρα για λίγο σουλατσάρισμα.

Η Παναγιώτα αρχίζει να βάζει σε μια μεγάλη τσάντα τα μπανιερά τους, αντιηλιακά και άλλα απαραίτητα.

–Το μαγιό σου το βλέπω ξεγυρισμένο, λέει ο Μιχαλάκης. Πού είναι εκείνο το πραγματάκι όταν πηγαίναμε στη θάλασσα το 1964. Έπρεπε να το κρατήσεις για ενθύμιο. Να λες, 'αυτό ήταν κάποτε το μπανιερό μου'. Αλλά πού να ήξερες τότε!

– Δεν βλέπεις τον εαυτό σου καημένε!, λέω εγώ; Εσύ το κράτησες;

– Σε θυμάμαι όταν σε πρωτογνώρισα. Το όμορφο, αδύνατο κορίτσι που κινδύνευε να το σηκώσει ο άνεμος. Θυμάσαι τότε στο Τζόνσον στριτ, στο Φιτζρόι;

– Ήμουν αδύνατη τότε. Μόλις είχα κλείσει τα είκοσι. Και λυπημένη. Είχα χάσει τον πατέρα μου στην Ελλάδα δυο μήνες πριν. Εντελώς ξαφνικά.

–Τότε εγώ δούλευα στις μπίρες. Όλη μέρα να φτυαρίζω το κριθάρι που θα πηγαινε στη μπίρα. Και πού σε είδα; Μέσα απ' το λεωφορείο σε είδα να περπατάς στο δρόμο προς την αντίθετη κατεύθυνση.

– Δούλευα στο μεγάλο εργοστάσιο ρούχων στο Τζόνσον στριτ.. Όλη την ημέρα στη ραπτομηχανή. Ευτυχώς που ο αδερφός μου με έστειλε μαθητευόμενη στη μοδίστρα. Κάτι έμαθα, τα βρήκα όλα χρήσιμα.

– Ήμουν μες το λεωφορείο με το Λεωνίδα. 'Βλέπεις αυτό το κορίτσι, του λέω, ωραίο κορίτσι! Εγώ θα κατέβω και θα της μιλήσω.' Δεν ξέρω γιατί ο Λεωνίδας σε νόμισε Μαλτέζα.. 'Θα πηγαίνει να συναντήσει τον γκόμενό της, μού λέει. Μπορεί να της μιλήσεις αλλά θα σε διαολοστείλει.' 'Βάζω στοίχημα ότι θα μου μιλήσει', του λέω και κατεβαίνω στην επόμενη στάση. Σε πρόλαβα λίγο παρακάτω.

–Το θυμάμαι!

Η Παναγιώτα μεταφέρει τη σκηνή της συνάντησής τους, όπως τη θυμάται:

– Θυμάμαι την αμχανία σου, τα λόγια σου: 'Γεια σας. Είστε Ελληνίδα δεσποινίς;' Χα! Προ πάντων ο πληθυντικός! Αν δεν ήμουν

Ελληνίδα πώς περίμενες να σε καταλάβω; 'Είμαι Αυστραλίσ', είπα να σου πω, αλλά απλώς χαμογέλασα με την αμχανία σου. 'Μήπως ξέρετε προς τα πού είναι το Νίκολσον Στριτ;' Φυσικά το ήξερες μάγκα αλλά κουβέντα γύρευες να πιάσεις. 'Πώς δεν το ξέρω; Προς τα κει πάω να πιάσω το τραμ', σου λέω. 'Μπορώ να περπατήσω μαζί σας μέχρι εκεί; Εγώ θα πιάσω το τραμ για την πόλη', μου κάνεις. Χωρίς να σου πω τίποτα άρχισες να περπατάς δίπλα μου και εξακολούθησες τις ερωτήσεις να πιάσεις κουβέντα: 'Από πού είστε δεσποινίς;' 'Από το Δερβένι της Κορινθίας'. 'Εγώ από τον Πλάτανο της Ναυπακτίας. Πώς είναι το όνομά σας;' 'Παναγιώτα'. 'Εγώ λέγομαι Μιχάλης. Πότε ήρθατε στην Αυστραλία Παναγιώτα;' 'Πριν τέσσερις μήνες με το Πατρίς.' 'Εγώ ήρθα πριν δεκατρείς μήνες με το Πατρίς, επίσης', μού είπες. 'Πού μένετε Παναγιώτα;' 'Στο Ιστ Μπράνσγουικ με την αδελφή μου και το γαμπρό μου.' 'Εγώ μένω στο Κόλιγκουντ με κάτι συγγενείς μου'. Μετά ήθελες να περιμένεις μαζί μου στη στάση μέχρι να ανεβώ στο τραμ.

–Το κέρδισα το στοίχημα, βέβαια. Ο καημένος ο Λεωνίδας πέθανε πριν τρία χρόνια από την κακιά αρρώστια.

–Τι να γίνεται η Ευτυχία, η γυναίκα του και τα παιδιά τους. Πάει καιρός να τη δούμε. ...Και την άλλη μέρα νάσου πάλι ουρανοκατέβατος ή λεωφορειοκατέβατος στο ίδιο μέρος στο Τζόνσον στριτ, συνεχίζει η Παναγιώτα. 'Μήπως θέλεις να σου δείξω πάλι το Νίκολσον στριτ;' σου είπα γελώντας. Και μετά κάθε μέρα εκεί σα στύλο σε αντίκριζα μπροστά μου.

– Πάντα έφερνες δυσκολίες. Είμαι κουρασμένη. Πρέπει να πάω νωρίς στο σπίτι. Πρέπει να βοηθήσω την αδελφή μου στα ψώνια ή με τα μωρά. Μετά όμως σε περπατούσα μέχρι το σπίτι σου, περπατούσαμε μαζί χωρίς να πάρουμε το τραμ. Ή πηγαίναμε στο Πάρκο. Και τα Σάββατα στον κινηματογράφο ή στη θάλασσα. Πηγαίναμε πιο συχνά στη θάλασσα τότε. Δεν μπορούσαμε χωρίς να βλεπόμαστε κάθε μέρα.

– Η αδελφή μου, πέντε χρόνια μεγαλύτερη, πάντα με συμβούλευε: 'Πρόσεχε. Πού τον ξέρεις; Άγνωστος είναι. Μπορεί να είναι κανένας απατεώνας. Κανένας κακοποιός. Να γυρεύει να σε εκμεταλλευτεί.'

– Μετά άλλαξα δουλειά. Έγινα ταξιτζής. Άρχισα να γνωρίζω τη Μελβούρνη καλά και τον κόσμο λίγο καλύτερα. Πιο εύκολα να σε συναντώ τώρα όταν είχες χρόνο.

– Παντρευτήκαμε σε έξι μήνες. Αρχές του 1965 ήταν. Το 1968 αγοράσαμε το μαγαζί. Όλα με δάνεια. Πολλές φορές συλλογιζόμουν αν έκανα καλά να εμπιστευτώ έναν άγνωστο. Αργότερα σκεφτόμουν

ότι η πρώτη εκείνη συνάντησή μας ήταν το καλύτερο πράγμα που συνέβηκε στη ζωή μου.

– Ε, τώρα δεν είμαστε ακόμη άγνωστοι, αγάπη μου.

– Όχι! Πάω να πιάσω από το πλυσταριό δυο πετσέτες για τη θάλασσα. Βγάλε το αυτοκίνητο και φεύγουμε.

– Παναγιώτα, άσε τη θάλασσα για άλλη φορά. Ας πάμε για έναν μικρό περίπατο στο Πάρκο. Να γυρίσουμε να περάσουμε το βράδυ στο σπίτι μόνοι μας. Όπως παλιά. Να ξαναγνωρίσουμε τους παλιούς μας εαυτούς που τους έχουμε ξεχάσει. ■

Poems by Yannis Ritsos

Translated by N.N. Trakakis

These poems are taken from Yannis Ritsos' collection, *Exercises: 1950-1960*, included in vol. 3 of his *Collected Poems* (in Greek). This is a wonderful collection of mainly short poems that hasn't received, in English at least, the attention it deserves. In the December 2012 issue of *Poetry* magazine, David Harsent published "Three Poems after Yannis Ritsos", and commented that Ritsos' poems "had about them a concreteness that traded off image and event, and a concomitant deep mystery that depended on those same aspects... His touch is light, but his effect is profound." This describes perfectly the poems in *Exercises*.

Thanks are due to Kedros Publishers and to Ritsos' literary estate for permission to translate and publish these poems. Most of these poems have not appeared in English translation previously.

That's All

Don't say anything. I don't believe in death.
Not that I don't know about it. I know it well.
I will not surrender my eyes to it.

Today, passing by a garden of our neighbourhood, I saw
life straddling the golden rump of an orange
and peering into the distance. That's all I'll say.

Immortality

He who lies immovable with hands crossed,
had once spoken about immortality. And truly,
his stance, indifferent and inflexible,
is not this the very immortality he had spoken of?

A fly on his cold forehead
marks the seat of a fire which has been transposed,
and amongst the few carnations which cover him
the buttons on his coat shine in a dark glow.

Hypotheses

He passed slowly through our neighbourhood carrying an umbrella in the
drizzling rain
quiet and demure as though he had nowhere to go,
as though his umbrella were his home,
as though the raindrops falling from his umbrella were his windows
and he would look out from the raindrops to the sunken sky
with two friendly, half-closed eyes.

A horse peered out from its stable and gazed at him.
He drew near, and gave shelter to the horse with his umbrella
and they remained face to face, saying something, planning something
something so simple and secretive that everyone was able to hear it
and for this reason no-one took notice or heard anything.

In the meantime night fell and we did not see
what became of that man, his umbrella and the horse.

The next day, some claimed he was a common animal-thief,
others said he was a madman, while others still conjectured gleefully
that the three of them
(that is, the umbrella, the horse and the man)
may have taken off in the rain for Paradise.

Estrangement

A flower, alone, sunk in its scent;
a face, anchored in its smile;
– it exists? it does not exist? – lost;
if you speak to it, it will turn around as though after thousands of years,

bewildered, awkward – it won't know where it is, it won't know
what expression to make by way of an answer.
It is an iconostasis made of stone, on a deserted road.

At some point, at twilight, that icon makes its way down
the two marble steps, it gathers wild flowers
from between the stones, it fashions a wreath
and hangs it on its very own icon. On some occasion,
an errant sheep stands there,
in front of the iconostasis, as though it were praying,
chewing slowly, unthinkingly the now withered wreath.

Intruder

He felt like an intruder in this springtime suburb,
amongst the road traffic, amongst the smells of the fruits and the bakery,
around these voices which reject or accept with equal ease,
almost cheerfully. He walked quickly
like a refugee, with a small sack under his armpit,
containing only what was essential, even if dirty, hot from his body,
stifling and repulsive, saturated with his breath, only his own things.

As he passed by the houses, he noticed from a low, open window
his visage in the mirror of someone else's wardrobe
unshaven, pale, suspect, suspicious,
some other's face, in some other's house – what was he planning to steal?
because there is no doubt that he was going to steal something
from that unsuspecting house
his embarrassment gave him away, as did those devious and large
and beautiful eyes. He quickened his pace
so as to move away, to find an alibi. He lit his cigarette
knowing that his visage had remained on the mirror of the other person's
room;
and if they caught him they would seize as stolen goods even that only
sack of his,
which he now pressed affectionately under his armpit.

Summer Solitude

Sun. The sparks of the sand.
A man
alone.
On his bare chest
he clasps
a hot stone.

Identification

Alone.
The light and dark body of the night,
stuck to his body.
He exists? He doesn't exist? In the houses, the chairs
have four legs.
The world is that simple.
That complex.

If Only

If Only people had no nagging regrets.
If Only people lived, laughed and cried as if it was their last
day on earth.
If Only people understood that set-backs are merely
experiences to be learnt from.
If Only people forgave themselves more and loved deeper.
If Only people lived full-out and reached for their soul's
dreams and goals.
If Only, people had less: "If Only" moments and instead
appreciated the NOW moment.

Stephanie Giannis

Θα ήθελα να μιλήσω

θα ήθελα να μιλήσω
για τον τρόπο που πέφτουν τα φύλλα
για τον τρόπο που πέφτει μια σταγόνα ιδρώτα
στο ξέφωτο στήθος σου
για τον τρόπο
που κάθεσαι απέναντί μου

θα ήθελα να μιλήσω
για τον τρόπο που δίνουμε υποσχέσεις
σαν τους μεγάλους
που όλο μιλούν για ειρήνη
και διαφυγόντα κέρδη

θα ήθελα να μιλήσω
για τον τρόπο που οι μπάτσοι
αστυνομεύουν τον κάθε χώρο
τις αποβάθρες
τις πλατφόρμες
τα μουχλιασμένα από την πολυκαιρία
και την αναλγησία διαμερίσματα

θα ήθελα να μιλήσω
για τον τρόπο που διασταυρώνονται
τα συνοικιακά λεωφορεία
φρακαρισμένα από ιδρωμένες γραβάτες
και σκονισμένα παπούτσια
αγχωμένων δημοσίων υπαλλήλων
τα απογεύματα θα ήθελα να μιλήσω
για τον τρόπο που καταλαβαίνουμε τον καιρό
στα πρώην εργατικά μαυσωλεία
στις λέσχες βιομηχάνων
και τα κρατικά μπουρδέλα
όπου συνωστίζονται έγχρωμες
αλαφιασμένες μετανάστριες

θα ήθελα να μιλήσω
για τις σκληρές μέρες
των οικονομικών κρίσεων
και τις σκοτεινές νύχτες
των ξεχειλισμένων ερώτων

Δημήτρης Τρωαδίτης

Αντίδοτο

δεν ξέρω αν πονώ
όταν γράφω
ή όταν σκέφτομαι

μεθώ με την
ιστορική μνήμη
πασχίζω ν' αναδείξω
τ' ανεξίτηλα σημάδια
προηγούμενων φαντασμάτων

σ' απόπειρες κατά του
όποιοι κατακερματισμού
υποτιθέμενων φωταψιών
στιγμιαίες επάρσεις
κι απαγορεύσεις

σαν αιώρημα στο κενό
σ' αιθέρες αμφιβολίας

γι' αυτό η όποια ποίηση
παραμένει κλάμα
αντίδοτο
στην ταρίχευση
της μνήμης.

Δημήτρης Τρωαδίτης

Dusk by Botany Bay

At dusk
when the birds are flying south
marking the sky with a certainty
and the sun has departed
in a promise of another tomorrow
you are holding on
to a nuance of belonging
to a past which is slowly deserting you
and like Eurydice*
is dimming in that fateful glance
as the heart grows forlorn
but the mind like a beggar
pleads with itself to create
dripping thoughts on paper
like the dancing rituals
of some bygone hunters
drawing the prey out
in hope that by calling upon memory
the heart will go a moment longer
and might recognise itself again.

Martha Mylona, Sydney

*Eurydice- Orpheus descent to the Underworld to bring her back, on their way up he looked back but lost her forever.

HYPATIA

They burned books
Full of inconvenient truths
Act by act
Chapter by chapter
Word for word
Today, you wouldn't know most of these
Had ever been written
You wouldn't know their authors too
They're not famous
They should have been
She met a worse fate
Flayed from history's tapestry
Her name was almost forgotten
But for a single thread
That endured
The books screamed out her name across time as they burned
Because she loved and cared for them
And they loved her too
And from the ashes of the burnt-down library of Alexandria
If you listen carefully
To the noise of modernity
You might just be able to make out the name
Of the last curator.

George Athanasiou

Παλιννόστηση

“Σωτήρια η πράξη εκείνων
που κοιτάζουν τον άνθρωπο
στα μάτια της ψυχής”

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ

Σήμερα είναι η καρδιά στην ηρεμία της.
Χτυπάνε ρυθμικά οι φλέβες της ζωής.
Ολοένα πιο ζωηρή η ετοιμασία
της ενάρετης καθέλκυσης.

Υπάρχει σήμερα ευχαρίστηση
μεγάλης εμβέλειας.
Το σπουδαίο σκάφος, Αγγελιοφόρος το όνομά του
βαπτίζει η ανθοφορούσα θάλασσα
με όλους τους ήχους απόμακρης μουσικής
την μαυροδάφνη εκείνη του Πατέρα
στην κορυφή της μνημοσύνης
γεμάτης τραγούδια, στην ευτυχία
της καρδιάς, με τα θαλασσοπούλια
επίσημα ντυμένα, έτοιμα στο ταξίδι
της εξορίας των ποιητών.
στα κρυσταλλόνερα
της ταξίδευσης

Νίκος Νομικός, 2012

Νυχτερινή εναρμονία

Σε ακούω που περνάς
με την ευγένεια της μουσικής σου
έξω από την πόρτα των κυπαρισσιών
στο βραδινό περίπατο, που οι φίλοι
αναπαύονται μεσ' τα δαφνόφυλλα
της άσκησής τους.
Για εμάς τους απόμακρους της οχλοβοής
μόνο στα μεγάλα μάτια παρακολουθούν
τα βήματά σου στη σωτηρία
του πολύπαθου στίχου σου.
Σε έβλεπα από χρόνια, να τριγυρίζεις
τις ακρογιαλιές, γαλάζιες και μαγικές
σαν των νησιών μας, ψάχνοντας
για μια ευχή της μοίρας.
Τώρα που έφυγε η ίωση, απ' τη φτωχή
μου ανάσα, αρχίζει ο βηματισμός
της τεσσαρακοστής, όμοιας της δικής σου.

Νίκος Νομικός, Μάρτιος 2013

Ελπίδας λευκό φτερό λίγο πριν φέξει η αυγή το φως της

—Τι είναι πάλι τούτο, το ξαφνικό κι απρόσμενο,
μες στης αυγής το χάραμα;
Αερικού πνοή;
Μήνυμα ανεμελιάς;
Προσδοκία γιορτής;
Ανάλαφρο χάδι σε μάγουλο μωρού χαριτωμένου;
Ανασεμιά δροσιάς μ' άρωμα άνοιξης;
Φτερό λευκό ελπίδας;
Χελιδονιού πετάρισμα -τιτίβισμα χαράς κι ανάτασης
που ξαναβρήκε τη φωλιά του, έτσι όπως την άφησε
στο έβγα του Οκτώβρη;
Πανάκι ακύμαντο μικρό, σινιάλο γαλανής γαλήνης;
Φωνές παιδιών σε πλατείες ηλιόλουστες κι αυλές χορταριασμένες;
Τι νά 'ναι πάλι τούτη η αναλαμπή που 'ρχεται από τα βάθη
σαν άνεμος χορεύοντας σ' ονειρικούς ρυθμούς,
με βήματα ανάλαφρα, μικρά, χαριτωμένα,
πάνω στο καταπόρφυρο σεντόνι των παπαρούνων τ' Απριλίου;
Όλα φωνάζουν τούτο το χάραμα με αλλιώτικη φωνή.
— Γύρισε ο χρόνος σελίδα!
Άλλαξε ο καιρός δελτίο!
Μάζεψε κι ο Γερο-Αίολος τους βαριούς ασκούς του.
Ο Ζέφυρος, ο ευγενικός εβγήκε στο σεργιάνι.
Προφτάστε να χαρείτε το χάδι του.
Προφτάστε να ακούσετε το τραγούδι του!
Έχει ωραία φωνή. Ενώστε μαζί του, τη δικιά σας κι όσο πάει!
Τα ωραία κρατούν πάντα λίγο!
Το λευκό της ελπίδας φτερό μόλις απίθωσε το μήνυμά του στην
πρώτη ηλιαχτίδα του σήμερα.
«Απ' αυτή τη ζωή μια φορά θα περάσεις»
Εσύ το έλαβες;

Μάρω Νικολάου

Σε Αναζήτηση του Νάρκισσου

Εδώ η αγάπη είναι στο μηδέν
και η νύχτα στο άπειρο.
χωρίς αγάπη όμως, πώς ζει κανείς;
μήπως κρύβεται στις άκρες της νύχτας;
Δεν βλέπω.
Α-Ν-ΟΙ-Ξ-ΤΕ ΤΟ ΦΩΣ!

Α-Γ-Α-Π-Η!
Σ' αναζητώ!
Ζ-Ω-Η;
Είσαι εκεί;

Σιωπή...

Νεκρική σιγή
φρουρεί τον περίγυρο.
Λείπουν...
οι άνθρωποι μου,
τα χρώματα,
η φωνή.

Ο ήλιος - πάγος
Η ημέρα - νύχτα
Το φεγγάρι - εβένινο
Και ... δεν βλέπω.
Αναπνέω όμως... ακόμη.
Άλλος;
Δ-Ε-Ν ΕΙ-Ν-ΑΙ ΚΑ-ΝΕΙΣ Ε-ΚΕΙ;

Σιωπή βροντερή
καταπνίγει την ψυχή μου.
Ξάφνου, σκέφτομαι να ψάξω
Ε-ΣΕ-ΝΑ!
Με κλεμμένο το φανάρι του Διογένη
τρέχω να σε βρω!
Ένα πρόσωπο «αληθινό»,
ν' ακτινοβολήσω.

Σε βρίσκω!
Στο κατάστρωμα της αβύσσου-
Διακρίνω...
τα σφραγισμένα σου βλέφαρα!
Γονατίζω και ψηλαφίζω.
Μέσα στο απότομο φως,
τα μάτια σου σαλεύουν.
Με βίαιο σκίρτημα,
ανοίγουν κα μπήγουν
σπασμένα κούφια τσόφλια,
μέσα στην καρδιά μου!

Ω-ϊ-μένα!

Με συντρίβουν...
θρυμματίζεται η ψυχή μου
και ανελέητα σκορπίζεται
στην άκρη του Ισθμού.

Σιωπή...
Κάτι κείται...

Θρύψαλα
από τα διαλυμένα μου κύτταρα
αιωρούμενα ακόμα,
διαμαρτύρονται:

-Δεν θα γκρεμιστώ,
μοιάζουν να λένε
σιγά - σιγά
επάνω από το νερό.
-Όχι, Δδ-εε-νν θθ-αα γκ-ρε-μii-στωώ...
μια ηχώ με υποστηρίζει μέσα από το βυθό.
Ένα «Όο-χχ-ii» προσφωνώ,
πιο δυνατά, δυναμωμένα.
Και ένα «Όο-χχ-ii»
συνηχεί
ενθαρρύνοντάς Με,
επανειλημμένα.

Κύματα όμως τα κλάματα
που πλημμυρίζουν από εμένα.
Λυγίζουν τα κύτταρά μου.
-Ποιος είναι εκεί;
Ρωτούν,
Φοβισμένα.

Ένα λουλουδάκι
δακρυσμένο
με χρώματα
φωτός-
Ο ανατέλλων φίλος
-Δε με θυμάσαι;
Σα ν' αναρωτιέται.
-Πρόσωπο με πρόσωπο
είχαμε συναντηθεί κάποτε.
-Εσύ... Νάρκισσε;
Αναρωτιέμαι.
« Εε-σσ-ύυ...»
-Αχ, άδικα σε κατηγορούν!

Σιωπή...

μια αναλαμπή
αρχίζει να συναρμολογεί
τα κύτταρά μου
και να με καλεί:

-Κάποτε σ' έβλεπα
να στέκεσαι όρθια
επάνω στο νερό...
- Έλα Μου:
- Έε-λλ-αα Μου.
Και
σηκωθήκαμε
μαζί.

Θεοδώρα Πουλοπούλου

Αναγνώριση του Κυριάκου Αμανατίδη από την Αυστραλιανή Πολιτεία

Στο Διοικητικό Συμβούλιο, καθώς και στα μέλη του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης, μας δίνει ιδιαίτερη χαρά το γεγονός ότι μεταξύ των επτά ομογενών, οι οποίοι περιλαμβάνονται στους 582 Αυστραλούς πολίτες που τιμήθηκαν από την Αυστραλιανή Πολιτεία με διακρίσεις στις 10 Ιουνίου 2013, περιλαμβάνεται και το μέλος του Συνδέσμου, Κυριάκος Αμανατίδης.

Στον Κ. Αμανατίδη απονεμήθηκε το μετάλλιο OAM, Medal of the Order of Australia in the General

Division, για την προσφορά του στην Αυστραλο-Ελληνική παροικία ως συγγραφέας και εκπαιδευτικός, και διαμέσου πολιτιστικών οργανισμών. Σημειώνω πως Μετάλλιο στην ίδια κατηγορία είχε δοθεί το 2011 και στην λογοτέχνηδα σύζυγο του Κυριάκου, Ντίνα, μέλος και αυτή του Πολιτιστικού Συνδέσμου.

Ο Κ. Αμανατίδης είναι ιδρυτικό μέλος του Πολιτιστικού Συνδέσμου, στον οποίο πρόσφερε τις υπηρεσίες του κατά καιρούς από τις θέσεις του Προέδρου, Γραμματέα και Συντονιστή της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού μας Αντίποδες. Για τις υπηρεσίες του αυτές ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος τον ανακήρυξε Επίτιμο Πρόεδρο.

Ο Κυριάκος Αμανατίδης γεννήθηκε στο χωριό Άνω Ροδωνιά της Αλμωπίας, Νομού Πέλλας. Το 1955 τελείωσε το Γυμνάσιο Αριδαίας, και το 1958 μετανάστευσε στην Αυστραλία, και έκτοτε ζει στην Μελβούρνη με την οικογένειά του. Με τη σύζυγό του, λογοτέχνηδα Ντίνα Αμανατίδου, απέκτησαν δύο παιδιά, τον Ηλία και την Κάλλη, η οποία τους χάρισε δύο χαριτωμένες εγγονούλες.

Ο Κυριάκος είναι απόφοιτος των πανεπιστημίων Μελβούρνης (Bachelor of Arts) και Νέας Αγγλίας (Bachelor of Letters), με μεταπτυχιακές σπουδές στην νεοελληνική λογοτεχνία. Για πάνω από 30 χρόνια δίδαξε Νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία σε Γυμνάσια/

Λύκεια και σε τριτοβάθμια ιδρύματα της Μελβούρνης.

Η συμμετοχή του Κ. Αμανατίδη σε πολιτιστικούς συλλογικούς φορείς καλύπτει μια περίοδο 50 ετών (1963 – 2013). Το 1963, σε συνεργασία με μια ομάδα ανθρώπων των γραμμάτων, όπως ο λογοτέχνης ο Νίκος Νινολάκης, ο πανεπιστημιακός και ποιητής Κωνσταντίνος Αλεξάντερ – Μαλαξός, η λογοτέχνηδα Ντίνα Αμανατίδου, και άλλοι, ίδρυσαν τον Σύλλογο Ελλήνων Λογοτεχνών Αυστραλιανής Συμπολιτείας (ΣΕΛΑΣ), ο οποίος υπήρξε πρόδρομος του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης.

Η δραστηριότητα του Κυριάκου επεκτάθηκε και σε φορείς για την προαγωγή των εθνικών μας θεμάτων, όπως η Επιτροπή Συμπαράστασης Ελλήνων Βορείου Ηπείρου (ΕΣΕΒΗ), της οποίας υπήρξε Γραμματέας για σειρά ετών, η Επιτροπή Εορτασμού της Εθνικής μας Επετείου, ως μέλος και ως Γενικός Γραμματέας της κατά την περίοδο 1994 – 1997, ο Σύλλογος Φίλων του ΕΚΕΜΕ, του οποίου υπήρξε μέλος του Δ.Σ. και για ένα διάστημα Αντιπρόεδρος, η Συντονιστική Επιτροπή Ποντιακών Σωματείων Μελβούρνης για την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου, κ.ά.

Επιπλέον, ο Κυριάκος και η σύζυγός του Ντίνα ήταν ιδρυτικά μέλη του οργανισμού συγγραφέων μη αγγλοσαξονικής καταγωγής “Victorian Association of Multicultural Writers”, και για μια διετία (1985-1986) ο Κυριάκος χρημάτισε Πρόεδρος του Συλλόγου, και βοηθός εκδότης του αγγλόγλωσσου λογοτεχνικού περιοδικού “Rainbow Rising”.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 ο Κυριάκος, με τη σύζυγό του Ντίνα, είχαν επιμεληθεί το ραδιοφωνικό πρόγραμμα «Λογοτεχνικοί Αντίλαλοι» από το ραδιοσταθμό 3XY, από το οποίο παρουσίασαν το έργο 55 ομογενών ποιητών και ποιητριών της Μελβούρνης, έκαναν εκτενή αναφορά στα δημοτικά μας τραγούδια, και αναφέρθηκαν σε εξέχοντες ποιητές της Ελλάδας.

Ο Κυριάκος έχει δώσει σειρά διαλέξεων πάνω σε ιστορικά, εκπαιδευτικά, πολιτιστικά και λογοτεχνικά θέματα, και έκανε τις παρουσιάσεις βιβλίων πολλών ομογενών λογοτεχνών, πήρε δε μέρος σε σεμινάρια, συνέδρια και ημερίδες στην Αυστραλία και στην Ελλάδα, με εισηγήσεις για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, για τον Ποντιακό και Μικρασιατικό Ελληνισμό, και για άλλα θέματα.

Από το 1995 συνεργάζεται με την εφημερίδα της Μελβούρνης *Νέος Κόσμος*, και από την εβδομαδιαία στήλη του «Επίκαιρα και Επίμαχα» καλύπτει θέματα κοινωνικού προβληματισμού, και

σχολιάζει τις εξελίξεις γύρω από τα κύρια εθνικά μας θέματα. Άρθρα, δοκίμια, μελέτες και βιβλιοκριτικές του έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά και εφημερίδες της Αυστραλίας και της Ελλάδας.

Ο Κυριάκος είναι συγγραφέας μιας σειράς τριών βιβλίων για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, με τίτλο «Τα Ελληνικά κι εγώ», του Βιβλίου Ασκήσεων που συνοδεύει τη συλλογή διηγημάτων «Πέτρινα Σώματα» της λογοτέχνης συζύγου του Ντίνας, και του βιβλίου «Επίκαιρα και Επίμαχα» - Δοκίμια για τον Ελληνισμό. Επίσης επιμελήθηκε την έκδοση Λευκωμάτων, που εξέδωσε η Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Όκλυ και Περιχώρων, για τη ζωή και το έργο μακαριστού ιερέα Νικόλαου Μουτάφη, και του πρώην Προέδρου της Κοινότητας Κωνσταντίνου Μπαλά. Τώρα εργάζεται πάνω στην εργοβιογραφία του ποιητή, και παροικιακού παράγοντα, Στάθη Ραυτόπουλου.

Με εισήγηση του Κυριάκου το 2009 δημιουργήθηκε στο Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στην Μελβούρνη Βιβλιοθήκη Ομογενειακού Βιβλίου, η οποία φιλοξενεί πάνω από 600 βιβλία ομογενών της Αυστραλίας.

Το 2011 η Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Μελβούρνης και Βικτωρίας υιοθέτησε εισήγηση του Κυριάκου για εβδομαδιαία Σεμινάρια Ελληνικής Ιστορίας και Ελληνικού Πολιτισμού, τα οποία συνεχίζονται με μεγάλη επιτυχία.

Για την προσφορά του στους τομείς των δραστηριοτήτων του ο Κυριάκος έτυχε των ακόλουθων προηγούμενων αναγνωρίσεων:

1983 - Διάκριση Χελλένικ για την προσφορά του στην ελληνομάθεια.

2007 - Victoria's Multicultural Award of Excellence

2009 – Πιστοποιητικό Αναγνώρισης από τον Γενικό Πρόξενο της Ελλάδας στην Μελβούρνη, κ. Χρήστο Σαλαμάνη, για το έργο και τις υπηρεσίες που προσέφερε προς τον Ελληνισμό της Βικτωρίας.

Συγχαίρουμε τον Κυριάκο Αμανατίδη για την πρόσφατη αναγνώριση του έργου του από την Αυστραλιανή Πολιτεία, η οποία κατά τη γνώμη μας αποτελεί το επιστέγασμα της μακρόχρονης και σημαντικής προσφοράς του στα ελληνικά γράμματα, καθώς και στα πολιτιστικά και εθνικά μας θέματα, και του ευχόμαστε υγεία και δύναμη να συνεχίσει το εθνωφελές του έργο.

*Για το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΑΠΣΜ
η Πρόεδρος,
Καίτη Αλεξοπούλου*

Πνευματικές αναλαμπές

Δημήτρης Α. Τσουνκνίδας

Επίτιμος Πρόεδρος Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών

Αθήνα, 2013

Το μυρμήγκι εργάζεται ακούραστα και οργανωμένα χωρίς να φέρει βαρέως το έργο του. Ο αετός πετάει αργά και μεγαλόπρεπα χωρίς να κομπάζει για το ύψος και την ελευθερία του. Ο πραγματικός λογοτέχνης είναι και τα δύο.

Για κάθε λογοτέχνη είναι μεγάλος πειρασμός τα παρκαρισμένα «καλάμια» στις εισόδους των λογοτεχνικών σωματείων. Για το λόγο αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή κατά την έξοδο.

Όταν ξεκινήσεις για το ταξίδι, της όποιας κατάκτησης, πάρε για συντροφιά σου την καλή διάθεση, την πίστη και τη σιωπή.

Όταν τα μάτια σου και η λογική σου βρίσκονται έξω απ' το εγώ σου και μακρύτερα βλέπεις και καλύτερα κρίνεις.

Θέλεις να' χεις μεγάλη δύναμη και πίστη για να απαλλαγείς από τους εσωτερικούς κραδασμούς σου και να λάβεις τη θεία χάρη του αντισεισμικού ενδύματος.

Ο φρόνιμος άνθρωπος γνωρίζει το χρυσό της σιωπής αλλά γνωρίζει και την κραυγή για την πωρωμένη αδιαφορία.

Το μεγαλείο ενός ποταμού δεν είναι το μεγαλοπρεπές πέραςμά του, αλλά οι πλούσιες σκοτεινές και γάργαρες πηγές που τον γεννούν.

Το γιδοστράτι οδηγεί στην κορυφή του βουνού και όχι η ασφαλτοστρωμένη λεωφόρος της παραλίας.

Το στεφάνι με το οποίο θα σε στεφανώσει η λαθεμένη περηφάνια σου θα είναι πλεγμένο με αγκάθια.

Ο άνθρωπος συνειδητοποιεί τη ματαιότητα της αχόρτανης πορείας του όταν μπορέσει να ακούσει να ηχεί μέσα του η καμπάνα του εσπερινού.

Όταν πολεμάμε το άδικο με σφαίρες τότε ο φόνος είναι διπλός.

Αν δεν μπορείς να διώξεις τον χειμώνα που έχεις μέσα σου μην περιμένεις να υποδεχθείς την άνοιξη, διότι αυτή θα σε προσπεράσει.

Στους κακόβουλους ανθρώπους πρέπει να σιωπάς και να απαντάς μόνο με έργα, διότι με αυτόν τον τρόπο και τους διδάσκεις και τους συγχωρείς.

Σαν έχεις μέσα σου τον Οδυσσέα είναι σίγουρο πως όλα τα δύσκολα θα τα ξεπεράσεις και στην Ιθάκη σου θα φτάσεις νικητής.

Όταν τελειοποιούμε τις μεθόδους της απάτης τότε γινόμαστε αιχμάλωτοι της διαφθοράς.

Ο διάβολος κυνηγάει τους επιτυχημένους ανθρώπους, διότι τους χαμένους δεν τους χρειάζεται.

Δεν υπάρχει χειρότερο πράγμα από το να μας επαινεί ο διάβολος με το δικό μας στόμα.

Το κακόγουστο γέλιο που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος, για να καλύψει τις όποιες αδυναμίες του, τον προδίδει, διότι παραμορφώνει το πρόσωπό του.

Σ' αυτούς που θέλουν να γίνουν πρώτοι, χωρίς να το αξίζουν, να τους ανοίγετε δρόμο χωρίς να τους μισείτε. Κατ' αυτόν τον τρόπο τους επιτρέπεται να βγουν στο ξέφωτο και να φανεί η γύμνια τους και η ανικανότητά τους.

Αυτός που επιζητεί τα πλούτη και δεν έχει στόχους, αλλά μόνο την έννοια της συσσώρευσής τους, στην ουσία είναι ζητιάνος.

Όταν συναντήσεις στο διάβα σου ανθρώπους που κάνουν έργα της ντροπής μην τους προσπεράσεις αδιάφορος αλλά ρίξε επάνω τους το ένδυμά σου για να τους σκεπάσεις
Όταν η σκιά μας προηγείται τότε δεν βλέπουμε καθαρά διότι το φως το έχουμε πίσω μας.

Στους σκοτεινιασμένους αγρούς και η μουσική του γρύλου είναι κάποια συνοδεία και παρηγοριά για τον στρατοκόπο της νύχτας.

Αυτός που δεν σπάει την ράχη του, στις κάθε είδους προκλήσεις, είναι ελεύθερος και αξιοπρεπής.

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος που διατρέχει ο άνθρωπος για να καταστραφεί προέρχεται από τα έργα των χεριών του.

Οι άνθρωποι θέσπισαν μύριους νόμους για να κάνουν δύσκολη και πολύπλοκη την ζωή τους, ενώ μπορούν να τους αντικαταστήσουν όλους με έναν και μοναδικό, το θείο νόμο, ο οποίος λέει: «Ό σύ μισείς ετέρω μή ποιήσης», δηλαδή αυτό που εσύ δεν θέλεις, να μην το κάνεις στον άλλον.

Το πλοίο του ονειροπόλου το λένε γυναίκα και τον προορισμό του τον λένε πουθενά.

Όταν κάνεις τη σπορά σου στον ήλιο, κατά το διάβα του την ημέρα, είναι σίγουρο ότι θα δεις την παραγωγή σου την επόμενη με την ανατολή του.

Αν πιστεύουμε στο Θεό, οι δυνατότητές μας είναι αυτές για τις οποίες μας έχει πλάσει. Κάθε προσπάθειά μας να χτίσουμε τον πύργο της Βαβέλ είναι ματαιοπονία.

Αν μπορείς τον πόνο σου τραγούδι να τον κάνεις τότε είσαι δυο

φορές νικητής.

Η καθαρή καρδιά, για τον ταξιδευτή της ζωής, είναι ένας απέραντος ήρεμος ωκεανός.

Όταν γνωρίζεις το δρόμο του ταξιδιού σου τότε τα βήματά σου είναι σταθερά.

Όταν ο άνθρωπος κατορθώσει να βυθίσει το βλέμμα του στην απεραντοσύνη του σύμπαντος τότε θα καταλάβει πόσο μικρός είναι.

Όταν ο διάβολος προσφέρει στην γυναίκα το μήλο της γνώσης του καλού και του κακού, τότε αυτή αποκτά την μεγαλύτερη εμπειρία για την ηθική της.

Όταν συμβουλευόμαστε τον καθρέφτη για την ομορφιά μας είναι ο μεγαλύτερος ψεύτης, διότι υπεισέρχεται ο παράγοντας της φιλαρέσκειας. Όταν όμως τον συμβουλευόμαστε για την ηθική μας είναι αδέκαστος κριτής, διότι τότε υπεισέρχεται ο παράγοντας της συνείδησης. ■

Aphrodite and Artemis (Diana). Two of Tina Sideris' goddesses. Pyrography and acrylic on wood. From the Antipodean Palette 2013 exhibition

Κική Δημουλά: Πατρίδα μου είναι η γλώσσα

*Έρμα Βασιλείου**

Η πρόσφατη δήλωση της μεγάλης Ελληνίδας ποιήτριας σε συνέντευξή της σε εφημερίδα της Νέας Υόρκης εμπνέει όλους όσους μπορούν να πλησιάσουν τη γλώσσα με τον άμεσο διαχρονικό τρόπο που το έκανε η ίδια. Με την εξίσωση πατρίδας και γλώσσας, μέσα από ένα έργο τέχνης-ζωής, ο οικισμός που φιλοξενεί το γράψιμο παίρνει διάσταση παντοτινής κατοικίας που ισοδυναμεί με την πατρίδα και το οικείο.

Θα χρειαστεί τεράστια γλωσσική ανάλυση για να αποδείξει κανείς το μεγαλείο της Ελληνικής γλώσσας στις διαστάσεις που πήρε στην τέχνη της Δημουλά. Οι ερμηνείες στη γενναία της δήλωση βασίζονται, στο παρόν άρθρο, αποκλειστικά στο στοχασμό που μπορεί να συμπέσει και να δικαιολογήσει μια μελέτη που βασίζεται σε τρία κριτήρια: α) στη διαχρονική Ελληνική γλώσσα,

β) στη χρήση των πολλών πτυχών του στίλ της ποιήτριας, σαν κεντρικό μοχλό που οδηγεί στην κατανόηση των συμβόλων της και γ) στην εξίσωση του αναγνώστη με τον άγνωστο συνομιλητή της δημιουργού, με τον οποίο εξοικειώνεται πρωτίστως ο ερευνητής στο διάβα του, μέσα από τα κείμενά της ποιήτριας.

Εξομολογούμαι πως η Δημουλά και το έργο της είναι από τα λίγα που μπορούν να απορροφήσουν τελείως το πνεύμα μου.

*Κύριε, μήπως όταν ενέκρινες
αυτούς τούς ανέλετους ανταγωνιστικούς ψαλμούς
ήσουν ακόμη άνθρωπος; (Η γλυκυτάτη αβεβαιότης)*

Είναι γεγονός ζωής όχι να την συναντήσεις μόνο στα γραπτά της αλλά να αποδεχτείς με θαυμασμό και σέβας το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της γραφής της. (Αναβιώνω εδώ τον υπερθετικό βαθμό του επιθέτου ίδιον, όπως τον βρήκα στα γραπτά της Άννης Κομνηνής.)

*Μόνη, έντελως μόνη,
περπατώ στο δρόμο
και πέφτω πάνω σε μεγάλα γεγονότα:
'Ο ήλιος σαν επειγόντως να εκλήθη από τη Δύση
αφήνοντας ήμιτελές το δειλινό... {...} (Γεγονότα)*

Τα συμβάντα, τεράστια επίμονα αντικείμενα στο δρόμο, τα γεγονότα, πελώρια ευρήματα που κωλύουν, φράζουν το βλέμμα από την ελπίδα. Ακόμα και τα φυσικά φαινόμενα μένουν ημιτελή. Πώς αλλιώς, και με ποια άλλη σαφήνεια να γίνει η περιγραφή των καιρών από την πένα μιας στοχαστικής, μοναχικής ποιήτριας!

Και πρέπει να δεχτείς την τολμηρή και έξυπνη, σαρκαστική σε περιπτώσεις θέση της Κικής Δημουλά μέσα στις λέξεις. Οι πύρινες ερμηνείες της ζωής έρχονται σε σημασιολογική αντίθεση με τον αθάνατο λόγο, τον λόγο που χρόνια μένει αδιάλλακτος μέσα από τη Διαθήκη.

*Τρισάγια κάθε τόσο
για να δοθεῖ ἡ ὑπερκοτότητα νεκροῦ
στον κεκοιμημένον δοῦλόν σου. (Η γλυκυτάτη αβεβαιότης)*

Λένε πως φοβάται κανείς όσα δεν καταλαβαίνει, και σήμερα χρειάζεται ανδρεία να μιλήσει και να καταλάβει ο εραστής της ποίησης το δύσκολο, σύμφωνα με ορισμένους, ελληνικό στίχο της Κικής Δημουλά. Όμως, η αγάπη για την τέχνη έξω βάλει το φόβο.

*Καθ' ὁδόν, στέψη σκέψης
ποῦ ἔκανα γιὰ σένα, ἐπ' ἀνδραγαθία:
μὲ τὴν ἀπουσία σου μεγάλωσες
ἐξάπλωσες τῶν ἀφανῶν τὶς κτήσεις.
Ταξιθέτριες πέτρες στὸ θέατρο.
Στὴ σειρὰ τῶν ἐπισήμων κάθονται θυμάρια.
Τζαμπατζήδες θεατρόφιλοι βράχοι τριγύρω
κρέμονται σκαρφαλωμένοι στὸν ἀπόηχο.
Στὸν κορυφαῖο ρόλο τῆς ἡ τραγωδὸς αὐλαία.
Ἐνθουσιώδους παρακμῆς χειροκροτήματα,
μπιζάρουν μέλισσες κι ἄλλα βομβώδη
μελιστάλακτα κεντριά, αἰώρησης κάνιστρα
μὲ φρεσκοκομμένες πεταλοῦδες (Γας Ομφαλός)*

Το θέατρο, η ανθρώπινη κωμωδία και η συνάντησή μας με το τρικυμιώδες και αδιανόητο παράλογο. Το φαινομενικά όμορφο μέσα από το κεντρί της ανοσοποίησης της ψυχής από την απώλεια του ανθρώπου από τον άνθρωπο, ή της ζωής από τον άνθρωπο που μένει σε οδικούς μονόδρομους. Όλες οι επιτυχημένες εικόνες σε άδειο θέατρο, όπου την αυλαία ανοιγοκλείνει η κρίση και ανοχή

και ερμηιά του. Η πολυπρόθητη φύση μετατρέπει την οδύνη τού να ζει κανείς τις άδειες θέσεις στα θέατρα μέσα από καλοπροαίρετα καλέσματα στον απόηχο.

Η αγάπη για το γράψιμο της Κικής Δημουλά μας γεμίζει περηφάνια. Κυνηγητό γνωστό και αγαπημένο όσων ασχολούνται με τα δύο: τη βαθιά γνώση της Ελληνικής γλώσσας και την βαθιά κατανόηση της τέχνης, την κριτική μελέτη. Την πνευματική συζήτηση με τον εαυτό της, μέσα από ένα εξαιρετικά εκλεπτυσμένο, ειλικρινή, εξονυχιστικά ανήσυχο, άκρως ευαίσθητο, ανίκητο κι ευγενικά περήφανο, εξ ολοκλήρου και θαρραλέα ελληνικό, παντοδύναμο σοφό, γλωσσολογικά νευραλγικό και ανοικτό σε κάθε πρόκληση του νου, τρόπο, είναι σήμερα ευγενικό καθήκον μου να βρω και να ερμηνεύσω μέσα από το έργο της. Και το έργο της είναι μεγάλο. Ποιητικό περισσότερο.

Η αίσθηση του κακού και η καταστροφή που επιφέρει ισόπεδες με όλα τα υπόλοιπα. Ακόμα και το φόντο δεν αναγνωρίζεται, που φιλοξενεί μια ιστορία, δική ή ξένη, σε μια έκφραση μνήμης που ονομάζει η ποιήτρια 'δανεισμένες παπαρούνες' στο επόμενο απόσπασμα.

*Μοιάζουνε τόσο μεταξύ τους όλα
όταν τὰ πάρει ὁ χαμός.
Αλλὰ μπορεί νά 'ναι ξένο αὐτὸ τὸ φόντο,
νά 'ναι παπαροῦνες δανεισμένες
ἀπὸ μιὰν ἄλλην ἱστορία,
δική μου ἢ ξένη.
Τὰ κάνει κάτι τέτοια ἡ ἀναπόληση.
Απὸ φιλοκαλία κι ἔπαρση. (Αὐτοσυντήρηση)*

Με το ποιητικό έργο της ποιήτριας οικειοποιήθηκα πριν λίγα χρόνια. Από τότε, μια έλξη με δένει με το στίχο της. Η προσοχή μου στρέφεται στη λογοτέχνηδα που αγάπησα ιδιαίτερα, σ' ένα στάδιο μεστό της γραφής μου. (Η δική της ήταν πάντοτε μεστή.) Ακαριαία αυτά τα λίγα, μα είναι λόγια καρδιάς. Αγαπάς Κική Δημουλά όχι (μόνο) γιατί είναι προσωπικό κατόρθωμα να συναντήσεις τις απαντήσεις που σου θέτουν τα στιχουργικά, για λίγους λύτες, μη ερωτηματικά... ερωτήματά της αλλά γιατί είναι ανάγκη επιβίωσης στο γνωστό ελληνικό δικό σου κόσμο το ανεξιχνίαστο που δημιουργούν οι στίχοι που πρέπει να κατακτήσεις, για να σε κατακτούν στο άπειρον.

Πατρίδα μου είναι η γλώσσα...

Αυτή είναι κατάθεση πολλών δημιουργών της ποιητικής τέχνης. Είναι κατάθεση αλληλεγγύης. Ιδιαίτερα μάλιστα αρμόζει με την δημιουργία Ελλήνων πολύγλωσσων δημιουργών, που παρότι μιλούν άπταιστα και άλλες γλώσσες, πλέκουν τον στίχο τους με ελληνικούς ήχους κι ελληνικό πνεύμα τέχνης. Είναι όμως, η κατάθεση της Δημουλά και ταπεινή περιγραφή εξίσωσης με τον λοιπό κόσμο που ασχολείται με την τέχνη της, σε μια λιτά ντυμένη δήλωση. "Είμαι δημιουργός της ελληνικής γλώσσας, νιώθω δική μου στο δικό μου είναι." Πατρίδα της Δημουλά είναι η γλώσσα, όπως και του Ελύτη και του Καβάφη και του κάθε ποιητή που γράφει αυτό που είναι. Μια πατρίδα, ωστόσο, που στην συγκεκριμένη περίπτωση έχει δημιουργήσει εκ θεμελίων η ποιήτρια. Δεν την βρήκε έτοιμη, στη μορφή που την παρουσιάζει στο έργο της, ούτε τεχνικά ούτε παραδοσιακά, στην ιδιαίτερη γραφή της. Μια γλώσσα μοναδική που μοιάζει με αέτωμα ναού, με χίλιες παραστάσεις που έφτιαξε από μια εικόνα, γλώσσα ταύτισης που δεν έχει αφήσει πνοή του ανέμου ανέγγιχτη, που δεν έχει ξεκλειδώσει από την ηχώ ακούσματα νοσταλγικά στους αιώνες. Αποκαλυπτική όσο και δεμένη για όσους έχουν την αγάπη να την ανοίξουν μέσα από φλοίσβο θάλασσας, ή θρόισμα ... κυμάτων, μέσα από αποδεκτό παράλογο, από τα λόγια όποιου Έλληνα βαδίζει ιστορικά στο μέλλον, ή όποιου μιλάει μια γλώσσα τέχνης που δεν μιλήθηκε από άλλον, αλλά που είναι γνωστή από μια γωνιά της στην άλλη, στην καρδιά του αναγνώστη. Κυριότερα, βρίσκεται σε αγωνία προσέγγισης, απλής προσέγγισης, σ' ένα μυστήριο που και η ίδια η Δημουλά θ' αγγίξει με λεπτότητα σαν τελευταία ευκαιρία να στήσει, ν' αναστήσει λέξεις μέσα από μηνύματα σε άλλα μηνύματα, σε άλλους ήχους.

Απλή προσέγγιση είπα;

Είναι η πατρίδα της, η γλώσσα, αλλά και η "μητρίδα" της. Γιατί μέσα από τη μητρική της δύναμη, τη δύναμη μάνας, όταν σκεφτεί πως μπορεί να χάσει αυτό που γέννησε, είναι που ζωντανεύει το ατσαλένιο πνεύμα της σε χάρισμα λόγου. Μια γλώσσα πανδαισία, φιλτραρισμένη μέσα από το βίωμα γυναίκας, δοσμένης το ίδιο γυναικεία, χαρισμένης το ίδιο μέσα από γέννες και γέννες εικόνων, απωλειών και σχισμένων σελίδων της ζωής, μέσα από πόνους και πόνους κυήσεων και χρώματα δημιουργιών, μια γλώσσα από δώρο σε δόσιμο.

Είμαι περήφανη που συμπεριλαμβάνω στη μελέτη τα πολλά ερωτηματικά που συνοδεύουν και ταλανίζουν κάθε πεδίο της ποιητικής έρευνας. Αλίμονο αν δεν μας ανέπτυσσαν οι ποιητές,

κι αν ήταν μόνο για τους ελληνικούς στίχους που τους διαβάζαμε, όσο γλωσσικά πρωτοποριακοί κι αν είναι. Βέβαια, δεν είναι όλοι οι ποιητές οδηγοί μιας νεωτεριστικής ανάπτυξης. Η δικαιολογία πως ένας ποιητής είναι δύσκολος είναι ωστόσο όχι μόνο παιδική αλλά και αποτρέπει από το να γνωρίσει ο αναγνώστης τον δημιουργό και την τέχνη του ανώδυνα και ευχάριστα, όσο κι εποικοδομητικά. Κι εδώ, στην παρούσα περίπτωση, το να γνωρίσει την ελληνική ποιητική γυναικεία τέχνη, το ποιητικό στο παγκόσμιο σύνολο και δείγμα. Το πρωτοποριακό!

Σήμερα, μια εκ του σύνεγγυς γνωριμία με την Δημουλά ευχάριστη προκλητική και αποκαλυπτική. Για ν' αγαπήσουμε και να γνωρίσουμε σε σημείο που να θέλουμε να συνεχίσουμε εσαεί την πνευματική χειραψία με το έργο της. Να πω καλύτερα, την αφή της καρδιάς μας με τη δική της.

Κάθε τόσο η άρρηκτη φιλία με τον ποιητικό της κόσμο κατατίθεται σαν λεπτομέρεια ουσίας.

Ανατρέχω σε παλιές μου σημειώσεις. Διαβάζω πως στην αρχή της ποιητικής αυτής φιλίας είχα συσχετίσει το γράψιμο της Δημουλά μ' ένα χείμαρρο μέσα από τον οποίο περνάς και παρασύρεσαι από την ομορφιά της ροής για να βρεις από την όχθη την Όχθη που σου εμπιστεύεται τα μυστικά της εκστατικής συμβίωσης των καθημερινών σου ημερών και του σύμπαντος κόσμου συμβάντων. Επιζητείς στην αδιάκοπη ροή τη μία εκείνη σωτήρια λέξη που δεν κατάφερες να βάλεις σε ήχο, μέσα από τον ήχο της ποιήτριας. Να συμπληρώσεις την ερμηνεία στην Όχθη της Δημουλά. Χρειάζεσαι ένα φύλακα του ρου. Ένα φύλακα ποίησης, για όσα δεν κινούνται πάντα με το ρέμα σου.

Η ξαφνική βροχή, η αβέρσα, είναι μέσα στην λέξη που σε κάνει να βρεθείς στη γραφή της. Είναι κυνηγητό βροχής της γλώσσας και της τέχνης για μια ευφορία κατανόησης. Το χθες μακρινό, στο επόμενο ποίημα. Τι να σημαίνει άλλο ο διάπτων έρωτας από το έρωτα που προστρίβεται στη ζωή μας με ταχύτητα για να αφήσει είτε καταστροφή είτε απλά μια λάμψη που γρήγορα θα σβήσει.

*Η πρώτη μέρα του Σεπτεμβρίου
ξοδεύτηκε σε κάποια ύδρորροή.
Ως χθες άκόμα όλα έρχονταν.
Ζέστες, ή διάθεση για φώς,
λόγια, πουλιά,
πλαστογραφία ζωής.*

*Γονιμοποιούνταν κάθε βράδυ τὰ φεγγάρια,
πολλοὶ διάπτοντες ἔρωτες
ἦρθαν στὸν κόσμο τὸν περασμένο μῆνα.
(Οἱ αποδημητικές καλημέρες)*

Αυτό που σε κάνει να διαβάζεις διαχρονικά και να ριγάς ελληνικά είναι η εμπειρία μιας αλληλεγγύης. Και μαζεύοντας όσα μπορείς, γιατί είναι πολλά να τα μεταφέρεις όλα, βγαίνεις όμορφα και γόνιμα διαβρωμένος από λέξεις με συγκρουόμενες έννοιες, γρήγορες έννοιες, χαρούμενες ή ακόμα και όσες ζητούν από μια ηχώ το πένθος της ύπαρξής τους, ή της απώλειάς τους. Και σου μένει χρόνος κι έξω από το διάβασμα και τη μελέτη του κάθε ποιήματος, να αναλύσεις στον ρεμβασμό της όχθης και να εξακριβώσεις πως και η παραμικρότερη γραφή είναι σωσίβιος συνοδεία και οδός που θα σε φέρει με δεξιότητα σε όσα θα σε ευαισθητοποιήσουν. Η κάθε λέξη έχει θέση, λόγο, με λίγα λόγια μια λογο-θεσία ικανή να σου δείξει το δρόμο της εξήγησης. Κατόρθωμα, το να μπορέσεις να σωθείς από τα πολλά που θα σε βγάλουν στην Όχθη.

Η Κική Δημουλά γεννήθηκε στην Αθήνα στις 6 Ιουνίου του 1931, το πατρικό της όνομα ήταν Ράδου, Βασιλική Ράδου. Παντρεύτηκε το 1952 τον Άθω Δημουλά πολιτικό μηχανικό και ποιητή με τον οποίο απέκτησε δυο παιδιά τον Δημήτρη το 1956 και την Έλση, το 1957. Για πολλά χρόνια η Κική εργάστηκε στην Τράπεζα Ελλάδος, από το 1949 στο 73.

Να σταθούμε λίγο στο όνομα Άθως Δημουλάς, στον ποιητή και βραβευμένο. Το 1967 πήρε το Κρατικό βραβείο ποίησης για το έργο του Άλλοτε και αλλού. Η Μούσα πραγματικά έστεψε γενναιόδωρα την πένα του ζεύγους Δημουλά. Τι είναι αυτό που κάνει μερικούς από μας να στεκόμαστε περισσότερο στην ποίηση ορισμένων ποιητών; Ποια είναι τα πνευματικά τους όπλα που μας αφοπλίζουν μπροστά στους στίχους τους. Είναι η απλότητα; Η συντομία; Η προτίμηση του καθενός δεν ορίζεται με ένα ή δυο κριτήρια.

Η Δημουλά δεν είναι απλή στο γράψιμο, ούτε και σύντομη, τουλάχιστον στην πλειοψηφία του έργου της. Είναι δύσκολη και μη σύντομη, χωρίς αυτό να αποτελεί γενίκευση. Είναι διαχρονική ενώ σε φέρνει σε αισθητή συγχρονία. Αυτή είναι μια άλλη γωνιά που απασχολεί τον αναγνώστη-ερευνητή. Η μη συντομία της Δημουλά αντικρούεται με όλα όσα έχουν ειπωθεί περί ποίησης, αφαίρεσης, μυστηρίου και κειμένων που μικραίνουν για λόγους λιτότητας αλλά και ειδικά 'επεξεργασμένους', με σκοπό να δυσκολέψουν την

ερμηνεία. Δεν υπάρχουν σημεία στο έργο της Κικής Δημουλά. Είναι εκτεταμένη κι όμως το ίδιο, αν όχι περισσότερο, αφαιρεί με άνεση. Παράδειγμα εδώ ένα εκτενές ποίημα όπου περιγράφεται με το μοναδικό στιλ της ποιήτριας η εσωτερική εντατική πολυμορφία και η οργανική συνύπαρξη των ιδιαιτεροτήτων... αλλά και των διερευνητικών κύκλων της που σε σφίγγουν σε κλοιό που ζητά να τον ελευθερώσεις από σένα.

Μια εσωτερική επανάσταση δοσμένη με ερωτήσεις, το ποίημα που ακολουθεί. Ένα αγωνιώδες παραμιλητό του vacuum που φέρνει η απώλεια. Και ο φόβος, και αυτός έχει εξαντληθεί και εξαφανιστεί από τον ίδιο τον εαυτό του. Όλα κρύβουν, αν και γνωρίζουν καλά, το τι αποτελούν και από τι αποτελούνται.

ΑΚΑΙΡΙΑ

Απερήμωση.

Κανείς δεν εἶν' ἐδῶ, οὔτε δῶ, οὔτε κεῖ κάτω;

Κανείς;

κι αὐτὲς οἱ πολυώροφες ἀνθρώπινες σχέσεις

ποιὸς θὰ τις κατοικήσει;

Φύγατε ὅλοι, ὅλα; Ἦ ποτὲ δὲ σὰς εἶχα;

ἀνεπιβεβαίωτα μένουν τὰ δυὸ κυπαρίσσια

στὴν εἴσοδο τῆς καλησπéρας ποὺ ἔλεγες.

Ἔλεγες ἢ ζωγράφιζα φθόγγους καὶ στόματα

στῶν βραδινῶν ὥρῶν τις ζώπορτες;

Ποιὲς βραδινὲς ὥρες; Ἔρχονταν; Διθέσεις;

Ἀκαιρία.

Ἦρεμοῦν ἐρημώνοντας ὅλα.

Δὲν κράτησε ἡ διάρκεια τὸ λόγο της,

πέφτουν τῶν παρατάσεων τὰ φύλλα

ἀπὸ τεράστιους κορμούς καιρῶν κομμένων

-ύλοτόμε.

Ἀκαιρία.

Οἱ θάλασσες κουλουριαστήκανε στὰ κάδρα.

Κίτρινο ἀφροδίσιο,

πυώδεις κάμποι ξένου.

Ξένο φθινόπωρο βιάζει

ἐκτάσεις ἱερόδουλες.

Πέφτει μία ξένη βροχή

ἀπὸ μία ξένη τάση

καὶ ἡ τάση γιὰ ζωὴ πέφτει.

Ξένα αὐτὰ ἢ τὰ ἔχω ξαναφοβηθεῖ;

Ἀστράφτει σ' ἓνα ἀπόμακρο φυλάκιο τοῦ οὐρανοῦ,

καίγονται οἱ ἀσφάλειες τοῦ Θεοῦ,

βραχυκυκλώνεται τὸ σῶσον.

τρομάζει μία μικρὴ λιποψυχία στὸ παράθυρο

ἀφήνει ἀργὰ τὸ κουρτινάκι της νὰ πέσει.

Ἀπερήμωση.

Κι αὐτὲς τὲς πολυώροφες ἀνθρώπινες σχέσεις

ποιὸς τις γκρέμισε;

κι ἐγὼ πῶς μένω ἐδῶ,

ποῦ μὲ ὀδηγοῦν κλεισμένη

αὐτὲς οἱ ξένες ἀνεξήγητες συνέχειες;

Ξένες ἀνεξήγητες συνέχειες

ἀκίνητες, ἀπὸ παντοῦ κλειστές,

νὰ μὴν μπορεῖς νὰ βγεῖς

κι ἄλλιῶς νὰ συνεχίσεις,

καὶ δὲν μπορῶ νὰ βγῶ

κι ἀκόμα μέσα εἶμαι

μέσα σε αὐτὸ τὸ ξένο μέσα συνεχίζομαι

ἀκόμα καὶ τώρα ποὺ γράφω

αὐτὸ τὸ δικό μου

τὸ μόνο δικό μου

δικό μου ποίημα

κατάδικό μου.

Κατάδικο ποίημα.

Λογοπαίγνιο σε λογοπαίγνιο, επαναλήψεις που δεν κουράζουν. Η λέξη “ξένο” πόσες φορές ειπωμένη, και κάθε φορά για πρώτη φορά ακούγεται. Η μαγεία δεν έχει τέλος.

Η ελληνική γλώσσα! Από μια Ελληνίδα διανοούμενη που γοητεύει τη λέξη. Από μια Ελλάδα διαχρονική, μια ψυχρή τέχνη, μια τέχνη ποιητική, ποιητική η ψυχή. Κύκλος ο δεσμός.

Δεν εκφράστηκα μέχρι σήμερα με τόσο ενδιαφέρον για τον γυναικείο ποιητικό λόγο, τον τόσο θελκτικά ακατανίκητο όσο αυτόν της Κικής Δημουλά. Και μιλάω στο πρώτο πρόσωπο. Γιατί η ποίηση αυτό είναι, η απάντηση, η συναισθηματική αντίδρασή μας σε όσα διαβάζουμε. Δεν μπορεί να μιλήσει εκ μέρους οποιουδήποτε άλλου, όταν αναλύει κανείς ένα έργο. Μιλάει με το δικό του έλασμα ψυχής, η ποίηση. Το να ανακαλύπτει με άνεση κανείς τον εαυτό του μέσα από ένα ποιητικό λόγο, μέσα από αισθητές παρομοιώσεις του

κόσμου του ποιητή με τον κόσμο του, είναι συνύπαρξη, πνευματική συγγένεια. Κι αυτό είναι το θαύμα της Δημουλά, σε παίρνει στον κόσμο της, σε φέρνει στο δικό σου. Και το αντίστροφο.

Το ταξίδι μου στο στίχο της άρχισε εδώ και αρκετά χρόνια. Κριτικά και οικεία εδώ και λίγους μήνες. Το να αναζητήσω τη γυναίκα που γράφει για την απώλεια, σε άλλη έκφραση οδυρμού, ήταν ένα πρώτο ζητούμενο. Και μετά το απόγειο, το να αναζητήσω σε μια ποιήτρια πολλά απ' όσα ορίζουν τη ζωή μιας ποιήτριας. Ελληνίδας ποιήτριας. Το να αναγνωρίσω τη γυναίκα που αισθάνεται πάντα μέσα στον έρωτα, μ' έφερε πιο κοντά στο έργο της. Στη φωνή της αναγνωρίζεται μια περήφανη γυναίκα της διάνοησης που θα εξαντλήσει κάθε λίθο οξύνοιας, θα κτίσει κάθε πύργο ευφράδειας θα παραδώσει κάθε ερωτικό της είναι, πιο δυνατά και από όσους στίχους θα έλεγαν τα κυματιστά λόγια άλλων ποιητικών θαλασσών. Και το μεγαλείο... δεν υπάρχει στο λόγο της κλαυθμός για την όποια απώλεια. Υπάρχει το ποιητικά αληθινό και γενναίο, πειστικά γυναικείο και ευγενές μέσα στο σπαραγμό του. Ένα σπαραγμό που έχει εξαφανίσει το μέγεθός του από το μέγεθός του.

Και είτε έχει κανείς έρωτα είτε όχι. Είτε πιστεύει κανείς σ' αυτόν είτε όχι. Και δέχεσαι τη θεωρία, τη φυσική υπέρβαση στο αχανές, στο πονώ και στο δεν χάνομαι.

Κική Δημουλά ερωτική ποιήτρια μ' ένα τρόπο με θέλγητρα κρυμμένο, με ένα πνευματικό τρόπο που θέλεις να εξερευνήσεις μέσα από πολλά ταξίδια. Και το κάνεις με ανεπιτυχείς προσπάθειες πρώτα. Δεν είναι εύκολη δεν είναι καθόλου εύκολη.

Δίνω ένα μικρό απόσπασμα από το βιβλίο της *Χαίρε Ποτέ*. Ο πόνος έχει γίνει απλός επειδή είναι αβάστακτος. Απλός! Απλός; Εννοώ πως...εννοείται η ύπαρξη μιας φωτιάς που σε κάνει και σβήνεις ενώ σε έχει τυλίξει τόσο κοντά στη σάρκα της ψυχής όσο στην ψυχή των αναγεγραμμένων φλογών- στίχων. Μια φλεγμονή που αφήνει το σαρकाσμό να αντικαταστήσει όσα δεν είναι δυνατόν να γίνουν αναλυτικά, επειδή έχουν αναγνωριστεί σαν τελευταία αντικείμενα που προφταίνεις να δεις στον γκρεμό του πόνου σου.

ΕΥΦΛΕΚΤΗ Η ΑΠΟΣΤΑΣΗ

Ασυγχώρητη άπροσεξία

να μοῦ στείλεις ἐπὶ χάρτου ἐφημερίδας

ὀλοσέλιδή τη φωτογραφία σου

μὲ ἀναμμένο τὸ τσιγάρο της.

Ἄν ἔπιανε φωτιά ἡ παραλαβή;

Ποιὰ πυροσβεστικὴ

ψυχραιμία εἰς μάτην θὰ καλοῦσα

σὲ ποιὸ διανυκτερεῦον ἔγκαυμα

θὰ ἔτρεχα ἀνήμεπορο ἐγὼ χαρτὶ καμένο

σὲ ποιὰν ἐξαντλημένη θεραπεία

σὲ ποιὰν ἀποζημίωση μετὰ.

Ἀσφάλεια ἀναθρώσκοντος καπνοῦ

δὲν ἔχω κάνει.

Και η έμπνευση προχωράει περισσότερο και γίνεται ανάγκη να την μεταφράσεις. Μεταφράζοντας Κική Δημουλά, την κορυφαία ποιήτρια της Ελλάδας, νιώθεις πως της παίρνεις δύσκολη συνέντευξη στην οποία είναι ήρεμη και πειστική ακόμα και με τη σιωπή, τα διαστήματα ανάμεσα από τους στίχους, την άψογη στίξη, τα λίγα εκεί που πρέπει ..και λιγότερα λιτά εκεί που και τα περισσότερα φαίνονται όσα πρέπει να φαίνονται. Μεταφράζοντας Κική Δημουλά κρατάς στα χέρια σου τα βραβεία και αριστεία της που πρέπει να εξηγήσεις και να δώσεις σε άλλη γλώσσα. Στους πολλούς!

Πώς μεταφράζεται ο πόνος και η απώλεια ή ο έρωτας, σε όλους, για όλους; ■

**Η Έρμα Βασιλείου είναι ερευνήτρια γλωσσολόγος στο Εθνικό Πανεπιστήμιο Αυστραλίας (Australian National University).*

Αποσπάσματα του παρόντος άρθρου δόθηκαν σε πρόγραμμα του Δρα Χρήστου Φίφη "Συνάντηση της Δευτέρας" από τον Κοινοτικό Ραδιοσταθμό 3ZZZ Μελβούρνης, το 2011.

Pavlos Andronikos

Ballerina (Inkjet print)

From Antipodean Palette 2013 exhibition

Κρίνο το πάλλευκον

Το φως αιθέριο, άυλο χρυσάφι,
άπλετο στολίδι αλλοτινού αττικού ουρανού.
Χρυσοκόκκινες οι ανταύγειες στους αγρούς
και στα φαράγγια των γαλάζιων βουνών.
Φωτεινές οπτασίες, οι αγαπούλες μου,
αιωρούνται, άπτερα σώματα,
στο βάθος ενός ορίζοντα
που σημαίνει την αρχή του χρόνου:
μακριά, μακριά εκεί που χάνονται
τ' ανεμοδαρμένα πανιά στοιχειωμένων караβιών
και τα πουλιά πετούν ανήξερα
να χτίσουν τις φωλιές τους
σ' άγνωστα λημέρια:

Με λένε Καρίν.
Είμαι του ήλιου η πρώτη αχτίδα
η φωτεινότερη.
Μέσα μου κρύβω
τα χρώματα της ίριδας,
των λουλουδιών,
της ηχούς και των ονείρων.
Γεννήθηκα στο ξάναμμα του καλοκαιριού
με το τραγούδι του τζίτζικα
της μακρινής σου πατρίδας.
Στέλνω, μαρτυριάτικο, μια πεταλούδα
να φιλά βιαστικά κι απαλά,
σαν να καλωσορίζει,
το γυμνό στήθος κοριτσιών
που κάποτε σ' αγάπησαν.

Εμένα με λένε Αργυρώ
με τ' ασημένια βλέμματα
που υψώνονται ανάλαφρα
από τα φύλλα της λεύκης, τ' άνθη της ασημιάς,
να ταξιδέψουν, αέρινα, στην απεραντοσύνη
της ασπαίρουσας αστροφεγγιάς.
Στέλνω τις ασημένιες φεγγοβολές του Νότου
να ξυπνήσουν τον ιριδισμό των κυμάτων

κάτω από τη γρήγορη πλήρη σου,
να μερώσουν τους βυθούς των άγριων ωκεανών
να καταλαγιάσει η ακραιφνής αγάπη σου.
Στέλνω μύρια κι άλλα μάγια
να καθρεφτίζεται η πανσέληνος
στα πελαγίσια σου μάτια.

Κι εμένα με λένε Κρίνο.
Κρίνο του έρωτα και της αγάπης.
Κρίνο των οραμάτων και των προσδοκιών.
Κρίνο της θύμησης και της λησμοσύνης.
Κρίνο του όρθρου και της ασίγητης Ανάστασης.
Εγώ σου χάρισα το πρώτο σου πετάρισμα
στις παιδικές φαντασιώσεις σου
στο σφρίγος της νιότης σου, τ' ανέσπερο.
Στέλνω τη σιωπή που ύφανα
στον αργαλειό της ελπίδας
τις ατέλειωτες νύχτες της απουσίας σου,
δυνατότερη απ' την αγάπη σου
και τη μαρμαίρουσα νοσταλγία
για το νησί των ονείρων σου,
να σε συνοδεύει πάντα
στα οδυσσειακά πελάγη
των ατέρμονων ταξιδιών σου,
να σου τραγουδάει μες τη σιγαλιά της,
σαν να βγαίνει από στόμα
απόμακρης Σειρήνας,
το εκκωφαντικό τραγούδι της νιότης σου:

Σ' άλλες γλώσσες, σ' άλλους καιρούς
με ονομάτισες Λίλυ:
Λίλυ των αγρών και των λιμνών:
Λίλυ του σιωπητηρίου
και της μάταιης αναμονής.

Νίκος Πιπέρης

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ ΤΟΥ 1821

-Τί είναι βρε τζάνεμ, αυτή η βουή,
τί είναι αυτός ο σαματάς,
πού 'ρχεται απ' την πέρα ρούγα;
-Είναι γιουρούσι αφέντη μου,
απ' τους τζερεμέδες του τζαναμπέτ Παπαφλέσσα,
μπαϊράκι σήκωσαν και στα βουνά ανέβηκαν,
οι καπετανέοι τους όλοι.
Κι εκεί οι οπλαρχηγοί τους ορκίστηκαν
όλα τους τ' άρματα να πάρουν και
στην πλατεία την μεγάλη κατέβηκαν
και μέσ' τους Άγιους Αποστόλους
στην εκκλησία, ανακοίνωση έβγαλαν,
στους Ευρωπαίους όλους.
Κι ο Παπαφλέσσας ήταν εκεί,
εκεί και ο Κολοκοτρώνης, ο Μούρτζινος,
ο Πλαπούτας, κι ο Παπατσώνης.
Εκεί ήταν ο Κεφάλας, κι ο Αναγνωσταράς,
κι αυτό το παλιόσκυλο ο Πετρόμπεης Μαυρομηχάλης.
Εκεί ήταν κι όλο το Μανιάτικο το ρέμπελο τ' ασκέρι.
Είναι κάλλιο νομίζουν γι' αυτούς, ν' αποθάνουν όλοι,
παρά σκλάβοι και υποταχτικοί στου μέγα του Σουλτάνου,
το φερμάνι νά 'ναι.

-Τι λες βρε τζάνεμ,
τα' αυτιά μου άκουσαν καλά;
Στο μυαλό μου δεν χωράει τέτοιο σεκλέτι!
Για μάζεψε την φρουρά, κι ένα γιουρούσι κάνε,
ένα, ένα τα κεφάλια τους στα πόδια μου τα θέλω.

-Πολύ αργά Πασά αφέντη μου, η φρουρά έπεσε όλη
από πάλες φονικές ενάντια στου μέγα του Σουλτάνου.
Βιάσου Βοεβόδα αφέντη μου, τ' άλογό σου σέλωσε,
στην Τρίπολη γρήγορα τράβα, και την ζωή σου σώσε,
γιατί ο Παπαφλέσσας έρχεται, κι' ο Μαυρομιχάλης,
κι' αυτό το ρέμπελο το Μανιάτικο τ' ασκέρι.

*Γιώργος Γιαννής
Σύδνεϊ*

The Greek Nymph

Paul Kyritsis

The ancient Greeks saw their gods and goddesses as archetypal powers that existed in the world of “being” and manifested through its conscious extensions (and sometimes independently of them). The personification of natural forces on the part of these archetypal powers—forces identified both in the earth and in the recesses of humanity’s unconscious mind—were supernatural in that they unveiled a tangible connection between the earth’s natural cycles, its electromagnetic fields and the higher Self.

Belief in spirits of nature is probably as old as our coming to consciousness, for they would have contextualized Mother Nature in a way that made her accessible, perceptible and entirely meaningful to the differentiating human ego and the tribal mentality of Palaeolithic times. The spirits confined to the sphere of nature were the nymphs. These supra-natural forces were known as dryads when they pervaded the thick woodlands and forests; Nereids when they inhabited the ocean or the sea caves; oreads when they wandered ceaselessly across the mountains. Limoniads presided over meadows, and limniads over lakes, marshes and swamps. Naiads or water nymphs inhabited village streams and rivers. In modern-day Greece, one finds many stories of hauntings near water, particularly streams and rivers. It’s not uncommon for townsfolk to refer to the Nereid of the village well or stream by name, as though she were actually part of the human populace.

As with a great many other generative powers, it appears that nymphs were especially connected with water. In fact, it wouldn’t be wrong to state that the entire goddess tradition is hinged upon birth of feminine entities from the volatile element. The primeval Sumarian Goddess Nammu was represented by the hieroglyphic figure for water. The Great Mother Goddesses of Egypt, Nut and Hathor, were originally sky goddesses and the sky was imagined by the Paleolithic peoples to be the celestial equivalent of the ocean. Mighty Isis, the most important soteriological figure of Alexandrian Egypt was born from the primordial waters of chaos. Aphrodite was born from the froth

of the sea. Even Maria, the feminine representative of the Christian Godhead, retains memory of the sea in the etymology of her name. Maria derives from mare, the Latin word for the sea and links the Holy Virgin of Christian tradition to the Great Mother Goddesses of other pre-Christian traditions.

In the cycle of myths attributed to the indigenous Inuit people of Canada and Greenland, the sea was commanded by the spirit of a woman-turned-goddess called Sedna. Atargatis, a Semitic moon goddess, was the first feminine deity to assume the form of a mermaid. She laid the foundations for the folklore surrounding the Celtic Liban and the Mermaid of Iona which came thousands of years afterward. The greatest seafaring peoples of any one time have always been acutely fixated by them. Mermaids themselves are simply unconscious personifications of the original connection between the feminine Godhead who created the entire universe and her watery womb from whence it emerged.

In antiquity, the Nereids were sea nymphs, the fifty daughters of Nereus and Doris who dwelled in the Mediterranean Sea. Many people believed they were of friendly disposition and helped in averting perilous storms. Their growing presence in art, architecture, and in the psyche of ancient sailors proved disadvantageous to the plight of the Christian priests, who, fighting to suppress pagan virtues many centuries afterward, were unable to eradicate them from popular folklore. One need only take a good look at the number of water deities in the classical pantheon of gods to contemplate the extent of this eternal obsession, one initiated by the Minoan “thalassokratia” (sea-born empire) and inherited by the classical, Byzantine, and contemporary Greeks who came after them.

Of the four elements known to the ancients, water appears to be the one that was least understood. How could something placid and fair one minute, stirring the reverence and admiration of ancient poets and playwrights, become a wrathful agent of death and destruction the next? Greeks believed that the pelagic waters could never be trusted or taken at face value; if anything, they had to be feared. This idea is entombed in one particular line of an aretalogy of the Hellenistic Isis: “I make the navigable un-navigable whenever I so desire.” Ultimately, it was this innate fear, coupled with the adventuresome and often very

vivid imagination of most sailors, that forever impressed upon the collective psyche of Hellenes their erroneous beliefs that the seas were haunted by Nereids, giant serpents, and other prehistoric creatures.

One that was distinctly Greek was the legend of the Gorgona, an overgrown mermaid lurking in the abyssal depths of both the Black and Aegean Seas. One that was distinctly Greek was the legend of the Gorgona, an overgrown mermaid lurking in the abyssal depths of both the Black and Aegean Seas. This Nereid was the alleged sister of Alexander the Great. During a time when she was still a mortal woman, she conspired with her brother to steal a flask containing the waters of eternal life from a cave that was guarded by a gruesome dragon. Their plot succeeded, albeit fleetingly. The Gorgona snuck into the cave and snatched up the flask but dropped it in her haste to get away, unaware that the fiend no longer posed a threat because Alexander had slain it. When Alexander saw the flask’s contents spilled onto the ground, he cursed

Costa Athanassiou
Nude
(Silver gelatin photograph)
From Antipodean Palette 2013
exhibition

her repeatedly. His fury was such that it carried the potency of magical incantation and turned her into a theriomorph—a creature who was part-woman, part-fish and thereafter inhabited the seas. If the Gorgona caught sight of a passing ship, she would propel herself to the sea surface holding a trident and appear beside the hull in her guise of femme fatale, asking the ship's captain, 'Does King Alexander live?' If the captain replied, 'He lives and conquers,' the Gorgona would become spirited with rhapsody, taming the whirlwinds and greybeards with her smile and playing blissful tunes on her lyre. If he made the fatal mistake of telling her that her brother was dead, she would become wracked by grief, rousing tempests by convulsing her body and hurling her tail around to capsize the ship.

The story of the modern Gorgona probably emerged during the first third of the twelfth century in Byzantium, a time when astrological, pneumatological and alchemical treatises like *Secreta Secratorum* were being falsely attributed to Aristotle. The aforementioned was actually one of the most popular works of the twelfth century and dealt with the occult properties of metals, stones and other elements. Aristotle himself was Alexander's tutor, and by virtue of association many philosophers of the Middle Ages were inclined to view Alexander as the legendary inheritor of arcane knowledge that enabled him to conquer the known world. Nowhere is this more evident than in the medieval Hermetic text "The Treasure of Alexander the Great", originally written in Arabic. Distinctly operative and alchemical in nature, the text is a foremost example of the medieval imagination and its tendency to imbue legendary heroes with magical powers, particularly those conferred through antediluvian knowledge or the acquisition of the Philosopher's Stone. These treatises, as well as the esoteric fecund of myths like the Golden Fleece imply an unbroken transmission of classical thought (previously doubted) bridging the cultural milieus of the Middle Ages with that of the Neoplatonic-flavoured Renaissance.

There can be no doubt that the legend of the Gorgona was a Byzantine adaptation of a classical myth of Scylla, given that their fates are strikingly similar. Scylla, a sea nymph, caught the eye of Glaucus, a keen fisherman living in the Boeotian city of Anthedon. In his wonderings, Glaucus had discovered

a magical herb with properties analogous to the Philosopher's Stone which purged him of mortality. Handsome as he was, the newly grown lime-green tresses and fish tail which characterized his transformation into a merman frightened Scylla so much that she became indifferent to his affirmations of love for her. To remedy this, Glaucus sought the council of Circe the enchantress and pleaded for a potion which would remedy this unrequited love.

In an ironic and unfortunate turn of events, Circe herself became enamoured upon seeing the fine-looking Glaucus and sought to seduce him with compliments and charms. Surprisingly, Glaucus shunned her flirtatious advances and remained unwavering in his passion for the sea nymph, professing that 'trees would cover the sea bottom and seaweed the mountain tops' before he ceased to love Scylla. Circe became so enraged with jealousy that she sought to destroy the woman of his affections by poisoning the pool in which she bathed. The potion rooted Scylla to a monolith once she submerged herself, changed her into a hideous beast with twelve feet and six heads. From this point forward, her temper grew to match her appearance and she took out her frustration on unsuspecting sailors who came within reach.

In the early twentieth century, the classical 'Nereid' evolved to encompass all spirits of place. Like their ancient predecessors, the Nereids who lived during Christian times were beings of unsurpassed beauty, more often than not female, who meandered about mountains, caves, rivers and springs. Nereids would always appear dressed in white, wearing a crown of feathers atop their heads and a veil which fluttered behind them in the wind. Masters in the arts, they possessed such competence in dance and song that anybody who dared bare witness risked insanity. Their talents didn't stop there. Nereids enjoyed many supernatural powers, including riding through the air, slipping through nooks and crannies and rendering themselves invisible.

Peculiarly, these supra-normal beings never exhibited any distinct personality traits but acted rather like conscious extensions of the same psyche. Their reputation as wrathful and malevolent preceded them, and humans were so terrified of them that they avoided venturing into their dominions at all

costs. In the unlikely case that a meeting was inevitable, one was warned against speaking or answering their questions. The implications of granting a Nereid attention were not favourable; one risked either falling under magical spells, becoming dumbstruck or even killed. Despite their prevailing weakness and futility before the detrimental forces generated by such spirits, humans could avert misfortune and disaster by stealing a piece of clothing from them, often their kerchief. This had the effect of not only dampening their powers but also bringing them under the direct conscious control of the individual who held the stolen item. They were not immortal, though their lifespan was theorized to be one thousand years or thereabouts and unlike humans, their beauty didn't fade until the time of death.

Belief in their existence has pervaded the mountainous areas of Greece, particularly the Peloponnese and Crete, for time immemorial although there have been many other reports from regions such as the Aegean, the Ionian Islands, Thrace and Greek Macedonia. In the succession of events that precipitated the Trojan War, King Peleus won the right to marry Thetis, foremost of the Nereids, by winning a contest in which he held onto her long enough as to see her morph back into her original form. As with all sea nymphs, Thetis could change form at will and predict the future. Similarly, in contemporary Greece today the rustic and superstitious believe that the famous Mavromichalis clan (which dominated the peninsula of Mani in southern Greece for centuries) owes its hereditary good looks to the marriage of George Mavromichalis with a rare sea Nereid.

Apart from the earlier conjecture that nymphs are accounts of real, disembodied spirits, it had also begun to occur to me that many of the folktales evolving around these beings reflected, to some degree, true anxieties about the institution of marriage. On hearing variant accounts of human and nymph interactions, the message that became patently clear was that married men who become involved with beautiful women other than their wives are doomed to suffer dire consequences. The stories may have been fabricated by mothers and grandmothers as a reflective, subconscious reaction to the will of masculine transgression so evident in patriarchal consciousness. ■

Όμως Θυμήσου

Ευρώπη, αχ Ευρώπη, μονάκριβή μου κόρη,
πώς ξέχασες τη μάνα που σε γέννησε,
πού βρήκες δύναμη να θρέψεις τόσο μίσος;
Γιατί, γιατί ξανά προωθείς τη γενοκτονία.
Να, πάρε το σπαθί της λευτεριάς,
που στάζει ακόμη αίμα,
και την καρδιά ξερίζωσε απ' τα στήθη μου,
αν ικανοποιεί το πάθος σου, τον ασελγή σου πόθο
και δώρο χάρισέ την στους βαρβάρους.

Ισοπέδωσε τους ναούς των θεών
και τα μνημεία των ηρώων αδελφών σου.
Όμως θυμήσου, εσύ κι οι βάρβαροι,
το πνεύμα μου θα ζει!
«... γιατί τα σπάσαμε τα αγάλματά τους,
γιατί τους διώξαμε απ' τους ναούς τους
δεν πέθαναν ποτέ οι θεοί...».
Δεν θα πεθάνει η Ελλάδα!

Ρίξε στη φωτιά κάθε τι όπου 'ναι Ελληνικό,
να μη σου θυμίζει Ιστορία, Αρχιτεκτονική,
Γεωμετρία, Ηθική, Μαθηματικά, Αστρονομία,
Πολιτική, Ιατρική, Φιλοσοφία, Δημοκρατία.
Αχ! Ναι, Δημοκρατία. Δυστυχισμένη κόρη,
οι βάρβαροι, πόρνευσαν τη Δημοκρατία μου,
που εγώ τη γέννησα και σου 'δωσα για προίκα.

Ρίξε στη φωτιά τα όσα κλεμμένα
στολίζουν τα μουσεία σου.
Κι όταν απαρνηθείς όλα αυτά,
σαν απαρνήθηκες τη μάνα που σε γέννα,
εσύ ποια θά 'σαι; Τι, τα παιδιά σου δίδαξες;
Πώς θα σε λένε τότε οι βάρβαροι;

Όμως θυμηθείτε, εσύ κι οι βάρβαροι,
το πνεύμα μου θα ζει!
Δεν θα πεθάνει η Ελλάδα!
Γιώργος Σπηλιώτης, Κεφαλληνία

Νοσταλγίες

Μουστάκι, διχαλωτό τσιγκέλι
μαλλιά μουσκεμένα στη μπριγιαντίνη
τα χέρια κανακεύουν κομπολόι.
Πίνει τσικουδιά
και λιχουδεύεται τα νιάτα.

*Δεν λέω. Καλή είναι...
αλλά μπορείς να τρως φασόλια
είκοσι τρία χρόνια;
Αν είχα τώρα μια δεκαοχτάρα
θα ζούσα άλλα πενήντα.*

Δυο αστέρια στους ώμους
του μαλάζουν τη ματαιοδοξία.
Αναπολεί την εποχή
που η Ελλάδα ήταν
Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών
πώς μετέπειτα τον αξίωσε ο θεός
να υπηρετήσει δεσμοφύλακας
του ίδιου του δικτάτορα.

Τώρα σεργιανίζει
το περήφανο νησί με το τζιπ
και βρίζει τους διαβάτες.

Στις ταβέρνες
οι δουλόφρονες τον φιλεύουν
τα αμελέτητα του μόσχου.

Κάνει επιδρομές σε κόκκινα περιβόλια
και με το κύρος του μπασκίνα
πλιατσικολογεί.

Τρέφει ελπίδες
για την παλινόρθωση του δικτάτορα
για την απόλυτη κι ατέρμονη ληστεία.

Γιώτα Κριλή, Κρήτη 1980

Nostalgia

Handlebar moustache
hair drenched in brilliantine
hands stroking a komboloi.
He is drinking raki and covets youth.

*Yes, I know. She is nice...
but can you eat beans for twenty three years?
If I were to have an eighteen year old girl now
I would live another fifty.*

Insignias on his shoulders
massage his vanity.
He reminisces of the time
when Greece was
Hellas of Christian Hellenes
how afterwards, blessed by God
he became the prison guard
of the very dictator.

Now he cruises
the proud island with the jeep
and abuses pedestrians.

In taverns
the servile treat him
to calf testicles.

He raids the red orchards
and pillages with a cop's authority.

He harbours hopes
for the dictator's restoration
for the absolute and eternal plunder.

*Yiota Krili
Crete 1980*

Η ΣΟΥΣΑΝΑ

Το εφτασφράγιστο μυστικό

Λούλα Παπαζώη

Δεν είναι λίγα τα δεινά, η καταφρόνια, η πίκρα και η φρίκη, που τράβηξε η ξεριζωμένη προσφυγιά, ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας, της Σμύρνης, του Πόντου, Ανατολικής Θράκης, κ.τ.λ. Έχουν ακουστεί και έχουν γραφτεί, τόσα και τόσα τραγικά περιστατικά.

Όταν, καταδιωγμένοι, από τις πανέμορφες εστίες τους, από την ήρεμη ζωή τους, βρέθηκαν ξαφνικά, στο κακοτράχαλο στρατί της προσφυγιάς, όσοι κατάφεραν να γλιτώσουν από την αιμοβόρα σπάθα του Αττίλα. Έτσι, κατατρεγμένη και μ' ένα μποξά στον ώμο, βρέθηκε και η οικογένεια του κ. Ιορδάνη.

Ο κ. Ιορδάνης, η κ. Ελένη, με τις τέσσερες κόρες τους και τον μοναχογιό, από την πανέμορφη Πάνορμο βρέθηκαν, στο αιματοβαμμένο στρατί, της άχαρης ξεριζωμένης προσφυγιάς. Αφήνοντας πίσω, ένα κομμάτι από τον εαυτόν τους και ένα μέρος από την μελιτζανιά, μπέρτα...

Την στιγμή, που κατάφεραν, να πηδήσουν σε κάποιο σαπιοκάραβο, η κ. Ελένη, κρατούσε στην αγκαλιά της, την μικρότερη κόρη και στο χέρι, την μελιτζανιά μπέρτα. Η Σουσάνα, κρατούσε την άλλη άκρη της μπέρτας, για να μην χαθούνε. Εκείνη ακριβώς την στιγμή, κάποιο νεαρό Τουρκόπουλο, καβάλα στο άλογο, άρπαξε τη μικρή Σουσάνα και κόβοντας, με το σπαθί του, στα δύο τη μελιτζανιά μπέρτα, σαν αστραπή, εξαφανίστηκε...

Η οικογένεια του κ. Ιορδάνη, ποτισμένη με το φαρμάκι του ξεριζωμού, αλλά και με την πίκρα ξέχειλη, από την αρπαγή της κόρης τους, και με ένα ασήκωτο σταυρό στον ώμο, κάποτε, έφθασε στον Πειραιά και από εκεί, σε κάποιο χωριό της Μακεδονίας. Βαρύς ο σταυρός της προσφυγιάς και του ξεριζωμού. Αλλά πιο βαρύς, ο πόνος της δόλιας μάνας, για τον χαμό της Σουσάνας. Έκλαιγε, μερόνυχτα και θρηνούσε τον χαμό της πολυαγαπημένης της κορούλας. Αλλά παρηγοριά δεν έβρισκε, πουθενά.

Όσπου μια μέρα φαίνεται ο Θεός την λυπήθηκε και την απάλλαξε, από το φρικτό μαρτύριο και την πήρε, κοντά του.

Ο Χασάν, αγαπούσε παράφορα τη Σουσάνα, αλλά ο πατέρας της, δεν ήθελε να του τη δώσει, για γυναίκα του, γιατί ήταν Τουρκόπουλο. Αμετάπειστος, με κανένα λόγο δεν δεχότανε κάτι τέτοιο. Και τώρα, την έχασε, μια για πάντα, την πανέμορφη κορούλα του, τη

Σουσάνα...

Η μητέρα του Χασάν αγάπησε πάρα πολύ την όμορφη Σουσάνα, άνοιξε την αγκαλιά της και την δέχτηκε σαν κόρη της. Τους πάντρεψε. Κάποια μέρα, η μητέρα του Χασάν πήρε στα γόνατά της την δεκαεξάχρονη Σουσάνα και της φανέρωσε το μεγάλο μυστικό της. Το εφτασφράγιστο μυστικό της. Εντωμεταξύ, ο πατέρας του Χασάν, είχε πεθάνει.

- Άκουσε, λοιπόν, μικρή μου Σουσάνα και τη δική μου ιστορία. Οι γονείς μου ήσαν Έλληνες, η μάνα μου δεν ήθελε να κάνει γαμπρό Τούρκο και αλλόθρησκο. Έλα, όμως, που εμείς αγαπιόμασταν, ήμασταν τρελά ερωτευμένοι; «Ο Έρως χρόνια δεν κοιτά» λέει κάποιο τραγούδι. Και η καρδιά δεν έχει κλειδιά, ανοίγει τότε πρέπει και τότε δεν πρέπει...

- Κάποια βραδιά, της Μεγάλης Εβδομάδας, όταν εκείνοι είχαν πάει στην Εκκλησία, τότε κλεφτήκαμε. Καρπός του γάμου μας είναι ο Χασάν (ο Πολύκαρπος.)

- Ναι, Σουσάνα μου, τον Χασάν τον βάφτισα κρυφά, είναι Χριστιανός. Μετά, την πήρε από το χέρι και κατέβηκαν στο κατώι του σπιτιού της. Στο πιο κρυφό μέρος, εκεί που η μητέρα του Πολύκαρπου, είχε την εικόνα της Παναγίας, και πήγαινε και προσευχόταν, για να την συγχωρήσουν οι γονείς της, για την πίκρα που τους πότισε. Παράκουσε τη θέλησή τους και άκουσε τους χτύπους της καρδιάς της...

- Εσύ, Σουσάνα μου, στάθηκες τυχερή, εκτός από την αγάπη του Πολύκαρπου, θα έχεις και την δική μου. Αυτά της είπε με πολλή τρυφερότητα, στοργή κι αγάπη. Και ανοίγοντας τα χέρια, την έσφιξε στην αγκαλιά της δίνοντας της αμέτρητα, στοργικά φιλήματα, στα ροδοκόκκινα, νεανικά, μάγουλά της. Η Σουσάνα, με τον καιρό, συμπάθησε τον Χασάν. Ήταν ένα πανέμορφο παλικάρι και την λάτρευε κυριολεκτικά. Από τον γάμο της με τον Πολύκαρπο απέκτησε δύο κόρες. Τις βαφτίσανε, και στη μία δώσανε το όνομα της μητέρας του Πολύκαρπου: Ευτέρπη. Στην άλλη δώσανε το όνομα της μητέρας της, Ελένη.

Όταν, μετά από χρόνια, μία από τις κόρες της Σουσάνας, η Ελένη, θέλησε να έρθει στην Ελλάδα, με την ελπίδα, ίσως βρει, κάποιον από τους συγγενείς των γονιών της, διά του Ερυθρού Σταυρού. Αλλά μάταια, δεν βρήκε κανέναν. Η μεγάλη προσπάθεια της στάθηκε άκαρπη. Αλλά είχε τη συνείδηση της ήσυχης, γιατί τήρησε την υπόσχεση, που κάποτε είχε δώσει στη μητέρα του Πολύκαρπου... στην γιαγιά της, την Ευτέρπη... θυμήθηκε, που είχε

παι κάποτε ,στην μαμά της, τη Σουσάνα...

-Εμείς Σουσάνα μου, πρέπει να μείνουμε εδώ, για να διηγούμαστε στους απογόνους μας τις δικές μας ιστορίες. Αλλά, και να μαθαίνουν οι νεότεροι τον ξεριζωμό του Ελληνισμού και της άμοιρης προσφυγιάς...

Όσο για τους γονείς της Σουσάνας, ποτέ δεν φανέρωσαν την αρπαγή της κόρης τους. Το θεωρούσαν, μεγάλη προσβολή, ένα Τουρκόπουλο να τους απαγάγει την κόρη τους.

-Ιστορίες, γεμάτες πόνο, θλίψη και πίκρα! Ιστορίες αληθινές!

-Ιστορίες της ξεριζωμένης προσφυγιάς...

-Η ιστορία της Σουσάνας... ■

Μελβούρνη ... Κατερίνα

Την λέξη Μελβούρνη

Δεν την γνώριζε η γιαγιά μου

Δεν την είχε ξανακούσει ο παππούς μου

Ήταν απλά μια ξένη λέξη ... άγνωστοι ήχοι

Χωρίς ιδιαίτερη σημασία

Μέχρι την στιγμή που η μάνα μου διεκδίκησε

Τη Μελβούρνη ως προορισμό της

Τελικό σταθμό

Σε ένα τριανταήμερο θαλασσινό ταξίδι

Ένα ταξίδι που την ξερίζωσε

Μακριά από τη μητρική αγκαλιά

Και το πατρικό βλέμμα

Μακριά από αδέρφια ... αδερφές

Πρόσωπα και τοπία

Που την **όριζαν**

Μια διαδρομή χαρακτηρισμένη

Από πρόθυμα κορίτσια

Κρατώντας φωτογραφίες

Με υποσχέσεις ακόμα ακέραιες

Μια διαδρομή γεμάτη

Νεανικά όνειρα

Κοχλάζοντας

Με ελπίδες ψιθυριστές

Αυτή τη διαδρομή

Την πήρε από την αγκαλιά ενός χωριού

Στην ημισκιά του Ταυγέτου,

Την κράτησε μαζί με χιλιάδες άλλες ψυχές

Πίσω από συρματόπλεγμα στην Μπονεγγίλλα

Και την άφησε τελικά με μια βαλίτσα

Και αμέτρητα όνειρα

Στην Μελβούρνη της δεκαετίας του '50

Μετά από ελάχιστο καιρό

Είχε μάθει τα σοκάκια

Του Collingwood

Είχε χτυπήσει σε ατέλειωτες πόρτες

Αναζητώντας δουλειά στο Richmond

Μάτια καρφωμένα στις πινακίδες

- Ζητούνται γυναίκες -

No inglis... no understan

Hav tzob? Werk hud...

Εργοστάσια, γραμμές,

Παραγωγή, μηχανές

Προϊστάμενοι... διευθυντές... εργοδότες

Οι εβδομάδες μεταμορφώθηκαν σε μήνες

Wog - go home – wog – go home

Οι μήνες σε χρόνια

...δουλειά... σπίτι ...δουλειά... σπίτι

Σιγά-σιγά απόκτησε καινούργιες φιλίες

Και δημιούργησε οικογένεια

Βάρδιες πρωινές, απογευματινές, βραδινές

Τράπεζα... δάνεια ... σπίτια

Παιδιά και ευκαιρίες

Χωρίς να το καταλάβει
Σιγά-σιγά συνήθισε
Συναντούσε τις φίλες της κάτω απ' Τα Ωρολόγια στο Flinders Street
Βρήκε την ομάδα της στο football
Φορούσε κάλτσες απ' το Dimmeys
Και έπινε καφέ στην καφετέρια του Myer

Χαμογελαστοί εισπράκτορες στα τραμ
Τη βοήθησαν να γνωρίσει την πόλη της
Και με τον καιρό παρατήρησε την ανάπτυξη της

Είδε το Oakleigh να μαζεύει τον ελληνισμό,
Καφενεία και μπακάλικά
Όπου η μητρική της γλώσσα ακουγόταν
Είδε το Lygon street να συστήνει σαλάμι,
Παγωτά και παστά
Έκανε παζάρι για πατσά στο Box Hill
Και μαγεύτηκε με τα μετάξια στο Sydney Road.
Όταν το Telecom τελικά
“μας ένωσε με την κάθε άκρη του κόσμου”
Η φωνή των γονιών της
Έφερε στο νου εικόνες
Άλλου τόπου, άλλου χρόνου
Μιας ζωής
Στην οποία δεν άνηκε πλέον

Για αυτούς επιτέλους
Η λέξη Μελβούρνη
Απόκτησε κάποια σημασία
Δεν ξεχωριζόταν πια
Από το όνομα της μητέρας μου
Η γιαγιά μου... ο παππούς μου
Πάντα αναφέρονταν στα δυο
Με μία πνοή

Μελβούρνη - Κατερίνα

Παναγιώτα Μαλαπάνη

Δύσκολη Πορεία

Διονυσία Μούσουρα-Τσουκαλά

Η Αννέτα καθόταν στο παγκάκι του πάρκου, είχε ήδη
σουρουπώσει, οι λίγοι που βρίσκονταν ακόμα εκεί γύρω, έπαιρναν
σιγά-σιγά το δρόμο για τα σπίτια τους. Ένωθε τόσο μόνη που της
ερχόταν να φωνάξει, ερημιά παντού εξωτερική μα προ παντός
εσωτερική. Έχει σχεδόν δυο βδομάδες τώρα που κουβαλάει μέσα
της το βαρύ μυστικό. Αναρωτιόταν πολλές φορές αν έκανε καλά
που έκρυψε από όλους την αλήθεια, όμως, δεν άντεχε στη σκέψη
να δει τον πόνο χαραγμένο στα πρόσωπα των αγαπημένων της. Ο
Δημητρός είχε κι αυτός μικροπροβλημάκια με τη δική του υγεία κι
ήταν όλο παραξενιά, καλός ήταν ο δόλιος μόνο που ήταν της παλιάς
σχολής, όπως έλεγε.

Κουτσοπέρασαν τη ζωή τους χωρίς φυσικά να πλέουν σε
πελάγη ευτυχίας, αλλά χωρίς πολύ σοβαρά προβλήματα, μολονότι
πολλές φορές «την έφτανε στο χείλος του γκρεμού», τελικά όμως
υποχωρούσε εκείνη, δεν είχε άλλη επιλογή. Γιατί όπως έλεγε συχνά,
εγώ παντρεύτηκα με παλιό κοντράτο! Τέτοια κοντράτα δεν σπάνε ό,τι
και να γίνει!

Όσο για τις δυο κόρες τους, θαυμάσια κορίτσια που τα λάτρευε
αλλά είχαν μικρά παιδιά, δούλευαν κιάλας, πώς να αναστατώσει τη
ζωή τους με τέτοια νέα;

Το έχεις εύκολο να τους πεις ότι έχεις καρκίνο; Πώς ανακοινώνεις
κάτι τέτοιο; Πολλές φορές έκανε «πρόβες», να, έτσι θα κάνω, έτσι
θα το πω, με τόνο ελαφρύ να μην τους φοβίσω... Την Κυριακή που
θα έλθουν για φαγητό, ποια στιγμή όμως; Με το που θα μπουν
μέσα; Όχι βέβαια, μόλις καθίσουν στο τραπέζι; Αυτό θα έλειπε,
κατά τη διάρκεια του φαγητού; Ούτε συζήτηση, ίσως μετά τον καφέ,
συνήθως όμως τον καφέ τον πίνουν όλοι βιαστικά γιατί πρέπει να
φύγουν, ξημερώνει Δευτέρα, άντε δηλαδή κι εκεί στην πόρτα που
χαιρετιούνται και φιλάει τα εγγονάκια της να πει, α, ναι ξέρετε κάτι...
έχω καρκίνο; Ή μήπως να πάρει τηλέφωνο κάποια στιγμή, πήρα να
σας πω το και το.

Βασάνιζε το μυαλό της κι όλο το ανέβαλε, τώρα όμως δεν
υπάρχουν περιθώρια ούτε αναβολές, Παρασκευή σήμερα και τη
Δευτέρα μπαίνει στο Νοσοκομείο για εγχείριση. Χτες το προσωπικό
του Νοσοκομείου τη ζόρισε πολύ. Εντάξει, μέχρι τώρα σεβάστηκαν
την επιθυμία της, τώρα όμως επιβάλλεται να μιλήσει στην οικογένεια

της. Εκείνοι, σεβόμενοι το ιατρικό απόρρητο, αλλά και την επιθυμία της, δεσμεύονται και δεν μπορούν να τους ενημερώσουν. Σε κάθε επίσκεψη μάταια προσπαθούσαν να μάθουν τους λόγους για αυτή της την άρνηση, μα δεν υπήρχε ιδιαίτερος λόγος άλλος από αγάπη για την οικογένεια της, της μίλησε η Κοινωνική Λειτουργός, της πρότεινε να είναι μαζί της όταν τους μιλήσει, προσπάθησε με πολλούς τρόπους να της εξηγήσει πως αυτό που έκανε, ούτε την ίδια βοηθούσε αλλά ούτε και τους δικούς της. Τώρα σκέφτεται, έπρεπε να την ακούσει, μέχρι τώρα θα είχαν κάπως αποδεχτεί την πραγματικότητα και θα ήταν προετοιμασμένοι, τώρα όμως;

Νιώθει τόσο μόνη, τόσο αποκομμένη από όλους, λες και δεν ανήκει πια στον ίδιο κόσμο που ζούσε μέχρι χθες. Κοιτάζει γύρω κι όλα της φαίνονται ξένα, εχθρικά. Ξένα και η ίδια, κάπου αισθάνεται πως κακώς βρίσκεται εκεί, αλλού ανήκει τώρα..., αλλού. Ήταν τόσο ξαφνικό κι αναπάντεχο αυτό που τη βρήκε..., άκου εκεί καρκίνο, από πού κι ως πού; Ούτε κάπνισε ποτέ, ούτε ήπια ούτε καταχρήσεις έκανε, έτρωγε πάντα πολύ υγιεινά και περπατούσε κάμποσα χιλιόμετρα την ημέρα. Επί πλέον, κανείς στην οικογένεια της, τουλάχιστον απ' ό,τι γνωρίζει δεν έπασχε από καρκίνο. Η μάνα της πήγε 94 χρονών, ο πατέρας της έπεσε στο πηγάδι και πνίγηκε με την κατοχή, την άλλη μέρα από την κηδεία του μικρού της αδελφού, νήπιο ακόμα λίγων εβδομάδων, η μάνα της αρρώστησε βαριά μετά τη γέννα κι ήταν ανήμπορη να το βυζάξει. Ένιωθε ντροπή και τύψεις που πέθανε το παιδί του από ασιτία κι άκουγε συνέχεια την Ανέττα και τα' αδέρφια της να του λένε πεινάω και να μην έχει τίποτα να τους δώσει να φάνε, ευαίσθητος άνθρωπος, δεν το άντεξε.

Τ' αδέρφια της γερά και δυνατά, γιατί να συμβεί κάτι τέτοιο σε κείνη;

Το βράδυ έπεφτε για καλά πια, έπρεπε να σηκωθεί και να πάει σπíti, όπου νά 'ναι θα γυρίσει ο Δημητρός, θα ανησυχήσει πολύ αν δεν την βρει, μπορεί και να θυμώσει και πώς να τον αντιμετωπίσει στην κατάσταση της; Μετανιώνει τώρα που δεν μίλησε από την πρώτη στιγμή, όμως, κάπως θα τα βολέψει, κάτι θα σκεφτεί μέχρι να φτάσει σπíti.

Δε χρειάστηκε να πει τίποτα, φτάνοντας τους βρήκε όλους εκεί παιδιά κι εγγόνια και γαμπρούς. Προφανώς ήξεραν ήδη. Ήταν ο Δημητρός που σήκωσε το τηλέφωνο όταν πήραν από το Νοσοκομείο για να επιβεβαιώσουν την εισαγωγή της στο Νοσοκομείο, έμεινε με το ακουστικό στο χέρι, όταν συνήλθε άρχισε να τηλεφωνεί στα κορίτσια μήπως είναι εκεί η μάνα τους λέγοντας τους για το

τηλεφώνημα. Αυτό της διέφυγε της Ανέττας, δεν το είχε υπολογίσει ούτε οι υπάλληλοι στα γραφεία γνώριζαν την επιθυμία της για εχεμύθεια.

Οπλίστηκε με όση ψυχραιμία μπορούσε εκείνη τη στιγμή σε μια δύσκολη προσπάθεια να ελαφρύνει κάπως την ατμόσφαιρα. Ήταν τρομερά ανήσυχoi όλοι τους, ο Δημητρός είχε αγριέψει κιόλας που χρειάστηκε να μάθουν με τέτοιο τρόπο τι συμβαίνει, πήγαν να μπουν στη μέση τα κορίτσια να ηρεμήσουν τα πράγματα και να μάθουν ακριβώς τι γίνεται. Μα εκείνη τη στιγμή όρθωσε το ανάστημά της η Ανέττα και με ήρεμο αλλά αποφασιστικό ύφος του ζήτησε να καθίσει κάτω και να χαμηλώσει τους τόνους...

Άκουσε εδώ, του λέει, τόσα χρόνια σε σεβάστηκα και δεν σου αντιμίλησα ό,τι κι αν πέρασα κοντά σου, τώρα όμως τα πράγματα αλλάξαν, δική μου απόφαση ήταν να μη σας πω τίποτα κι αν μου φερνόςουν ανθρωπινά όπως όφειλες, εσύ τουλάχιστον θα ήξερες. Τά 'χασε ο Δημητρός δεν περίμενε τέτοια αντίδραση, δεν ήταν συνηθισμένος σε κάτι τέτοιο αλλά μαζεύτηκε. Η αλήθεια είναι πως αγωνιούσε κι εκείνος, του ήρθε κεραμίδα όπως είπε αργότερα.

Λίγο μετά την εγχείριση άρχισαν οι βαριές θεραπείες που έπρεπε να κάνει με όλες τις παρενέργειές τους. Ξαπλωμένη στην ειδική πολυθρόνα με το βραχίονα τεντωμένο, παρακολουθώντας το υγρό να στάζει στις φλέβες της στάλα-στάλα, είχε πολύ χρόνο για αυτοσυγκέντρωση και περισυλλογή. Είχε περάσει πια το στάδιο του πανικού και του φόβου, μολονότι ο ογκολόγος της εξήγησε καθαρά ότι τα πράγματα δεν ήταν και τόσο καλά. Πολλά περνούσαν απ' το μυαλό της, γνώριζε ότι ίσως δεν θα ζούσε για πολύ..., δεν τη τρόμαζε ο θάνατος, η πορεία για εκεί τη φόβιζε πολύ κι είχε ακούσει τόσα...

Ούτε κι η ίδια θα μπορούσε να πει πώς έγιναν τόσες αλλαγές μέσα της και πού βρήκε το θάρρος και τη δύναμη να μιλήσει. Όταν άρχισε χημειοθεραπεία, ο Δημητρός εκδήλωσε τη στενοχώρια του που θα έχανε τα ωραία της μαλλιά, τον ωραίο, αρχοντικό κότσο που έκανε πάντα μιας και δεν την άφηνε ούτε να τα κόψει ούτε να τα αφήσει κάτω.

Όταν έπρεπε να πάει στο ειδικό Τμήμα του Νοσοκομείου για συμμετοχή στο πρόγραμμα, Look good/feel Good, όπως θα λέγαμε 'Φαίνομαι ωραία/Νιώθω ωραία', όπου θα της έδειχναν πώς να μακιγιάρεται ελαφρά ώστε να μη φαίνεται πολύ χλωμή κι επί πλέον θα δοκίμαζε διάφορες περούκες όπου με τη βοήθεια ειδικής στον τομέα θα διάλεγε αυτή που της ταίριαζε καλύτερα, ή αν δεν ήθελε περούκα, κεφαλομάντιλο με ειδικό δέσιμο ώστε να την κολακεύει,

ο Δημητρός επέμενε να πάει μαζί της για να διαλέξει περούκα με κότσο, αρνήθηκε κατηγορηματικά η Ανέττα και δεν δέχτηκε ούτε τα κορίτσια να πάνε μαζί. Πήγε με την αγαπημένη της φίλη την Ελισάβετ. Δοκίμασε πολλές, με έκπληξη την είδε η Ελισάβετ ενάντια ακόμα και στη γνώμη της ειδικής, να διαλέγει μια καστανόξανθη με κοντό μαλλί κι ένα ελαφρύ κι αέρινο χτένισμα που όντως την κολάκευε. Χι, χι, χι, κρυφογελούσε η Ανέττα, το σκέφτηκες καλά να ρωτάει η φίλη, τι θα πει ο Δημητρός; Μα, για αυτό ακριβώς την πήρα, από τα 17 μου που παντρευτήκαμε μέχρι σήμερα δεν μπόρεσα ποτέ να χτενιστώ όπως εγώ ήθελα, δεκαεφτάχρονο κορίτσι και με υποχρέωνε να κάνω κότσο, ε, αρκετά πια. Κι όχι μόνο αυτό, αλλά ούτε που δέχτηκα να του κάνω το χατίρι που τόλμησε να μου ζητήσει πριν πέσουν τα μαλλιά μου να τ' αφήσω κάτω, λυτά μια μέρα να τα καμαρώσει, ε, ας καμαρώσει τα κοντά μαλλιά που ήταν το όνειρό μου μια ζωή και μάλιστα ξανθά!

Μόνο που δεν έπαθε κόλπο όταν την είδε ο Δημητρός... τον κεραυνοβόλησε με μια άγρια ματιά, όμως η Ανέττα, και, Δημητρώ, χώνεψε το, μαζί με μένα που χάνεις, έχασες και το τρένο. Εγώ ποτέ δε σου έβαλα νόμο πώς να ντυθείς, πού να πας, τι να κάνεις, ακόμα κι αν δεν μου άρεσαν αυτά που έκανες, δεν τόλμησα γιατί και να τολμούσα, όχι μόνο δεν θα με άκουγες αλλά εις βάρος μου θα ήταν. Πέρασε ο καιρός που με διέταζες σε όλα, από τώρα και μπρος, κουμάντο στον εαυτό μου κάνω μόνο εγώ κι αν δεν σ' αρέσει, κανόνισε την πορεία σου.

Η ομάδα που την παρακολουθούσε στο Νοσοκομείο, βλέποντας με πόση στωικότητα, κουράγιο και δύναμη αντιμετώπιζε μια τόσο δύσκολη κατάσταση, την ανέφεραν σαν παράδειγμα σε άλλες ασθενείς που λύγιζαν από την πρώτη στιγμή που άκουγαν πως έχουν καρκίνο. Κάποια μέρα, της πρότειναν να μιλήσει για την περίπτωση της και τις εμπειρίες της σε μια ομάδα από γυναίκες με την ίδια πάθηση. Πανικοβλήθηκε και μόνο στην ιδέα η Ανέττα, όμως είχε αρκετή ενθάρρυνση από το προσωπικό αλλά και από τα κορίτσια της! Δειλά-δειλά στην αρχή, με περισσότερο θάρρος όσο περνούσε ο καιρός, άρχισαν να συναντώνται κάθε βδομάδα με τις «κοπέλες» όπου όλο και μεγάλωνε ο αριθμός. Μιλούσαν σε απλή γλώσσα και μοιράζονταν όλα αυτά που περνούσαν, όλα αυτά που ένιωθαν, τις ανησυχίες, τους φόβους τους, την οργή τους για αυτό που συνέβη... κι ό,τι άλλο τις απασχολούσε. Είχαν γίνει μια πολύ στενή και όμορφη παρέα. Με τον καιρό η γνωριμία τους επεκτάθηκε κι εκτός των συναντήσεων, έσμιγαν έξω για καφέ, πολλές φορές

όταν ένιωθαν αρκετά καλά πήγαιναν σε διάφορα αξιοθέατα της Μελβούρνης, επισκέφτηκαν τόπους και χώρους που ενώ μπορεί να ήταν δίπλα τους, ποτέ δεν είχαν την ευκαιρία να πάνε, μια και πάντα προηγούνταν η δουλειά και η οικογένεια. Ξανοίχτηκαν και σε προσωπικές εξομολογήσεις, όπου διαπίστωναν με έκπληξη πως λίγο-πολύ τις ίδιες δυσκολίες, προβλήματα κ.λ.π., αντιμετώπισαν όλες στη ζωή τους κι ας ήταν από τόσο διαφορετικό περιβάλλον η κάθε μια τους. Χαριτολογώντας έλεγαν πως η ομάδα τους ήταν ένας μικρός πύργος της Βαβέλ, άλλη χώρα προέλευσης, άλλη γλώσσα, άλλη θρησκεία ανάμεσα τους. Τις ένωσε, όμως, ο κοινός πόνος, ο φόβος για το αύριο, μάλλον για το αν θα υπάρξει αύριο, άλλο να το λες φιλοσοφώντας κι άλλο γνωρίζοντας σχεδόν την ημερομηνία λήξης σου... μεγάλη διαφορά...

Ακολούθησε ένα βίντεο που ζήτησε το Νοσοκομείο να γυρίσει το... Μπुकέτο αυτό των Λουλουδιών, όπως τις αποκαλούσαν, έτσι για να παίρνουν δύναμη και κουράγιο και άλλες γυναίκες μελλοντικά!

Λίγο αργότερα, όταν τελείωσαν τις χημειοθεραπείες και ραδιοθεραπείες, έφτιαξαν Ομάδα Χορού... μια και χόρευαν μεταξύ τους όταν βρίσκονταν. Έκαναν... ανταλλαγή προϊόντων, όπως έλεγαν χαριτολογώντας, μαθαίνοντας η μια την άλλη χορούς της πατρίδας τους!

Σήμερα, με εθνικές ενδυμασίες, όλες τους, ένα πράγματι όμορφο μπुकέτο λουλουδιών, ψυχαγωγούνται, ψυχαγωγώντας και πολλούς άλλους με τους όμορφους χορούς τους!!!

Έγιναν πολύ γνωστές σε όλη τη Μελβούρνη σχεδόν και οι προσκλήσεις για να εμφανιστούν σε διάφορες πολύ-πολιτιστικές εκδηλώσεις, πέφτουν βροχή!

Είναι γνωστές με το όνομα: *A Bunch of Flowers!!!*

Χαίρονται την κυρά ζωή, χωρίς να νοιάζονται για το αύριο, γιατί όπως λένε, το αύριο δεν είναι δικό μας, το σήμερα όμως είναι!.

When will it be better than on this day?

A silent vigil maintained
in a world oblivious to others.
A wakeful struggle endured
too long in sorrow.
When love did part your side
absent sirens' mermaid song
or Cassandra's premonition.
And left vacant your embrace.

While saddened heart
and wounded spirit
cast you to a perilous place
absent that which binds,
life's threads unweaned,
obscuring fortune, hopes and dreams.
All is lost in you.

We pull you back.
Wrench you nearer.
Futile enterprise and vain endeavours
Curtailed by a Higher Order.
With love's embrace rekindled
resistance falls prey
to heart's desire.
And unlocks dreams,
no less sad than sweet,
closest to your heart.

And let go we all must.
With heavy and lead-laden heart
leaving parting words unsaid.
For on this day, I saw it,
in your still and restful eyes...
A bringing together of divided souls
A '*unity*' that virtue earns.
One cannot have One without the Other.
Formed from the same thing and converged.

Reunited with your beloved Sophia.

Indeed....

When will it *ever* be better than on this day?

Peter Hambros
Sunday, 21 April 2013

Πότε θα είναι καλύτερα από ότι σήμερα;

Σε μια σιωπηρή αγρύπνια παρέμεινες,
σε έναν κόσμο άγνωστο στους άλλους.
Έναν σκληρό αγώνα υπέμεινες
για τόσο χρόνο
με συντροφιά τον πόνο,
όταν την λατρεμένη σύζυγό σου
έχασες απ' το πλευρό σου,
έτσι, τόσο ξαφνικά,
που σ' άφησε με άδεια αγκαλιά.

Με την καρδιά σου πληγωμένη,
χωρίς την παρουσία που ενώνει,
δύο ψυχές τόσο αγαπημένες,
το μέλλον σου θολό, χωρίς ελπίδες,
μονάχος όπως έμεινες το είδες.

Αγώνα κάναμε κάθε ημέρα,
κοντά μας να σε κρατήσουμε πατέρα.
Άκαρπη η προσπάθεια, κι άνιστοι οι αγώνες,
ενάντια στη Δύναμη που βασιλεύει στους αιώνες.
Όταν στην καρδιά σου ανάβει
η ελπίδα για επανένωση
με το ταίρι σου το λατρεμένο,
κάθε προσπάθεια μας σκοντάβει
στο αδήριτο το πεπρωμένο.

Με βαριά καρδιά δεχθήκαμε
τη θέλησή σου να αποδημήσεις,

και την λατρεμένη σου σύζυγο να συναντήσεις.
Μόνο που πολύ όλοι μας λυπηθήκαμε
αφού το τελευταίο κατευόδιο δεν ευχηθήκαμε.
Σήμερα το βλέπω στα μάτια σου τ' αναπαυμένα
πως δύο πνεύματα αγαπημένα
ομοούσια και ενωμένα
σμίξανε στην αιωνιότητα.

Στην πραγματικότητα,

τώρα που άφησες τα εφήμερα,
τότε θα είναι καλύτερα από ότι σήμερα;

*Παναγιώτης Χάμπρος
Κυριακή, 21 Απριλίου 2013*

Μετάφραση Κυριάκου Αμανατίδη

ΠΕΡΣΙΚΗ ΜΙΝΙΑΤΟΥΡΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΛΥΜΝΙΟΣ

Ναι, Περσική Μινιατούρα είμαι, μικρογραμμένη και τόσο επίπεδη
ώστε όποιος και να σκύψει, μπορεί να αναλογιστεί τις διαστάσεις
μου. Επιπλέον, είμαι περιστοιχισμένη από ακάνθινο πλαίσιο και
είμαι αγκαθωτή, ή τουλάχιστον αυτό μου λένε ότι είναι η αιτία των
πληγών μου, που είναι φιλοτεχνημένες με τόση δεξιότητα, ώστε η
ίδια η τέχνη να διαρρέει από της ίνες μου και να εξατμίζεται από την
σελήνη. Πλαίσια σαν κι αυτά πλησιάζουν το τίποτε. Το κενό τρίβει
τους ώμους του και τα μικρά θρύψαλα του τριμμένου χαρτομάντιλου
που πεταρίζει από τον κολοφώνα γνωρίζουν ότι ο τόπος αυτός είναι
εσώκλειστος και ότι ο τόπος ονομάζεται Παράδεισος.

Όταν ξυπνάω κάθε πρωί, είναι πρωί και ο ήλιος δεν είναι
γνήσιος, εφόσον οι ακτίνες του ουδέποτε παράτησαν την αναζήτηση
της Απόλυτης Αληθείας και ο Σαμς μου λέει τραγούδια καθώς
τα περιπλέκει. Τα περιμαζεύει και τα κρεμά από τους κλώνους
του Αγγέλου - Παγωνιού. Αυτά τα τραγούδια δεν έχουν ονόματα,

ανέκαθεν ήταν έτσι και τα ψηλαφίζω με τους δείκτες των χεριών
μου τεντωμένους. Τα ονομάζω αυτά που είναι και τα καλεί ο Σαμς,
και ο Σαμς είναι ένα ποτήρι κρασί που χύνεται στο γρασίδι πριν το
ονομάσω και εξαφανίζεται.

Στο Τάμπριζ* υπήρχε μία σαν κι αυτήν, εκτός του ότι δεν είχε
βγει από τον κήπο της ποτέ και τα πεπόνια της δεν μιλούσαν,
ούτε χτένιζαν τα εβένινα μαλλιά της διότι δεν ήταν ίσια και δεν
αναδιπλώνονταν στο μέτρο. Κοίταξε μέσα στο ποτάμι, και το ποτάμι
ήταν τα μάτια της, και τα μάτια της έπλεαν ως τον ωκεανό, αλλά η
άμμος αρνήθηκε να την ακολουθήσει στην ακρόπολη όπου ο ήλιος
δεν μπορούσε να φανεί και οι γύπες, κουρνιασμένοι στους κύβους
τους, ανέμεναν την ανάδυση του νατρίου από το χώμα.

Όταν μου προσέρχονται τα κτήνη, προσέρχονται ως αδέλφια
προς αδέλφια που ουδέποτε γνώρισαν την μητέρα τους, αλλά
αφηγούνται την καταγωγή τους καθώς φτύνουν τα κουκούτσια
των χουρμάδων μέσα από τα δόντια τους. Όταν τα κουκούτσια
συσσωρεύονται σε μεγάλους σωρούς, λέγονται ημερολόγια και από
αυτά υπολογίζεται για μία ώρα, η ηλικία του στερεώματος. Ονομάζω
τα κτήνη. Πατούν επάνω στα ημερολόγια και ο χρόνος σταματά.
Ουδέποτε θα με ονομάσουν ξανά αδελφό διότι ξέρω τι είναι και όταν
τους ξανακαλέσω, θα είναι ως ένας που έχει καταπιεί τον άνεμο
χωρίς να εκπληρωθεί και δεν θα κόψω ποτέ τα νύχια των ποδιών
μου εις μνήμην τους.

Υπάρχουν φωτιές στο Γιάζντ*. Καίνε τον ουρανό αενάως,
μα δεν τον αναλίσκουν ποτέ. Οι κηδεμόνες είναι μασκοφόροι
και δεν αναπνέουν ενώπιόν τους, διότι η εισπνοή της πύρινης
αναπνοής είναι η κατανάλωση του άπειρου και τα στομάχια τους
είναι κουφικά και δεν χρησιμεύουν για τίποτε άλλο. Μια φορά, ένα
μικρό παιδί έχωσε ένα ξύλο μέσα σε μία τέτοια φωτιά. Το χέρι του
λαμπάδιασε, έγινε ροδιά και από τούδε και εφεξής, η όρασή του ήταν
ασπρόμαυρη. Όλοι γύρω του πίστεψαν σε θαύμα έως ότου μπήκε ο
χειμώνας και τα ρόδια έγιναν τα μάτια ενός παγωνιού, και το χέρι του
εντοπίστηκε σε πολλά σκοτεινά μέρη όπου βασιλεύουν τα βερίκοκα.

Είμαι νηστικός, διότι το στόμα μου είναι κλειστό και τα ρουθούνια
μου δεν γνωρίζουν τη λαγνεία. Παρηγορώ τις διαστρεβλώσεις των
τριαντάφυλλων γύρω από τα παλούκια τους και προσκυνώ το
άνθισμα της μελιτζανιάς και το ψιθύρισμα του ρυζιού, που αφήνουν
τα χνάρια τους στα χείλη μου. Τις καλώ και δεν απαντούν, διότι
τα στόματα τους είναι ντυμένα και δεν γνωρίζουν την λαγνεία,
παρά μόνο αφήνονται μπροστά μου και κάνουν τις δουλειές τους.

Ονόματα δεν έχουν και τα βήματά τους είναι μαλαματένια, διότι οι επιχρυσωμένοι φτερωτοί τις προστατεύουν με τα κεντριά τους.

Στην Νινευή* σκοτώθηκε ένας λέοντας. Οι κάτοικοι της πόλεως αυτής λένε ότι ο βασιλιάς τους ήταν ο φονιάς διότι πρόβαλε από τα τείχη με τη ρομφαία στο χέρι του, φορώντας την χαίτη του. Μερικοί λένε ότι στα χρόνια που θά 'ρθουν, το πρόσωπό του θα κατακεραυνωθεί από τα τείχη με τους κεραυνούς ενός ξένου λαού και τότε θα γίνει γνωστό ότι στη χώρα αυτή βασίλευαν κάποτε οι γίγαντες. Αλλά αυτοί που τα λένε αυτά έχουν αίμα στα σαγόνια τους και κίτρινα μάτια. Δεν ατενίζουν ποτέ τα πρόσωπα των συμπατριωτών τους, και επάνω στα μέτωπά τους εντυπώνεται σημάδι καλαμιού.

Όταν ατενίζω τα νερά το μεσημέρι, διακρίνω τον Άγγελο-Παγώνι* να φραγγελώνεται με καλάμια, εφόσον πρέπει να υποφέρουν εκ μέρους μου, και οι ραβδώσεις στην πλάτη μου γίνονται αιματηρές. Ένα φύλλο αγκαλιάζει τους ώμους μου και δεν αναγνωρίζω την αφή του μεταξιού διότι τα μούσμουλα αποστρέφουν τις κεφαλές τους απ' εμέ. Τους καλώ και δεν απαντούν, διότι τα χέρια μου είναι ακόμη ελεύθερα και δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τα δάκρυά μου στο νερό και, το νερό τις άκουσε να περπατούν στους κήπους και σφόδρα τaráχθηκε.

Στην Ούρφα*, οι πέτρες δεν μετακινούνται διότι επάνω τους έχει εγχαραχθεί η προστασία. Τα ψάρια το γνωρίζουν και για αυτό, είναι ιερά. Φέρουν τα σημάδια των πετρών στα πτερύγιά τους, και η κατανάλωσή τους είναι θάνατος, διότι το νερό είναι νεκρό και λιμνάζει - πέθανε επάνω στη γέννα του και δεν υπάρχει πουθενά σάβανο που να μην φέρει το σημάδι της πέτρας και όλοι το διαπιστώνουν και ανατριχιάζουν, εφόσον σ' ολόκληρη την Ούρφα δεν υπάρχουν λινά μανδήλια με τα οποία να σκουπίσουν τα πρόσωπά τους, και τα σκουπίζουν επάνω στις πέτρες έως που γίνονται λείες και γυαλίζουν σαν μάρμαρο.

Το σούρουπο, καλούν οι σκιές. Γεμίζουν τα ξέφωτα με τα βήματά τους και τις τρύπες όπου τα ουρλιαχτά των παγωνιών έμειναν αφρούρητα. Τα βήματά τους μαδάνε μαλλιά και τρίχες που φυτρώνουν στο δέρμα αν ψηλαφιστούν, και τότε ριζώνουν διά παντός, όσο κι αν παρακαλεί ο πλάτανος που ρέει τον φλοιό του συνεχώς και επιπλέει στο αγιάζι. Ο ήλιος το βλέπει και είναι ερυθρός, και ερυθρός είμαι εγώ, και είμαι ο ήλιος στη χάση του.

Στην Κόνια*, δεν υπάρχει ανάγκη για φεγγάρι. Όλες οι προσόψεις είναι ωχρές και περιστρέφονται ομοκεντρικά με τη γη, και η γη μετρά

τις στροφές τους και αποσύρει τα ύδατά της για ένα διάστημα. Εκεί οι άνθρωποι μετρούν τα πλούτη τους και τα καταγράφουν σε κιτάπια. Όσο υπάρχουν τα κιτάπια αυτά, τέτοια πλούτη δεν μπορούν να χαθούν και ξέρουν να απαγγείλουν τα ενενήντα εννέα ονόματα του Ηλίου, αλλά κανείς τους δεν έχει ούτε ακουστά τον Άγγελο-Παγώνι.

Ο Άγγελος-Παγώνι μου τραγουδά, διότι έχει κατασβήσει τον ήλιο και δεν δύναμαι να διαβάσω ότι γράφεται επάνω στο φεγγάρι, εφόσον οι φθόγγοι αυτοί δεν έχουν ονόματα. Υπήρξε τόπος για εμένα μέσα σε αυτό το σκότος, πριν από την ανατολή του ηλίου ακόμη, αλλά δεν τον θυμάμαι και η γη έχει ιδιαίτερες προθέσεις για μένα, κρύες και υγρές. Βλέπω το φεγγάρι με τα μάτια μου και το φεγγάρι ανασκαντζώνει. Θα πω ένα τραγούδι στις αγριότριχες του που δεν έχει όνομα και θα χρησιμοποιήσω τα νύχια μου ως πλήκτρο πριν παρατήσω τους φοίνικες για να ακολουθήσω τα φτερά που έπεσαν από τον ουρανό.

Στο Ουσάκ*, ο Ουστά-Βασίλ ο τσαγκάρης ξόδεψε ολόκληρη την προίκα της κόρης του σε τμήματα του πιο εύκαμπτου δέρματος, διότι θα έραβε παπούτσια για τον Πατισάχη, όμοια των οποίων δεν είχαν ξαναφορεθεί, αλλά την επομένη εξαφανίστηκε και τα ίχνη του δεν βρέθηκαν ποτέ. Μερικοί λένε ότι αυτό έγινε επειδή όταν ο Ουστά-Βασίλ πήγε τα παπούτσια του στον Πατισάχη*, διαπίστωσε ότι τα πόδια του ήταν διχαλωτά και έφυγε τρομαγμένος. Άλλοι όμως λένε ότι δεν υπήρξε ποτέ Πατισάχης, και ότι ο Ουστά-Βασίλ περπάτησε πολύ μακριά αλλά ενώ τα παπούτσια του δεν εξουθενώθηκαν, τα πόδια του ήταν διχαλωτά και θρυμματίστηκαν στη σκόνη που περιμαζεύουμε από τα πεζοδρόμια ως προστασία εναντίον των κατάρων, ενώ δεν θα μας μαρτυρήσουν ποτέ τον λόγο.

Καλώ τον ήλιο και από το χώμα αναδύεται μια τέτοια οσμή από ροδόνερό που θα νόμιζες ότι όλα τα τριαντάφυλλα έχουν συντριφθεί στη γη. Αναδύεται μπροστά μου, το άρωμα του αίματος μου και την στολίζω με μάτια και αυτή απομακρύνεται και απεχθάνεται την αγκαλιά μου. Με κατηγορεί ότι ερωτεύτηκα τον αγγελιοφόρο της και τα αστέρια πέφτουν, οι μέλισσες εξοργίζονται και εκδιώκομαι πέρα από τα τείχη και πλένω τα ρούχα μου στα νερά των δακρύων μου και τα απλώνω στην λάμψη της ακτινοβολίας της. Και στα μάτια μου πέφτουν φτερά παγωνιού και τα χέρια μου κρατούν τα φτερά του παγωνιού αλλά ο Άγγελος-Παγώνι δεν διακρίνεται πουθενά, και τα παγώνια στην πύλη τσιρίζουν ότι είναι η Πύλη και η Πύλη είναι κλειστή.

Στο Κωνσταντίνιγιε* θα έρθει ο καιρός όταν τα μισοτηγανισμένα

ψάρια θα αναπηδήσουν από το νερό. Οι καλόγεροι θα τα πιάσουν στα τηγάνια τους και θα τα φάνε και έπειτα, θα φτύσουν τα κόκκαλά μου στη σελίδα. ■

Επεξηγηματικά σχόλια

- * Τάμπριζ - η αρχαία Ταύρις της Ατροπατηνής, πόλις της βορειοδυτικής Περσίας, όπου κατά πολλούς υπήρχε ο Παράδεισος.
- * Γιάζντ - πόλις της κεντρικής Περσίας -κέντρο της Ζωροαστρικής θρησκείας
- * Νινευή -πόλις του βορείου Ιράκ, πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας των Ασσυρίων και πατρίδα του προφήτου Ιωνά. Κατά την Παλαιά Διαθήκη, ο Ιωνάς μεσολάβησε με το Θεό ώστε να μην καταστραφεί η πόλις αυτή. Η «μετάνοια των Νινευιτών» υπάρχει στο Ορθόδοξο εορτολόγιο.
- * Άγγελος-Παγώνι: Η θεότητα των Γιαζίντι, μέλη γνωστικιστικού θρησκευάτος που λατρεύουν τον αποκατεστημένο στη θέση του από τον Θεό, Σατανά ως αρχάγγελο σε μορφή παγωνίου.
- * Ούρφα -η αρχαία πόλις Έδεσσα της Συρίας, όπου έστειλε ο Χριστός στον βασιλιά Άβγαρο το Μανδήλιον με τη μορφή του προσώπου του. Κατά την Ισλαμική παράδοση, ο βασιλιάς Νεβρόδ της Παλαιάς Διαθήκης προσπάθησε να κάψει εκεί τον προφήτη Αβράαμ, αλλά ο Θεός μεταμόρφωσε τη φωτιά σε νερό και τα κάρβουνα σε ψάρια, τα οποία υπάρχουν στην πόλη ακόμη και σήμερα.
- * Κόνια -το Ικόνιο, πόλις της Μικράς Ασίας και πρωτεύουσα του Σουλτανάτου των Σελτζούκων Τούρκων. Αποτελεί κέντρο των Σουφιστών και πατρίδα του ποιητή Τζελάλεντιν Αλ Ρούμι.
- * Ουσάκ - πόλις της Μικράς Ασίας με ελληνικό πληθυσμό ως το 1923, κτισμένη πάνω στην αρχαία ελληνική πόλη Τημένου Θήραι, όπως αναφέρει ο περιηγητής Πανσανίας
- * Πατισάχης - ο τίτλος του Σουλτάνου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι σύνθετη περσική λέξη, που προέρχεται από το πατ, που σημαίνει κύριος και το σαχ, που σημαίνει βασιλιάς.
- * Κωνσταντινίγιε -η Ισλαμική ονομασία της Κωνσταντινουπόλεως.

Η ΑΡΓΩ

Σαν σκλάβου αλυσόδετη
Του μετανάστη η μοίρα
Στα κυανόχρωμα νερά
Λες κι έχει βυθιστεί
Καράβι μες στην καταχνιά
Χωρίς καμιά ελπίδα
Ο γυρισμός στον τόπο του
Για πάντα έχει χαθεί.

Στην Ιωλκό ναυπήγησε
Της τόλμης το ταξίδι
Το ναύλωσε και έντυσε
Με ελπίδα το σκαρί
Αρματωμένη η Αργώ
Βγήκε για το ταξίδι
Έχοντας μόνο οδηγό
Την πίστη στο Θεό.

Πάλεψε με τον Αίολο
Μ' οργή του Ποσειδώνα
Τις Συμπληγάδες πέρασε
Στου νόστου το βυθό
Όμως δεν το κατόρθωσε
Να βρει το γυρισμό!
Φυλακισμένη έμεινε
Σε τόπο μακρινό...

Μα η ψυχή ελεύθερη
Το πνεύμα κατευθύνει
Δεν το αφήνει δέσμιο
Στης μοίρας το ζυγό
Φτερά δίνει ανέσπερα
Στην τόλμη δίνει ελπίδα
Αήττητο να κρατηθεί
Το πνεύμα στην «ΑΡΓΩ»

Χριστίνα Ιατρού –Σοϊταρίδη

ΣΚΕΨΕΙΣ

Σκέψου το Σύμπαν χωρίς ζωή και θα λυπηθείς τη μοναξιά του Θεού.

Όσο περισσότερο φοβάται κάποιος το θάνατο, τόσο περισσότερο επιδιώκει την υστεροφημία.

Κάθε βράδυ κλαίω τη μέρα, που χάθηκε άδικα.

Ό,τι επιθυμεί η καρδιά μας, θέλει κι ο Θεός μας.

Ξεκλειδώσαμε τα μυστικά της φύσης και χάσαμε το θαύμα.

Εφεύραμε τη Μοίρα και την Ανάγκη, να στεγάσουμε τις αδυναμίες μας.

Σωτήρης Μανταλβάνος

Πώς γράφεται το ποίημα την σήμερον ημέραν

Τό 'χεις μέσα σου καιρό
Όπως η μάνα το μωρό
Κι αφού τ' αποφασίσσεις
Κάθεσαι να το ποιήσεις.

Παίρνεις κάμποσο καημό
Και δυο σταγόνες δάκρυα
Ολίγον αναστεναγμό
Και δυο θλιμμένα μάτια.

Χρειάζεσαι λίγο νερό
Μα νά 'ναι ποταμίσιο
Και να κυλάει γαργαριστό
Απ' της ιτιάς τον ίσκιο.

Θέλεις και λίγη ζάχαρη
Να προτιμάς το μέλι
Νά 'ναι η ζωή σου άχαρη
Μοίρα να μη σε θέλει.

Όπωςδήποτε χρειάζονται
Και λίγα χτυποκάρδια
Από κείνα τ' ανομολόγητα
Στης νύχτας τα σκοτάδια.

Τα χύνεις όλα μες στο νου
Μα να τον έχεις πρέπει αλλού
Για νά 'χει επιτυχία
Πέραση, γοητεία.

Να κοιτάς αφ' υψηλού
Και κείθε του πελάγου

Να βλέπεις τους ορίζοντες
Με βλέμμα πόθου λάγνου.

Και πριν τ' απλώσεις στο χαρτί
Καλόν να το ξορκίσεις
Με λίγα μάγια και γητειές
Κρυφά να το ραντίσεις.

Τότε το ρίχνεις στο χαρτί
Έτσι και όπως όπως
Γιατί σ' αυτή την εποχή
Δεν τους αρέσει ο τρόπος,

Που το ποίημα πλάθανε
Όμορφα και σε στίχους
Τα θέλουν όλα ανάκατα,
Τώρα αγαπάν τους γρίφους.

Ράντισέ το δάκρυα
Πασπάλισέ το άχτι
Και τώρα με τη τζίφρα σου
Έλα και στόλισέ το.

Και πες του κόσμου διάβασέ το
Να βρεις κάτι νοήματα
Που σου 'χω 'γω κρυμμένα
Κι άμα τα βρεις παρακαλώ

Να μου τα πεις και μένα.

Ιωάννα Λιακάκου

Χαϊκού 5-7-5

Τι νά 'σαι εσύ
ποιο είναι τ' όνομά σου
μην είσαι ήλιος;

Είσαι αγία
μια αιθέρια πνοή
κάποια μαγεία;

Πες μου τι είσαι
εξωτικό λουλούδι
χαράς τραγούδι;

Καρδιές μαγεύεις
όνειρο απατηλό
μα τόσο γλυκό...

Παιχνιδίσματα,
καρδιάς ανεμίσματα,
σκορπάς όπου πας.
Χάνομαι, σβήνω,
με το γλυκό κρασί σου
όταν κερνάς.

Μοιάζεις με τον ήλιο
που όταν έχει δύσει,
σβήνει πια το φως.

Άλλοτε πάλι
μοιάζεις με το φεγγάρι
τη νύχτα με το φως.

Αγάπη θά 'σαι
που εσύ μας κυβερνάς,
μα και τυραννάς.

Καίτη Σαμαρά-Παύλου

Νά 'ναι μακρύς ο δρόμος

Αιώνιος ο πόθος του γυρισμού,
που δεν αξιώθηκε να βρει ποτέ το δρόμο.
Σαν άλλος Καβάφης εύχομαι
νά 'ναι μακρύς ο δρόμος της επιστροφής,
φτάνει κάποτε να με οδηγήσει στην Ιθάκη μου.
Νά 'ναι μακρύ ο δρόμος,
χωρίς όμως να μου στερήσει
την ελπίδα και την προσμονή,
να ξαναδώ αυτά τ' αγαπημένα μέρη.
Πέρασα τους δρόμους της ξενιτιάς
που με οδήγησαν στους Λαιστρυγόνες και στους Κύκλωπες.
Στο νησί των Σειρήνων, της Κίρκης,
που με τα μαγικά της νάματα μεταμόρφωσε
τα όνειρα σε εφιάλτες.
Πέρασα τις περιπέτειες του Οδυσσέα
μέσα σε εργοστάσιο και 'χάρη απ'.

Με δρόσισε το άνοστο νερό της ξενιτιάς,
αλλά δεν λησμόνησα το τρεχούμενο,
γάργαρο νεράκι του βουνού που με γλυκονανούριζε
με πόθους και τραγούδια της αγάπης.
Τα σεντέφια και τα κοράλλια δεν με άγγιξαν,
ούτε τα ηδονικά μυρωδικά,
που μου μήνυσε ο Καβάφης,
δεν με συγκίνησαν.

Παντοτινά στο μυαλό μου η Ιθάκη μου.
Θα γυρίσω; Θα βρω το δρόμο μου;
Να γυρίσω και, φτωχική αν την βρω,
πιο πολύ θα την αγαπήσω.
Με έκανε σοφή η σκέψη του γυρισμού.
Η πείρα από το χρόνο που έζησα μακριά της.
Γι' αυτό εύχομαι νά 'ναι μακρύς ο δρόμος.
Ο δρόμος του γυρισμού,
για να μεγαλώνει η ελπίδα.

Αργυρούλα Χωματοπούλου

Οι φαντασιώσεις ενός οχτάχρονου

Να γίνω λοχίας η στρατηγός;
Να έχω γαλόνια, επωμίδες με αστέρια
να γυρνώ κορδωτός;
Θα γίνω στρατάρχης, πολλά να κρεμώ
και πάντα σε μάχη και σε παρελάσεις
μπροστά νά 'μαι εγώ,
Να γίνω ναυτάκι, στολή να φορώ,
ή καπετάνιος, να διατάζω τους ναύτες
όπως θέλω εγώ;
Εφοπλιστής πιο καλά, να έχω καράβια
χιλιάδες πολλά, να γίνω και πλούσιος
αυτό πιο καλά.
Να γίνω πουλάκι ψηλά να πετώ
ή αετός και πάνω απ' τα χάη
στη γη να κοιτώ;
Αν γίνω αεροπόρος δε θά 'μαι ο μόνος.
Θα γίνω αστροναύτης, να έχω τη χάρη
να δω το φεγγάρι.
Αν γίνω γιατρός, παθολόγος να γίνω,
ή καρδιολόγος, να φροντίζω τον κόσμο
να γίνει καλά;
Ο πρώτος πελάτης θα είναι η γιαγιά,
θά 'ρθει να μου λέει, γιατρέ μου, παιδί μου,
η καρδιά μου πονά.
Δικηγόρος θα γίνω, να δένω να λύνω
σπουδαίες υποθέσεις και αυτός που 'χει φταίξει
στο εδώλιο θα στέκει.
Εγώ θα τον κρίνω, θα τον ανακρίνω
και αν είναι ένας κλέφτης, φονιάς, βιαστής
θα μπει φυλακή.
Να γίνω, να γίνω, ποιο απ' όλα να γίνω;
Λέω παιδάκι να μείνω, να μη βλέπω λάθη
που κάνουν τα κράτη.
Ίσως έτσι να είναι πολύ πιο καλά,
γιατί η καρδιά μου κι εμέ θα πονά,
όπως λέει η γιαγιά.

Αθηνά Γκινάκη

Περίεργα πράγματα

Λίτσα Νικολοπούλου-Γκόγκα

Κι απόψε είπα να κάνω ένα ταξίδι στο παρελθόν, ν' αναστήσω εικόνες, να ζωγραφίσω τον κόσμο των παιδικών μου χρόνων, της άγνοιας, της στέρησης, της ελπίδας και της χαράς για ένα καλύτερο αύριο.

Τότε που ήθελα να φύγω, και το κατόρθωσα, μετανάστευσα από τη Γραμμή του Αιγίου, εκεί στα τελευταία σπίτια που ήταν το πατρικό μου, ως εδώ στη Μελβούρνη το 1956. Εδώ λοιπόν με μόχθο άρχισα να υφαίνω τη ζωή μου. Μα έλα που εκείνο το στημόνι του αργαλειού με πηγαινοφέρνει από το Νόρθκοτ εκεί στη Γραμμή τριγύρω από τη φτωχογειτονιά μου, τους φίλους μου τους αγαπημένους.

Και κατά περίεργο τρόπο αυτό το ταξίδι το κάνω συνήθως όταν κάνω συντροφιά με τον εαυτό μου, ειδικά τα βράδια. Το σουρούπο βαραίνω, πικραίνομαι, η ζωή μου, οι ώρες μου, μου φαίνονται ασήκωτες.

Έτσι κι εγώ σηκώνω μπαϊράκι και με το φεγγάρι, με τ' άστρα συντροφιά, πηγαίνω εκεί που είδα το φως. Μα τώρα κάτι σαν μουντό όνειρο, δεν γνωρίζω, δεν με γνωρίζουν οι καλοί μου φίλοι, ούτε τ' αδέρφια μου. Μιλάνε, στήνουν συνέδριο, αν είμαι εγώ, αν πράγματι είμαι η αδερφή τους, πρέπει να ανοίξουν την πόρτα, έξω είναι σκοτάδι, εγώ πρέπει να δρασκειλίσω την πόρτα να μπω μέσα να με ψάξουν, να τους δείξω τα στοιχεία μου για να μου παραχωρήσουν έστω για λίγο κάποια θέση.

Τι ειρωνεία ζωής είναι τούτο το ακατανόητο. Νά 'χεις ζήσει μια ζωή, τα καλύτερά σου χρόνια μαζί με τ' αδέρφια σου, συγγενείς και φίλους, τόσες καταστάσεις, πολέμους, φτώχεια, μοιράζοντας τις φέτες μανταρινιού, πορτοκαλιού, διασχίζοντας μίλια για κάποιο ξυλαράκι για να φέρουμε στο σπίτι, ν' ανάψει η μάνα το βράδυ φωτιά, να χοχλάσει λίγα χόρτα, κι ακόμη να φωτίσει το σπίτι για να μπορούμε να βάλουμε κάτι στο στόμα μας για να ξενουχτήσουμε. Κι έπειτα από όλα αυτά της ζωής τα βάσανα να ξενιτευτούμε, κι όταν γυρίζεις στην πατρίδα με φυλαγμένα όλα αυτά, να μη σε καλοδέχονται, να αδιαφορούν και μάλιστα να ξεστομίζουν φράσεις σαν αυτές: Τι θέλετε και πηγαινοέρχεστε, δεν καθόσαστε στα σπίτια σας...

Αχ! αδέρφια μας, φίλοι μας και συγγενείς, αν εσείς είχατε ξενιτευτεί, αν είχατε ζήσει τις δυσκολίες των πρώτων χρόνων του

ξενιτεμού και της καρδιάς τον πόνο, αν έστω και λίγο νοιώθατε τι είναι ξενιτιά, τότε θα είχατε λίγη κατανόηση.

Θα ανοίγατε την αγκαλιά σας να μας δείξετε λίγη αγάπη, να καταπραΰνετε τη φλόγα που μας καίει εδώ στην ξενιτιά. Δεν μπορώ να σας καταλάβω, τόσο δύσκολο μου φαίνεται, όπως δεν μπορώ να καταλάβω και άλλα καμώματα της εποχής μας, σαν τα σπουδαία κατορθώματα της επιστήμης, της τεχνολογίας, όπως π.χ. όταν μου γράφει η αδελφή μου η Ιωάννα κι αμέσως πατάει ένα κουμπάκι κι από την άλλη μεριά βγαίνει το κείμενο και μου το παραδίνει, έτοιμο, καλογραμμένο. Περίεργα πράγματα! Κι όταν μου τηλεφωνάνε από άλλο κράτος και μιλάμε σαν να είμαστε δίπλα -δίπλα. Εδώ πήγαμε στο φεγγάρι, θα μου πείτε, κι εσύ ακόμη σκέπτεσαι τέτοια πράγματα...

Ναι, εγώ τα σκέπτομαι και με προβληματίζουν και με στενοχωρούν. Όπως με προβληματίζετε κι εσείς με τη συμπεριφορά σας και με στενοχωρείτε.

Αλλάζει ο κόσμος. Πρέπει να συμβιβαστώ και να πω πως είστε κι εσείς ένα από τα φαινόμενα της εποχής μας. Όμως αυτό δεν με βοηθάει.

Τα ξένα προϊόντα

Αικατερίνη Μπαλούκα

Έχω αρκετή ώρα που παρακολουθώ από τη βιτρίνα τη βροχή. Μόλις σταματήσει θα περάσω τον κεντρικό δρόμο για να μπω στη μεγάλη αγορά.

Νά σου και τα καταφέρνω. Κρατώ στα χέρια μου λίγα μονά δολάρια. Οι πιο πολλοί με γνωρίζουν εκεί. Κατά λάθος μού 'πεσε ένα δολάριο και άρχισε να κατρακυλά. Επειδή δεν έτυχε να βρω κανένα δολάριο, δεν άφησα και αυτό να το βρει άλλος.

Τρέχω να το πιάσω. Νάσου και άλλοι προσφέρονται να το πιάσουν. Έρχονται κι άλλοι. Μου πέφτει και δεύτερο.

Τα δολάρια κατρακυλούν. Εμείς όλοι μισή διμοιρία γίναμε! Μα έτσι είναι η ζωή. Όλοι κυνηγάμε το δολάριο.

Τα δολάρια χτυπάνε στη γωνία και σταματάνε στα πόδια του μανάβη που τα σηκώνει και λέει: - «Είναι δικά μου», και μου δίνει ένα

παράξενο φρούτο, λέγοντάς μου πως είναι ωραίο και πως κάνει πιο πολλά χρήματα.

Δεν τον ρώτησα πώς το λένε μα ούτε και το είχα δοκιμάσει ποτέ. Εδώ που τα λέμε φοβάμαι να δοκιμάζω ξένα προϊόντα μην τυχόν και ξεχάσω τα ελληνικά.

Γύρισα στο μαγαζί. Μπαίνει μια κοπέλα που μιλούσε ελληνικά και που καταλάβαινες πως εδώ ήταν γεννημένη κι εγώ όταν ακούω Ελληνικά, κερνώ αβέρτα.

Μου λέει γλυκά γλυκά: - Θέλω ένα γλυκό με «γκάτος». Μου φάνηκε πως παράκουσα και την ρώτησα για να βεβαιωθώ.

Ναι, μου λέει. -Θέλω ένα γλυκό στρογγυλό με κρέμα και να έχει «γκάτος» επάνω. Χαμογέλασα προσπαθώντας να μην με καταλάβει και σκέφτηκα μήπως ήθελε να πάει σε σκυλάδικο και έκανε λάθος και μπήκε σε ζαχαροπλαστείο. Μα και εκεί δεν νομίζω να πουλάνε γάτους.

Της είπα να κοιτάξει στη βιτρίνα και εγώ θα της δώσω ότι της αρέσει. Και εκείνη επιμένει στο γλυκό με «γκάτος».

Της είπα ότι έχει χιούμορ και πως έκανε λάθος και αντί να πάει σε μαγαζί που πουλάνε ζωάκια μπήκε σε ζαχαροπλαστείο.

Της δείχνω με το χέρι να πάει απέναντι, ευθεία στο διάδρομο, δεύτερη πόρτα αριστερά που πουλάνε κάθε είδους ράτσας και χρώματος γάτους.

-Δεν θέλω μου λέει γκάτος, ζώο. Πολύ με υποχρέωσε. Ήμαρτον Παναγία μου. Και αυτήν της την έχει δώσει ο γάτος.

-Θέλω, γλυκό με αυτό που κρατάς στα χέρια σου. Το αβοκάτο. Ήτανε αυτό που μου έδωσε ο μανάβης και που το κρατούσα τόση ώρα στα χέρια μου.

Της το έδωσα για να την ευχαριστήσω και μόλις έφυγε, έτσι για να μου περάσει άρχισα να νιαουρίζω.

Νιάου, νιάου, νιάου που μου έφαγε άλλος το αβο-γκάτος!

Επιστολή στον Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα

Το γέρικο ψάρι μελαγχολεί σαν συνταξιούχος καθηγητής.
Επι-κη-κή-δειος για την Ελλάδα
που ήταν κατάκοιτη
εις το κρεβάτι του πόνου
για πο-πο-πολλά χρόνια
η κα-κα-καημένη.

Θέλω να πάω πίσω στα παιδικά μου χρόνια
θυμάμαι
ότι φοβόμουν τα ταξίμετρα του παππού μου,
στο πίσω μέρος του αχυρώνα,
όταν τρυγούσαμε την αμυγδαλιά.

3 Αυγούστου. Με τη δύναμη του ήλιου
το καλοκαίρι παίρνει την ψυχή σου.
Θυμάμαι
το χρυσό καυτό καλοκαίρι,
τα καπνοχώραφα, τ' αμπέλια και τα στάρια,
την αγροτική Ελλάδα
με τ' άσπρα εξωκκλήσια του Αι Γιώργη,
το σκουριασμένο μου πράσινο ποδήλατο,
τις λιτανείες και τις ξόβεργες για τα πουλιά,
τις ξυπολυταρίες, την μυρωδιά της ξεραμένης κοπριάς,
το πρώτο μου φιλί, τα μαύρα της μαλλιά.

Η σιωπή του μαύρου λάστιχου πάνω στην καυτή ασφαλτο
θυμάμαι
που έκανα εμετό στις στροφές του λεωφορείου,
το κανάλι με το νερό, τα διψασμένα ζώα,
τα τζιτζίκια, τα ζαχαρότευτλα,
που πέφταν απ' τα φορτηγά στο δρόμο.

Μια βέργα δεντρολίβανο κι άστρο λαμπρό της χαραυγής
θυμάμαι,
τη γυναίκα που με αποκαλούσε βουτυρόπαιδο,
το περιβόλι της γιαγιάς μου με τις μελιτζάνες,
τις ντομάτες και τις πιπεριές,

την θεία μου ξαναμμένη και κατακόκκινη
να μαγειρεύει στην κουζίνα της
τα νόστιμα φαγητά της μάνας μου,
το κοτόπουλο στο φούρνο.

Αγελάδες νεκρές ή ζωντανές
θυμάμαι,
τα κοντά μου παντελόνια
τις πορτοκαλάδες και τα υποβρύχια,
τις δεκάρες με την τρύπα στη μέση,
τα καινούρια δεκάρικά και τάλιρα
που μας δίνουν οι μεγάλοι για χαρτζιλίκι,
τον τρελό μας γκρίζο γάιδαρο,
τις γάτες και τις αγελάδες που περνούσαν
μία-μία την πόρτα της αυλής.

Η καρδιά του σάτυρου πάει με τον άνεμο
θυμάμαι,
την αστική Ελλάδα
την ανοικοδόμηση, τις φαγάνες,
και τους γερανούς, τις μεγάλες τρύπες στη γη,
την μυρωδιά απ' το χώμα, τις αλάνες,
και το ποδόσφαιρο, τον τρελό της γειτονιάς μας
τον Χρηστάρα που φώναζε «40 και ένα».

Η πόλη χωρίς φόβο πολλαπλασίαζε τις πόρτες
θυμάμαι,
τους χίπηδες, τα πρώτα σουπερ-μάρκετ,
τις άσπρες νεόχτιστες οικοδομές,
τον ξεροπόταμο που τον κάνανε πλατεία,
τις μπουγάδες στα μπαλκόνια με τα ασπρόρουχα
και τα φρεσκοσιδερωμένα πουκάμισα,
τα προικιά μέσ' στα σεντούκια και τους γάμους
που οι ξαδέλφες μου ντυνόntonουσαν παράνυφες.

Τα παιδιά κάτω στο πάρκο παίζουν
με την αθωότητα του κτήνους
θυμάμαι,
το δέντρο που σκαρφαλώναμε

και τις τσουκνίδες που μας τρυπούσαν τα πόδια
τον φυσοκαλαμοπόλεμο,
τον έναστρο ουρανό, τους θερινούς σινεμάδες,
την μυρωδιά της πόλης, την μυρωδιά του χωριού.

Τα τριαντάφυλλα του μαυροκόρακα
θυμάμαι,
τα κεράκια του Καβάφη
τ' αναμμένα και τα σβησμένα,
το καλοκαίρι του Σαββόπουλου
και την βρύση στο λιμάνι της Σαλονίκης
που έσταζε το νερό που καίει.

Ένας κούκος δεν φέρνει την Άνοιξη. Ολέ!
Αλλά εκείνη η Άνοιξη φορούσε τρεις ζακέτες,
κι ο ξυπόλυτος Αυγερινός
χόρευε με την Πούλια στην χωματένια αυλή.

Τα παιδιά τρώνε βρώμικο ψωμί και νόστιμο φεγγάρι.
Τα παιδιά παίζουν
πάνω στο μουχλιασμένο μπετόν
κάτω απ' το τσίγκινο υπόστεγο,
οι πολυκατοικίες δίπλα τους
ορθώνονται σαν καθεδρικοί ναοί,
κι ο ήλιος αντανakλούσε μέσ' απ' τα τζάμια.
Το καναρίνι δεν πέθανε,
μόνο άνοιξε την πόρτα απ' το κλουβί και πέταξε.
Το κορίτσι με τα ξανθά μαλλιά
και τα γαλάζια μάτια ορφάνεψε γρήγορα
κι έγινε αεροσυνοδός της Ολυμπιακής.
Οι τσουκνίδες και τα τριβόλια
μου τρώγανε τα πόδια καθώς χάζεα
τις βιτρίνες των βιβλιοπωλείων
με τα εξοργιστικά εξώφυλλα,
ενώ η γομολάστιχα έσβηνε τα τετράστιχα
των τεντιμποϊστών, ανύπαρκτων θεών,
ανθρώπων και θεσμών.

Χρήστος Αβραμούδας

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

Άφθαρτη και αμάραντη ψυχή,
πίνεις το γλυκό και μεθυστικό κρασί,
με τα καλούδια αυτού του περαστικού
μα και φθαρτού κόσμου,
και μεθάς με πάθη και προκλήσεις,
που σε μουντζουρώνουν και σε λερώνουν.
Τρικλίζεις και ορθώνεσαι.
πέφτεις και σηκώνεσαι,
μέσα στα κατσάβραχα της ζωής.
Τριβόλια σε τρυπούν και πέτρες σε χτυπούν.
Κράτα γερά το σχοινί.
Θα σε βγάλει από αυτόν τον λαβύρινθο.
Προχώρα και δεν θα χαθείς.
Μην λυγήσεις, μην λιγοψυχήσεις,
βούλωσε τα αυτιά σου στις σειρήνες των αμαρτιών
και θα κατορθώσεις να περάσεις το σκοτάδι.
Πέρα από το δύσκολο μονοπάτι,
υπάρχει φως, απέραντο φως....
που κάνει τις απολαύσεις αυτού του κόσμου,
να μοιάζουν άνοστες χωρίς ουσία,
σαν μπαγιάτικο φαγητό.
Είναι δύσκολος ο δρόμος,
μα όταν φτάσεις εκεί,
το φως είναι μαγευτικό.
και θα δεις να αστράφτει το κλειδί του παράδεισου,
πάρτο και άνοιξε την ολόχρυση,
μα αραχνιασμένα του, πόρτα.
Ξέρεις, δεν ανοίγει συχνά.....

Ανδριάνα Καραμήτρου

Antipodean Palette 2013

Once again the Greek Australian Cultural League of Melbourne was proud to present its annual art event, 'Antipodean Palette 2013'.

The Minister for the Arts
The Hon. Heidi Victoria
speaking at the opening
of the exhibition

This year's exhibition, the third of its kind, was launched by the Victorian Minister for the Arts, The Hon Heidi Victoria with guest speaker Anna Pappas, President of the ACGA (Australian Commercial Galleries Association). We were very honoured to have such distinguished guests congratulate and praise both the artists and the efforts of the Greek Australian Cultural League whose aim is to support the creative endeavours of Greek Australians. The League encourages the Greek community to support the visual arts through such events as the 'Antipodean Palette' which continues to grow in strength from year to year.

Anna Pappas addressing the audience at the opening of the exhibition

The opening night was a huge success attracting many visitors who came to view the range of works on display. These included paintings, prints, digital art, photography, collage & mixed media, the ancient art of pyrography and an interesting collection of historically inspired sculptural pieces in silver. Guests enjoyed a drink and mingled with the artists keen to learn of the passion and inspiration behind their works, whilst entertained by musicians, Pavlos Andronikos, presenting two original compositions,

accompanied by Stan Lilimbakis and well-known musician Irine Vela.

The Greek-Australian Cultural League of Melbourne is proud to be associated with events of this kind. True to its aims and objectives, the Cultural League over the years has been a driving force behind cultural events in the Greek community of Melbourne. The GACLM congratulates the artists who participated in this year's exhibition and wishes them well in their future endeavours.

We congratulate and thank our twelve participating artists -Thalia Andrews, Agi Argyropoulos, Costa Athanassiou, Frixos Ioannides, Andriana Karamitros, Jenny Kontogiannis-Dumont, Soula Mantalvanos, Sofronis Michaelides, Vasy Petros, Mia Rappel and Tina Sideris.

The GACLM would also like to thank the distinguished guests, visitors, committee members and of course our loyal supporters: Neos Kosmos, Ta Nea, Agora Dialogue, 3XY, SBS Radio, Rythmos 1656AM, 3ZZZ 92.3FM, NIKOS Cakes, Omiros College and Kalimera Kids.

The President of the Greek Australian Cultural League Cathy Alexopoulos welcoming the guests and introducing the participating artists

Pavlos andronikos accompanied by Irene Vella and Stan Lilimbakis played new musical compositions

Exhibition highlights

Tina Sideris

Athena & Demetra
Two of Tina's series: Greek goddesses. Pyrography and acrylic on wood

Thalia Andrews
Stormy seas
Acrylic on canvas

Exhibition highlights

Vasy Petros
Tall Trees
Collage

Sofronis Michaelides
Kyrenia Ship
Bronze sculpture

Agi Argyropoulos
Pente Ellines ston Adi
(five greeks in the underworld)
Mixed media painting

Exhibition highlights

Pavlos Andronikos
Seabed Stroll
Inkjet print

Andriana Karamitros
Maria Callas
Acrylic on canvas

Soula Mantalvanos
There Is A Way Out
Inkjet print

Exhibition highlights

Frixos Ioannides
Another day on the farm
Inkjet print

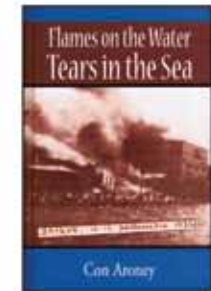
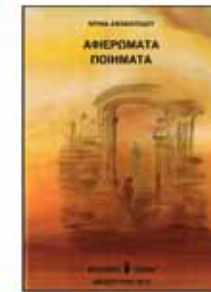

Jenny Kontogiannis Dumont
Half Moon Sunset
Oil on canvas

Από έκδοση σε έκδοση

Εξώφυλλα βιβλίων ελληνο-αυστραλών συγγραφέων
που εκδόθηκαν τον τελευταίο χρόνο

Εκδηλώσεις – Events

Στις 9 Σεπτεμβρίου, 2012, η Έρμα Βασιλείου παρουσίασε τον πρώτο τόμο της αυτοβιογραφίας της και 6 καινούργες ποιητικές συλλογές.

Η Άννα Γάτσιου, από την Αδελαΐδα, παρουσίασε την ποιητική της συλλογή «Ο Κήπος των Ονείρων μου» στις 23 Σεπτεμβρίου, 2012, στο Wheelers Centre, Melbourne.

Ο ΕΑΠΣ παρουσίασε το περιοδικό «Αντίποδες» τεύχος 58, και τα αποτελέσματα του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού, την Κυριακή 7 Οκτωβρίου, 2012.

Στις 11 Νοεμβρίου, 2012, η Ντίνα Αμανατίδου παρουσίασε το νέο της βιβλίο «Αφιερώματα».

Εκδηλώσεις – Events

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση της μουσικής εκδήλωσης με τίτλο «Επί γης αλλοτρίας» (In a strange land), στις 25 Νοεμβρίου, 2012.

Η ετησία Γενική Συνέλευση του ΕΑΠΣ, έγινε στις 9 Δεκεμβρίου, 2012.

Τα μέλη του Δ.Σ. του ΕΑΠΣ για τα έτη 2013-2014.

Την Κυριακή 17 Μαρτίου, 2013, ο ΕΑΠΣ με τον Σύνδεσμο Ελλήνων Λογοτεχνών και Συγγραφέων Αυστραλίας παρουσίασαν το καινούργιο βιβλίο της Αργυρούλας Ζήφου-Χωματοπούλου, «Αναμνήσεις, Νostalγίες, Επιθυμίες».

Εκδηλώσεις – Events

Ο Γεράσιμος Κλώνης με το καινούργιο του βιβλίο «Ποιητικά Σύμμεικτα, Τόμος Δ'». Η παρουσίαση έγινε στις 14 Απριλίου, 2013.

Στις 28 Απριλίου, 2013, ο Νίκος Βουρνάζος, παρουσίασε το καινούργιο του βιβλίο «Η Γυναίκα στα Πέτρινα Χρόνια».

Στιγμιότυπο από την βιβλιοπαρουσίαση της Αγγελικής Βογδάνη, «Το χωριάτικο χέρι», την Κυριακή 9 Ιουνίου, 2013.

Ο ΕΑΠΣ για τρίτη χρονιά οργάνωσε την Έκθεση Τέχνης «Antipodean Palette» στο Steps Gallery, Carlton, στις 25 Ιουνίου, 2013.

Εκδηλώσεις – Events

Ο ΕΑΠΣ και το Φεστιβάλ Αντίποδες οργάνωσαν την παρουσίαση του μεταφρασμένου βιβλίου του Φιλ Καφκαλούδη με τίτλο «Ο πόλεμος της Όλγας», στις 29 Ιουνίου, 2013.

Ποιητές μαζί με μέλη του Δ.Σ. του ΕΑΠΣ και την κ. Ελένη Λιανίδου, Γενική Πρόξενο στη Βικτόρια, στη Ποιητική Βραδιά που έγινε στις 30 Ιουνίου, 2013, στο πλαίσιο της Έκθεσης Τέχνης στο Steps Gallery, Carlton.

Η διγλωσση εκδήλωση για τον Κωνσταντίνο Καβάφη έγινε στις 7 Ιουλίου, 2013.

Πολιτιστικό μνημόσυνο στην μνήμη του Πλούταρχου Δεληγιάννη από διάφορους παροικιακούς οργανισμούς έγινε στις 21 Ιουλίου, 2013.

Εκδηλώσεις – Events

Στις 11 Αυγούστου. Ο Ελληνο-Αυστραλιανός Πολιτιστικός Σύνδεσμος οργάνωσε ποιητική βραδιά με τον επισκέπτη Αμερικανό ποιητή David Messineo, στο Wheelers Centre,

Την Κυριακή 18 Αυγούστου, 3.00 μ.μ., στην αίθουσα του Φιλανθρωπικού Συλλόγου των Ιθακησίων, 329 Elizabeth Street, έγινε η εκδήλωση «Ένα απόγευμα με την Έρμα Βασιλείου». Το λογοτεχνικό απόγευμα, που προτάθηκε και σχεδιάστηκε από τη συγγραφέα, υποστηρίχτηκε από τον Ελληνο-Αυστραλιανό Πολιτιστικό Σύνδεσμο και τον Σύνδεσμο Ελλήνων Λογοτεχνών και Συγγραφέων Αυστραλίας.

Στις 8 Σεπτεμβρίου ο Ελληνο-Αυστραλιανός Πολιτιστικός Σύνδεσμος, η Ελληνική Κοινότητα Μελβούρνης, και ο Σύνδεσμος Ελλήνων Λογοτεχνών και Συγγραφέων Αυστραλίας οργάνωσαν την παρουσίαση των 3 ποιητικών συλλογών του Κωνσταντίνου Καλυμνιού: *Ανησυχασμός*, *Πλεκτάνη* και *Κελυφοσπάστης*

Ο Σπόρος της Ζωής

Ο διπλός ο σπόρος
που μπαίνει στην ψυχή του άλλου,
πώς βρέθηκε στη γη;

Κατέβηκε απ' το θόλο τ' ουρανού
ή φτιάχτηκε απ' τα υλικά της γης,
τον Ήλιο, το χώμα, το νερό;

Φύτρωσε και ρίζωσε στης γης το χώμα,
κι άπλωσε κλώνους πράσινους
μ' ανθό κόκκινο το χρώμα.

Τα διπλά λουλούδια
μεγαλώνουν πάντοτε μαζί
για μια όμορφη γλυκιά ζωή.

Σαν περάσουν τα χρόνια
ο ανθός μαραίνεται κ' αλλάζει χρώμα,
κ' επιστρέφει στης γης το χώμα.

Της ζωής ο σπόρος πάντοτε θα ζει,
και πάλι θ' αρχίζει απ' την αρχή
δημιουργώντας καινούργια ζωή.

Βαγγέλης Μπατσάκης

Χαιρετισμός στην
Χριστίνα Βλαχογιάννη (1946-2013)

Αιθέρια Χριστίνα,
ενάρετη, ευγενική,
μιας σεβάσμιας οικογένειας
σεμνής, αγαπητής!

Στο δρόμο της Αρετής
εβάδισες πιστά
τηρώντας αθόρυβα
τα αγνά ιδανικά!

Εσπούδασες, edίδαξες,
με περισσή στοργή
σε πολλά Ελληνόπουλα
την γλώσσα την Ελληνική!

Κι η πρωινή σου η δουλειά
λειτουργήμα υψηλό
σε όσους δεν γνωρίζουν

την γλώσσα της αλλοδαπής
εσύ ήσουν ο διερμηνέας τους
στη γλώσσα μας την Ελληνική!

Όλοι σε αγαπούσαμε
για την ευγενική σου την ψυχή
που πέταξε στα ουράνια
αγνή, αγγελική!

Έζησες την ζωή σου
γαλήνια, χαρωπά,
το άρωμα της ψυχής σου,
θα νιώθουμε παντοτινά!

Η αδελφική σου φίλη

Καίτη (Κυριακή) Μουρατίδου
Εκπαιδευτικός, Μεμβούρνη

Λογοτεχνικός Διαγωνισμός
Αποτελέσματα για το 2013
Literature Competition
Results for 2013

Αυστραλία/Australia

Ποίηση Ελληνική γλώσσα

Α' Βραβείο Πώς να εξηγήσω; Γεράσιμος Λυμπεράτος
Β' Βραβείο Ο καημός της κόρης Σταυρούλα Μπεζά
Γ' Βραβείο Το τάλαντο Χριστίνα Ιατρού- Σοϊταρίδη

Πεζό Ελληνική γλώσσα

Α' Βραβείο Η θεία εξιλέωση Χριστίνα Ιατρού-Σοϊταρίδη
Έπαινος Μνήμες και εικόνες Αγγελική Βογδάνη

Poetry in English

1st Prize That's when I saw you brute... Nick Trakakis
2nd Prize Lament for a young girl Jena Woodhouse
3rd Prize Redbrick demotic Michael Giannopoulos

Short Story in English

1st Merit Three little Pigs Paul Kiritsis
2nd Merit Journey through the looking glass Kartia Kehagias

Κριτική Επιτροπή

Συντονίστρια: Καίτη Αλεξοπούλου, Πρόεδρος, ΕΑΠΣΜ
Μέλη: Αλέξανδρος Γιανναδάκης, εκπαιδευτικός, φιλόλογος
Κλεάνθης Παπαδόπουλος, εκπαιδευτικός, φιλόλογος
Γιώργος Αθανασίου, συγγραφέας, εκπαιδευτικός

Panel of Judges

Coordinator: Cathy Alexopoulos, President, GACLM
Members: Alexander Giannadakis, educationalist, philologist
Kleanthis Papadopoulos, educationalist, philologist
George Athanasiou, author, educationalist

Ποίηση Ελληνική γλώσσα

- Α΄ Βραβείο Μοναξιά Νεκταρία Μαραγιάννη
Α΄ Βραβείο Μια απλή συνταγή Άννα Ιωαννίδου
Β΄ Βραβείο Η μεγάλη απόφαση Μαρία Κολοβού-Ρουμελιώτη
Β΄ Βραβείο Τα Αγάλματα Σοφία Μιμιλίδου
Γ΄ Βραβείο Το ταξίδι Ευαγγελία Γίτσα
Γ΄ Βραβείο Τι κρίμα! Μαίρη Υπερείδου-Χατζή
Α΄ Έπαινος Αριάδνη Αρσενία Ιορδανίδου
Β΄ Έπαινος Άραγε Ελένη Σκρέκου
Γ΄ Έπαινος Δίλημμα Νίκος Αντωνόπουλος

Poetry in English

- 1st Prize The Foreigner Γιάννος Λαμπής
2nd Prize The honey on the bread Έλενα Σταύρου
3rd Prize In the shadow of sadness Άννα Ιωαννίδου
Merit Paradise tears Μαρία Δανιήλ

Πεζό Ελληνική γλώσσα

- Α΄ Βραβείο Τίτλοι τέλους Μαρία Γκούσια-Ρίζου
Β΄ Βραβείο Το αμάρτημα του πατρός μου Κωνσταντία Σωτηρίου
Γ΄ Βραβείο Το νησοχώρι Αθανάσιος Πανέλας
Α΄ Έπαινος Εμπλοκή Δακρύων Ειρήνη Δερμιτζάκη
Β΄ Έπαινος Ως τότε θα ψέλνει ανέραστος Ευτυχία Κοσματοπούλου

Κριτική Επιτροπή /Panel of Judges

- Συντονίστρια: Καίτη Αλεξοπούλου, Πρόεδρος, ΕΑΠΣΜ
Coordinator: Cathy Alexopoulos, President, GACLM

Ποίηση/Poetry

- Ντίνα Αμανατίδου OAM, λογοτέχνιδα
Dina Amanatides OAM, writer
Θεοδώρα Πουλοπούλου, ποιήτρια, μεταφράστρια
Dorothy Pouloupoulos, poet, translator
Γιώργος Βρακάς, συντονιστής περιοδικού «Αντίποδες» 2012
George Vrakas, co-ordinator "Antipodes" periodical 2012

Πεζό

- Δρ Έρμα Βασιλείου, ερευνήτρια ακαδημαϊκός, Τμήμα Γλωσσολογίας του
Εθνικού Πανεπιστημίου Αυστραλίας, (ANU)
Δρ Χρήστος Φίφης, επίτιμος ερευνητής, Πανεπιστήμιο La Trobe (Melb.)
Δρ Θανάσης Σπηλιός, (Melbourne)

ΠΡΩΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ – ΠΟΙΗΣΗ

ΠΩΣ ΝΑ ΕΞΗΓΗΣΩ;

Πάνω, στα ερείπια, απόμεινε
ώς το τελευταίο δάκρυ του,
που κύλησε
όπως όλα τ άλλα,
μέσα σε μια απέραντη θλίψη
μέσα σε μια απρόβλεπτη σιωπή,
με τη ματιά του
να κατατρυπά το άπειρο
με το μαχαίρι
να καρφώνει την καρδιά του,
κι ύστερα
όσο αίμα, να το ρουφά το χώμα,
όσος θρήνος, π' ακολούθησε,
να το παίρνει ό άνεμος
χωρίς κι αυτός, να ξέρει πού τον πάει,
κι όση καρδιά,
μες την κόλαση της "απελπισίας"
θα την βρεις.
Τώρα ο χώρος άδειασε, ορφάνεψε
από την
παρουσία του
τα βηματά του, τις λέξεις του,
τις λέξεις εκείνες του χθές
τις τυλιγμένες μ' όνειρα απλά,
της φτώχειας όνειρα, της λίγης χαράς.
Ω, βαρύθυμη μέρα,
με τα μαχαίρώματα του ήλιου
απόμεινες κι εσύ
να μετράς το δειλινό σου,
απαίσιο δειλινό φρικτό
που στάζει αίμα κάθε στιγμή
μες την μηδενικότητα του σούρουπου,
μες την αμηχανία του Χρόνου

που δεν μπόρεσε
να θρέψει έστω μια μικρή ελπίδα,
να πει άλτ στον θάνατο.
«-Σε παρακαλώ σε χρόνε
μείνε... στα λίγα ονειρά μου!
-Σε παρακαλώ σε χρόνε,
στο σπίτι μου εγύριζα,
δεν το βρήκα... Δεν ήταν εκεί...
Τα παιδιά ήταν εκεί... Με περίμεναν...

Με προσωπάκια αγνώριστα
βουτημένα στο αίμα,
με χεράκια, σαν κεράκια αναμμένα,
που έδιωχναν τους καπνούς
για να φωτίσουν
τα κομμάτια της μάνας τους ...».
Και τώρα
πώς να σκεφτείς
την αξία της Ζωής,
μες την απόγνωση
που κτίζει καθημερινά ο πόλεμος
πως να εξηγήσεις
στους αδύναμους
τα τραγούδια των ήχων
που γεννιούνται μες το αίμα
τόσων αθώων θυμάτων,
τραγούδια
που σηματοδοτούν

ένα καλύτερο κόσμο,
απ' όπου
το δίκιο
ως μέγα πάθος θα γκρεμίσει
τους φράχτες,
που χωρίζουν τους ανθρώπους
και θα διδάξει σαν πρώτο μέλημα
την λέξη Ειρήνη,
έτσι όπου

πατέρας, μάνα και παιδί,
να ξυπνούν
με τα φιλήματα του ήλιου,
και να γέρνουν
χωρίς το φόβο του πολέμου,
μες την γλυκύτατη αγκαλιά
των χνούδινων άστρων
μιας αλλοιώτικης Νύχτας
που η Μέρα μαζί της θα ερωτεύεται,
και θα γεννά
τα νέα μεγάλα όνειρα του κόσμου;

Γεράσιμος Λυμπεράτος

ΠΡΩΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ - ΔΙΗΓΗΜΑ

Η ΘΕΙΑ ΕΞΙΛΕΩΣΗ

Χριστίνα Ιατρού-Σοϊταρίδη

Ρακένδυτος, ψηλός, ισχνός, σαν οσιομάρτης, έφθασε κάποια
ημέρα στο ακριτικό χωριό ο νέος ιερέας...

Δεν ήταν μεγάλος στην ηλικία, φαινόταν όμως πολύ
μεγαλύτερος, έτσι καθώς ήταν κακοπερασμένος!!!

Ο ιερέας του χωριού είχε γηράσει, χρόνια και χρόνια τώρα ο
ευσεβής αυτός υπηρέτης του Υψίστου, υπηρετούσε με αγάπη,
στοργή και κατανόηση το ποίμνιό του...όλοι τον σέβονταν και
τον αγαπούσαν.

Γέρασε όμως, οι ώμοι του είχαν κυρτώσει, τα πόδια του τον
ταλαιπωρούσαν, δεν τον κρατούσαν. Ζούσε ολομόναχος, την
ημέρα του την περνούσε μέσα στην εκκλησία, διαβάζοντας
ψαλμούς...ψάλλοντας κοντάκια, τροπάρια και καταβασίες,
κάνοντας Μικρές Παρακλήσεις και αγρυπνίες! Μόνος του, δίχως
να περιμένει εκκλησίασμα να πάει...Και όταν έβγαινε απο της
εκκλησίας την πόρτα, μπορούσες να δεις την ιλαρότητα και τη

μακάρια γαλήνη!

Ποτέ του δε μίλησε σε κανένα για την οικογένεια του, εάν είχε συγγενείς, για τα παιδικά του χρόνια... Ήταν κλειστός στον εαυτό του...

Έμενε στο μικρό σπιτάκι, στον περίβολο της εκκλησίας, καλλιεργούσε το μικρό κηπάκι,

Περνώντας κάπως την ώρα του, όταν τελείωνε με τους ψαλμούς...

...Τώρα λοιπόν που έφθασε ο νέος ιερέας, εκείνος αποσύρθηκε από τα λειτουργικά του καθήκοντα. Στην ουσία όμως πάντα συλλειτουργούσαν μαζί...

Ήταν τόσο παράξενο αυτό το ντουέτο, του γέροντα ιερέα με το σκεπτικό βλέμμα και του νέου ισχνού με την ιλαρότητα στο γηρασμένο (πριν την ώρα) πρόσωπο του!

Όταν όμως η ψαλμωδία τους, λυρική, μελωδική, έβγαινε από τα χείλη τους, λες ότι βρισκόσουν εκεί που έφθανε ο απόηχος του παραδείσου...

Συχνά τους έβλεπταν οι περαστικοί να περπατάνε και να κουβεντιάζουν σιγανά...

-Τί μυστικό άραγε κρυβόνταν μέσα σε αυτούς τους λειτουργούς του Υψίστου;

...Ήταν φανερό ότι ήταν μεγάλη η ανακούφιση, του γέροντα ιερέα όταν έφθασε κοντά του ο νέος, τον καλωσόρισε με αγάπη, με στοργή σαν πατέρας.

Όταν όμως συναντούσε τη ματιά του, κάτι παράξενο, κάτι τον συγκλόνιζε. Κι όμως ο γέροντας ιερέας ο Πάτερ Θεόδουλος, έδειχνε στοργή κι αγάπη στον πάτερ Νικόδημο...

Οι ημέρες κυλούσαν, πέρασαν τα Χριστούγεννα,...έφθασε το Τριώδιο,...οι ακολουθίες απο τους δύο ιερείς γίνονταν με κατάνυξη και τις παρακολουθούσε όλο το χωριό.

Η ατμόσφαιρα όμως, γινόνταν κάπως ανεξήγητα βαριά, μεταξύ των δύο ιερέων...

Καποιο απογευματάκι ο πάτερ Νικόδημος, είπε στον σεβάσμιο πάτερ Θεόδουλο.

- Πάτερ μου! Θέλεις να πάμε μία βόλτα μέχρι τους αγρούς; να γνωρίσω κι εγώ την περιοχή;...

Κίνησαν, μόλις όμως βγήκαν σε μέρη κακοτράχαλα, δασώδη, με μικρά ανοίγματα ο νέος προχωρούσε εμπρός...λες και τα άγνωστα μέρη για εκείνον του ήσαν γνωστά...λες ότι τα ήξερε...

σαν να τα είχε ξανά περπατήσει...

Αυτό εξέπληξε τον πάτερ Θεόδουλο, τον προβλημάτισε... ακολουθούσε δίχως μιλή.

Όταν έφθασαν σε ένα ξέφωτο που ήταν περιτριγυρισμένο με πυκνούς θάμνους, ο νέος σταμάτησε πάραυτα...γονάτισε, έσκυψε και ασπάσθηκε το χώμα...κατόπιν σηκώθηκε και δίχως μιλή προχώρησε εμπρός μόνος του, χωρίς να περιμένει τον πάτερ Θεόδουλο.

Ο πάτερ Θεόδουλος με υπεράνθρωπη προσπάθεια, έφθασε στο κελί του...

...Μεσάνυχτα περασμένα...άγρυπνος ο γέροντας ιερέας, με τις αναμνήσεις του να του λιώνουν τα σωθικά του...πόσα χρόνια τώρα τον τυραννά αυτό το μυστικό του, οι τύψεις του... και τώρα ξάφνου, κάποιος, μήπως γνωρίζει το φοβερό μυστικό του;..

... Ένα σιγανό, διακριτικό χτύπημα στην πόρτα...Ο ρακένδυτος πάτερ Νικόδημος γονατιστός κάτω από το ιερό άμφιο εξομολογείται... με φωνή που τη σπάνε λυγμοί...

- Ήμουν εκεί, τη φοβερή εκείνη ημέρα, όταν οι Γερμανοί τράβηξαν τον πατέρα μου κάτω από το αμάξι, εγώ έτρεξα και κρύφτηκα ανάμεσα στους θάμνους τρέμοντας, ήμουν παιδάκι μόνο οκτώ ετών...

- Άκουσα τους πυροβολισμούς και είδα τον πατέρα μου να πέφτει νεκρός, είδα σε λίγο εσένα, να διαβεβαιώνεις τους εχθρούς ότι αυτός ήταν ο άνθρωπος που έφαχναν να βρούνε... εκείνοι έφυγαν...εσύ έσκυψες, σφάλισες τα μάτια του και τον ασπάσθηκες, κάνοντας το σταυρό σου...

- Και όμως, εσύ ήσουν ο προδότης, ο δολοφόνος, εσύ μου στέρησες τον πατέρα μου, η μητέρα μου πέθανε από τον καημό της και εγώ πήγα μοναχός, ασκητής, στο « Άγιο Όρος». Δε μπόρεσα όμως να ξεχάσω, δε μπόρεσα να συγχωρέσω, ορκίστηκα εκδίκηση, τα κατάφερα να μάθω που βρίσκεσαι. Έγινα ιερέας, με την αμαρτωλή βδελυρή σκέψη να σε εκδικηθώ...δε μπόρεσα όμως, όταν σε αντίκρυστα γερασμένο, πονεμένο,ένιωσα οίκτο για εσένα, ήξερα ότι το μυστικό σου -που μόνο εσύ το ήξερες - σε βασάνιζε, σε τυραννούσε, σε έριχνε μέσα στο πύρ της κόλασης κάθε μέρα, δίχως έλεος, δίχως συμπόνια...ένα μαρτύριο χωρίς τελειωμό...

- Ήρθα να σε εκδικηθώ, να φωνάξω, να το μάθει ο κόσμος,

ότι ο πάτερ Θεόδουλος είναι ένας προδότης, ένας δολοφόνος.
Ήρθα να πάρω εκδίκηση, αλλά δεν το μπορώ...

Συγχωρεσέ με πάτερ μου, συγχωρεσέ με...

... Τα δάκρυα της μετανοίας, καυτά έτρεχαν ακόμη και
μούλιαζαν το ιερό άμφιο, που από κάτω άλλα δάκρυα
συντριβής, καθώς με φωνή αδύνατη, τρεμάμενη, ακούγονταν
σιγανή η φωνή του πάτερ Θεόδουλου...

- Δεν είχα άλλη επιλογή, οι Γερμανοί ήρθαν στο κελί μου.
Παπά! -μου είπαν - ξέρουμε ότι θα φθάσει στο χωριό ο γιατρός
Δημοσθένης Συμεωνίδης, τον καταζητάμε... δραπέτευσε
από την υπηρεσία μας, ξέρουμε ότι θα φθάσει εδώ, εσύ
τον γνωρίζεις, πρέπει να μας τον δείξεις, διαφορετικά θα
σκοτώσουμε το μισό χωριό...διάλεξε αυτό που νομίζεις!

- Δεν είχα άλλη επιλογή, θα γινόμουν προδότης να χαθεί
μόνο μία ζωή; ή ένα ολόκληρο χωριό; Προτίμησα το πρώτο,
ήξερα το κρυφό μονοπάτι που θα ακολουθούσε ο πατέρας σου,
τα υπόλοιπα τα ξέρεις...η ζωή μου έγινε κόλαση, εμπρός στην
Αγία τράπεζα, στο μυστήριο της Θείας Προσκομιδής με δάκρυα
καυτά ζητούσα με συντριβή και ταπείνωση τη Θεία εξιλέωση, τη
Θεία συγχώρεση, τη Θεία ευεργεσία! Και βρήκα τη λύτρωση. Ο
Πανάγαθος είδε την ταπεινωσή μου, τη μεταμέλεια μου, έριξε
φώς στην ταραγμένη μου διάνοια, αφοσιώθηκα στο ποίμνιο
μου, στις προσευχές μου...

-Και ξάφνου, ήρθε η Θεία δικαιοσύνη, ήρθε η Θεία τιμωρία...
ήρθες εσύ τιμωρός, να με δικάσεις, να με κρίνεις, με όλο σου
το δίκιο...θα με μισήσεις ακόμη περισσότερο όταν μάθεις ότι
εγώ κάλεσα τον αδελφικό μου φίλο - τον Δημοσθένη - που μαζί
γλιτώσαμε από την καταστροφή του 1922 - να τον παραδώσω
σαν τον Ιούδα στους Γερμανούς.

-Έσωσα ένα ολόκληρο χωριό, όμως έγινα ο προδότης του
φίλου μου...τώρα κατάλαβα ότι ο Θεός δε μου συγχώρεσε τη
βδελυρή μου πράξη...

... Το μυστήριο της εξομολόγησης τέλειωσε...τα μάτια
κατακόκκινα από δάκρυα λύτρωσης... οι λυγμοί ανατάραζαν τα
στήθη...χέρια άνοιξαν διάπλατα, ενώθηκαν σε μία μόνο αγκαλιά
συγγνώμης και συγχώρεσης...και της « Θείας εξιλέωσης ».

« Ο Θεός συγχώρεσε και τους δύο μας » είπαν πνιγμένοι στα
δάκρυα...

...Μεγάλο Σάββατο βράδυ! Η εκκλησιά κατάφωτη, γιορτινά

ντυμένη!

«Τίς Θεός μέγας, ως ο Θεός ημών; Σύ εί ο Θεός, ο ποιών
θαυμάσια μόνα »

« Πάσχα πανσεβάσμιο, Πάσχα των πιστών, Πάσχα Κυρίου
Πάσχα »

« ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ » αδελφοί!...

Τα σκελετωμένα χέρια των γηρατιών, αντάμα με τα ασκητικά
νεανικά χέρια σμίγουν μαζί, καθώς υψώνουν τις λαμπάδες της
Αγίας Αναστάσεως!!!

Δύο όσιες εξαγνισμένες μορφές που γνώρισαν από κοντά
την συγγνώμη και τη συγχώρεση...

Γνώρισαν τη Θεία μακροθυμία και τη « ΤΗ ΘΕΙΑ ΕΞΙΛΕΩΣΗ
».

«Τίς Θεός μέγας, ως ο Θεός ημών; » ■

FIRST PRIZE – POETRY IN ENGLISH

*and in the morning
if the birds
God sends me
are black again
I paint them
green
yellow
red*

– Miltos Sachtouris, “Moments”

That's when I saw your brute but beautiful reality
the long lashes with downcast eyes
chiselled cheeks and full lips,
and the glance you flung at me
I only pretended to miss.

Are these the pointless parting gifts
we now give each other?
Is it by these disanalogies
we now live and die?

Our love in any case was only ever Socratic:
always counting-the-cost.
The overexamined life is just not worth living.
I walk aimlessly through the airport
as the Chinese passengers parade
uggboots as though it were loot
and I ask for a one-way ticket to Zen.

It was my birthday
and I was celebrating alone
– just as I liked it.
And you, my Penelope, remained home
wondering and worrying
whether I will ever return
and if so, whether different or the same:
immutable, impassible, impossible
– just as I liked it.

Engrossed as I was in Buddha's rush
to the forest to become a *rishi*,
I sensed wafting through the air
your soft acoustically performed song
gently nudging my eyes off the page
forcing me to look above and beyond:
Don't you want somebody to love?
Don't you need somebody to love?
You better find somebody to love.

How it is that your beliefs
never quite correspond to the world. How it is that nevertheless
you find a way to keep alive, even happy. How it is that you see
things
plunging from the top of buildings. How it is that you begin
to waver, then wager, but never acquiesce. How it is that in the end
there is no end. How it is that you wake up
startled in the middle of the night, coming to blows
with ghosts who refuse to say their name.

Now what? *Now what?*

Don't say it's a matter of waiting,
of letting-be and letting-go.
That don't say, if you are not going to stay
but only fade away, like all else
on frost-bitten mornings, at dawn
when I walk to your unmarked grave
and listen to you cry out:

Now what? *Now what?*

Nick Trakakis

ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ / FROM OVERSEAS

ΔΥΟ ΠΡΩΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ – ΠΟΙΗΣΗ

Μοναξιά

Ο άνεμος βουίζει ρυθμικά πάνω από τα ευθύγραμμα χαμόγελα των
πολυκατοικιών
...ζόφος...
ένα τραγούδι προσπερνά τις ουράνιες οδούς
σαηνεύοντας τον κόσμο των νεκροζώντανων

Την αυγή ζωγραφίζω το χάρτη των θαλασσών
και τα βραδινά ο χάρτης παραδίδεται
στο παρανάλωμα των δακρύων,
προερχομένων από τη μήτρα των χτύπων μου...

πεθαίνω μες το μονοπάτι της Μουσικής
ανέγγιχτη από μελωδικά βέλη
μα σταυρωμένη από τα καρφιά των ανθρώπων.

Τα άτσαλα βήματα των χεριών μου στην αχανή άβυσσο
με βυθίζουν σε μια έρημο κατακραυγής
και μιας στείρας ζωής

Ιππικό πεζών προπορευόμενο της άδοξης μπαλάντας των Σειρήνων
άδειες καρέκλες παραταγμένες στα τραπεζάκια κυριλέ
καφετέριας,
μεσημέρι, ώρα ύπνου,
αναψυχής,
σιωπής;

μια ρακένδυτη γραφίδα ρουφά το αίμα των πληγών μου

ο ήλιος προχωρεί,
μεσημέρι, καλοκαίρι, σιωπή...

αγκαλιάζει τις καρέκλες

ο ίσκιος του γερο-πλατάνου χαϊδεύει απαλά τα μαλλιά μου
κι ένα σκιουράκι φιλά απαλά τις ουλές μου

...οι Σειρήνες τραγουδούν...

κλείνω τα βλέφαρα...
μόνο Σιωπή,
και το βάδισμα του χρόνου στους δείκτες

Νεκταρία Μαραγιάννη

Μια απλή συνταγή

Χάθηκες πάλι σε βιβλία με συνταγές.
Μάταια ψάχνεις για περίπλοκους συνδυασμούς
με πανάκριβα υλικά.

Απλή η συνταγή της συμπαράστασης.
Εύκολη η εκτέλεση
μ' επιτυχία εγγυημένη.
Ενδείκνυται ακόμη και για «αρχάριους».

Πρώτα ανακατεύεις τρεις γερές δόσεις ακατέργαστης αγάπης
μ' ένα κιλό στοργή
και τρία φλιτζάνια γενναιοδωρία.

Τα χτυπάς καλά,
προσθέτεις απόσταγμα κατανόησης,
τρεις μεζούρες αλληλεγγύη
κι όση καλοσύνη σηκώσει.
Το μυστικό της συνταγής είναι
να συνεχίσεις μ' άφθονες σταγόνες
αισιοδοξίας κι ενθουσιασμού.

Κι η ζύμη έτοιμη να ψηθεί
στη φλόγα της καρδιάς.
απόλαυσε τώρα
μια αληθινή πρωτόγνωρη γεύση
με γνήσιο άρωμα ανθρωπιάς.

Άννα Ιωαννίδου

First Prize – Poetry in English

The foreigner

Alone, counting my steps on the road
people and lights, flashing around me
feeling I'm touched by the wave of loneliness.
I looked around me gazing at golden angels
Alive, made of paper and plastic
looking at me and saying that
I had, like you had, like everyone had
the right to enjoy and my share of dreams
Yes! To the dream that you live with your eyes open
and your soul throwing away all the old burdens
mesmerized by beauty and love.
I, like you, would like to walk the street
Loaded with bags and packages,
Wrapped in colourful paper and glittering ribbons
getting into my den and putting them in a row
A toy train for Selim, a doll for Rania
A shawl painted with the colors of love, for Samira
So maybe I can soften the pain of their absence

and quench my soul that freezes in my loneliness.

A political refugee, a hunter of a dream
An illegal immigrant of joy and hope
'Rasiint' is my name not 'foreigner'
my loved ones are away, in another land
and only my thought can touch them.
Looking at the sky
I stacked upon a falling star
My own gift
'I miss you...I love you so much'.

Γιάννος Λαμπής

ΠΡΩΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ – ΔΙΗΓΗΜΑ

Τίτλοι τέλους

Μαρία Γκούσια-Ρίζου

Φυσούσε δυνατά χωρίς προηγούμενη ισχυρή ένδειξη. Διεγερμένα κορμιά περιφέρονταν προς όλες τις κατευθύνσεις με όρια τον αυλόγυρο του κτιρίου. Απολογισμός: δύο σκαμπό σε αχρηστία, τρία κουταλάκια του γλυκού στα σκουπίδια μαζί με τα πλαστικά πιατάκια, μία αναποδογυρισμένη γλάστρα, ξηλωμένο στρίφωμα κι ένας λεκές σοκολάτας στην ολόλευκη μπλουζα, στο ύψος της θηλής στο στήθος μου.

Το σχολικό πάρτι χαρακτηρίστηκε ως απόλυτα επιτυχημένο κι αυτό που έβλεπα δεν ήταν παρά μόνο οι τίτλοι τέλους. Δε χρειάζεται κανείς να απολογηθεί ούτε να σηκώσει το παραμικρό από τη θέση του σήμερα. Κι αύριο μέρα είναι και μάλιστα χωρίς σχολείο. Θα τα μπουν όλα σε τάξη στα ράφια, καθαρά κι απογυμνωμένα από δαχτυλιές. Θα φτιάξω βαλίτσες γι' Αθήνα και θα οργανώσω τις μετ' επιστροφή διακοπές μου. Μερικά θα, δίνουν περισσότερη χαρά από όσο φανταζόμουν τελικά.

«Κυρία, τι είναι λωποδύτης;» με ρώτησε με κάθε φυσικότητα ένας πιτσιρίκος με σκούρα επιδερμίδα και μάτια σε σχήμα ελιάς καλαμών. Αρκέστηκα να του πω ότι την επομένη θα παίζαμε το παιχνίδι με τις άγνωστες λέξεις κι αυτή θα ήταν ανάμεσά τους.

Περιπέτεια με τις λέξεις.

Μ' άρεσε ως ιδέα. Διαπίστωση ότι είχε ξεθωριάσει στο μυαλό μου πώς είναι να μη γνωρίζει κάποιος τη σημασία λέξεων που χρησιμοποιούνται από τους περισσότερους χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα ή αναζήτηση. Αυτές, μικρά ρήγματα στην αλληλουχία όσων λέγονται και γίνονται κατανοητά. Αυτές, σα να μην έχουν γεύση για να πεις ότι είναι καλές ή κακές, αν πρόκειται στο μέλλον να τις ξεστομίσουν παιδιά ή ενήλικες.

Διορίστηκα πριν δέκα χρόνια, σ' ένα νηπιαγωγείο με πέτρινες κολώνες στην είσοδο και παράθυρα που είχαν μισοφαγωθεί απ' το χρόνο. Σκούρες σκιές των δέντρων πέφτουν τέτοια εποχή στα τζάμια καλύπτοντας τη θέα προς το ρέμα του χωριού με τα ψηλά πλατάνια. Το χειμώνα, στο ίδιο σημείο, οι ματιές σφραγίζονται απ' το χιόνι. Φαρδιά σκαλοπάτια, καμιά δεκαριά, μέχρι την κύρια είσοδο του υπερυψωμένου κτίσματος.

Μ' έπιασε μια χαρά που κοκκίνισαν όχι μόνο τα μάγουλα, αλλά και τα μάτια βαθιά στις κόγχες. Ήταν χαρά στο άκουσμα κι ανατριχίλα στο σώμα για την πρώτη μου δουλειά. Ένα όραμα πλανιόταν από την καρδιά στο νου κι ανάποδα, τρακάροντας οι σκέψεις κάπου κοντά στα χείλη. Είναι αυτό που σε πιάνει όταν κερδίζεις απροσδόκητα εισιτήριο για τη συναυλία που από καιρό ήθελες. Σα να παίρνεις έγκριση από τον υπεύθυνο για την πρόταση που υπέβαλες μεταξύ δεκάδων άλλων. Γύρω στο βραδάκι, την ώρα που ποτίζονται οι βασιλικοί στις γλάστρες, μάθαμε τα νέα κι η οικογένεια πήρε μια βαθιά ανάσα, όπως οι ασκούμενοι στη γιόγκα. Στο εξής θα το ονομάζαμε αεράκι μπροστά στο παράθυρο. Κατευθείαν απ' το Θεό των βουνών.

Δεν ήξερα πού ακριβώς πήγαινα γι' αυτό μου φάνηκε μακριά. Οι πρώτες ώρες εκτός οικογένειας, ταξιδεύοντας για νέους προορισμούς. Στις τελευταίες στροφές πριν το αυτοκίνητο καταλήξει στο χωριό των Αγράφων, ζήτησα μια σακούλα για τον εμετό. Η διπλανή κυρία προσφέρθηκε να μου κάνει αέρα μ' ένα κομμάτι εφημερίδας που βρήκε πρόχειρο.

«Φτάνουμε κοπελιά, κρατήσου» μου φώναξε ο οδηγός χωρίς ίχνος ευαισθησίας για το πρόβλημά μου. Θα προτιμούσα να πει «φτάσαμε» ή «τέλος διαδρομής» ή «όποιος θέλει κατεβαίνει τώρα από το λεωφορείο». Εξίσου ενδιαφέρουσα βρήκα εκείνη τη στιγμή τη σκέψη να πηδήσω από το παράθυρο, αλλά δε θα χωρούσα λόγω πάχους. Ήταν λίγα παραπληρήσια κιλά θλίψης

που αποκτήθηκαν σε διάστημα μικρότερο του ενός έτους. Από τη μέρα που εκείνος που αγαπούσα μ' εγκατέλειψε για μια μικρή κι άπειρη. Ακόμη και τώρα θα ήθελα να πέσω στην αγκαλιά του, όπως πέφτει κανείς απ' τα σκαλιά. Ξαφνικά και με πόνο. Είμαι σίγουρη ότι κι αυτό θα προκαλούσε γέλιο.

Λωποδύτης= απατεώνας, κλέφτης, αγύρτης. Είχα ήδη ετοιμαστεί για την ετοιμολογία. Μου έλειπαν τα παραδείγματα κι ίσως κάποιο λογοπαίγνιο.

Έπρεπε να δουλέψω ως αργά. Έφτιαξα ένα υποβρύχιο από αρωματισμένη μαστίχα και κρύο νερό πηγής. Εκτός από το γεγονός ότι με συνεπαίρνει να κάθομαι στο μπαλκόνι του σπιτιού που νοικιάζω πίσω απ' την πλατεία του χωριού, κέντρο απόκεντρο, διαπιστωμένα όταν σκέφτομαι τους μαθητές μου οι ώρες γίνονται πιο δημιουργικές χωρίς καθόλου να επηρεάζεται στο σύνολο ο χρόνος. Στην επαρχία πάντα υπάρχει σε αφθονία για χαλάρωση ή διασκέδαση. Χρόνος για όλα. Όλα μία σπατάλη, μια ηδονή.

Καθάρισε το μεσημεριανό της πιάτο μπουκιά μπουκιά λες κι ήταν γομολάστιχα που σβήνει τις άστοχες λέξεις από έκθεση ιδεών. Σε αντίθεση με τ' άλλα παιδιά, η Λυδία είχε φινέτσα και πρωτευουσιάνικο αέρα στα φουστάνια της. Τα προτιμούσε λουλουδάτα και φαρδιά παρότι δεν τη διευκόλυναν στο παιχνίδι. Τα λόγια της γλιστρούσαν σαν ώριμο σύκο συνδυσμένα μ' έναν τόνο ηρεμίας και ευγένειας που της εξασφάλιζαν μια στοργική επιτήρηση από μέρους μου. Η ευγένεια επιδρούσε πάνω μου σαν το αντικλείδι που μπορούσε να ξεκλειδώσει απανωτές μνήμες κι ανεμπόδιστες καταφάσεις.

Έτσι είχε μεγαλώσει. Κάθε πρωί, έφερνε μαζί της αυτούς τους θησαυρούς κι έψαχνε να τους απλώσει στα θρανία, αλλά δε χωρούσαν. Παντού πλαστελίνες και χρώματα. Είχαμε κι ένα τραπέζι που μαζευόμασταν για να συζητάμε. Ήταν μικρό για «εργαστήρι λόγου» μα δε χρειαζόμασταν άλλο. Μισομπερδεμένες ιστορίες που η αλήθεια κι η φαντασία έσμιγαν, όπως η κλωστή στη βελόνα. Κλασσικά παραμύθια που το άκουσμά τους αποκτούσε μεγαλύτερο ενδιαφέρον όταν τα παιδιά έβαζαν τη δική τους προέκταση σ' όσα χαοτικά έβλεπαν κι άκουγαν. Ως άλλοι ξυλοπόδαροι απογείωναν πανεύκολα τη συζήτηση.

Στα μάγουλα είχε τη δροσιά της φράουλας και δίπλα στο

μάτι ένα σημάδι από αδελφικό χάδι. Γνώρισα τους γονείς της τη μέρα που είχα την πρώτη μου αποτυχημένη προσπάθεια να φτιάξω μαρμελάδα. Ολοκαίνουργιες εικόνες στο μυαλό χωρίς προηγούμενο. Η μητέρα της, αν και λίγα μόλις χρόνια μεγαλύτερή μου, τα κατάφερνε περίφημα με τη ζαχαροπλαστική, πράγμα που διαπίστωνα σχεδόν εβδομαδιαίως. Ο πατέρας, ένας σαραντάρης μόνο στα χαρτιά. Αθλητικό κορμί με σημαίες θάρρους σε κάθε του κίνηση. Μετεγκατάσταση στην επαρχία. Νέο ξεκίνημα. Αντίστροφη μέτρηση για τους πρωτευουσιάνους. Αθήνα, τέλος.

Έστρωσα ένα μονόχρωμο τραπεζομάντηλο κι έβαλα στο κέντρο ένα ανθοδοχείο με δύο κλωνάρια ορτανσίας που μου είχε προσφέρει το πρωί η γειτόνισσα. Συμμάζεψα κάτι ξεχασμένα στα θρανία βιβλία και τοποθέτησα το πλαστικό πολύχρωμο χαλάκι κάτω από το τραπέζι, έτοιμο να κατακτηθεί από ιδρωμένες παιδικές πατούσες. Η λέξη λωποδύτης είχε ήδη καταγραφεί στην ατζέντα της συζήτησης. Ήταν η μέρα που θα 'λεγε ο καθένας μια λέξη την οποία δε γνώριζε. Για άγνωστους λόγους είχα ξυπνήσει με περίσσια διάθεση. Είχα συμπληρώσει ένα οκτάωρο ύπνου χωρίς να δω τον παλιό έρωτα στο όνειρό μου κι είχα φάει τηγανίτες με τυρί για πρωινό. Ιδανικές συνθήκες για να ξεκινήσω τη μέρα στο νηπιαγωγείο.

Τα μάζεψα στο «εργαστήρι λόγου» που είχε κι αυτό όνομα προσαρμοσμένο σ' ό,τι επικρατούσε στο γενικότερο σκηνικό κι αντιπροσωπευτικό για το τι συνέβαινε στο κεφαλάκι τους. Στο εξής θα ξορκίζαμε το χάος με τον αφορισμό «χα, χα ωω!! Σσσσσσς». Απλώς, αλλιώς διατυπωμένο. Χαρά, ανάταση, συγκέντρωση. Κυρίως θα μελετούσαμε τη διασπορά καλών ειδήσεων στους γύρω. Ένα κουδούνισμα του τηλεφώνου έτρεξε στο κατόπι μου. Φευγαλέα κοίταξα την οθόνη, αλλά δυστυχώς δεν υπήρχε τίποτε ενδιαφέρον στο γραπτό μήνυμα, παρά μόνο προσφορές της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας.

Μεγαλώνοντας, έμαθα στην αναλφάβητη μαμά μου να διαβάζει εφημερίδα και να γράφει καλύτερα το όνομά της. Προσπάθησα να πείσω τον μπαμπά να θυμάται την ορθογραφία κάποιων βασικών λέξεων που χρειαζόταν στη δουλειά κι εγώ ντρεπόμουν γιατί κάθε φορά η γραφή του ήταν κατά βούληση. Όταν αποδέχτηκα το γεγονός ότι οι προτάσεις τους είχαν ένα μυστήριο και έμοιαζαν περισσότερο με τα

σύμβολα της ρουνικής γραφής, άρχισα να φυλάω στο συρτάρι μου ό,τι μικρό είχαν καταφέρει να αποτυπώσουν στο χαρτί γιατί για μένα ήταν πολύ μεγάλο. Ως φοιτήτρια, τυχαία διάβασα για τη λέξη *ρούνος* (*runes*), που με βάση την ινδοευρωπαϊκή ρίζα *ru*, σημαίνει *ψίθυρος, μυστικό*. Έτσι η αγάπη για τις λέξεις με τον ιδιαίτερο τρόπο που τις έγραφαν οι γονείς μου απέκτησε άλλο ενδιαφέρον.

Το τελευταίο γράμμα, το *Γουίρντ* (*Wyrd*), που φέρει ως σύμβολο το κενό (δεν απεικονίζει τίποτα) αντιπροσωπεύει το πεπρωμένο. Αυτός ο ρούνος είναι η αρχή όλων των άλλων και δεν ανήκει σε καμία οικογένεια της γραφής αυτής. Μετά το χωρισμό μου με τον Νικήτα που είχε κατατροπώσει όλες μου τις αντιστάσεις και είχε εξαντλήσει όλα τα συναισθηματικά αποθέματα, το Γουίρντ δεν ήταν απλώς ένα σύμβολο, αλλά εγώ η ίδια. Αξιωματηνόνευτες περιστάσεις χωρίς ίχνος μοχθηρής πρόθεσης για κείνον. Άδολες καταθέσεις συναισθηματικού φορτίου και σωματικής ενέργειας. Στα σίγουρα.

Στις ειδήσεις έλεγαν νέα που κανείς δεν ήθελε ν' ακούσει. Στις δουλειές μοιράζονταν ευθύνες που κανείς δεν ήθελε ν' αναλάβει. Στις καρδιές επικρατούσε ένας λυσσαλέος φόβος που είχε να κάνει με το αύριο. Μα εγώ είχα βρει τον τρόπο να δείχνω μόνο τις λαβές από τα μαχαίρια που τρυπούσαν το στήθος μου. Τις κοφτερές τους μύτες κανείς δε θέλει να τις αντικρίσει. Όταν βγαίνουν απ' το ένα σώμα υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να απειλήσουν ή χωθούν σε κάποιο άλλο.

Ο μικρός Γιώργος είχε εξήγηση για το λωποδύτης.

«Κυρία είναι ένας δύτης που χώνεται στο λωπό». Ο Θοδωρής άκουσε στον «πωπό» κι άρχισε να γελά και να τσιρίζει δημιουργώντας την πλήρη αναστάτωση. *Λωποδύτης = ο βυθίζων (δύτης) το χέρι του εις την λώπη (ιμάτιο, ένδυμα) για ..να αφαιρέσει χρήματα.*

«Ένας τέτοιος θα βρήκε τον μπαμπά κι είναι όλο στεναχωρημένος. Θα τα πήρε όλα γι' αυτό η μαμά λέει τίποτα και τίποτα όταν τη ρωτάω τι έχει. Δε μας άφησε τίποτα. Άμα μεγαλώσω θα του δείξω γω», συμπλήρωσε κι η φωνή του είχε χροιά χειρομαντείας. Φοβόμουν τις επαληθεύσεις, αλλά σκέφτηκα ότι στο μεταξύ θα γνώριζε πολλούς ακόμη λωποδύτες, καθώς μεγάλωνε και κυρίως καθώς άλλαζε. Τα γράμματα ανακατεύτηκαν στο παιχνίδι προκαλώντας

προβλήματα στη ρότα της συνεννόησης. Όλες οι λέξεις κάτι καλό έχουν. Οι πράξεις τις αναποδογυρίζουν.

Μ' αρέσουν οι μέρες που δεν έχουν όνομα. Ούτε Σάββατο, ούτε Δευτέρα. Αυτές που κυλάνε χωρίς αναταράξεις οποιουδήποτε τύπου, αλλά για κάποιο λόγο τις θυμάσαι για πολύ καιρό. Μόνο εδώ μπορούσα να τις γευτώ. Να οργανώσω τα σπουδαία πράγματα της ζωής μου, να απομακρυνθώ απ' όσα προκαλούσαν έστω και προσωρινό θάνατο ονείρων. Ακόμη κι απ' το ένθετο της εφημερίδας με τις μικρές αγγελίες που παλαιότερα συνήθιζα να κοιτώ με ενδιαφέρον.

Ήταν η εποχή που μπορούσαμε ν' αγοράσουμε. Αν δεν έχεις μαγειρικά σκεύη, όσο κι αν λες πως μαγειρεύεις, στα λόγια μόνο είναι. Είχα ψιλοκαταφέρει να κρύψω στα ντουλάπια της κουζίνας τα βασικά για μια νοικοκυρά, αλλά υπήρχαν κι άλλα ξένα, δανεικά που έφταναν στο τραπέζι μου γεμάτα λιχουδιές και διπλοφουρνισμένα γλυκίσματα ελαφρώς αρωματισμένα με μαστίχα. Όταν έρχονταν η ώρα να τα επιστρέψω, αγωνιούσα καθώς δε θυμόμουν σε ποιον ανήκε το καθένα.

Μπροστά μου τώρα. Στο τώρα. Σ' όσα έχουν βαθύτερο νόημα.

Ευθυγράμμισα τις καρέκλες ως πειστήριο χωρισμού. Σήκωσα τα τελευταία κομματάκια κιμωλίας απ' τη βάση του πίνακα. Σχεδόν συνοφρυωμένη αναστέναξα χωρίς να μπορώ να προσδιορίσω απόλυτα το λόγο. Φαντάστηκα τα παιδιά να κοιμούνται κουρασμένα. Αναμαλλιασμένα να χαμογελούν σ' ό,τι η φαντασία τους ζωντάνευε κι ήλπιζα πως σ' ό,τι καλό τους είχε ζεστάνει με λέξεις και νοήματα απ' το υποσυνείδητο, σε τίποτε δε θα κρύβονταν ένας ακόμη λωποδύτης να ξεζουμίσει τ' όνειρό τους. Ούτε καν τους τίτλους τέλους. Πήρα τα κλειδιά του σχολείου και τράβηξα την πόρτα. Συντομευμένες λέξεις, ζωή σε προέκταση.■

"Manufacturers of quality Dim Sims"

Costas Kyritsis

29 Anderson Road, Thornbury, VIC 3071

Phone: (03) 9480 6527, (03) 9480 3695

Fax: (03) 9416 9270

Mobile: 0438 300 260

Email: costask@dimsims.net

Web: www.dimsims.net

TASIOPOULOS LAMBROS & CO

Tasiopoulos Lambros & Co offers legal and consultancy services from our offices in the Melbourne CBD.

We practice in the following areas:

- Conveyancing;
- Leases;
- Law of Trusts;
- Company Law;
- Family Law;
- Insolvency Law;
- Sales and Purchases of Business;
- General Advice in relation to business and company structures;
- General Commercial Law;
- Litigation including commercial litigation;
- Advice regarding Wills and Estates including claims;
- Personal Injury Litigation including WorkCover and TAC.

Our practice has 5 senior lawyers who are experienced in the areas outlined.

Victoria Chambers

Level 8 224 Queen Street Melbourne Victoria 3000

t +61 9670 7077 f +61 96707099

Membership Application

Literary Periodical of the Greek-Australian Cultural League – Established in 1970
Λογοτεχνικό και Μορφωτικό Περιοδικό του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού
Συνδέσμου Μελβούρνης – Ιδρύθηκε το 1970

<http://gaclmelbourne.wordpress.com>

President: Cathy Alexopoulos – Telephone: +61 3 9885 8715

Editor email: gacl.editor@gmail.com

Greek Australian Cultural League

P.O Box 4307

University Of Melbourne

Parkville 3052

Victoria

Australia

Please complete and post to the above address

Name: (please print).....

Address:

.....

..... Postcode:.....

Telephone:..... Mobile:

Facsimile:..... Email:

Annual Membership Subscription

Individual:\$25.00, Overseas members: €30.00 (No concessions)

Members receive the periodical Antipodes by mail at no extra cost.

Please indicate: ☐Renewal ☐New member ☐Donation of \$

Signature

Date

Disclaimer

ANTIPODES is the annual literary journal of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne (Inc.) a non-profit organisation which aims at promoting Greek, Australian and Greek-Australian culture. Publication began in 1974.

The opinions expressed in this publication are those of the contributors and do not necessarily reflect the views of the Editor, the Editorial Committee or the Greek-Australian Cultural League of Melbourne Inc.

All works contained in this periodical are copyright ©. The copyright belongs to individual authors. All works for inclusion in the Antipodes periodical are subject to approval by a panel appointed by the Committee of Management. The contents of this periodical may be used for research purposes only. No part of this publication may be reproduced or transmitted electronically in whole or in part without the consent of the Greek-Australian Cultural League and/or the consent of the authors. The committee of management also appoints the judges for the literary competition. The judges' decision is final and no correspondence will be entered into.

Contributions and Subscription

CONTRIBUTIONS: Poems, short stories, reviews, articles, B&W photographs, drawings etc should be accompanied by a self-addressed envelope if the contributors want them returned; responsibility is not assumed for the loss or damage. Contributors must include with their submission their name, address and telephone number. Contributions may be in English or Greek.

SUBSCRIPTION: The annual subscription to the Greek-Australian Cultural League of Melbourne is \$25.00. Members receive a free copy of Antipodes as part of their subscription. Some back issues are available. The cost of the current copy is \$15.00. Bound copies of the first twenty years (1974-94) are also available in three volumes, at \$25.00 per volume. Please send your subscription to our postal address:

Greek Australian Cultural League
P.O. Box 4307
University Of Melbourne
Parkville 3052
Victoria
Australia

